

รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัด
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑
**A MODEL OF TEACHERS' SKILLS DEVELOPMENT IN
TEMPLE EDUCATION WELFARE SCHOOLS IN
SANGHA ADMINISTRATIVE REGION 1**

พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐวุฒิ ปิยะปุตฺโต)

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัด
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐวุฒิ ปิยะปุตฺโต)

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

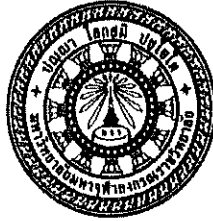
**A Model of Teachers' Skills Development in
Temple Education Welfare Schools in
Sangha Administrative Region 1**

Phrakhrusarakitpisan (Natthawut Piyaputto)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุชฎินิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ ภาค ๑” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุชฎินิพนธ์

(พระเมธาวินัยรส, รศ. ดร.)

ประธานกรรมการ

(พระมหาญาณวัฒน์ รุติวฑฒโน, ดร.)

กรรมการ

(ดร.อำนาจ บัวศิริ)

กรรมการ

(ดร.บุญเชิด ขำนิศาตร์)

กรรมการ

(รศ. ดร.สมศักดิ์ บุญปุ)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมดุชฎินิพนธ์

รศ. ดร.สมศักดิ์ บุญปุ

ประธานกรรมการ

พระมหาญาณวัฒน์ รุติวฑฒโน, ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูสารกิจไพศาล)

ชื่อคุณูปนิพนธ์ : รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัด
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

ผู้วิจัย : พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐวุฒิ ปิยะปุณฺโธ)

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมคุณูปนิพนธ์

: รศ. ดร.สมศักดิ์ บุญปู้, ป.ธ.๔, พธ.บ. (มานุษยสงเคราะห์ศาสตร์),
M.A. (Political Science), Ph.D. (Social Science)

: พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน, ดร., ป.ธ.๙, ศศ.ม. (นโยบายและ
การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม), พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ เป็นรูปแบบผสมวิธีคือ ๑) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามความคิดเห็นครูในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จำนวน ๔๐๐ ท่าน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการจัดสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ ท่าน เพื่อใช้องค์ความรู้ดังกล่าวมาพัฒนาเป็นรูปแบบและการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๘ ท่าน เพื่อการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

๑. สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ในภาพรวมทั้ง ๕ ด้าน คือ การติดตามประเมินผล การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน และการจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

๒. รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ ๑ หลักการ คือ การพัฒนาทักษะของครู และหลักของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นศูนย์กลางที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ประกอบด้วย ๑) พัฒนาเด็ก เยาวชนและประชาชนให้มีปัญญาและคุณธรรม ๒) เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่หลากหลาย ๓) เป็นฐานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ๔) เป็นสายใยเชื่อมสัมพันธ์ชุมชน องค์ประกอบที่ ๒ จุดมุ่งหมาย ๑) เพื่อการพัฒนาทักษะครูในโรงเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้สามารถที่จะสร้างเสริมให้เกิดชุมชนคุณธรรมสังคมคุณธรรมจากการใช้พลังบวร คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร)๒) เพื่อให้โรงเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้ดำเนินการพัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์

การเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชนและศูนย์กลางการส่งเสริมอาชีพของชุมชน องค์ประกอบที่ ๓ ระบบการดำเนินการและองค์ประกอบที่ ๔ กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย ทักษะของครู ๖ ทักษะ ได้แก่ ทักษะการวางแผนการจัดการเรียนการสอนและบทเรียน ทักษะการจัดการชั้นเรียน ทักษะการเรียนรู้เทคโนโลยี ทักษะองค์ความรู้ในวิชา ทักษะความเข้าใจในนักเรียน และทักษะครูในศตวรรษที่ ๒๑ และกระบวนการพัฒนาทักษะครู คือ ๑) การเรียนรู้ด้วยตนเอง ๒) การฝึกอบรม ๓) การศึกษาดูงาน ๔) การศึกษาต่อ ๕) การเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ ๖) การแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ระหว่างสถาบันฝึกอบรมกับสถานศึกษา

๓. ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษา สงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ พบว่า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะครูในโรงเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชนและศูนย์กลางการส่งเสริมอาชีพของชุมชน

Dissertation Title : A Model of Teachers' Skills Development in Temple Education Welfare Schools in Sangha Administrative Region 1

Researcher : Phrakhrusarakitpisan (Natthawut Piyaputto)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Educational Administration)

Dissertation Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr. Somsak Boonpoo, Pali IV, B.A., (Social Welfare), M.A. (Political Science), Ph.D. (Social Science)

: Phramaha Yannawat Thitavaddhano, Dr., Pali IX, M.A. (Resources & Environment Policy & Management), Ph.D. (Buddhist Educational Administration)

Date of Graduation : January 29, 2019

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study the state of teachers' skills in temple educational welfare schools in the area of the Sangha Administration Region 1, 2) to develop a model of teachers' skills development in temple educational welfare schools in the area of the Sangha Administration Region 1, and 3) to present the model of teachers' skills development in temple educational welfare schools in the area of the Sangha Administration Region 1. The quantitative data were collected from 400 teachers by questionnaires, and analyzed by means and standard deviation. The qualitative data were collected from a seminar with 10 experts, and from focus group discussions with 8 experts in order to examine and approve the model. The data were analyzed by content analysis.

The results of the study found that:

1. The state of teachers' skills in temple educational welfare schools in the area of the Sangha Administration Region 1 in 5 aspects was at a high level ; in monitoring and evaluation, learning atmosphere, learning plan management, teaching media and technology, and critical thinking learning.

2. A model of teachers' skills development in temple educational welfare schools in the area of the Sangha Administration Region 1 consisted of 4 main elements: 1. Principle; development of teachers' skills and schools into community centers by 1) Development of children, youth and people with intellectual and virtue, 2) To be a

source of multi-learning community, 3) To be a base for community economic development, 4) To be a community relationship centers, 2. Purpose; 1) To develop the teachers' skills with ability to create a moral school and moral community based on family, temple and school, 2) To develop Buddhist Sunday Schools into community learning centers, community activity centers and community career promotion centers, 3. Implementation, and 4. Development process consisting of 6 necessary skills for teachers; skills in planning, teaching and learning, classroom management, technology, course contents, student understanding, and skills for the 21 century. The process of teachers' skills development consisted of; 1) self-access learning, 2) training, 3) study trip, 4) further study, 5) participation in academic activities, and 6) inter-institutional exchange program.

3. The model of teachers' skills development in temple educational welfare schools in the area of the Sangha Administration Region 1 was approved and could be implemented in teachers' skills development in order to prepare the temple schools as community learning centers, community activity centers, and community career promotion centers.

กิตติกรรมประกาศ

ดุขฉุฉนัพนธ์รื่อง “รูลบแบบการพัฒนากัษะของครูลในรื่องเรียนการศึษาสงเคราะห้ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑” ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณและขอเจริญพรขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ณ โอกาสนี้

อนุมอทนาขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู ประธานกรรมการควบคุมดุขฉุฉนัพนธ์ ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุขฉุฉนัพนธ์ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา และพระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน, ดร. กรรมการที่ปรึษาดุขฉุฉนัพนธ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุขฉุฉนัพนธ์ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ที่คอยดูแล คอยให้คำปรึษา และคอยให้คำแนะนำ ในการทำดุขฉุฉนัพนธ์เล่มนี้ ด้วยความเสียสละและมีน้ำใจต่อผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง จนทำให้ดุขฉุฉนัพนธ์เล่มนี้ประสบความสำเร็จ

ขอบพระคุณและอนุมอทนาขอบคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบป้องกันและสอบปรชาพิจารณาทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และคำแนะนำให้แก้ไขข้อบกพร่อง ทำให้ดุขฉุฉนัพนธ์เล่มนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอบพระคุณและขออนุมอทนาขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มที่ได้ให้ข้อมูล ให้คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยทำให้ดุขฉุฉนัพนธ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอบพระคุณและขออนุมอทนาขอบคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่หลักสูตรพุทธศาสตรดุขฉุฉนัพนธ์ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือทุกประการจนทำให้ดุขฉุฉนัพนธ์เล่มนี้ประสบความสำเร็จด้วยดี

ผู้วิจัย ขออุทิศผลบุญกุศลความดีความงามจากงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อตอบแทนพระคุณของมารดาบิดา และน้อมถวายแด่พระอุปัชฌายาจารย์ และอุทิศบุญกุศลครั้งนี้เพื่อให้พระพุทธานุสาได้ดำรงคงอยู่ยั่งยืนในประเทศไทยตลอดไป

พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐวุฒิ ปิยปุตโต)
ธันวาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฌ
คำอธิบายสัญลักษณ์ และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๖
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ	๙
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการสอน	๑๘
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครู	๒๗
๒.๔ บริบทข้อมูลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๓๗
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๓
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๙๙
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๐๐
๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลหลัก	๑๐๑
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๐๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๐๔
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๐๕

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๑๐๗
๔.๑ ผลการศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑	๑๐๘
๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษา สงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑	๑๑๔
๔.๓ ผลการเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษา สงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑	๑๓๘
๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๖๐
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๖๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๖๓
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๖๖
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๗๑
บรรณานุกรม	๑๗๓
ภาคผนวก	๑๗๔
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๘๐
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและหนังสือเชิญ	๑๙๗
ภาคผนวก ค ภาพกระบวนการวิจัย	๒๐๖
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๖๓
๒.๒ การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๖๔
๒.๓ สรุปสาระสำคัญจากแนวคิดหลักงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑	๙๓
๓.๑ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐๐
๓.๒ ประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	๑๐๒
๔.๑ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ในภาพรวม	๑๐๘
๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๑ การวางแผนการจัดการเรียนรู้	๑๐๙
๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๒ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้	๑๑๐
๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๓ การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน	๑๑๑
๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๔ การจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	๑๑๒
๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๕ การติดตามประเมินผล	๑๑๓
๔.๗ สรุปผลการสนทนากลุ่ม	๑๓๙

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๒.๑	รูปแบบการออกแบบและพัฒนารูปแบบของสตริกแลนด์ (Strickland)
๒.๒	โครงสร้างการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
๒.๓	โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
๒.๔	ขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
๒.๕	ขั้นตอนการจดทะเบียน (ในส่วนกลาง)
๒.๖	ขั้นตอนการจดทะเบียน (ในส่วนภูมิภาค)
๒.๗	ตัวอย่างแผนผังการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
๒.๘	กรอบแนวทางการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ของชุมชนแหล่งเรียนรู้ศีลธรรมของชุมชน
๒.๙	โครงสร้างการจัดการเรียนการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
๒.๑๐	กรอบแนวคิดในการวิจัย
๔.๑	รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑
๔.๒	องค์ความรู้จากการวิจัย D5S6 MODEL

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

การศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือการศึกษาอื่น นอกจาก การศาสนศึกษาหรือสถาบัน การศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียนคณะสงฆ์ ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะ ควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) การศึกษา นอกเหนือจากการ ศาสนศึกษา ที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร ๒) การศึกษาสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา โดยการศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งการจัดการศึกษา และการจัดการอบรมทั้ง ๔ ประเภท นับเป็นงานที่พระสงฆ์มีโอกาสช่วยพัฒนาบ้านเมืองโดยแท้ ได้แก่ ๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัด และพระภิกษุในพระพุทธศาสนาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อสงเคราะห์เด็ก และเยาวชนของชาติ และพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็ก และเยาวชนได้เข้าใกล้วัด และได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา ๒) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัด และพระสงฆ์ให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามแก่เด็ก และเยาวชน เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากร บุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา ๓) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมาย ให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรม และศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัด และพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติแต่ยังเด็ก และ ๔) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่างๆ จำนวนมาก จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์ โดยรูปการนั้น น่าจะจัดเป็นการศึกษาสงเคราะห์มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียน และผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา^๑

^๑พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการปกครองคณะสงฆ์ และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๘-๔๙.

การจัดการศึกษาศาสนสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่ผู้ปกครองของเด็ก และเยาวชนนิยมส่งลูกหลานมาศึกษาหลักพระพุทธศาสนาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งได้เริ่มจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในประเทศศรีลังกานั้นได้ขยายไปยังประเทศอื่น ๆ ที่มีพระภิกษุชาวลังการไปจัดตั้งสำหรับในประเทศไทยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เริ่มกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณปีพ.ศ. ๒๔๙๖-๒๕๐๐ โดยพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง (สมัยพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔) อธิบดีสงฆ์ (เจ้าอาวาส) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ องค์กรพุทธสถานายกมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีสมณศักดิ์สุดท้ายเป็นที่สมเด็จพระพุทธาจารย์ ได้เดินทางไปดูกิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่า และศรีลังกา เห็นพระสงฆ์ในประเทศพม่า และ ศรีลังกาจัดระเบียบการสอนศีลธรรมแก่เด็ก และเยาวชนได้ผลดีมาก และจัดการสอนเฉพาะวันอาทิตย์ เมื่อท่านเดินทางกลับมาประเทศไทย จึงได้ปรารภถึงการสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศพม่า และศรีลังกาแก่พระเจ้าหน้าที่บริหาร และพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมีดำริว่า “โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สมควร จะจัดให้มี ขึ้นในประเทศไทยบ้าง เพราะเด็ก และเยาวชนมีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อไป

นอกจากนั้นเป็นการส่งเสริมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง อีกทั้งเป็นการให้โอกาสแก่เด็ก และเยาวชนได้ศึกษา และรู้จักหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องตามสมควร แก่วัยของตน” ประกอบกับในสมัยนั้น พระเจ้าหน้าที่ และพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำบุตรหลานของข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนทั่วไปที่สนใจมาฟังบรรยายธรรม ฟังสมาธิในวันอาทิตย์ ซึ่งพากันวิ่งเล่นบริเวณลานอโศกวัดมหาธาตุฯ มาเล่านิทาน และสอนธรรมะ นอกจากนั้นทางโรงเรียน และมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้อาราธนาพระสงฆ์ดังกล่าวไปสอนธรรมะ อบรมศีลธรรมแก่นักเรียน และนักศึกษาอีกด้วย ดังนั้น พระเจ้าหน้าที่ และพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงดำเนินการขอเสนออนุมัติ ต่อทางสภามหาวิทยาลัยเพื่อเปิดสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น และได้รับอนุมัติให้เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ จึงนับได้ว่าเป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย หลังจากนั้นก็ได้รับความนิยมมีการจัดตั้งขยายไปยังวัดต่างๆ ทั่วประเทศ^๒

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์จัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นแหล่งอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีความประพฤติดีงามมีจิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม เป็นแหล่งให้ความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้เป็นแนวทางการประพฤติในชีวิตประจำวันได้ และเป็นสื่อกลางสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน อันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเด็ก เยาวชน ที่กำลังอยู่ในวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน และประชาชนผู้สนใจที่จะเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา สามารถเข้าเรียน และเป็นการรู้จักใช้เวลาว่างในวันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจ ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา แล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติ

^๒ระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา. ประวัติความเป็นมา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=about_us, [๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๘].

ในชีวิตประจำวัน สำหรับการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นมานั้น ก็ได้วางวัตถุประสงค์หลักไว้ ๕ ประการด้วยกัน คือ ๑) เพื่อให้เด็ก และเยาวชนรู้จักพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัยของตน ๒) เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็ก และเยาวชน ๓) เพื่อให้เด็ก และเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ๔) เพื่อให้เด็ก และเยาวชนรู้จักบำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์ ๕) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นสถานศึกษาในด้านองค์กรสงเคราะห์การศึกษาตามภารกิจของคณะสงฆ์หนึ่ง ที่เปิดการเรียนการสอนในวันอาทิตย์ การบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น กรมการศาสนาได้กำหนดแนวทางการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน โดยจะปรับเปลี่ยนกระบวนการดำเนินการดำเนินงาน/โครงการในรูปแบบของการบูรณาการ ปฏิบัติการในลักษณะพื้นที่ และการมีส่วนร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยมีมติมหาเถรสมาคม ระเบียบ และประกาศกรมการศาสนาที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ ๑) มติมหาเถรสมาคม เรื่องการขยายศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของกรมการศาสนา ๒) มติมหาเถรสมาคม เรื่อง รายงานผลการสอบธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ของนักเรียนนักศึกษาที่สอบได้ บัณฑิตลงในหลักฐานการศึกษา ๓) ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๕๐ และ ๔) ประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียน และหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์^๓

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขอจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แบ่งได้ ๒ ส่วน ดังนี้ ๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมศาสนา โดยได้รับความเห็นชอบจากเจ้าคณะแขวง เจ้าคณะเขต และเจ้าคณะจังหวัด ๒) ในส่วนภูมิภาค ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัด โดยได้รับความเห็นชอบของเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ นายอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด โดยให้วัฒนธรรมจังหวัดเป็นนายทะเบียน และเมื่อจดทะเบียนแล้วให้รายงานไปยังกรมศาสนา^๔

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นอกจากจะแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานเลขานุการ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายพัสดุ ยังกำหนดให้มีสำนักงาน ศูนย์กลางระดับหน ทำหน้าที่ประสานงานการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ตามเขตการปกครองคณะสงฆ์จำนวน ๔ แห่ง คือ (๑) ศูนย์หนกลาง ตั้งอยู่ที่วัดประยุรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร มีพระครูอุดมธรรมาภิ เป็นประธานศูนย์ (๒) ศูนย์หนเหนือ ตั้งอยู่ที่วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ มีพระธรรมสิทธิธารจารย์ เป็นประธานศูนย์ (๓) ศูนย์หนตะวันออก ตั้งอยู่ที่วัดมหาวนาราม จังหวัดอุบลราชธานี มีพระราชกิตติรังษี เป็นประธานศูนย์ และ (๔) ศูนย์หนใต้ ตั้งอยู่ที่

^๓สุจินตนิพนธ์ หนูชู, “รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการศึกษา, (วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๖), หน้า ๑-๒.

^๔กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๔), หน้า ๘๙.

วัดแจ้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพระเทพปัญญาสุธี เป็นประธานศูนย์ โดยกรมการศาสนามีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบงานสำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แห่งประเทศไทย ตามควรแก่กรณีต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในความอุปถัมภ์ของกรมการศาสนาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น กรมการศาสนาจึงวางระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๔๗^๕

ปัจจุบันมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่เปิดทำการเรียนการสอนทั่วประเทศจำนวน ๓,๘๓๐ ศูนย์^๖ จำนวนนักเรียนทั่วประเทศที่สามารถรวบรวมได้ มีจำนวน ๑,๐๙๘,๗๔๐ คน^๗ และจำนวนครูประจำแต่ละศูนย์ทั่วประเทศ มีจำนวน ๒๖,๕๒๒ คน^๘ จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาอีกช่องทางหนึ่งที่มีพระสงฆ์บริหารจัดการศึกษาเพื่อบริการสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้ และปัจจัย เกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง^๙ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ เปิดกว้างให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙(๖) ว่า “การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น”^{๑๐} คณะสงฆ์จึงมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พระสงฆ์จะต้องมีส่วนในการสอนศีลธรรม จริยธรรม แก่เด็ก และเยาวชน คือ จัดตั้งโรงเรียนหรือจัดตั้งศูนย์การเรียนการสอนในวัด ต่อจากนี้ไป วัดของพระพุทธศาสนาจะกลับมามีบทบาทในฐานะเป็นแหล่งการศึกษาของชุมชนเหมือนที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต ดังนั้น พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องปฏิรูปบทบาท

^๕ระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา. ประวัติความเป็นมา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=about_us, [๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๘].

^๖ข้อมูลสถิติจากเอกสารโครงการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อเฉลิมฉลองพุทธชยันตี ๒๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.dra.go.th/download/news/25550716/> โครงการ และกำหนดการแต่ละครั้ง.doc, [๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๘].

^๗ระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา. รายชื่อศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (สถิติข้อมูล ศพอ.). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=name, [๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖].

^๘ศรีนวล ลักกิตโร (ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม), นายเอกสิทธิ์ คล้ายแดง (นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ), รวม ศพอ.ทั่วประเทศ ปี ๒๕๕๙, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา ธนาลงกรณ์ทาวเวอร์ ชั้น ๑๕-๑๖), ข้อมูลรวมสถิติจากเอกสาร วันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๙. (อัดสำเนา)

^๙สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^{๑๐}พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต), การคณะสงฆ์ กับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๒๐-๒๑.

ใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒^{๑๑} จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ มีบทบาทต่อการพัฒนาเด็ก และเยาวชนช่วยชาติมากขึ้น

สภาพการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในระยะเวลาที่ผ่านมา จะพบว่าวิกฤตการณ์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เรื่องคุณภาพของศูนย์ฯ ที่ไม่เท่าเทียมกัน คนส่วนใหญ่ อาจไม่มีสิทธิที่จะเลือก ต้องยอมให้ลูกหลานเรียนในศูนย์ฯ ที่ไม่แน่ใจในคุณภาพ การพัฒนาศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีคุณภาพเพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจที่จะส่งลูกหลานไปเรียนนั้น จะต้องมีการกำหนดมาตรฐานของศูนย์ฯ และทำให้การบริหารจัดการศูนย์ฯ มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด การมีมาตรฐาน คือ การดำเนินกิจกรรม และการกิจต่างๆ ทั้งด้าน วิชาการ และการบริการ และการจัดการได้สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการ ทั้งผู้รับบริการโดยตรง คือ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม คือ ประชาชน และสังคมโดยรวม ว่าการดำเนินงานของ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ การมีมาตรฐานเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการ “ป้องกัน” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และเกิดผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพ ไม่ได้มาตรฐาน^{๑๒} แสดงให้เห็นว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังไม่สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ ของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยเฉพาะการใช้องค์ประกอบต่างๆ และ กระบวนการนำมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาที่จะส่งผลถึงความสำเร็จของควมมีประสิทธิภาพ และ คุณภาพการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ดังผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบ และแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย” พบว่า ผู้เรียนธรรมศึกษาทุกช่วงชั้น มีความคาดหวังสูงกว่าตามสภาพ ความเป็นจริงทุกด้านต้องการศึกษาธรรมศึกษาเพื่อนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับหนังสือแบบเรียนธรรมศึกษายังขาดแคลน ภาครัฐ ควรให้การสนับสนุนในเรื่องดังกล่าว^{๑๓} โดยเรื่องครูที่ทำการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ ที่ขาดทักษะด้านการต่างๆ เช่น ทักษะการสอน

จากความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะ ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑” เพื่อจะได้นำผลการวิจัยที่ศึกษามาพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียน การศึกษาสงเคราะห์ กล่าวคือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับ ใช้เป็นนโยบายในการวางแผนการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้ศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มุ่งพัฒนาเด็ก และเยาวชนให้เป็นดี เก่ง และอยู่ร่วมทำงานกับคนอื่นได้ อย่างมีความสุขต่อไป

^{๑๑}สมศักดิ์ บุญปู, ผศ.ดร., พระสงฆ์กับการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๓๓๗.

^{๑๒}กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๔, หน้า ๔๘.

^{๑๓}อเนก ขำทอง และปัญญา สละทองตรง, ธรรมศึกษาขั้นตรี ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ ในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๑-๓.

๑.๒ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๒.๑ สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ อยู่ในระดับใด

๑.๒.๒ การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ควรเป็นอย่างไร

๑.๒.๓ รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ มีระดับความเหมาะสมอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๑.๓.๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๑.๓.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการทบทวน รวบรวม ศึกษาจาก ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบ การพัฒนารูปแบบ ทักษะการสอน การพัฒนาครู และบริบทโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในพระพุทธศาสนา

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร / ผู้ให้ข้อมูลหลัก

๑. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีประชากร ได้แก่ ครูในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน ๗๐ โรงเรียน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ เนื่องจากไม่ทราบประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่แน่นอน ผู้วิจัย ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างอย่างกรณีที่ไม่ทราบประชากรที่แน่นอน โดยใช้สูตรของ W.G. Cochran^{๑๔} โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๕ และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ ๕ ได้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย ๓๘๔ คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละโดยมีความผิดพลาด ไม่เกินร้อยละ ๕ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๕ เพื่อความสะดวกในการประเมินผล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๔๐๐ ตัวอย่าง ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด คือไม่น้อยกว่า ๓๘๔ ตัวอย่าง เพื่อศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

^{๑๔}W.G. Cochran, *Sampling Techniques*. 2nd edition, (New York : John Wiley&Sons, 1963). อ้างใน ปัญญา คล้ายเดช, *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์*. (ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๖๐), หน้า ๑๖๒.

๒. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

๑) การสัมมนา (seminar) ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ในการสัมมนา (seminar) ได้แก่ พระสังฆาธิการ ผู้บริหาร ครู ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการพัฒนาทักษะการสอนของครู จำนวน ๑๐ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครู ในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๒) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการพัฒนาทักษะการสอนของครู จำนวน ๘ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

มีขอบเขตด้านพื้นที่ โดยทำการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ซึ่งมีขอบเขตครอบคลุม ๔ จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี และปทุมธานี

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีการดำเนินการจัดทำเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ตั้งแต่เดือน มกราคม- ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้นิยามศัพท์เฉพาะเพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของคำศัพท์ที่ตรงกัน จึงได้นิยามศัพท์เฉพาะขึ้น ดังนี้

รูปแบบ หมายถึง กระบวนการ วิธีการ หรือขั้นตอนทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย ระบบการดำเนินการ และกระบวนการพัฒนา

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการพัฒนาทักษะครูในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้บุคลากรได้รับประสบการณ์ และการเรียนรู้ เพื่อที่จะได้นำมาปรับปรุงความสามารถในการทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้

ทักษะของครู หมายถึง ทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ เป็นทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่ครูที่ทำการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน บทเรียน กลยุทธ์ในการสอน และองค์ความรู้ในวิชาที่ครูรับผิดชอบเพื่อทำให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนี้

๑. การวางแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นความสามารถทางการเตรียมบทเรียนของครู โดยใช้หัวข้อที่ให้เกิดความน่าสนใจ และสามารถสนองตอบความต้องการทางการเรียนรู้ของนักเรียนได้

๒. การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นทักษะการสื่อสารตั้งแต่การนำเข้าสู่บทเรียน โดยคำนึงถึงความสนใจของนักเรียนในบทเรียน

๓. การจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการสอนเพื่อให้เกิดการพิจารณาอย่างมีเหตุผลในเนื้อหาบทเรียน และองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น สามารถเชื่อมโยงสาระสำคัญในบทเรียนไปประยุกต์ใช้ร่วมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ช่วยให้นักเรียนค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาได้

๔. การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน เป็นการจัดทำสื่อการสอนจากวัสดุอุปกรณ์ โดยใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย สามารถสร้างสื่อได้เหมาะสมกับบทเรียน และระยะเวลาในการเรียนรู้

๕. การติดตาม และประเมินผลผู้เรียน เป็นการนำผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนไปใช้ในการประเมิน และพัฒนาในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนานักเรียนต่อไป

โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัด หมายถึง ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นหน่วยเผยแผ่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัดจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษา อบรม ปลุกฝังศีลธรรมอันดีงานแก่เยาวชน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเจาะจงไปที่ มาตรา ๓๙ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการ ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรง ใน ๔ ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

ครู หมายถึง พระภิกษุ และคฤหัสถ์ที่ทำหน้าที่ทางด้านการสอน และงานที่เกี่ยวข้องกับการสอนภายในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ หมายถึง เขตปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองภาค ๑ เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถรสมาคม และระเบียบของวัดนั้นๆ ซึ่งมีขอบเขตครอบคลุม ๔ จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี และปทุมธานี

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๑.๖.๒ รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของภาครัฐ และเอกชนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอื่นๆ

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑” ผู้วิจัย ได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการสอน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครู

๒.๔ บริบทข้อมูลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

๒.๑.๑ ความหมายของรูปแบบ

นักวิชาการ และนักการศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบไว้มี ดังต่อไปนี้

ทิสนา แคมมณี ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรมซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเอง และบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้น รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย^๑

สุเทพ บุญเดิม ได้สรุปความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบเป็นการจำลองภาพในอุดมคติที่นำไปสู่การอธิบายคุณลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจที่ไม่มีองค์ประกอบตายตัว หรือรายละเอียดทุกแง่มุม โดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความแม่นยำ และเชื่อถือได้^๒

^๑ดูรายละเอียดใน ทิสนา แคมมณี, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๒๐.

^๒ดูรายละเอียดใน สุเทพ บุญเดิม, “การพัฒนารูปแบบการกำกับติดตามสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๙), หน้า ๒๗.

อัมพร เรืองศรี ได้สรุปความหมายของรูปแบบไว้ว่าหมายถึง สิ่งที่เป็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ มีลักษณะเป็นตัวแทนของความเป็นจริง ที่เปลี่ยนความสลับซับซ้อนให้เป็นความเข้าใจง่ายขึ้น สะท้อนลักษณะบางส่วนออกมาให้เป็นความสัมพันธ์ต่อเนื่อง เชื่อมโยง มีความเป็นเหตุผลซึ่งกัน โดยใช้เหตุผล ข้อมูล และฐานคติมาประกอบ อาจเป็นได้ทั้งรูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นรูปธรรม และรูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรม^๓

Tosi & Carroll ให้ความหมายของรูปแบบว่า รูปแบบเป็นนามธรรมของของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง มีทั้งรูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) และรูปแบบเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Model) หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า รูปแบบ หมายถึงแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วน (Simplified Form) ของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่ออธิบายหรือแสดงปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น และใช้ในการพยากรณ์ปรากฏการณ์ หรือใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง^๔

Good ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลักการ หรือแนวคิด และเป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกัน และกัน ซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวประกอบ และเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจเขียนเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้^๕

Bardo & Hardman ได้กล่าวถึงรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ว่าเป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะ และ/หรือบรรยายคุณสมบัตินั้น รูปแบบจึงไม่ใช่การบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม รูปแบบจะมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใด หรือควรมีองค์ประกอบใดบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว แล้วแต่วัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ อย่างไร^๖

Keeves ได้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบว่าหมายถึง การแสดงโครงสร้างเพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร^๗

^๓อัมพร เรืองศรี, “การพัฒนาแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔), หน้า ๕๒.

^๔Tosi, & Carroll. **Management**. 2nd ed. (New York: John Wiley and Sons, 1982), p. 162.

^๕Good, **Dictionary of education**. 3rd ed. (New York: McGraw-Hill Book, 1973), p. 15

^๖Bardo & Hardman. **Urban sociology: A systematic introduction**. (USA: F.F. Peacock, 1982), p. 70.

^๗Keeves, **Educational research methodology and measurement: An international**. (Handbook Oxford: Pergaman Press, 1988), p. 559.

ความหมายของรูปแบบ หมายถึง องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ขั้นตอน และกระบวนการต่างๆ ที่มีการศึกษาอย่างเป็นระบบ และเป็นกระบวนการพัฒนาที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน

๒.๑.๒ ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการ และนักการศึกษาในต่างประเทศได้แบ่งประเภทของรูปแบบไว้หลากหลาย ลักษณะซึ่งแตกต่างกันไป มีดังต่อไปนี้

Keeves ได้แบ่งประเภทของรูปแบบ โดยยึดแนวทางของ Caplan and Tutsuoka และพัฒนาการของการใช้รูปแบบทางการศึกษาเป็น ๔ ประเภท ได้แก่

๑. รูปแบบเชิงเทียบเคียง (Analogue Model) ลักษณะเป็นรูปแบบเชิงกายภาพ สร้างขึ้นโดยใช้หลักการเทียบเคียงโครงสร้างรูปแบบให้สอดคล้องกับลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และทำให้รูปแบบสอดคล้องกับข้อมูลที่มีอยู่ในขณะนั้น อีกทั้งรูปแบบที่สร้างขึ้นต้องมีองค์ประกอบชัดเจน เพื่อทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ และหาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้ เช่น รูปแบบของจำนวนประชากรนักเรียนในโรงเรียน สร้างขึ้นโดยเทียบเคียงกับลักษณะของแท่งน้ำที่ประกอบด้วยท่อน้ำเข้า และท่อน้ำออก ส่วนจำนวนนักเรียนออกจากโรงเรียน ประกอบด้วยอัตราการออกเนื่องจากพันกณฑ์ อัตราการย้ายออก อัตราการออกจากโรงเรียนตามระบบ เป็นต้น จุดมุ่งหมายของรูปแบบก็เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงประชากรนักเรียนของโรงเรียน

๒. รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ลักษณะเป็นการแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปแบบในรูปของข้อความ รูปแบบเชิงข้อความใช้หลักการเทียบเคียงเชิงแนวคิด ปรากฏการณ์ และใช้ข้อความในการอธิบาย จึงทำให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น แต่จุดอ่อนคือ ขาดความชัดเจนแน่นอน ทำให้ยากแก่การทดสอบรูปแบบ รูปแบบนี้ถูกนำมาใช้ทางการศึกษามาก เช่น รูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นต้น

๓. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) ลักษณะเป็นการแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปรโดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ในด้านพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะในการวัดผลทางการศึกษา รูปแบบสามารถนำไปสู่การสร้างทฤษฎี ทั้งนี้เพราะสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานได้ และส่วนมากพัฒนามาจากรูปแบบเชิงข้อความ

๔. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่มาจากการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ไปศึกษาเรื่องเกี่ยวกับพันธุศาสตร์ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้ ทำให้สามารถศึกษารูปแบบเชิงข้อความที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ แนวคิดที่สำคัญของรูปแบบนี้คือ ต้องสร้างขึ้นจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรืองานวิจัยที่มีมาแล้ว รูปแบบจะเขียนในลักษณะสมการเส้นตรง แต่ละสมการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลระหว่างตัวแปร จากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพการณ์ที่เป็นจริงเพื่อทดสอบรูปแบบ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) รูปแบบระบบเส้นเดียว (Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุในทิศทางเดียว โดยไม่มีการสัมพันธ์ย้อนกลับ ๒) รูปแบบเชิงสาเหตุเส้นคู่ (Non-Recursive Model) คือ รูปแบบที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร

โดยมีทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในตัวแปรตัวหนึ่ง อาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงเหตุ และเชิงผล พร้อมกัน จึงมีทิศทางย้อนกลับได้^๘

Joyce & Weil ได้จัดแบ่งประเภทรูปแบบตามแนวคิดพื้นฐานในการเสนอรูปแบบในการบรรยาย และอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ เป็นหลัก และได้แบ่งรูปแบบไว้ ๔ รูปแบบ ได้แก่

๑. Informational-Processing Model เป็นรูปแบบที่ยึดหลักความสามารถในกระบวนการประมวลข้อมูลของผู้เรียน และแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดเก็บข้อมูลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. Personal Model เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล และการพัฒนาบุคคลเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบ และปฏิบัติต่อสรรพสิ่ง (Reality)ทั้งหลาย

๓. Social Interaction Model เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และบุคคลต่อสังคม

๔. Behavior Model เป็นกลุ่มของรูปแบบการสอนที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ จุดเน้นที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของผู้เรียนมากกว่าการพัฒนาโครงสร้างทางจิตวิทยา และพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้^๙

Husen & Postlethwaite ได้แบ่งประเภทของรูปแบบไว้ ๕ ประการ ได้แก่

๑. รูปแบบเชิงอุปมาหรือเปรียบเทียบ (Analogue Models) เป็นรูปแบบที่ใช้หลักการคิดหาเหตุผล รูปแบบนี้นิยมใช้ในสาขาวิทยาศาสตร์ทางกายภาพ รูปแบบนี้ไม่ค่อยใช้ในสาขาสังคม และพฤติกรรมศาสตร์ ตัวอย่างของรูปแบบประเภทนี้ใช้ทางการศึกษา คือ ขนาดของโรงเรียนหรือจำนวนของนักเรียนในโรงเรียน เช่น ตามเกณฑ์อายุ ตามเขตพื้นที่ ตามการย้ายเข้ามาอยู่ของผู้ปกครอง รูปแบบนี้มีประโยชน์ในการอธิบายการเปลี่ยนแปลง และการทำนายในอนาคต ซึ่งสามารถใช้ในการวางแผน และการกำหนดนโยบายได้

๒. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Models) เป็นรูปแบบที่แสดงออกด้วยการใช้คำพูด ภาษา ท่าทาง รูปภาพ เป็นหลัก แต่รูปแบบนี้มีจุดอ่อนที่ขาดความชัดเจนแน่นอนที่ยากต่อการทดสอบ ฉะนั้น รูปแบบนี้จึงขึ้นอยู่กับความชัดเจนของการใช้ภาษา

๓. รูปแบบเชิงแบบแผน (Schematic Models) เป็นรูปแบบที่แสดงแผนที่หรือแผนภูมิที่จะพยายามเชื่อมโยงหน่วยงาน และกลุ่มต่างๆ ให้เข้ามาสัมพันธ์กัน รูปแบบนี้นิยมใช้ในสาขาจิตวิทยา

๔. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematic Models) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์นี้มีประโยชน์ที่สามารถทำให้ข้อสันนิษฐานได้มีการพิจารณาด้วยเชิงปริมาณ และการทดสอบได้ด้วย

^๘Keeves, Educational research methodology and measurement: An international. (Handbook Oxford: Pergaman Press, 1988), p. 561.

^๙Joyce, & Weil, Model of teaching. ๒nd ed. (New Delhi: Prentice-Hill of India Private limited, 1985), p. 74.

ข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์สามารถเขียนความสัมพันธ์ได้ในรูปสูตรหรือสมการทางคณิตศาสตร์ได้

๕. รูปแบบเชิงเหตุผล (Casual Models) รูปแบบนี้เริ่มได้รับความสนใจในช่วงหลังปี ค.ศ. ๑๙๗๐ และนิยมใช้ในการวิจัยมากขึ้น เชื่อกันว่ารูปแบบนี้เริ่มใช้ในสาขาพันธุศาสตร์ ซึ่งมีการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) มาใช้ แนวคิดสำคัญของรูปแบบเชิงเหตุผลนี้จะเกี่ยวข้องกับการสร้างสมการโครงสร้างอย่างง่ายของสาเหตุกับตัวแปรต่างๆ ภายใต้การให้เหตุผลการตัดสินใจ^{๑๐}

สรุปได้ว่า ประเภทของรูปแบบ หมายถึง การกำหนดรูปแบบตามแนวคิดพื้นฐานเพื่อการเสนอรูปแบบในการบรรยาย และอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ เป็นหลัก โดยสรุปเป็น ๒ ประเภท คือ รูปแบบเชิงทฤษฎี และรูปแบบเชิงปฏิบัติ

๒.๑.๓ องค์ประกอบของรูปแบบ

นักวิชาการ และนักการศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบไว้มีดังต่อไปนี้

มาลี สิบกระสอ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ผู้สนใจดำเนินการศึกษา ส่วนการกำหนดองค์ประกอบรูปแบบในการศึกษา และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดองค์การ และการบริหารจัดการ (The model of organization and management) โดยสรุปแล้วในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไรบ้าง จำนวนเท่าใดมีโครงสร้าง และความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่เรา กำลังศึกษาหรือจะออกแบบแนวคิดทฤษฎี และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบแต่ละรูปแบบนั้นๆ เป็นหลัก^{๑๑}

Keeves ได้กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

๑. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์การทดสอบได้

๒. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์/เรื่องนั้นได้

๓. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelation) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้

^{๑๐} Husen & Postlethwaite, *The international encyclopedia of education*. ๒nd ed. (New York: Paramon, 1994), pp. 3866-387๒.

^{๑๑} ดูรายละเอียดใน มาลี สิบกระสอ, “การพัฒนาแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๑-๑๑๒.

๔. รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative Relationships)^{๑๒}

สมาน อัสวภูมิ ได้กล่าวไว้ว่า ในการกำหนดองค์ประกอบแบบจำลองว่าจะประกอบด้วยอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด มีโครงสร้าง และความสัมพันธ์อย่างไรรันั้น ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่เรากำลังศึกษาหรือจะออกแบบ แนวคิด ทฤษฎี และหลักการพื้นฐานในการกำหนดแบบจำลองนั้นๆ เป็นหลัก^{๑๓}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบนั้นมีลักษณะไม่แน่นอน และไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับว่าผู้วิจัย จะทำการศึกษาวเคราะห์ใดประเด็นเรื่องใด โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่เป็นองค์ประกอบหลักของรูปแบบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย ระบบการดำเนินการ และกระบวนการพัฒนา

๒.๑.๔ การพัฒนารูปแบบ

การสร้างหรือพัฒนารูปแบบเพื่อบรรยายลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่นำไปสู่การศึกษาในเชิงลึกต่อไป ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้นิยามความหมายไว้ว่า

บุญชม ศรีสะอาด ได้กล่าวถึงการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบว่ามีขั้นตอนการพัฒนารูปแบบอยู่ ๒ ขั้นตอน คือ

๑. การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัย จะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐานโดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิด รูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องอื่นๆ และผลการศึกษาหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้อาจกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ต่างๆ ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรนั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ในการพัฒนารูปแบบนี้จะต้องใช้หลักเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ และการศึกษาค้นคว้าซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบเป็นอย่างดี ผู้วิจัย อาจจะคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นก่อนแล้วปรับปรุง โดยอาศัยข้อสังเกตจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรแต่ละตัวแล้วคัดเลือกองค์ประกอบย่อย หรือตัวแปรที่สำคัญประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างของรูปแบบก็ได้ หัวใจของขั้นนี้อยู่ที่การเลือกเฟ้นองค์ประกอบในรูปแบบ (ตัวแปร หรือกิจกรรม) เพื่อให้ได้แบบที่เหมาะสม

๒. การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ หลังจากได้พัฒนารูปแบบในขั้นต้นแล้ว จำเป็นต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้น ถึงแม้ว่าจะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบของคนอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมาแล้ว แม้กระทั่งได้รับการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน

^{๑๒} Keeves, Educational research methodology and measurement: An international. (Handbook Oxford: Pergaman Press, 1988), p. 387.

^{๑๓} ดูรายละเอียดใน สมาน อัสวภูมิ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาในระดับจังหวัด”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๗.

ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบดูว่ามีความเหมาะสมหรือไม่^{๑๔}

ธวัชชัย รัตตัญญู ได้กล่าวว่า การพัฒนาแบบจำลอง (Model Development) หมายถึง กระบวนการในการสร้างหรือพัฒนาแบบจำลอง ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ๒) การกำหนดหลักการ และองค์ประกอบของแบบจำลอง ๓) การร่างแบบจำลอง ๔) การตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้หรือการทดลองใช้แบบจำลอง^{๑๕}

มาลี สิบกระส้าน ได้กล่าวถึงการสร้างรูปแบบไว้ว่า การสร้างรูปแบบ (Model) นั้นไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวแน่นอนว่าต้องทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้ (Intensive Knowledge) เกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงค้นหาสมมติฐาน และหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนาแล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น และนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบต่อไป โดยสรุปแล้วการพัฒนาแบบมีขั้นตอนการเป็นสองขั้นตอนใหญ่คือ การสร้างรูปแบบ และการหาคุณภาพของรูปแบบ ซึ่งมีความจำเป็นต้องดำเนินการให้ครบทั้ง ๒ ขั้นตอน^{๑๖}

Seels & Richey ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนารูปแบบเป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ประสบการณ์เรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอน ๕ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การออกแบบ (Design) ๒) การพัฒนา (Development) ๓) การนำไปใช้ (Utilization) ๔) การดำเนินการ (Management) และ ๕) การประเมินผล (Evaluation)^{๑๗}

Keeves ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนารูปแบบอย่างกว้าง ๆ ไว้ ๔ ประเด็น ดังนี้

๑. รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปรมากกว่า ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมโยงแบบเส้นตรงแบบธรรมดาทั่วไป นั้นก็มีประโยชน์เฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ

๒. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้ สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกต และหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

๓. รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

^{๑๔}ดูรายละเอียดใน บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยทางการวัดผล และประเมินผล, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๔-๑๐๖.

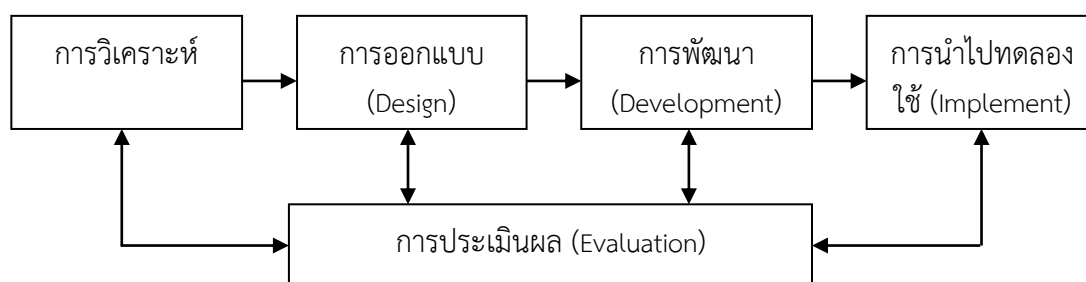
^{๑๕}ดูรายละเอียดใน ธวัชชัย รัตตัญญู, “การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานใน โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๑), หน้า ๘๐.

^{๑๖}ดูรายละเอียดใน มาลี สิบกระส้าน, “การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๖.

^{๑๗}Seels & Richey, *Instructional technology: The definitions and domains for the field.* (Washington, D.C.: Association for Educational Communications and Technology, 1994), p. 21.

๔. นอกจากคุณสมบัติต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่เรากำลังศึกษาด้วย^{๑๘}

Strickland ได้เสนอขั้นตอนการออกแบบพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วยการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ๕ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การวิเคราะห์ (Analysis) ๒) การออกแบบ (Design) ๓) การพัฒนา (Development) ๔) การนำไปทดลองใช้ (Implement) ๕) การประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเรียกว่า “ADDIE Model”^{๑๙} ดังแสดงในภาพที่ ๒.๑

ภาพที่ ๒.๑ รูปแบบการออกแบบ และพัฒนารูปแบบของสตรีกแลนด์ (Strickland)^{๒๐}

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดการพัฒนารูปแบบ ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การศึกษาสภาพปัญหา คือ การเริ่มต้นจากการศึกษาสภาพปัญหาหรือสภาพพื้นฐานของสิ่งที่จะต้องสร้างรูปแบบให้ชัดเจน ๒) การพัฒนารูปแบบ คือ การศึกษาหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนาแล้วพัฒนารูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น ๓) การเสนอรูปแบบ คือ การนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปเสนอเพื่อตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่

๒.๑.๕ การตรวจสอบรูปแบบ

อัมพร เรืองศรี ได้กล่าวว่า การตรวจสอบหรือประเมินรูปแบบมีความสำคัญยิ่งต่อการที่จะให้ได้มาซึ่งรูปแบบในการศึกษาวิจัยที่มีคุณภาพ รูปแบบต้องมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เทียบตรง เชื่อถือได้ โดยปกติแล้ว การวิจัยทางสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ มักจะทำการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีทางสถิติหรือวิธีการเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงความถูกต้อง และความเชื่อมั่นของข้อมูลตัวเลขเหล่านั้น มิฉะนั้น อาจเกิดผลเสียมากกว่าผลดีเสียอีก การทดสอบหรือการประเมินรูปแบบ อาจกระทำได้ ๔ ลักษณะ ได้แก่ ๑) การประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง ๒) การประเมินการสนองตอบต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ ๓) การประเมินความเหมาะสมทั้งใน

^{๑๘}Keeves, Educational research methodology and measurement: An international. (Handbook Oxford: Pergaman Press, 1988), p. 560.

^{๑๙}Strickland, ADDIE. Idaho State University College of Education Science, Math & Technology Education. Retrieved March 2, 2014. From <http://www.ed.isu.edu/addie/index.htm>

^{๒๐}ibid.

ด้านกฎหมาย และศีลธรรมจรรยา และ ๔) การประเมินความน่าเชื่อถือ และได้สำรวจครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง^{๒๑}

อุทุมพร จามรมาน ได้กล่าวถึงการตรวจสอบรูปแบบว่า ควรตรวจสอบคุณลักษณะ ๒ อย่าง คือ การตรวจสอบความมากมายของความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้อง และหาเหตุผลระหว่าง ตัวแปร การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่านี้สามารถประมาณข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่างหรือสถานที่ได้ หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรก็ได้ โดยผลการตรวจสอบสามารถนำไปสู่คำตอบ ๒ ข้อ คือ การสร้างรูปแบบใหม่ และการปรับปรุงหรือพัฒนา รูปแบบเดิม^{๒๒}

Keeves ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายสำคัญของการทดสอบแบบจำลองนั้น เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแบบจำลองในการปฏิบัติจริง แบบจำลองทางวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ จะทำการทดสอบโดยการพิสูจน์ตามสูตรหรือสมการหรือตรวจสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการประมาณค่าพารามิเตอร์ของแบบจำลอง สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ มักจะดำเนินการทดสอบแบบจำลองด้วยวิธีทางสถิติ ผลของการทดสอบจะนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธแบบจำลองนั้น และนำไปสู่การสร้างทฤษฎีใหม่ต่อไป แต่การทดสอบแบบจำลองบางเรื่องนั้นไม่สามารถกระทำด้วยวิธีการดังกล่าวได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดบางประการ^{๒๓}

Eisner ได้เสนอแนวคิดการตรวจสอบรูปแบบโดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้ และได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ ดังนี้

๑. การประเมินโดยแนวทางนี้ มิได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบของเป้าหมาย (Goal-Based Model) การตอบสนองปัญหา และความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive Model) หรือกระบวนการตัดสินใจ (Decision Making Model) แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่างๆ เข้าด้วยกัน ตามวิจญาณของของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

๒. เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากการวัดคุณค่าไม่

^{๒๑} อัมพร เรืองศรี, “การพัฒนาแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔), หน้า ๕๗.

^{๒๒} คุรายละเอียดใน อุทุมพร จามรมาน, *วิธีทำประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน*, (กรุงเทพมหานคร: ฟันนี้, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒.

^{๒๓} Keeves, *Educational research methodology and measurement: An international. (Handbook Oxford: Pergaman Press, 1988), p. 589-560.*

อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใดๆ ได้ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น ในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ ผู้เล่นในเรื่องนั้นจริงๆ มาเป็นผู้ประเมินผล ทั้งนี้เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขานั้น ผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริงๆ จึงจะทราบ และเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

๓. เป็นรูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรม และมีดุลพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐาน และเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

๔. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัย และความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ ทั้งนี้ การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการเป็นที่เชื่อถือ (High Credit) ของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ^{๒๔}

สรุปได้ว่า การตรวจสอบรูปแบบเป็นไปเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบในการปฏิบัติจริง โดยผลการตรวจสอบรูปแบบอาจนำไปสู่การพัฒนารูปแบบเดิม และการสร้างรูปแบบใหม่

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการสอน

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการสอนของครูนั้น มีนักวิชาการได้กล่าวถึงทักษะการสอนไว้หลายประการ ดังนี้

Chris Kyriacou^{๒๕} กล่าวถึง ลำดับของทักษะการสอนสำคัญ (A list of essential teaching skills) มี ดังนี้

๑. การวางแผน และเตรียมการ (Planning and preparation) เป็นทักษะการเลือกวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจากบทเรียน เพื่อทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อนักเรียนดีที่สุด

๒. การนำเสนอบทเรียน (Lesson presentation) เป็นทักษะการเชื่อมโยงนักเรียนกับประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดผลสำเร็จ โดยดูจากคุณภาพการเรียนการสอนของครู

๓. การจัดการบทเรียน (Lesson management) เป็นทักษะการจัดการ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ในเรื่องความสนใจของนักเรียนต่อบทเรียน

๔. บรรยากาศในชั้นเรียน (Classroom climate) เป็นทักษะการสร้าง และรักษาทัศนคติเชิงบวก และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียน

๕. การจัดระเบียบวินัย (Discipline) เป็นทักษะการรู้จักใช้ภาษา และการออกคำสั่งของครู และจัดการความสัมพันธ์กับนักเรียนที่มีความประพฤติไม่ดี

^{๒๔}Eisner, Educational connoisseurship and criticism: Their form and functions in education evaluation. (n.p. 1976), pp. 192-193

^{๒๕}Chris Kyriacou. Essential Teaching Skills. United Kingdom: Nelson, 2007), p. 11.

๖. กระบวนการประเมินนักเรียน (Assessing pupils' progress) เป็นทักษะในกระบวนการประเมินผลนักเรียน ได้แก่ การประเมินผลแบบย่อย เช่น ครูมีเจตนาเพื่อช่วยพัฒนา นักเรียน และการประเมินผลแบบรวม เช่น เตรียมบันทึกผลเป้าหมาย และการวางวัตถุประสงค์ของการประเมินผล

๗. การตอบสนอง และการประเมินผล (Reflection and evaluation) เป็นทักษะการประเมินการสอนของครูด้วยตนเอง จากการจัดการเรียนรู้ปัจจุบันเพื่อนำไปปรับปรุงการสอนในอนาคต

British Council^{๒๖} ได้กำหนดทักษะการสอนในระดับการสอนสำคัญพื้นฐาน (essential) แบ่งเป็น ๕ ประการ มี ดังนี้

๑. การวางแผนการจัดการเรียนการสอน และบทเรียน (Course and lesson planning) เป็นการเตรียมการสอนของครู เพื่อให้บทเรียนน่าสนใจ และตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้ และสร้างความตระหนักทางวัฒนธรรม และสังคมที่หลากหลายของชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงความสำคัญของการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ และบทเรียน คือ ครูจะเข้าใจในบทเรียน และสามารถเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ทั้งยังได้พบความต้องการของนักเรียนสามารถวางแผนเพื่อคัดเลือก พัฒนา และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างสัมพันธ์กัน ครูสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดระหว่างการเรียนการสอนได้ ซึ่งทำให้ครูสามารถพลิกแพลงหัวข้อขณะนั้นได้โดยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักในการสอน มีลักษณะ ดังนี้

๑) การกำหนดความต้องการของนักเรียน (establishing learner needs) คือ การตระหนักต่อความต้องการ และผลตอบรับจากนักเรียน ซึ่งเกิดจากการวางแผนบทเรียนของครู

๒) จุดประสงค์หลัก และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (aims and objectives) คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ประกอบด้วยสาระสำคัญในชั้นเรียน การตระหนักในปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหานั้นได้

๓) การฝึกนักเรียน (learner training) เป็นการเน้นเนื้อหาในบทเรียนเพื่อทำให้นักเรียนเรียนรู้ สามารถค้นหาวิธีการเพื่อตอบคำถามนั้นได้

๔) เนื้อหา และภาระงาน (content and tasks) เป็นการแสดงถึงวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งของบทเรียน บทเรียนที่ดีสามารถแสดงผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ ดังนั้น การวางแผนบทเรียนควรน่าสนใจ และภาระงานมีกำหนดระยะเวลาการทำงานเหมาะสม มีเหตุผล และต่อเนื่อง

๕) วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ (material and resources) กำหนดวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน และลักษณะของนักเรียน โดยคำนึงถึงสิทธิของสื่ออุปกรณ์เหล่านั้น

^{๒๖} British Council. (2008). Teaching Skills Inspiring teaching excellence. Retrieved 5 December 2013, from http://www.britishcouncil.fr/sites/britishcouncil.fr2/files/bc_teaching_skills.pdf

๖) การประเมินผลนักเรียน (assessment learners) เป็นการประเมินผลจากหลักสูตร และบทเรียนในชั้นเรียน

๗) การเรียนรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม (learning development and innovations) เป็นสิ่งที่ตอบสนองความสำเร็จของบทเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสร้างโอกาสให้เกิดการวางแผนให้กับนักเรียนในอนาคต

๒. การจัดการชั้นเรียน (Classroom management) เป็นความสามารถด้านการวางแผนการจัดการ สนับสนุนให้มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในชั้นเรียน และการจัดกิจกรรม สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้เห็นถึงความต้องการ และความสามารถที่แตกต่างของนักเรียน โดยต้องตระหนักในเรื่องความเท่าเทียม และมีหัวข้อการเรียนรู้หลากหลาย

ความสำคัญของการจัดการชั้นเรียน คือ สามารถจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพของนักเรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เสริมสร้างให้นักเรียนเกิดความมั่นใจ และตอบสนองความต้องการของนักเรียนที่แตกต่างกันได้ มีลักษณะ ดังนี้

๑) การจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ (managing the learning environment) เป็นการจัดชั้นเรียนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายโดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัย และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

๒) การจัดการกับปฏิสัมพันธ์ของนักเรียน (managing interaction) ครูต้องแสดงบทบาทต่อผู้เรียนอย่างเหมาะสมตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้น อาจจัดเป็นแบบรายบุคคลเป็นคู่ หรือรวมกลุ่มทำกิจกรรม และภาระงานที่ครูมอบหมายให้เหมาะสมตามระยะเวลา โดยครูต้องจัดให้มีความสมดุลกัน

๓) การจัดการบทเรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ (managing the lesson and activities) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องกำหนดภาระงาน และชิ้นงานให้ชัดเจน มีรายละเอียดตามความเหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น

๔) การจัดการความสัมพันธ์ และพฤติกรรม (managing relationships and behavior) จัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้เพื่อให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ และความสัมพันธ์กันในเชิงบวก จะช่วยให้นักเรียนแก้ไขปัญหาของตนเองระหว่างที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาวะนั้นได้ดีขึ้น

๕) การจัดการตนเองของครู (managing oneself) ครูควรให้เกียรตินักเรียน (respect) โดยปรับการใช้ภาษาในการสื่อสารให้เหมาะสมกับนักเรียน และระดับชั้นเรียน อธิบายบทเรียนเนื้อหาให้ชัดเจน มีเทคนิคการใช้คำถาม และซักถามหัวข้อต่างๆ ในบทเรียนอย่างเหมาะสม

๖) การจัดการประมวลผลย้อนกลับ (managing feedback) เป็นการประมวลผลจุดแข็ง และจุดควรพัฒนาด้านการเรียนรู้ของนักเรียน ก่อนตัดสินใจสอน โดยเลือกเหตุการณ์ และกลยุทธ์ต่างๆ และการสื่อสารกับนักเรียน เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และสามารถได้ผลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ

๗) การเรียนรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม (learning, developing and innovating) ครูต้องประเมินตนเองในด้านการเรียนรู้ พัฒนา และนวัตกรรม เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ต่อไป

๓. การเรียนรู้เทคโนโลยี (Learning Technologies) คือ ความสามารถในการบูรณาการการเรียนรู้เทคโนโลยีในชั้นเรียน และการใช้ภาษาเหมาะสม

ความสำคัญของเรียนรู้การใช้เทคโนโลยี คือ ครูควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในชั้นเรียนตามบริบทของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้เพื่อทำให้นักเรียนมีเข้าใจในการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ความสามารถทางการเรียนรู้เทคโนโลยีทำให้ครูเข้าถึงแหล่งข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้มากขึ้น และสามารถนำเทคโนโลยีไปช่วยในการปรับปรุงการสอน และใช้ได้เหมาะสมกับนักเรียน มีลักษณะ ดังนี้

๑) การจัดชั้นเรียน (setting up classroom) เป็นความสามารถการเรียนรู้เทคโนโลยีในชั้นเรียน การจัดอุปกรณ์ในชั้นเรียนให้พร้อมใช้งาน ได้แก่ เครื่องเล่น CD เครื่องเล่น DVD คอมพิวเตอร์ เครื่อง IWB และโปรเจกเตอร์ข้อมูล การเตรียมวัสดุครุภัณฑ์ในชั้นเรียนแสงสว่าง เป็นต้น ที่สำคัญต้องจัดสถานที่ให้นักเรียนสามารถมองเห็นกระดานได้อย่างทั่วถึง

๒) การจัดชั้นเรียนแบบ The IWB (managing the IWB classroom) เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้จัดการชั้นเรียนให้นักเรียนมีความสนใจกับการเรียน เช่น มีสิ่งเร้าจาก flipcharts ภาพเคลื่อนไหวจากโปรแกรมไมโครซอฟท์พาวเวอร์พอยต์ (Microsoft PowerPoint) และการใช้แอปพลิเคชัน (applications) เป็นต้น และการใช้ท่าทางการสอนเหมาะสม ไม่ยืนบังจอโปรเจกเตอร์ขณะอธิบายนักเรียน

๓) การจัดการกับคอมพิวเตอร์ในชั้นเรียน (managing the laptop /fixed computer classroom) เป็นสิ่งที่ต้องทำให้เรียบร้อยก่อน และหลังกิจกรรมในชั้นเรียน การสอนของครูต้องชัดเจน และสามารถติดตามภาระงานที่มอบหมายให้นักเรียนได้ในภายหลัง มีกลยุทธ์การสอนให้เกิดผลการเรียนรู้หรือผู้เรียนแสดงความสนใจในการเรียน ซึ่งทั้งหมดนี้ควรเกิดจากการจัดสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป เช่น อุปกรณ์ วัสดุครุภัณฑ์ ในชั้นเรียน

๔) การค้นหาแหล่งเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ (exploiting learning technology resources) เป็นการเข้าถึง และคัดเลือกแหล่งเทคโนโลยีเพื่อเตรียมพร้อมในการสอน มีการเตรียมวัสดุเครื่องมือดิจิทัล การแสดงออกทางเว็บเพจ การใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด (Microsoft Word) และโปรแกรมไมโครซอฟต์พาวเวอร์พอยต์ (Microsoft PowerPoint) ให้นักเรียนออกแบบ และเก็บรักษางานที่ตนเองทำไว้ได้จัดการกับบัญชีผู้ใช้ของนักเรียนเมื่อวางกิจกรรมที่ต้องใช้คอมพิวเตอร์ หากคำแนะนำเพิ่มเติมจากแหล่งทรัพยากรในไอซีที (ICT)

๕) การออกแบบสื่อการเรียนรู้ (creating lesson materials) เป็นการใช้โปรแกรมพื้นฐาน เช่น การใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด (Microsoft Word) และโปรแกรมไมโครซอฟต์ พาวเวอร์พอยต์ (Microsoft PowerPoint) โปรแกรมแอคทีฟสตูดิโอ (ACTIVstudio) หรือภาพต่างๆ ในโปรแกรม Microsoft Office ได้ ก่อนการสอนครูควรทดลองวัสดุต่างๆ ก่อน สิ่งที่ต้องระวังคือ แหล่งข้อมูลต่างๆ อาจมีลิขสิทธิ์ ดังนั้นจึงควรติดตามการแนะนำของโปรแกรมต่างๆ

๖) การแก้ปัญหา (troubleshooting) เป็นการแนะนำการแก้ปัญหาขณะเกิดปัญหาการใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียน โดยให้นักเรียนรู้จักค้นหาความช่วยเหลือจากโปรแกรมแก้ปัญหาไอซีที (ICT problem) กำหนดไว้ รวมถึงสามารถรายงานปัญหาถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับไอซีที (ICT) หรือ ส่วนสนับสนุนไอที (IT) แล้วบันทึกเหตุการณ์ และระบุสถานที่เกี่ยวข้อง

๓) การเรียนรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม (learning, developing and innovating) เป็นการค้นหาคำความรู้ทาง ICT เพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เบื้องต้น

๔. องค์ความรู้ในวิชา (Subject knowledge) หมายถึง ความสามารถทางการวิเคราะห์ และกระบวนการใช้ภาษา ตั้งแต่การพูดไปจนถึงการเขียนข้อความเพื่อจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เข้าใจมากขึ้น

ความสำคัญขององค์ความรู้ คือ การสื่อสารระหว่างนักเรียนกับครู สามารถสื่อสารได้อย่างเชี่ยวชาญ และช่วยเหลือปัญหาในการเรียนการสอนได้ โดยเฉพาะการฟังครูวิเคราะห์ประเด็นความรู้ และหัวข้อในบทเรียน มีลักษณะ ดังนี้

๑) องค์ความรู้ทางภาษา และทักษะการวิจัย (knowledge of the language and research skills) เป็นทักษะการใช้ภาษา เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงให้เกิดการพัฒนาความเข้าใจในระบบศาสตร์สำคัญต่างๆ ที่นำมาใช้ในการสื่อสาร

๒) การคัดเลือก และจัดระดับภาษา (selection and grading of language) คัดเลือก และจัดระดับการสื่อสารกับนักเรียน ทำความเข้าใจกับการสื่อสารหรือทักษะที่เกิดขึ้นจากบทเรียน และการยกตัวอย่างให้กับนักเรียนเข้าใจได้มากขึ้น

๓) มุ่งมั่น และฝึกปฏิบัติทางภาษา สนับสนุนเพื่อให้เกิดความเข้าใจ (focus on and practice of language and supporting understanding) เป็นความสามารถในการใช้ภาษา เพื่อให้ข้อมูลพื้นฐาน โดยสามารถระบุความหมาย และการใช้เทคนิคที่หลากหลาย

๔) พัฒนาความเข้าใจ และการใช้ภาษาพูด และภาษาเขียน (developing understanding and use of spoken language) เป็นกระบวนการพัฒนา และใช้เทคนิคพื้นฐาน เพื่อฝึกปฏิบัติทักษะการฟัง การพูด และการเขียน โดยคำนึงถึงอายุ ความต้องการ และระดับของนักเรียน

๕) การตอบสนองเพื่อสนับสนุนนักเรียน (response to learner contributions) เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความตระหนักของครูต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน และสนับสนุนช่วยเหลือนักเรียน

๖) การเรียนรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม (learning, developing and innovating) เป็นการค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อสร้างความเข้าใจ และใช้ภาษาให้มากขึ้น เช่น การอ่าน การตัดสินใจทำงานร่วมกัน

๕. ความเข้าใจในนักเรียน (Understanding your learners) คือ ความเข้าใจนักเรียนของครู และกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

ความสำคัญของความเข้าใจในนักเรียน คือ ครูสามารถจัดกลยุทธ์การสอนเพื่อเป็นแนวทางพัฒนา และสนับสนุนนักเรียนเพื่อให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้มากที่สุด

๑) ความรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้ (knowledge of the learning process) เป็นความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และวิธีการ อายุ วัฒนธรรม รูปแบบการเรียนรู้ และการคาดการณ์สถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้

๒) ความเข้าใจความต้องการจำเป็นของนักเรียน (understanding learner needs) เป็นการค้นหาความต้องการ และอุปสรรคการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อนำมาใช้วางแผนบทเรียน และรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และภาระงาน

๓) การวางแผน (planning) เป็นการจัดการเรียนรู้เสมือนจริง ทำให้เห็นจุดแข็ง และอุปสรรคการเรียนรู้จากนักเรียน

๔) ความตระหนักรู้ส่วนบุคคล (awareness of individuals) เป็นการให้ความยุติธรรมแก่นักเรียน และสนับสนุนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้งชั้นเรียน

๕) สนับสนุนความเป็นปัจเจกของนักเรียน (promotes learner autonomy) ให้กำลังใจนักเรียนเมื่อฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยปรับพฤติกรรมของนักเรียน

๖) การเรียนรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม (learning, developing and innovating) เป็นการสังเกตนักเรียนแบบไม่เป็นทางการเพื่อดูศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

Simmons Constance^{๒๗} กล่าวถึงทักษะครูในศตวรรษที่ ๒๑ (Teacher Skills on ๒๑st Century) เป็นศตวรรษที่เข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ง่าย เป็นศตวรรษที่ต้องการมากกว่าการเข้าใจทฤษฎีเบื้องต้นทางการศึกษา และการจัดชั้นเรียน ครูต้องทำงานร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อนำเทคโนโลยีใหม่เข้าสู่ชั้นเรียน และเตรียมนักเรียนออกสู่โลกกว้าง มี ๗ ทักษะ ดังนี้

๑. การบริหารจัดการชั้นเรียน (classroom management) เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ต้องเป็นชั้นเรียนที่ให้ความรู้สึกปลอดภัย มีระเบียบกฎเกณฑ์ร่วมกัน

๒. การจัดบทเรียนให้สอดคล้องกับชีวิตจริง (making content relevant) การเรียนการสอนในศตวรรษที่ ๒๑ ทำได้ยากกว่าศตวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากนักเรียนรับข้อมูลข่าวสารจากหลากหลายแหล่ง ทั้งจากโทรทัศน์ จากคอมพิวเตอร์ หรือจากเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น สิ่งที่ทำหายครูในศตวรรษนี้ คือการจัดบทเรียนให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความผูกพันกับการเรียนรู้ในโรงเรียน

๓. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) เป็นการคิดเพื่อพัฒนากรอบวิชาการให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้ตลอดชีวิต ครูจึงต้องวางแผนบทเรียน และใช้ยุทธศาสตร์การสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง (higher-order reasoning skills) เมื่อจบการศึกษา นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาของตนเอง และสังคมได้

๔. เทคโนโลยี (technology) ในแต่ละปี เทคโนโลยีทางการศึกษามีวิวัฒนาการเกิดขึ้นรวดเร็ว ครูจึงต้องตามให้ทันกับเทคโนโลยีใหม่นั้นเพื่อนำไปใช้สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเอง

๕. ความเป็นสากล (globalization) เนื่องจากเทคโนโลยีมีการพัฒนามากขึ้น ทำให้การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นรวดเร็ว ครูจึงต้องมีทักษะพัฒนาให้นักเรียนเข้าใจเรื่องของโลก เพื่อเป็นผู้นำแห่งอนาคตที่มีคุณภาพ

^{๒๗} Simmons Constance. (2012). Teacher Skills for the 21st Century. Retrieved 5 December 2013, from http://www.ehow.com/print/list_6593189_teacherskills-21st-century.html.

๖. ความร่วมมือ (collaboration) เนื่องจากการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ยังมีการทดสอบมาตรฐาน และพันธะรับผิดชอบของครู (standardized tests and teacher accountability) โดยครูต้องคำนึงถึงมาตรฐานการศึกษาของรัฐเช่นเดิม แต่ในขณะเดียวกัน ครูควรเน้นหลักความร่วมมือหรือหลักการทำงานเป็นทีมเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

๗. การพัฒนาวิชาชีพ (professional development) ครูเป็นอาชีพที่หยุดเรียนรู้ไม่ได้ (teachers can never stop learning) ต้องเรียนรู้ตลอดเวลา มีการปรับปรุงยุทธศาสตร์การสอน และการใช้เทคโนโลยีอยู่เสมอ เกาะติดกับสถานการณ์ใหม่ รู้จักการพัฒนาวิชาชีพตนเองจากการทำวิจัย การสัมมนา หรือการอบรม

Jonh Perkins กล่าวถึงทักษะของครูยุคใหม่ว่า ทักษะบางอย่างของครูสามารถเรียนรู้ได้จากการสอนในชั้นเรียน ขณะที่บางอย่างต้องถูกพัฒนาขึ้นจากประสบการณ์ส่วนบุคคล (personal experience) บางอย่างอาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่อาจต้องใช้เวลาเพื่อให้มีสมรรถนะมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญให้ครูมีทักษะเหมือนกับมีคลังอาวุธการสอนของตนเองได้ ดังนั้น จึงได้เสนอเรื่อง The 5 Biggest Skills Modern Teachers Needs มีลักษณะ^{๒๘} ดังนี้

๑. การเจรจาต่อรอง (Diplomacy) เมื่อครูสอนในชั้นเรียน ครูต้องรู้จักวิเคราะห์ อัดทน ยืดหยุ่น และเชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนเอง นอกจากนั้น ครูต้องเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้บริหาร เช่น เมื่อเกิดเหตุการณ์ในชั้นเรียนที่ครูไม่สามารถควบคุมได้ ครูจะมีคำแนะนำหรือข้อสังเกตให้กับนักเรียนอย่างไร หรือ ครูจะสามารถประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อช่วยเหลือบุตรหลานของเขาได้อย่างไร เป็นต้น

๒. ภาวะผู้นำ (Leadership) ครูที่ดีควรเป็นผู้นำเชื่อถือ และให้คำแนะนำได้ การอธิบายให้กับนักเรียนอาจต้องแสดงตัวอย่างเพื่อให้เห็นคำตอบได้ ในส่วนการสื่อสาร และให้กำลังใจนักเรียนเพื่อไปถึงเป้าหมายได้อย่างชัดเจน สิ่งเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดประโยชน์กับทั้งครู และนักเรียน

๓. การจัดการ (Organization) ครูควรทำแผนสำรองสำหรับการทำงาน รู้จักวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ที่ผ่านมาเพื่อนามาใช้ควบคุม และเตรียมพร้อมสำหรับการเลื่อนหรือยกเลิกงานที่อาจมาจากหลายสาเหตุอันส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน การเตรียมความพร้อมนี้สามารถนำไปสู่การจัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

๔. ทักษะการช่วยชีวิต (Life Saving Skills) ในบางประเทศของโลก ครูต้องมีทักษะการช่วยชีวิต เช่น ครูต้องมีการรับรองว่าสามารถทาสีฟิอาร์ (CPR) ได้ ซึ่งเป็นข้อบังคับในบางสถานการณ์ และอาจจะกลายเป็นทักษะสำคัญของครูในอนาคต

๕. ความสามารถในการเรียนรู้ (Ability to Learn) กระบวนการเรียนรู้ของครูไม่เคยหยุดนิ่งเมื่อครูได้รับวุฒิการศึกษา ทักษะที่เคยเรียนรู้มาจะยังคงอยู่ พร้อมกับการพบเทคโนโลยีใหม่ ข้อมูลใหม่ และมีความเข้าใจในตัวผู้เรียน และการพัฒนาของนักเรียนเช่นกัน

^{๒๘}Jonh Perkins. (2013). The 5 Biggest Skills Modern Teachers Need. Retrieved 26 December 2013, from <http://fluency21.com/blog/2013/10/15/the-5-biggestskills-modern-teachersneed>

Patrick Noonanเสนอแนวคิดเรื่อง ๑๐ Modern Teaching Skills โดยแบ่งเป็น ๒ ทักษะคือ ทักษะดั้งเดิม (Traditional Teaching Skills) และทักษะใหม่ (New Teaching Skills) จำนวน ๑๐ องค์ประกอบย่อย^{๒๙} ดังนี้

๑. ทักษะดั้งเดิม (Traditional Teaching Skills) ประกอบด้วย ๖ ทักษะการสอนที่ไม่ใช่ทักษะใหม่ แต่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อครูยุคใหม่ (Modern Teacher) มี ดังนี้

๑) ความรับผิดชอบ (Commitment) เป็นสิ่งสำคัญต่อการทำงาน และเป็นสิ่งที่ครูต้องยึดถือไว้เพื่อการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ครูยุคใหม่ควรตระหนักถึงความรับผิดชอบนี้ และนำมาเชื่อมโยงให้เกิดความเป็นมืออาชีพของตนเอง

๒) การเตรียมการ (Preparation) เป็นการใช้เวลาเพื่อจัดการเรียนรู้ให้ถูกต้องตามความสามารถของครู เวลานี้ครูต่างผ่านการอบรมจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ตามความต้องการของสังคมที่มีต่อวิชาชีพนี้มากขึ้น การเตรียมครูจึงเป็นสิ่งที่ที่สุด ดังนั้น ครูยุคใหม่จึงควรเรียนรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกต่อหน้าที่เสมอ

๓) การจัดการ (Organization) การจัดการที่ดี และการวางแผนสำหรับบทเรียนขั้นสูง เป็นสิ่งที่ส่งผลถึงความสำเร็จของนักเรียนเพื่อให้ครูจัดการบทเรียน และกำหนดขอบเขตบทเรียนได้ครอบคลุมไปถึงลักษณะนักเรียน ซึ่งต่างจากชั้นเรียนที่ล้มเหลวเพราะครูไม่สามารถเข้าถึงผู้เรียนได้

๔) ความอดทนอดกลั้น (Tolerance) เป็นคุณสมบัติของครูที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากความหลากหลายทางสังคม โดยเฉพาะในเรื่องการกาจัดอคติหรือความลำเอียงของตน ครูจะต้องดูแลนักเรียนทุกคนโดยปราศจากความมีอคติหรือความลำเอียง ไม่บังคับให้นักเรียนเห็นตามวิสัยทัศน์ของตนเอง ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายตามหัวข้อได้อย่างอิสระ และส่งเสริมให้นักเรียนตัดสินใจด้วยตนเอง

๕) การเล่าเรื่องราว (Story Telling) หนทางที่ดีที่สุดสำหรับการสอนคือการส่งผ่านความคิดไปยังนักเรียน ครูที่ดีจะใช้วิธีสอนในห้องเรียนโดยใช้เทคนิคเล่าเรื่อง ซึ่งถือว่าเป็นทักษะการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนได้ตลอดเวลา สามารถใช้ประโยชน์จากชั้นเรียนได้อย่างเต็มที่โดยเชื่อมโยงไปสู่การมีส่วนร่วม และความร่วมมือในกิจกรรมอื่นๆ ที่เกิดขึ้นภายในชั้นเรียน

๖) เปิดโอกาสให้ซักถาม (Open to Questions) การสร้างความร่วมมือ และมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียนของครู และนักเรียน คือสิ่งสำคัญสำหรับการเชื่อมโยงนักเรียนกับเทคนิคการสอน ครูควรตอบคำถามโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม ครูยุคใหม่จะตั้งใจฟังคำถามของนักเรียน และตอบคำถามอย่างตรงไปตรงมา คำตอบของครูอาจมีสถานการณ์ปัจจุบันมาเกี่ยวข้องซึ่งไม่ใช่การตอบตามตารากำหนดไว้เท่านั้น ในกรณีที่ครูไม่ทราบคำตอบหรือไม่มีเวลาจะตอบคำถาม ครูไม่ควรปิดคำถามหรือละเลยคำถามนั้น แต่ควรอธิบายตามความเข้าใจหรือเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสกลับไปค้นหาคำตอบ

^{๒๙} Patrick Noonan. (2013). 10 Modern Teaching Skills. Retrieved 26 December 2013, from <http://www.examttime.com/blog/teaching-skills/>

๒. ทักษะการสอนแบบใหม่ (New Teaching Skills) เป็นทักษะการสอนแบบใหม่ที่ช่วยเสริมการสอนแบบดั้งเดิมให้มีประโยชน์มากขึ้นโดยนำมาเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีใหม่ในปัจจุบันโดยใช้วิธีการบูรณาการเข้ากับการสอนแบบดั้งเดิม มีลักษณะ ดังนี้

๑) นวัตกรรม (Innovative) ครูยุคใหม่ต้องมีนวัตกรรม พยายามลองสิ่งใหม่ปรับตัวให้รู้เท่าทันนวัตกรรมโดยลองออกแบบทักษะการสอนแบบใหม่ ลองใช้แอปพลิเคชันการศึกษา (educations' applications) การใช้เครื่องมือไอซีที (ICT) เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (electronics devices)

๒) ความกระตือรือร้นในเทคโนโลยี (Tech enthusiast) ครูยุคใหม่ต้องสำรวจเทคโนโลยีใหม่ เช่น iPads application หรือ สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ครูยุคใหม่ควรแสวงหาแนวทางการใช้ไอซีที (ICT) หรือใช้ไอซีทีแก้ปัญหา (ICT problem) เพื่อนำมาใช้จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓) การใช้สังคมออนไลน์ (Social) ในทักษะการสอนแบบดั้งเดิมมีการเปิดโอกาสให้ซักถาม แต่สำหรับครูยุคใหม่ควรใช้การสนทนาในสังคมออนไลน์ (social networks) เพิ่มขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมภายนอกชั้นเรียน เช่น “การใช้ทวิตเตอร์ Twitter ในชั้นเรียน : ความคิดเพื่อครู” เพื่อค้นพบความคิดเชิงลึก

๔) ความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยี (Geek) หมายถึง เป็นบุคคลที่สนใจในเทคโนโลยีสมัยใหม่ต้องสนใจอยากเรียนอยากรู้ และสามารถเชื่อมโยงความรู้โดยรอบกับทรัพยากรทางการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งประเด็นนี้นักเรียนควรได้รับ

จากแนวคิดของนักการศึกษา และองค์กรทางการศึกษาเกี่ยวกับทักษะการสอนผู้วิจัย นำแนวคิด และข้อเสนอมาวิเคราะห์ และสรุปเป็นทักษะการสอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพราะเป็นทักษะการสอนที่สำคัญเพื่อทำให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ประกอบด้วยทักษะการสอน ๕ ประการ ได้แก่

๑. การวางแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นความสามารถทางการเตรียมบทเรียนของครู โดยใช้หัวข้อที่ให้เกิดความน่าสนใจ และสามารถสนองตอบความต้องการทางการเรียนรู้ของนักเรียนได้

๒. การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นการสื่อสารตั้งแต่การนำเข้าสู่บทเรียน โดยคำนึงถึงความสนใจของนักเรียนในบทเรียน

๓. การจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการสอนเพื่อให้เกิดการพิจารณาอย่างมีเหตุผลในเนื้อหาบทเรียน และองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น สามารถเชื่อมโยงสาระสำคัญในบทเรียนไปประยุกต์ใช้ร่วมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ช่วยให้นักเรียนค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาได้

๔. การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน เป็นการจัดทำสื่อการสอนจากวัสดุอุปกรณ์ โดยใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย สามารถสร้างสื่อได้เหมาะสมกับบทเรียน และระยะเวลาในการเรียนรู้

๕. การติดตามประเมินผล เป็นการนำผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนไปใช้ในการประเมินและพัฒนาในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนานักเรียนต่อไป

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาครู

๒.๓.๑ ความหมายของครู

ครูเป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่องมากในสังคมไทย และสังคมโลก เพราะเป็นบุคลากรที่สำคัญยิ่งในการหล่อหลอมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คำว่า “ครู” ในสมัยโบราณถือว่าเป็นคำสูงซึ่งหมายถึงเป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาณ และเป็นผู้นำทางบนเส้นทางแห่งจิตวิญญาณ คือการนำทางจิตใจไปสู่คุณธรรมเบื้องสูง โดยเฉพาะมิได้หมายถึง เรื่องวัตถุ หรือมรรยาท หรือแม้แต่เรื่องอาชีพครูนั่นมักจะไปทำหน้าที่เป็นบุโรหิตของพระราชา หรืออิสระชน ซึ่งมีวาสนามีหน้าที่การงานอันใหญ่หลวง^{๓๐}

แต่ปัจจุบันนี้ ได้กลายมาเป็นผู้ประกอบวิชาชีพอย่างหนึ่งเท่านั้น ดังจะเห็นได้ว่ามีผู้ให้ความหมายคำว่า “ครู” ไว้อย่างหลากหลาย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ครู” ไว้ว่า คือ ผู้สั่งสอนศิษย์ ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์^{๓๑}

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของครูว่า คือบุคลากรวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน การส่งเสริมการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐ และเอกชน^{๓๒}

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายคำว่า “ครู” ไว้ว่า ครูคือ ผู้นำทางจิตวิญญาณ และนำวิญญาณไปสู่คุณธรรมชั้นสูง เป็นเรื่องของทางจิตใจ โดยเฉพาะปทานุกรมอินเดียใช้ภาษาอังกฤษว่า Spiritual Guide ท่านได้แบ่งครูออกเป็นลำดับ ดังนี้

๑. ผู้นำในทางวิญญาณ คือ คำแปลของคำว่า “ครู” ซึ่งเป็นครูของเด็กหรือผู้ใหญ่ แม้กระทั่งพระราชาก็ได้ กล่าวคือ การทำให้จิต ให้วิญญาณ ให้ทิฐิ ความคิดเห็น ศรัทธา ความเชื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้อง

๒. ผู้เปิดประตูเรื่องทางจิต ทางวิญญาณ คือ วิญญาณที่ยังไม่รู้อะไรนั้นมันเหมือนอยู่กับที่มืด ในคอก ในเล้าของอวิชา ที่แปลว่า ความไม่รู้ ความมืดบอด ที่ยังไม่ได้เปิดประตูให้วิญญาณเหล่านั้นออกมาสู่แสงสว่าง คือ ปัญญา

๓. ครูบาอาจารย์มีความหมายสูงสุด คือ ผู้เปิดประตูทางวิญญาณกล่าวคือ เปรียบเสมือนมัคคุเทศก์ทางจิตวิญญาณที่พาออกไปสู่แสงสว่างได้ ครูจึงเป็นบุพนิยบุคคล ในการทำงานชั้นสูงคือ การทำงานด้านใน เป็นผู้เปิดประตูทางจิตวิญญาณ

๔. พุทธะน้อยๆ ซึ่งครูทุกคนมี และให้แสงสว่างนี้แก่ศิษย์ กล่าวคือ การศึกษาพุทธะคือ มนุษย์ผู้ถึงพร้อมด้วยศักยภาพสูงสุดที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล

^{๓๐}ธีรศักดิ์ อัครบรร, อ้างถึงใน จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร, การวิจัย และพัฒนาจิตตปัญญาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย, ๒๕๕๐, หน้า ๙.

^{๓๑}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๒๕.

^{๓๒}คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

พระมหาดิศร อิทธิโล อธิบายคำว่าครูว่า เป็นศัพท์แผลงมาจากมูลศัพท์ ๓ อย่าง คือ

๑. ครู แปลว่า หนัก ย่ำเกรง เอาใจใส่ เอื้อเฟื้อ หมายความว่า ผู้มีใจหนักแน่นไม่ใจเบา ฉุนเฉียว โกรธง่ายใจเร็ว มีน้ำหนักเปรียบเหมือนศิลาอีก ๓ คำ หมายถึงผู้ที่ศิษย์พึงเคารพยำเกรง ผู้เอาใจใส่ดูแลในการเรียนของศิษย์ และผู้เอื้อเฟื้อต่อศิษย์ถือศิษย์เหมือนลูกของตนเอง

๒. มาจาก “ครู” แปลว่า เชิดชู เปิดเผย เลิศเลอ หมายถึง ผู้ที่เชิดชูศิษย์ที่จมอยู่ในความโง่ให้ขึ้นสู่ความฉลาด ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ศิษย์โดยเปิดเผย ไม่อำพรางความรู้ไม่ปิดบังซ่อนไว้ เพราะหวงวิชาความรู้ และผู้เลิศลวย คือ เด่นด้วยวิทยาปรากฏแก่ศิษย์เหมือนดวงอาทิตย์เด่นด้วยรัศมีเห็นปรากฏแก่ชาวโลก

๓. มาจาก “ศิร” แปลว่ากล่าว หรือเปล่ง หมายความว่า ผู้อบรมสั่งสอน คือ อบรมศิษย์ให้มีความรู้ความสามารถในวิทยาการ^{๓๓}

ประเวศ วะสี ได้อธิบายว่า หากลองใคร่ครวญถึงความหมายของ “ครู” มากกว่าจะแปลความหมายเชิงประจักษ์ที่ หมายถึง ผู้ที่สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพจากสถาบันฝึกหัดครู และมีการมอบประกาศนียบัตรทางการสอนรับรองให้แก่บุคคลที่ปฏิบัติงานในอาชีพ “ครู” เท่านั้น จะเห็นว่า ครูเป็นผู้มีความสำคัญ และเป็นบุคคลที่ควรแก่การเคารพ ซึ่งเป็นคุณสมบัติภายในของบุคคลที่สวมบทบาทของ “ครู” ครูเป็นผู้เปิดประตูวิญญานให้กับผู้เรียน เป็นเรื่องการสอนวิชาให้ผู้เรียน ซึ่งขัดแย้งซึ่งอวิชา คือ ความไม่รู้ในจิตใจให้เกิดแสงสว่างกล่าวคือ เกิดปัญญาเข้าถึงความจริงของธรรมชาติอย่างไม่แยกส่วนกัน^{๓๔}

สรุปได้ว่า ครู ในความหมายของการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรวิชาชีพ อันได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาของรัฐ และให้ความสำคัญกับการสอนวิชา เพื่อขัดแย้งซึ่งอวิชา คือ ความไม่รู้ในจิตใจของผู้เรียนให้เกิดแสงสว่าง คือ เกิดปัญญา เข้าถึงความจริงของธรรมชาติอย่างไม่แยกส่วนกัน

๒.๓.๒ บทบาทหน้าที่ของครู

บทบาทของครู หมายถึง ภาระงานที่ครูจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ และปฏิบัติส่วนหน้าที่รับผิดชอบของครู หมายถึง ภารกิจที่ครูต้องกระทำให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ โดยมีได้ละทั้งหน้าที่ และความรับผิดชอบนั้นๆ ไม่ว่ากรณีใดๆ การที่ครูจะปฏิบัติหน้าที่ และความรับผิดชอบอย่างสมบูรณ์ ต้องอาศัยศรัทธา อุดมการณ์ คุณธรรม จริยธรรม กฎหมาย ระเบียบ กฎข้อบังคับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิจรรย์ญาณ โดยมีผู้ที่กล่าวถึงบทบาท และหน้าที่ของครูไว้ ดังนี้

ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ได้ยกย่องครูไว้เป็นทิศเบื้องขวาตามหลักทิศ ๖ พระธรรมปิฎก : กำหนดให้ครูมีหน้าที่สำคัญ ๕ ประการ ซึ่งครูต้องหมั่นย้ำความเมตตา และการกระทำด้วยความตั้งใจจริง ดังข้อปฏิบัติต่อไปนี้

^{๓๓} พระมหาดิศร อิทธิโล, *คุณธรรมสำหรับครู*, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๔.

^{๓๔} ประเวศ วะสี, *ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๔), หน้า ๑๖.

๑. แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี
๒. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
๓. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง
๔. ส่งเสริมยกย่องความดีงามความสามารถให้ปรากฏ
๕. สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนให้ใช้ความรู้ทำงานได้จริง สามารถใช้หาเลี้ยงชีพเป็นอยู่ได้^{๓๕}

ธีรศักดิ์ อัครบวร ได้สรุปบทบาทของครูไทยไว้ว่า ครูเป็นฐานะหนึ่งของบุคคล ซึ่งสังคมคาดหวังว่าจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณค่าของมนุษย์ โดยเฉพาะการยกระดับจิตใจหรือจิตวิญญาณ ให้สูงขึ้นตามบรรทัดฐานของสังคมนั้นๆ ในปัจจุบันครู จึงเป็นวิชาชีพที่มีความจำเป็นต่อสังคมอย่างยิ่ง โดยผู้ที่เป็นครูนั่น ต้องเป็นผู้ดำรงตนอย่างตระหนักในความเป็นมนุษย์เป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้ชี้ทางปัญญา เป็นผู้ทรงศาสตร์ และศิลป์แห่งวิชาชีพครู และยังเป็นผู้ดำรงชาติเพราะครูมีบทบาทในการคุ้มครอง และป้องกันเยาวชนในชาติ ครูจึงเปรียบเสมือนผู้พัฒนาหรือวิศวกรของสังคม

จากบทบาท และหน้าที่ครูดังที่กล่าวมาข้างต้น ในปัจจุบันคณะกรรมการอำนวยการคุรุสภาประกาศให้ ระเบียบคุรุสภาว่าด้วย จรรยาบรรณของครูมี ๙ ประการด้วยกัน ดังนี้

๑. ครูต้องรัก และเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า
๒. ครูต้องอบรมสั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้เด็กเกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ
๓. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งกาย วาจา และจิตใจ
๔. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ และอารมณ์ของศิษย์
๕. ครูต้องไม่แสวงผลประโยชน์ อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนเองโดยมิชอบ
๖. ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ และการเมืองอยู่เสมอ
๗. ครูย่อมรัก และศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู
๘. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครู และชุมชนในทางสร้างสรรค์
๙. ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญา และวัฒนธรรม^{๓๖}

สรุปได้ว่า บทบาท และหน้าที่ของครูคือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ กล่าวคือ ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้ง กาย วาจา และจิตใจบนพื้นฐานของ

^{๓๕} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พระไตรปิฎก: สิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้**, (กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินต์แมสโปรดักส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๙๒.

^{๓๖} ธีรศักดิ์ อัครบวร, **ความเป็นครูไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ก.พลพิมพ์ (1996) ๒๕๔๔), หน้า ๒๑ - ๒๓.

ความเป็นมนุษย์ ครูมีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เป็นพลเมืองดีของสังคม สั่งสอนศิษย์ให้มีวิชาความรู้ที่สามารถใช้งานเลี้ยงชีวิตในภายภาคหน้า ครูแลศิษย์ให้มีความเจริญก้าวหน้าเหมือนกับลูกของตนเอง อีกทั้งครูต้องดูแลโรงเรียน และสังคมอย่างสร้างสรรค์ ครูมีบทบาทของผู้เปิดโลกทางจิตวิญญาณ และเป็นกัลยาณมิตรให้กับศิษย์ ซึ่งผู้ที่ดำรงบทบาทครูจะทำหน้าที่ด้วยความรัก และความศรัทธาในวิชาชีพครู โดยไม่แสวงหาผลประโยชน์จากหน้าที่ ครูจึงเป็นผู้ที่ควรค่าแก่การเคารพบูชา

๒.๓.๓ ความหมาย และความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ กระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทักษะคิดความสามารถให้กับพนักงานในองค์การอย่างเป็นระบบ โดยผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมพัฒนารูปแบบต่างๆ อีกทั้งใช้สภาพแวดล้อม และหรือการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การเพื่อให้พนักงานเกิดการพัฒนาดตนเอง และผู้อื่น ทั้งนี้ เป้าหมายเพื่อให้เกิดสมดุลทั้งองค์การ พนักงาน ชุมชน และประเทศชาติ^{๓๗} ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การดำเนินการให้บุคลากรได้รับประสบการณ์ และการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อที่จะได้นำมาปรับปรุงความสามารถในการทำงานของพนักงานในองค์การใน ๓ วิธี คือ

๑. การฝึกอบรม (Training) เป็นกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ มุ่งเน้นเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน (Present job) เป้าหมาย คือ การยกระดับความรู้ความสามารถ และทักษะของพนักงานในองค์การให้สามารถทำงานในตำแหน่งนั้นๆ ได้ ซึ่งผู้ที่ผ่านการอบรมไปแล้วสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ได้ทันที

๒. การศึกษา (Education) นับว่า เป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรงเพราะการให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทักษะคิด ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุกๆ ด้านให้กับบุคคล ซึ่งหากพิจารณาในส่วนขององค์การแล้ว การศึกษาจะเน้นไปที่การเตรียมพนักงานสำหรับงานในอนาคต (Future job) เพื่อเตรียมพนักงานให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์การในอนาคต

๓. การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการปรับปรุงองค์การให้มีประสิทธิภาพเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ตัวงาน (Not focus on a job) แต่มีจุดเน้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามท้องที่การต้องการ ซึ่งการพัฒนาองค์การนั้น จะเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับองค์การ เพื่อการปฏิบัติงานขององค์การในอนาคต ให้มีความสอดคล้องกับเทคโนโลยีรวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว^{๓๘}

การพัฒนาคนหรือมนุษย์ แบ่งเป็นการพัฒนา ด้านกาย จิตใจ และปัญญา ดังนี้

๑. การพัฒนาด้านกาย ให้มีความประพฤติที่ดี เป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะถือว่ามนุษย์จะพัฒนาด้านจิตใจ และสติปัญญาให้เจริญก้าวหน้าได้โดยปราศจากศีล หรือพฤติกรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติไม่ได้เลย นอกจากจะไม่สร้างปัญหาให้แก่ตนแล้ว ยังไม่สร้างปัญหาอันเป็นภัยต่อสังคมอีกด้วยแล้วยังเกื้อกูลสงเคราะห์สังคมให้สงบสุข ไม่ทำลายคน ไม่ทำลายธรรมชาติก็เพราะมีศีลเป็นเกราะ

^{๓๗} จีระประภา อัครบวร, **สร้างคนสร้างงาน**, (กรุงเทพมหานคร: เต้า (๒๐๐๐), ๒๕๔๙), หน้า ๑๐.

^{๓๘} นิสดารักษ์ เวชยานนท์, **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**, เอกสารประกอบการสอน คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙, หน้า ๒-๔.

กำบัง การพัฒนาคนในเบื้องต้น จึงมุ่งสร้างดุลภาพ โดยฝึกคนให้คู่ไปกับการได้ และการเอาคือ ไม่ให้มุ่งจะเอาอย่างเดียว แต่ให้มีการให้ด้วยดุลยภาพก็จะเกิดทั้งแก่ชีวิตของตน และสังคมการเบียดเบียนก็จะลดน้อยลงไป

๒. การพัฒนาด้านจิตใจ เป็นการฝึกฝนอบรมจิตใจให้เข้มแข็ง สามารถต่อสู้กับความทุกข์ฝ่ายอกุศล หรือบาปทางใจได้ ได้แก่ การทำใจให้เกิดความสำรวมด้วยดี เพราะเมื่อจิตใจสำรวมดีแล้วสามารถเอาชนะ พ้นจากเครื่องผูกของมาร คือ กามคุณทั้งหลายได้เพราะบุคคลที่สำรวมจิตย่อมจักสามารถพ้นจากเครื่องผูกแห่งมารได้ และถ้าบุคคลมีจิตใจไม่มั่นคงก็จะมีปัญญาไม่สมบูรณ์ ไม่ศรัทธาคำสอนของพระพุทธศาสนา ไม่อาจพัฒนาจิตใจให้ตั้งงามได้

๓. การพัฒนาด้านปัญญา เป็นการพัฒนาตนให้มีความฉลาด มีสติปัญญาในเบื้องต้นจะต้องรู้จักหาผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อน หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไปที่ดีที่เกื้อกูล ซึ่งจะชักจูงหรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ด้วย การฟัง การสนทนา ปรึกษา ซักถาม การอ่านการค้นคว้า ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ซึ่งเรียกว่า องค์ประกอบภายนอกที่ดีนั่นเอง นอกจากนั้น ยังจะต้องพัฒนาตนเอง โดยรู้จักคิดหรือคิดเป็น คือ มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบสาวหาเหตุผล แยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ออกให้เห็นตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยจนเข้าถึงความจริง และแก้ปัญหาหรือทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้^{๓๙}

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ

๑. เป็นการมองมนุษย์ในฐานะทรัพยากรเป็นทุนเป็นปัจจัยในการที่จะนำมาพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม

๒. โดยมองคนในฐานะเป็นมนุษย์ หมายความว่า มนุษย์มีความเป็นมนุษย์ของเขาเอง ชีวิตมนุษย์นั้นมีจุดหมายของชีวิตคือ ความสุข อิศราภาพ ความดีความงามของชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพดีขึ้น ต้องพัฒนาในด้านร่างกาย และจิตใจไปพร้อมๆ กัน นอกจากนั้น จะต้องให้มนุษย์มีความรู้คู่กับคุณธรรมจึงจะเป็นคนที่สมบูรณ์ หรือความเป็นมนุษย์ออกไปอยู่ในสังคมได้ และเมื่อมนุษย์มีความรู้แล้ว ต้องนำไปปฏิบัติฝึกฝนให้เกิดผลดีคือ มีประสบการณ์ดีนั่นเอง ประสบการณ์ดี ความรู้ดี มีคุณธรรมดี และมีความสามารถสูงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ควรใช้เป็นหลักในการจัดการทรัพยากรมนุษย์^{๔๐}

ในความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ หมายถึง สุขภาวะที่เป็นสุขของมนุษย์ในการดำเนินชีวิต และระบอบปฏิบัติ หมายถึง วิธีของการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย ศิล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเรียกว่า “ไตรสิกขา” ซึ่งทั้งมิติการพัฒนา รูปแบบการพัฒนา และระบอบปฏิบัติจะเป็น

^{๓๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ธรรมนุญชีวิตพุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม, พิมพ์ครั้งที่ ๓๖๘, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๕๕.

^{๔๐} อำนาง เจริญศิลป์, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐๖.

องค์ประกอบที่เป็นกลไกสำคัญที่มนุษย์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เข้าถึงซึ่งความดี ความงาม ความจริง ซึ่งถือว่า เป็นสภาวะที่เป็นสุข^{๔๑}

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความสำคัญกับการมุ่งพัฒนาคนให้สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้ง ด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญา และสังคม สามารถพึ่งตนเอง ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อมมาเป็นแนวคิดในการปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาคน ทั้งนี้ โดยอาศัยหลักการของศาสนา มาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคน การพัฒนาคนให้สมบูรณ์ หมายถึง การมีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งระบบสมอง ระบบกาย และระบบจิตวิญญาณ^{๔๒}

พนม พงษ์ไพบูลย์ กล่าวว่า “การที่ผู้เรียนได้รู้จักคิดจะนำไปสู่เจตคติต่างๆ ทำให้เกิด ความเชื่อมั่นในการใช้ประโยชน์ รวมทั้ง ได้พัฒนาจิตใจ วุฒิภาวะทางอารมณ์ มีค่านิยมที่ดีงามสร้าง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เมื่อผู้เรียนมีกระบวนการคิด อย่างเป็นระบบ มีเจตคติที่ดี ก็จะนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์”^{๔๓}

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในงานวิจัยครั้งนี้ หมายถึง กระบวนการเพิ่มพูน ความรู้ ทักษะ ทศนคติ ความสามารถให้กับบุคลากรในองค์การอย่างเป็นระบบ โดยผ่านกิจกรรมการ ฝึกอบรมพัฒนารูปแบบต่างๆ ที่สมดุลทั้งด้านกาย จิตใจ และปัญญา เพื่อให้บุคลากรได้รับ ประสพการณ์ และการเรียนรู้นำมาปรับปรุงการทำงานได้ ๓ วิธี คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการ พัฒนา มุ่งพัฒนาคนให้สมบูรณ์ สามารถพึ่งตนเอง ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ โดยอาศัยหลักการ ของศาสนาเป็นพื้นฐานนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

๒.๓.๔ แนวทางการพัฒนาครู

กรมสามัญศึกษาได้สรุปความหมายของการพัฒนาครูไว้ว่า เป็นการดำเนินการเพื่อให้ครูใส่ ใจศึกษา ค้นคว้า ให้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับวิชาชีพอยู่เสมอ และมีความรอบรู้ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ สามารถวิเคราะห์ กำหนดเป้าหมาย แนวทางบริหาร พัฒนาวิชาชีพให้ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อาชีพ เทคโนโลยี และสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่อยู่ใน ความรับผิดชอบได้ดียิ่งขึ้น^{๔๔} ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งแนวทางการพัฒนาครูเป็น ดังนี้

ก. การพัฒนาด้านทักษะความเป็นครู

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้สถานศึกษาเป็น หน่วยงานที่สำคัญที่สามารถดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้มี

^{๔๑}มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาจิตตปัญญาศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: lms.ubru.ac.th/file.php/blog/attachments/43/_53-_doc, (๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗).

^{๔๒}สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช), ๒๕๔๒, หน้า ๕.

^{๔๓}พนม พงษ์ไพบูลย์, แนวคิดการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อการปฏิรูปการศึกษา.[ออนไลน์],แหล่งที่มา: <http://library.panitthon.ac.th/> (๓ มีนาคม ๒๕๖๑).

^{๔๔}กิตินารถ เพ็ญพุ่ม, ม.ล., “ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาครู กรณีศึกษา: โรงเรียน จิตรลดา”, กรุงเทพมหานคร,วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ สอนสุนันทา, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑.

ประสิทธิภาพ และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง^{๔๕}

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๑๘ มาตรฐาน ในการพัฒนาตนเองของครู และในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ มาตรฐานที่ ๑๐ ที่กล่าวไว้ว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประกอบด้วย ๗ ตัวบ่งชี้ เป็นแนวทางในการพัฒนาครู การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังต่อไปนี้

๑. ครูมีความเข้าใจในการจัดการศึกษา และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถวิเคราะห์ จัดทำแผนการเรียนรู้ และสอนได้จริง มีการบูรณาการเรียนรู้อย่างเหมาะสม

๒. ครูมีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียน และเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีการบันทึกข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล จัดเป็นหมวดหมู่ตามสภาพปัญหา และความสามารถ คัดกรองผู้เรียนเพื่อแก้ปัญหา นำผลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

๓. ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจะต้องจัดสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศที่เร้า จูงใจ เสริมแรง ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดฝึกทำ แก้ปัญหา ส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเอง ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงงานการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ปลูกฝังระเบียบวินัย ค่านิยม และคุณธรรมตามวิถีของสังคมไทย และสังคมโลก

๔. ครูมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง และผู้เรียน ครูต้องสามารถเลือก และผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลาย เช่น ประเภเสียง ซีดี วีดีทัศน์ จัดการเรียนรู้จากการสืบค้นข้อมูลความรู้ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

๕. ครูมีการประเมินการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน และอิงพัฒนาการของผู้เรียน ครูต้องสร้างเครื่องมือประเมินผลตามสภาพจริง ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ มีการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ลักษณะที่พึงประสงค์ ประเมินการคิดวิเคราะห์ อ่านเขียน เพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อย เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และการประเมิน เพื่อตัดสินผลการเรียน

๖. ครูมีการนำผลการเรียนมาปรับเปลี่ยนวิธีการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ โดยครูจะต้องพัฒนาเครื่องมือ เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย และนำผลการประเมินการเรียนการสอน มาปรับพฤติกรรมในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการสอน และพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมกับการประเมินผล

๗. ครูมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียน และนำผลไปใช้พัฒนาผู้เรียนโดยครูจะต้องนำผลการประเมินมากำหนดประเด็นในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน มีการวิจัย เพื่อพัฒนาการ

^{๔๕}พนม พงษ์ไพบูลย์, “บทบาทใหม่ของโรงเรียนตามแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ”, วารสารวิชาการ ๒ (๑๐), ๒๕๔๒, หน้า ๑๖.

เรียนการสอนในห้อง มีการนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัย เผยแพร่ผลงานวิจัย ครุภัณฑ์ผลงานวิจัยมาประกอบการพัฒนาวิชาชีพครู^{๔๖}

จากแนวทางการพัฒนาครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ของกระทรวงศึกษาธิการ จะเห็นได้ว่า การพัฒนาครูที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้การมุ่งเน้นด้านทักษะความเป็นครูในด้านการสอน และงานวิชาการเป็นหลัก กล่าวคือ ให้ความสำคัญในมิติภายนอกการแสวงหาความรู้ และการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้เกิดความใกล้ชิดกันระหว่างผู้สอน และผู้เรียนนั้นลดน้อยลง เพราะครูต้องมุ่งทำงานวิชาการ การวิจัยต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปรับปรุงวิธีการสอนของตนเองให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้ครูจำเป็นต้องเน้นการพัฒนาตนเองในด้านทักษะการสอน และวิชาการอยู่ตลอดเวลา จนทำให้ความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้เรียนเห็นห่างออกไป ไม่เข้าใจปัญหาของผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้อย่างแท้จริง แยกส่วนระหว่างทักษะความรู้ต่างๆ กับอารมณ์ความรู้สึกที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน นับว่ายังขาดความเป็นองค์รวม

ในทางกลับกัน เมื่อความเป็นจริงของโลก มีโลกภายนอกกับโลกภายใน หากเราจะเรียนรู้แต่เฉพาะโลกภายนอกเกือบทั้งหมด ได้แก่ วิชาการต่างๆ ซึ่งถ้าปราศจากการเชื่อมโยง และพัฒนาการกับโลกภายใน คือจิตหรือใจในการเรียนรู้ ก็ไม่สามารถทำให้มนุษย์ดีขึ้นอย่างแท้จริง^{๔๗} กล่าวคือ หากมีการเน้นการพัฒนาครูจากมิติภายใน ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาอีกรูปแบบหนึ่ง เพื่อสร้างการตระหนักรู้เท่าทันตัวเองของผู้ที่ประกอบวิชาชีพครู อันเป็นเสมือนแม่พิมพ์ของผู้เรียนในทุกขณะก็จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน และนำไปสู่การเป็นต้นแบบที่ดีของครู^{๔๘} นั่นคือ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กล่าวว่า การจัดการศึกษาถือว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะครูเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกทักษะที่สำคัญด้านการคิดวิเคราะห์ รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่ศิษย์ เพื่อสร้างสรรค์ความเป็นมนุษย์ที่มีความสงบสุขในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งการที่จะได้ครูในลักษณะเช่นนี้นั้น การพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพของครู จึงเป็นภารกิจสำคัญ โดยการพัฒนาครูมีอยู่ ๖ แบบ ได้แก่

๑. การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยให้มีการจัดทำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามสาขาวิชา ทั้งที่ เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับทุกคน และความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งครูสามารถลงทะเบียนเรียนได้ตามความสนใจ ความต้องการ และการปฏิบัติงานของครู นอกจากนั้น มีการจัดสื่อทางไกลเสริมความรู้ให้แก่ครู และบุคลากรทางการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่น รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เป็นต้น

^{๔๖} กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔.

^{๔๗} ประเวศ วะสี, มหาวิทยาลัยกับจิตตปัญญาศึกษา และไตรยางค์แห่งการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอำนวยการจัดพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๘.

^{๔๘} กิตินาถ เพื่องฟู, ม.ล. “ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาครู กรณีศึกษา: โรงเรียนจิตรลดา”, กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๘), หน้า ๔๒.

๒. การฝึกอบรม โดยการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมครูประจำการ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามความต้องการของครู และหน่วยงานต้นสังกัด สำหรับวิธีการฝึกอบรมนั้น จะดำเนินการทั้งในรูปแบบการมีห้องเรียนหรือแบบทางไกล

๓. การศึกษาดูงาน เป็นการมุ่งเน้นการเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ใหม่กับการศึกษาดูงานเฉพาะอย่าง เพื่อนำมาปรับปรุง และแก้ปัญหาการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครู

๔. การศึกษาต่อ เป็นการส่งเสริมให้ครูทุกระดับ และประเภทการศึกษามีวุฒิทางการศึกษาอย่างต่ำในระดับปริญญาตรี และเป็นการเตรียมพัฒนาครูประจำการให้มีวุฒิทางการศึกษาสูงขึ้นในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาในสาขาต่างๆ โดยมีจุดเน้น ที่จะพัฒนาครูตามสาขาวิชา รวมทั้ง พัฒนาครูให้เป็นนักคิดนักการศึกษา และนักบริหารต่อไปในอนาคต

๕. การเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ เป็นการจัดกิจกรรมวิชาการที่หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจ และการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู เช่น การสัมมนาทางวิชาการ กิจกรรมของสมาคมวิชาชีพหรือวิชาการ การเผยแพร่ และเสนอผลงานวิชาการ การส่งเสริมวินัย และพัฒนาคุณธรรม

๖. การแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ระหว่างสถาบันฝึกอบรมกับสถานศึกษา เป็นการจัดให้มีโครงการแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ระหว่างสถาบันฝึกหัดครูกับสถานศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้อาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูสอน และปฏิบัติงานในสถานศึกษาระดับ และประเภทต่างๆ และให้ครูอาจารย์ในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูผู้เชี่ยวชาญสอน และปฏิบัติงาน มาปฏิบัติงานในสถาบันฝึกหัดครู ทั้งนี้ จะต้องกำหนดระยะเวลาการไปสอน และปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมยาวนานพอที่จะได้ความรู้ และประสบการณ์^{๔๔}

ข. การพัฒนาครูจากมิติด้านใน

การพัฒนาครูจากมิติด้านในหรือการพัฒนาครูที่เริ่มต้นจากหัวใจของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาครูที่เชื่อมโยง และพัฒนาการโลกภายใน คือ จิตหรือใจในการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนามิติด้านในตามแนวพุทธธรรม

พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายถึงเป้าหมายของการศึกษามิติด้านในตามนัยยะของพุทธศาสนา ไว้ว่า การศึกษามาจากรากศัพท์ของคำว่า สิกข (สะ – อิชะ) ที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรม (Teach and Train) เป็นการฝึกฝนให้เห็นซึ่งตนเอง ด้วยตนเองสิ่งที่สอน คือ ลักษณะนิสัย และจิตใจ (Character and mind) จากเป้าหมายดังกล่าว การศึกษาตามแนวพุทธธรรม จึงเป็นการเรียนรู้

^{๔๔} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนหลักการปฏิรูปการฝึกหัดครู พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ฟีนิกซ์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๘), หน้า ๓.

ซึ่งตนเอง ด้วยตนเองทั้งภายใน และภายนอก กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้ด้านเนื้อหาความรู้ การฝึกปฏิบัติ และเข้าใจถึงผลของการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ อันจะนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์^{๕๐}

การพัฒนามิตีด้านในตามแนวพุทธธรรมนั้น มีขั้นตอน และองค์แห่งการเรียนรู้เข้าสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีขั้นตอนสำคัญ ๓ ขั้น ดังนี้

๑. ปริยัติ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากการฟัง การอ่าน การคิดถึงความหมาย ส่วนประกอบ ความสัมพันธ์ กฎ และกระบวนการของชีวิต ซึ่งเป็นไปเพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิ คือความเห็นชอบ

๒. ปฏิบัติ หรือการลงมือกระทำจากขั้นแรก เป็นการฝึกตนตามหลักไตรสิกขา (ซึ่งย่อหรือขยายความมาจาก มัชฌิมาปฏิปทา หรือมรรคมองค์ ๘) โดยหลักของไตรสิกขาประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการปฏิบัติ หรือการฝึกอบรมกาย วาจา ใจ ให้มีลักษณะตามนัยของพระพุทธศาสนา คือ มีความรู้ที่เหนือสัจจะตถาญาณ คือ การเข้าถึงปัญญาหรือความเป็นพุทธะ ซึ่งต้องฝึกด้วยตนเองจึงบรรลุได้

๓. ปฏิเวธ คือ ขั้นของความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ถึงผลของปริยัติ และปฏิบัติ ซึ่งเป็นขั้นที่นำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ มีความสงบ ดับ เย็น รู้ละ รู้เจริญหลุดพ้นจากอวิชชา และกิเลสทั้งหลาย

ขั้นตอนทั้งสามนี้ เป็นกระบวนการขั้นตอนทางการศึกษาที่สำคัญตามแนวทางของพุทธธรรม ซึ่งเริ่มต้นจากตัวผู้ศึกษาได้เรียนรู้ถึงหลักที่ถูกต้อง อันนำมาซึ่งความเห็นชอบ และนำไปปฏิบัติฝึกฝนตามหลักของไตรสิกขา คือ การอบรมกาย วาจา ใจ ให้มีความเป็นมนุษย์ รู้ผิดชอบชั่วดี และเข้าสู่ขั้นของความเข้าใจถึงผลของการเรียนรู้ และการปฏิบัติด้วยตนเอง อันจะนำมาซึ่งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์^{๕๑}

พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายถึงเป้าหมายของชีวิตมนุษย์ คือ สันติสุขของบุคคล และเป้าหมายของสังคม คือ สันติภาพ การศึกษาที่สมบูรณ์ คือ การทำความดี เป็นมนุษย์ให้ถูกต้อง และสมบูรณ์ ๓ ประการ คือ ๑) ความฉลาดหรือสติปัญญาขั้นพื้นฐานพอตัวหรือพอต่อความต้องการ ๒) มีความฉลาดรู้เรื่องวิชาชีวิต ปฏิบัติได้ ๓) มีมนุษยธรรมอย่างถูกต้องพอตัว และเมื่อการศึกษาส่งผลให้มนุษย์มีธรรมเป็นชีวิต และมีชีวิตเป็นธรรม การศึกษาย่อมสำเร็จผล คือ การทำลายสัจจะตถาญาณอย่างสิ้นดีแล้วมีการกระทำอย่างมนุษย์ที่มีใจสูง กล่าวอีกนัยหนึ่งการยกระดับจิตใจช่วยให้มนุษย์มีชีวิตอยู่อย่างมีอิสรภาพทางใจ มีความเป็นนายเหนือธรรมชาติภายในตัว คือ อยู่เหนือกิเลส ทุกข์ ทานพุทธทาสยังได้กล่าวถึง คุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการศึกษาดีกว่า^{๕๒}

^{๕๐}พุทธทาสภิกขุ, อ่างใน สุนน อมรวิวัฒน์, **สาระ และกิจกรรมการสอนวิชาหลักสูตร และการสอนระดับประถมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำรา และเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๔.

^{๕๑}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **การดูแลสุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธ** พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๙), หน้า ๔๙-๕๐.

^{๕๒}พุทธทาสภิกขุ, อ่างถึงใน จิรัฐกาล จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร, “การพัฒนาารูปแบบโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของนักเรียน”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา**, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๓๔-๓๕.

คุณสมบัติของผู้ได้รับการศึกษา หรือผู้ได้รับผลตามความมุ่งหมายของการศึกษาแบ่งได้เป็น ๒ แ่ง คือ

๑. ในแง่คุณสมบัติเฉพาะตน คุณธรรมที่เด่น คือ ๑) ปัญญา ซึ่งเจริญขึ้นโดยลำดับพร้อมกับการสูญเสียของอวิชชา ๒) กรุณา ซึ่งจะเป็นแรงเร้าในการกระทำขึ้นโดยลำดับแทนที่ตัณหา

๒. ในแง่การดำเนินชีวิต มีลักษณะสำคัญ คือ ๑) การบรรลุถึงประโยชน์ตน คือ ได้ฝึกฝนอบรมตนเองดี พึ่งตนเองได้ทั้งร่างกาย และจิตใจ ถึงความเจริญงอกงามแห่งสติปัญญา และคุณธรรมต่างๆ และ ๒) การบำเพ็ญประโยชน์ผู้อื่น คือ สามารถช่วยเหลือผู้อื่น ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม ทั้งทางวัตถุ และจิตใจ

จากเป้าหมายของการศึกษาแสดงให้เห็นว่า มนุษย์ที่ได้รับการศึกษาสามารถก่อให้เกิดความสงบจากคุณลักษณะภายในที่ส่งผลสู่ภายนอก คือ ส่งผลต่อสังคม ทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์มีแง่มุมในการมีชีวิต เพราะมนุษย์ดำรงชีวิตอย่างสมบูรณ์พร้อมด้วยปัญญา กรุณาภายในของตน เพื่อถึงประโยชน์สูงสุดของตนเอง และการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น

กล่าวโดยสรุป การพัฒนามิตติด้านในบนแนวคิดทางการศึกษาตามแนวพุทธธรรมเกิดขึ้นจากการฝึกฝนอบรม (Teach and Train) ให้เห็นซึ่งตนเอง ด้วยตนเอง โดยสิ่งที่สอน คือเรื่องลักษณะนิสัย และจิตใจ (Character and Mind) ซึ่งเป็นการฝึกปฏิบัติให้มนุษย์ได้จัดอวิชชา คือความไม่รู้ในความเป็นจริงของชีวิต ที่มีต้นตอของความไม่รู้ คือ กิเลส ประกอบด้วย โสภ โภธ และหลงใหลเนื่องอยู่ในจิตใจของมนุษย์ไปสู่ปัญญา คือ ความรู้แจ้ง หรือภาวะพุทธะ ด้วยการพัฒนาปัญญาซึ่งมีขั้นตอนในการพัฒนาปัญญา คือ การฝึกอบรมจิตใจของตนเองผ่านขั้นตอนของหลักไตรสิกขาอันประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัดในการพัฒนาตนเองทั้งร่างกาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ผ่านขั้นตอน และวิธีปฏิบัติ คือ ปรีติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ นำมาสู่ผลคือ ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒.๔.๑ ประวัติความเป็นมา

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เริ่มจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในประเทศศรีลังกาจากนั้นได้ขยายไปยังประเทศอื่นๆ ที่มีพระภิกษุชาวลังการไปจัดตั้งสำหรับในประเทศไทยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เริ่มกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณปีพ.ศ. ๒๔๙๖-๒๕๐๐ โดยพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง (สมัยพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔) อธิบดีสงฆ์ (เจ้าอาวาส) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ องค์กรพุทธสถานายกมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีสมณศักดิ์สุดท้ายเป็นที่สมเด็จพระพุทธมหาราช ได้เดินทางไปดูกิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่า และศรีลังกา เห็นพระสงฆ์ในประเทศพม่า และศรีลังกาจัดระเบียบการสอนศีลธรรมแก่เด็ก และเยาวชนได้ผลดีมาก และจัดการสอนเฉพาะวันอาทิตย์ เมื่อท่านเดินทางกลับมาประเทศไทยจึงได้ปรารภถึงการสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศพม่า และศรีลังกาแก่พระเจ้าหน้าที่บริหาร และพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมีดำริว่า “โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สมควรจะมีขึ้นในประเทศไทยบ้าง เพราะเด็ก และเยาวชนมีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อไป และ

ยังเป็นการส่งเสริมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง อีกทั้งเป็นการให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนได้ศึกษา และรู้จักหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัยของตน” ประกอบกับในสมัยนั้น พระเจ้าหน้าที และพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำบุตรหลานของข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนทั่วไปที่สนใจมาฟังบรรยายธรรม ฟังสมาธิในวันอาทิตย์ ซึ่งพากันวิ่งเล่นบริเวณลานอโศกวัดมหาธาตุฯ มาเล่นนิทาน และสอนธรรมะ นอกจากนั้นทางโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้อาราธนาพระสงฆ์ดังกล่าวไปสอนธรรมะ อบรมศีลธรรมแก่นักเรียน และนักศึกษาอีกด้วย ดังนั้น พระเจ้าหน้าที และพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงดำเนินการขอเสนออนุมัติ ต่อทางสภามหาวิทยาลัยเพื่อเปิดสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น และได้รับอนุมัติให้เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ จึงนับได้ว่าเป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย หลังจากนั้นก็ได้มีความสนใจมีการจัดตั้งขยายไปยังวัดต่างๆ ทั่วประเทศ^{๕๓}

ต่อมาทางราชการได้พิจารณาเห็นว่า สภาพสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็มุ่งแต่จะประกอบภารกิจเกี่ยวกับอาชีพการงานที่รัดตัว โดยไม่มีเวลาสนใจเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือประพฤติตนในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี เด็ก และเยาวชนที่เกิดมาในครอบครัวชาวพุทธจึงขาดแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนา ดังนั้น หากทางราชการสนับสนุนให้วัดในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้จัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น โดยเน้นให้พระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอน ก็จะเป็นการส่งเสริมให้เด็ก และเยาวชนได้รับการอบรม ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่วัยการศึกษา และได้ใช้เวลาว่างวันหยุดการศึกษาได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัย ทั้งยังเป็นการส่งเสริม และสนับสนุนให้วัด มีบทบาทการปฏิบัติการกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนให้เป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตในสังคมไทยต่อไป

ด้วยเหตุนี้ กรมการศาสนาในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ด้านการรับสนองงานการพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการพระพุทธศาสนาที่ต้องทำนุบำรุงส่งเสริมเป็นพิเศษในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่บรรพกาล จึงได้จัดตั้งโครงการส่งเสริมการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๒๐ เป็นต้นมา โดยในระยะแรกได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุนวัดต่างๆ ที่เปิดดำเนินการโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้วยงบประมาณที่จำกัด และได้เห็นความสำคัญของการเผยแผ่ปลุกฝังศีลธรรมแก่เด็ก และเยาวชนในรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ โดยการจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อสอนวิชาพระพุทธศาสนาขึ้นในวัดที่ดำเนินการโดยพระสงฆ์ จึงได้เสนอโครงการส่งเสริมต่อรัฐบาลเพื่อให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลทุกสมัยก็ได้เห็นความสำคัญของงานด้านนี้ว่าเป็นการดำเนินงานพัฒนา

^{๕๓} ประวัติความเป็นมา. ระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=about_us, [๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

คุณธรรมจริยธรรมสู่ประชาชนที่มีเด็ก และเยาวชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญยิ่ง จึงได้มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างต่อเนื่องทุกปี^{๕๔}

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทาง และสอดคล้องกับระเบียบทางราชการ โรงเรียนพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศได้เปลี่ยนชื่อจากคำว่า “โรงเรียน” เป็น “ศูนย์ศึกษา” จึงมีชื่อเป็นทางการมาจนปัจจุบันนี้ว่า “ศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์” และกำหนดให้ใช้อักษรย่อว่า “ศพอ”

นับตั้งแต่นั้นมา ศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ก็ได้เจริญแพร่หลายเพิ่มจำนวนขึ้นตามลำดับ อีกทั้งในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ อันเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบนักษัตร ๖๐ พรรษา คณะสงฆ์ และกรรมการศาสนาได้สนับสนุนให้วัดทั่วประเทศที่มีความพร้อมเปิดดำเนินการศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนา วันอาทิตย์ทั่วประเทศ โดยกำหนดเป้าหมายให้ได้จำนวน ๖๑ ศูนย์ เพื่อน้อยเกล้า ฯ ถวายเป็นพระราชกุศล และเฉลิมพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว^{๕๕}

ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ในความอุปถัมภ์ของกรรมการศาสนาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว มีเอกภาพ และมีประสิทธิภาพ กรรมการศาสนาจึงออกระเบียบกรรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๓๔ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งในระเบียบนี้กำหนดให้มี (๑) แนวทางการจัดตั้ง และดำเนินงาน (๒) การจัดชั้นเรียน และหลักสูตรการสอน (๓) การประเมินผลการศึกษา และ (๔) การส่งเสริมอุดหนุน โดยกรรมการศาสนาได้นำเสนอระเบียบนี้ให้มหาเถรสมาคมรับทราบ ต่อเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อให้เป็นไปตามความในข้อ ๑๗ แห่งระเบียบกรรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์พ.ศ. ๒๕๓๔ อีกทั้งเพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศเป็นไปอย่างมีเอกภาพ โดยมีสำนักงานกลางเป็นศูนย์ประสาน ควบคุม ดูแล และส่งเสริมการจัดการศึกษา การพัฒนาบุคลากร การกำหนดและพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร การจัดทำคู่มือครู และการผลิตสื่อการเรียนการสอนสำหรับใช้ในศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ กรรมการศาสนาได้ประกาศตั้งสำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย (กำหนดใช้อักษรย่อว่า สพท.) พร้อมทั้งประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารซึ่งมีสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถร) เจ้าอาวาสวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรรมการมหาเถรสมาคม เป็นประธานกรรมการ ไปในคราวเดียวกันด้วย โดยให้มีหน้าที่ในการพิจารณากำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ ขึ้นต่อมหาเถรสมาคม และให้มีสำนักงานตั้งอยู่ที่อาคารเฉลิมพระเกียรติ สว. ชั้น ๒ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งประกาศแต่งตั้งพระปริยัติกิจโกศล (จิม อิสสรธัมโม) ปัจจุบันได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชปัญญามุนี

^{๕๔}ประวัติความเป็นมา. ระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=about_us, [๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

^{๕๕}ประวัติความเป็นมา. ระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=about_us, [๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอนงคาราม เป็นเลขาธิการสำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แห่งประเทศไทย พระครูอุดมธรรมวาทิ (สำราญ อัครวโร) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส เป็น รองเลขาธิการฯ และพระมหาบัว ปิยวัฒน์ วัดอนงคาราม เป็นเลขานุการสำนักงานฯ^{๕๖}

โดยนอกจากจะแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานเลขานุการ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายพัสดุ ยังกำหนดให้มีสำนักงาน ศูนย์กลางระดับหน ทำหน้าที่ประสานงานการดำเนินงาน ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ตามเขตการปกครอง คณะสงฆ์จำนวน ๔ แห่ง คือ (๑) ศูนย์หนกลาง ตั้งอยู่ที่วัดประยุรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร มีพระครู อุดมธรรมวาทิ เป็นประธานศูนย์ (๒) ศูนย์หนเหนือ ตั้งอยู่ที่วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ มีพระธรรมสิทธิอาจารย์ เป็นประธานศูนย์ (๓) ศูนย์หนตะวันออก ตั้งอยู่ที่วัดมหายานาราม จังหวัด อุบลราชธานี มีพระราชกิตติรังษี เป็นประธานศูนย์ และ (๔) ศูนย์หนใต้ ตั้งอยู่ที่วัดแจ้ง จังหวัด นครศรีธรรมราช มีพระเทพปัญญาสุธี เป็นประธานศูนย์ โดยกรมการศาสนามีหน้าที่ดูแล และ รับผิดชอบสนองงานสำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แห่งประเทศไทย ตามควร แก่กรณี

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในความอุปถัมภ์ของกรมการศาสนาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น กรมการ ศาสนาจึงวางระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๔๗^{๕๗}

๒.๔.๒ ความสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หมายถึง หน่วยเผยแพร่ศีลธรรมทาง พระพุทธศาสนาที่วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้ การศึกษา อบรม ปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามแก่เด็ก และเยาวชน มีชื่อย่อว่า “ศพอ.” ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ ได้จัดตั้งขึ้นมา เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียน ให้การศึกษาอบรมประชาชน ซึ่ง กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเด็ก และเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้รู้จักใช้ เวลาว่างในวันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้ว น้อมนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ของการพัฒนาเพื่อให้ประเทศมีศักยภาพในการแข่งขัน และยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง และมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกบนพื้นฐานแห่งความเป็นไทย พุทธศักราช ๒๕๒๔ โดยให้คนได้รับการพัฒนาจิตใจอย่างครบถ้วน ซึ่งในการพัฒนาจิตใจนั้นจำเป็นต้องใช้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาปลูกฝังให้ประชาชน โดยเริ่มจากวัยเด็กมีคุณธรรม และจริยธรรม อย่างแท้จริง และสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดให้จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม และแนวทางปฏิรูปการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในหลักการที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อ

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน.

^{๕๗} ประวัติความเป็นมา. ระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=about_us, [๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

พัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ควบคู่กับมีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา ๖) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นับเป็นการศึกษา ตามอรรถาธิบาย ซึ่งดำเนินการโดยพระภิกษุสงฆ์ในความสนับสนุน และให้การอุปถัมภ์ของกรมการศาสนา การมีแหล่งหรือสถาบันพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในรูปแบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จึงนับเป็นอุบายวิธีเชิงปฏิบัติการที่ดียิ่งอย่างหนึ่งในสังคมปัจจุบัน เพราะสามารถชักนำเด็ก และเยาวชนเข้าสู่ร่มเงาพระพุทธศาสนา เพื่อการอบรมบ่มนิสัย และสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาแต่แรกเริ่ม นับเป็นวิธีการในรูปแบบประเพณีไทย อย่างหนึ่งที่ได้รับยกย่องพระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นคงอยู่ได้ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน กรมการศาสนาหวังให้วัดปฏิบัติภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ อันเป็นหนึ่งในภารกิจ ๖ ด้านของคณะสงฆ์ให้เด่นชัดด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาวิชาทางพระพุทธศาสนาแก่เด็ก และเยาวชน โดยการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพราะได้ตระหนักว่า วัดคือสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งในการดำเนินงานด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสู่ประชาชน โดยเฉพาะเด็ก และเยาวชน จึงส่งเสริมให้วัดทั่วประเทศเปิดดำเนินการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น เพื่อสร้างแหล่งให้การศึกษา อบรม ปลุกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของไทยแก่เด็ก และเยาวชนอีกด้วย ผลจากการที่กรมการศาสนาประกาศให้มีระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๓๔ (ปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๗) ซึ่งกำหนดแนวทางที่ชัดเจนด้านการจัดตั้ง และการดำเนินงาน การจัดชั้นเรียน และหลักสูตร การสอน การประเมินผลการศึกษา พร้อมทั้งแนวทางการส่งเสริมอุดหนุนด้านงบประมาณ และประกาศตั้งสำนักงานบริหาร การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย เปิดดำเนินการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างแพร่หลาย จึงทำให้ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพิ่มจำนวนมากขึ้น เมื่อมีจำนวนเพิ่มขึ้นเช่นนี้ กรมการศาสนาจึงกำหนดหน้าที่ การส่งเสริมสนับสนุนเป็น ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านบริหาร โดยการดูแลแนะนำ อำนวยความสะดวกการขอจัดตั้งศูนย์ฯ การจดทะเบียน การจัดทำสถิติข้อมูล และการบริหารงานทั่วไป (๒) ด้านวิชาการ โดยการพัฒนาคุณภาพบุคลากรด้วยการจัดประชุมสัมมนาผู้บริหาร อบรมครูผู้สอน ติดตามประเมินผลการศึกษา มอบประกาศนียบัตร พัฒนาปรับปรุงหลักสูตร ตำรา สื่อละกิจกรรม และ (๓) ด้านงบประมาณ โดยการสนับสนุนการดำเนินงานด้วยการพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนเป็นค่าสมนาคุณครูผู้สอน ค่าทุนการศึกษานักเรียน และค่าวัสดุอุปกรณ์ หรือกล่าวโดยสรุปคือ ดูแลแนะนำพัฒนาคุณภาพ และให้ความอุปถัมภ์^{๕๘}

^{๕๘} ความสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์. ระเบียบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=index, [๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

๒.๔.๓ บทบาทของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในวันนี้

พัฒนาการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้มีการพัฒนาเพื่อให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นศูนย์ที่มีศักยภาพ และมีมาตรฐานคุณภาพ โดยมีการพัฒนา ดังนี้

๑. คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมมีบทบาทต่อศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นอย่างยิ่งได้ให้ความสนใจ และความสำคัญกับการบริหารจัดการภายในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มากขึ้นโดยมีการออกเป็นมติมหาเถรสมาคม ที่ ๒๙๙/๒๕๕๐ เรื่องการขยายศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของกรมศาสนา

๒. ศูนย์หน ศูนย์ภาค และศูนย์จังหวัดดูแลความเรียบร้อยของศูนย์ฯ ทั่วประเทศให้มีประสิทธิภาพมีเจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค และเจ้าคณะจังหวัดได้ให้ความเมตตาสนับสนุน

๓. มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เปิดโอกาสให้ประชาชนรอบวัดมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ฯ เพื่อตอบสนองคนในชุมชน

๔. มีการถวายความรู้ผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๑๘ ภาค คณะสงฆ์ทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคเป็นประจำทุกปี

๕. ผลិតคู่มือการดำเนินงาน และตำราเรียนนักเรียนธรรมตรี-โท-เอก และธรรมศึกษาตรี-โท-เอก และคู่มือการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม สำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนภายในศูนย์ฯ

๖. สร้างระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเว็บไซต์ของกรมศาสนา (www.dra.go.th) เพื่อให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้รายงานข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน

๗. มีการจัดทำมาตรฐานคุณภาพศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และทำการประเมินศูนย์ฯ นำร่องจังหวัดละ ๑ แห่ง เพื่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินงาน และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยส่งเสริมให้ศูนย์ฯ ที่ได้มาตรฐานเป็นแบบอย่าง (Benchmarking) ให้กับศูนย์ฯ อื่นๆ

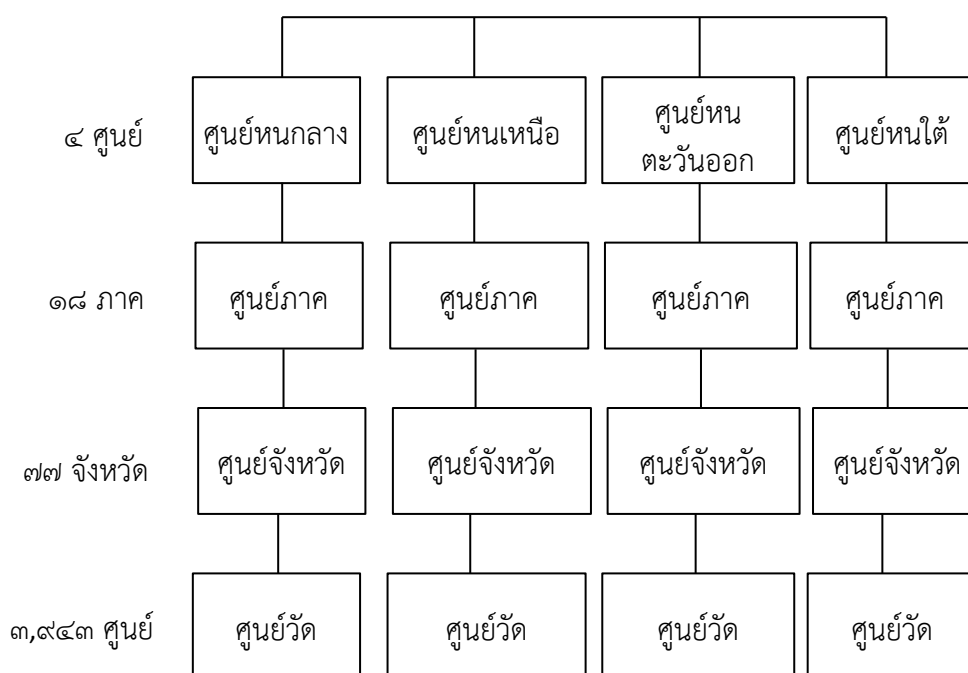
๘. ได้รับความร่วมมือจากกระทรวงศึกษาธิการให้การยอมรับในผู้เรียนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยให้บรรจุผลการเรียนธรรมศึกษาตรี-โท-เอก ไว้ในหลักฐานการจบการศึกษาของผู้จบการศึกษาในระดับต่างๆ และให้สิทธิพิเศษสำหรับผู้จบธรรมศึกษาตรี-โท-เอก ให้มีสิทธิในการได้รับการพิจารณารับเข้าเรียนในโรงเรียนต่างๆ

๙. มีระบบตรวจติดตามจากหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักตรวจราชการ สำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการตรวจสอบ และประเมินผลประจำกระทรวงวัฒนธรรม (ค.ต.ป.วธ.)

๒.๔.๔ การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยภาคคณะสงฆ์

เนื่องจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นงานของการอุทิศเพื่อพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะภาคคณะสงฆ์ที่มีความสำคัญยิ่ง ได้มีความเมตตาจัดให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้มีการอบรมแก่เยาวชน และประชาชนที่เข้าวัดศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา น้อมนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ดำรงตนอยู่ในสังคมด้วยความสงบสุข ภาคคณะสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญที่จะเป็นปัจจัยหนึ่งในความสำเร็จของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

มติมหาเถรสมาคม เรื่อง การขยายศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของกรมการศาสนา ทำให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในปัจจุบันได้ขยายไปยังทุกชุมชนอย่างรวดเร็วด้วยความเมตตาของคณะสงฆ์ ผู้เป็นแกนนำในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในรูปแบบของศูนย์หน ศูนย์ภาค และศูนย์จังหวัด โดยทำหน้าที่เป็นประธาน ให้คำปรึกษา ส่งเสริมสนับสนุน และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตรับผิดชอบให้สามารถดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย

ภาพที่ ๒.๒ โครงสร้างการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์^{๕๙}

๒.๔.๕ บทบาทศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีอยู่ในชุมชนของสังคมไทย

ปัจจุบันศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีจำนวน ๓,๙๔๓^{๖๐} ศูนย์ทั่วประเทศ มีบทบาทในชุมชนจนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นทุนทางสังคมของชาติบ้านเมือง มีบทบาทสำคัญใน ๓ เรื่อง คือ

๑. เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

๑) ศูนย์ธรรมศึกษา เปิดสอนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก โดยมีพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรธรรมศึกษาของกรมศาสนา

^{๕๙}ปรับปรุงจาก กรมศาสนากระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๔, ๒๕๕๕, หน้า ๓.

^{๖๐}ระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา. รายชื่อศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (สถิติข้อมูล ศพอ.). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename =name, [๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

๒) ศูนย์สอนเสริมวิชาสามัญ และวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจ เปิดสอนเสริมวิชาสามัญเป็นการสอนเสริมพิเศษ เน้นเฉพาะเนื้อหาวิชาที่จำเป็นต้องมีผู้อธิบายหรือให้ความรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจได้โดยง่ายจากการศึกษาด้วยตนเอง และเป็นวิชาที่เด็กต้องการเรียน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็ก และเยาวชนที่ต้องการหาความรู้เพิ่มเติม โดยไม่ต้องจ่ายค่าเรียนพิเศษ นอกจากนี้เปิดสอนวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจของผู้เรียน และตามความเหมาะสมของท้องถิ่น เช่น ดนตรีไทย รำไทย การทำสิ่งประดิษฐ์ การทำดอกไม้ประดิษฐ์ ฯลฯ

๓) ศูนย์การเรียนรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เปิดสอนเกี่ยวกับการเครื่องคอมพิวเตอร์จากห้องคอมพิวเตอร์ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๔) ศูนย์การเรียนรู้ด้านภาษา เปิดสอนเกี่ยวกับการใช้ภาษาต่างๆ จากห้องสอนภาษา (Sound Lab) ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๕) ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และการอาชีพ เปิดบริการเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามอัธยาศัย ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชนโดยจัดเป็นห้องสมุดแห่งการเรียนรู้ (Learning Resource Library) ของชุมชน ให้บริการความรู้ทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ การอาชีพ รวมทั้งความรู้เชิงประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว แนะนำสิ่งที่มีอยู่ในวัด เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้รับรู้ข้อมูล และความรู้ที่เป็นจุดเน้นของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละแห่ง อันจะทำให้เกิดมรดกทางปัญญาแก่ผู้เข้าวัด และเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในเรื่อง “ลานบุญ ลานปัญญา” มีส่วนให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข บนพื้นฐานการมีคุณธรรมร่วมกันเป็นการพัฒนาคนในทุกระดับเพื่อรองรับการพัฒนาสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญา และคุณธรรม

๖) พิพิธภัณฑ์ชุมชนเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เป็นที่เก็บรวบรวมสิ่งของวัตถุเครื่องมืออาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ที่จะเป็นสิ่งยืนยันรากเหง้าความเป็นมาของชุมชนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเรื่องราวของโบราณวัตถุล้ำค่า ที่จะบ่งบอกถึงตัวตนของชุมชนด้วยความภาคภูมิใจ และสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้สู่ลูกหลานต่อไปในอนาคตอันจะทำให้เกิดมรดกทางปัญญาแก่ผู้เข้าชม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของ และคงอยู่ได้ด้วยการสร้างสรรค์จากแรงกาย แรงใจ และพลังความคิดของคนในชุมชนเอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถาน และวัฒนธรรมของชุมชน

๒. เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน มีบทบาทในการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลายส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ อนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรมไทย ตลอดจนศาสนพิธีที่ทรงคุณค่าให้ดำรงสืบไปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกช่วงวัยของประชาชนให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข

- จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนเพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมให้เด็ก และเยาวชน ร่วมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการบูรณาการ (Integration) โครงการอันหลากหลายของกรมศาสนาเข้าไปในศูนย์แห่งนี้

- จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่ออ้างไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีทางวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการบวช ประเพณีการหล่อเทียนพรรษา ประเพณีถวายผ้าอาบน้าฝนประเพณีประจำถิ่นของชุมชน ฯลฯ

- จัดกิจกรรมทางสังคม และอาสาสมัครในรูปแบบของชมรม โดยจัดตั้งชมรมตามความเหมาะสม ความสนใจ และความพร้อมของชุมชน เป็นชมรมฝึกอาชีพต่างๆ ชมรมอาสาบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ซึ่งต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจ และความต้องการของคนในชุมชนเอง

๓. เป็นศูนย์กลางส่งเสริมอาชีพของชุมชน เปิดบริการเป็นศูนย์ฝึกอาชีพในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ใช้เป็นที่ฝึกอบรมอาชีพแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชนที่ต้องการพัฒนาวิชาชีพต่างๆ เช่น งานบริการงานช่างต่างๆ ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า ช่างปูน ช่างเชื่อมงานผลิตเพื่อธุรกิจการค้า ให้มีความรู้ความสามารถในการผลิตสินค้าหัตถกรรมหรือสินค้าอื่นตามความสนใจ ออกจำหน่าย สร้างงานสร้างรายได้ให้ทุกคนมีงานทำอย่างทั่วถึง ช่วยยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น ช่วยลดปัญหาคนว่างงาน ช่วยให้เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศดีขึ้น ผ่านคลายปัญหาอาชญากรรม

๒.๔.๖ คุณค่าของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑. ช่วยแก้ปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากการค้นพบตัวเลขของปัญหาเยาวชนไทยในขณะนี้เกิดวิกฤตคุณธรรมจริยธรรมอย่างมาก และนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น สร้างความยุ่งยากให้แก่สังคมไทย หากไม่ได้รับการเยียวยาแก้ไขในทันที ปัญหาดังกล่าวจะลุกลามขยายไปสู่เยาวชนในวงกว้างจนยากที่จะแก้ไขอันส่งผลกระทบต่อคุณภาพเยาวชนไทยในอนาคต กรมศาสนาได้สนับสนุนให้การดำเนินการในศูนย์ มีศักยภาพใช้หลักธรรมทางศาสนาเยียวยาจิตใจของเด็ก และเยาวชน และมีจำนวนที่มากพอ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการแก้ปัญหาด้านคุณธรรมของเยาวชน และประชาชนในชุมชนที่สัมผัสได้ และสามารถประเมินผลงานที่เป็นรูปธรรมได้

๒. ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับเยาวชน และประชาชนทั่วประเทศ โดยให้ศูนย์ฯ เป็นฐานของชุมชนที่มั่นคง และเข้มแข็ง ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็ก และเยาวชนตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ได้ และยังเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบันที่มุ่งเน้นพัฒนาคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๓. ช่วยขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้บรรลุเป้าหมาย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สามารถสนองนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๑ โดยการเสริมสร้างบทบาทของสถาบันครอบครัวกับสถาบันทางศาสนา ในการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดีสร้างกระแสเชิงบวกให้แก่สังคม และเปิดพื้นที่สาธารณะที่ดีให้แก่เด็ก และเยาวชนส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมของศาสนาไปใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้น โดยเฉพาะนโยบายสำคัญของ ฯพณฯ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีที่มุ่งหวังสร้างพื้นที่ดี และสร้างสรรค์เอาน้ำดีไล่น้ำเสีย โดยจัดทำโครงการลานบุญลานปัญญา ปรับปรุงสถานที่ของศาสนาต่างๆ เช่น วัด ให้เป็นศูนย์กลางการทำกิจกรรมของชุมชน เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในการทำโครงการขนาดเล็กในชุมชนต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาท และหน้าที่ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่ต้องการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งทั้งด้าน

จิตใจ และด้านเศรษฐกิจ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลดังกล่าวสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

๔. ช่วยฟื้นฟูความเข้มแข็งของวัดในอดีตให้กลับคืนสู่สังคม โดยมีความมุ่งหวังที่จะพลิกฟื้นบทบาทของวัดให้เป็นฐานการปฏิบัติการ เนื่องจากวัดในอดีตมีบทบาทมากมายที่ค้าชูสังคมไทยให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคง วัดเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของชุมชน และมีบทบาทต่อคนในชุมชนนับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย กล่าวคือวัดเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวบ้าน มีพระสงฆ์เป็นผู้นำชาวบ้านคอยให้คำปรึกษาสั่งสอน วัดยังเป็นที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของทุกคนในช่วงเวลาต่างๆ ของชีวิต เป็นแหล่งอบรมทางปัญญาให้แก่เด็กเป็นแหล่งรวมสรรพวิชาความรู้ทั้งมวล เป็นศูนย์รวมศิลปะ และวัฒนธรรม เป็นพิพิธภัณฑ์ เป็นรมณีสถาน เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นที่ให้บริการด้านฌาปนกิจ เป็นสถานที่ชุมนุม พบปะสังสรรค์ จากความสำคัญของวัดในอดีตที่มีมากมายนี้ ทำให้กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จำเป็นต้องค้นหา และฟื้นฟูสิ่งดีๆ ในอดีตโดยเฉพาะสิ่งดีในวัดให้คืนกลับมาสู่สังคมไทย โดยพลิกฟื้นบทบาทของวัดที่ดั่งามในอดีตที่เหมาะสม และเข้ากับสถานการณ์ของสังคมปัจจุบันให้กลับคืนกลับมาสู่ชุมชน โดยมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทำหน้าที่ต่างๆ เช่น เป็นศูนย์กลางชุมชน เป็นศูนย์จัดกิจกรรมของชุมชน เป็นศูนย์ฝึกอาชีพของชุมชน เป็นศูนย์เก็บรวบรวมมรดก และวัฒนธรรมไทย เป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์ของชุมชนที่มีค่าต่อจิตใจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของชุมชน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกกลุ่มอาชีพ ให้เข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น

๕. ช่วยพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ร่วมดำเนินกิจกรรม รวมทั้งร่วมตรวจสอบในทุกระดับด้วยคนในชุมชนเองเพื่อ “ทำให้คนไทยมีความสุขอย่างยั่งยืน” โดยยึดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๓) เป็นเข็มทิศในการทำงาน ซึ่งรัฐบาลได้วางกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศมุ่งสู่ความ “มั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน” โดยการนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางในการพัฒนา และบริหารประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสมดุลในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ และสังคม บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม เน้นพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการสร้างจิตสำนึกสาธารณะสู่การเป็นสังคมแห่งปัญญา

๖. ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแนวปฏิรูปการศึกษา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์การเรียนการสอนที่มีหลักสูตรเฉพาะของตนเอง ตามหลักสูตรการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ฉบับกรมการศาสนา พ.ศ. ๒๕๕๐ และส่งเสริมการใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ให้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และเป็นหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เพื่อมุ่งหวังต่อยอด และเติมเต็มความเป็นมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นความหลากหลายในการเรียนการสอน สร้างโอกาส สร้างทางเลือกสำหรับคนหลายกลุ่มในทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม ตามโอกาสและความสนใจ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างสรรค์สังคม กับทั้งมีความสอดคล้องกับการศึกษาใน

ระบบโรงเรียน และการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยที่เน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความสุขบนพื้นฐานแห่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้มีความรู้ในศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามของไทย ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๗. ช่วยปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของชุมชนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ โดยได้มีการปรับบทบาทใหม่ของศูนย์ฯ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความทันสมัย และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ที่ไร้พรมแดน ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการทำงานในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยใช้ IT ในการแสวงหาความรู้จากโลกอินเทอร์เน็ต พร้อมไปกับการสร้างกระแส กระตุ้นเร้าให้ทุกภาคส่วนเกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทย โดยมีศูนย์ฯ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนทั้งด้านจิตใจ และด้านเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งจะเป็พลังมหาศาลที่จะขับเคลื่อนเชื่อมโยงกิจกรรมการพัฒนาในทุกมิติสู่ชุมชน สร้างครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็งประเทศชาติมั่นคง

๘. ช่วยนำทุนทางสังคมมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า และร่วมฟื้นฟูวิถีชีวิตไทย โดยใช้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในวัด ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่มีคุณค่า และเข้มแข็งของไทย มาเป็นฐานในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมประชาชน มีพระภิกษุผู้ซึ่งได้รับความนับถือ เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนซึ่งจะช่วยลดช่องว่างระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกกับวัฒนธรรมตะวันออกให้มีความสมดุลตามวิถีไทย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะเป็นแหล่งฟื้นฟูอารยธรรมของไทยที่เคยรุ่งเรืองในอดีตให้กลับคืนสู่ชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนได้รู้จักตัวตนของตนเองมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้มีการยึดถือตามหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความสมดุลตามวิถีไทย

๒.๔.๗ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑. พัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชนให้มีปัญญา และคุณธรรม

- ส่งเสริมให้เด็กเยาวชน และประชาชนได้รับการปลูกฝัง และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจากศูนย์การเรียนรู้ “ธรรมศึกษา”

- ช่วยให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้รับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ และทักษะในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

- เด็กที่จบธรรมศึกษาตามหลักสูตรของกรมการศาสนาจะได้รับสิทธิพิเศษ โดยจะระบุการจบไว้ในหลักฐานการจบการศึกษาของเด็ก นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังได้มีคำสั่งให้สถานศึกษาพิจารณารับเด็กที่จบการศึกษาทางธรรม คือ “ธรรมศึกษา” ตรี โท เอก จากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

- ช่วยทำให้เด็ก เยาวชน ผู้เรียนมีความเข้าใจในวิชาที่เรียนในโรงเรียนมากขึ้นจากการสอนเสริม

- ส่งเสริมให้เด็กแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกการทำงานเป็นหมู่ เคารพในสิทธิ และฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ส่งเสริมเสริมเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- เสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ในการทำงาน การบริหารจัดการศูนย์ฯ และแก้ไข
ปัญหาในชุมชน

- ก่อให้เกิดประโยชน์ทางปัญญา คือ สร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต และอนุรักษ์ และ
พัฒนาศักยภาพปัญญาของเด็ก และเยาวชน

- ก่อให้เกิดประโยชน์ทางกาย คือเสริมสร้างสุขภาวะทางกาย สนับสนุนบริการ
สุขภาพสู่ครอบครัวส่งเสริมด้านโภชนาการ ฯลฯ

- ก่อให้เกิดประโยชน์ทางจิต คือสนับสนุนความเป็นอิสระ พัฒนาความเชื่อมั่น/
ความภูมิใจ

๒. เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่หลากหลาย

- เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประเทศไทย

- เป็นศูนย์แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจของชุมชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน

อย่างต่อเนื่อง

- เป็นแหล่งสืบค้นความรู้ได้ตลอดเวลา บริการการเรียนรู้ที่มีผลต่อการ
เปลี่ยนแปลงชีวิตของคนในชุมชน

- เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และพระพุทธศาสนาของชุมชน และเป็น
ศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกระดับ
ได้เข้าวัดเพื่อเรียนรู้พระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ด้วยตนเองตามอัธยาศัย และ
สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้หลากหลายตามความสนใจ

- เป็นชุมทรัพย์ทางปัญญา และเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบ
ต่างๆ เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชน

- เป็นการกระจายแหล่งบริการทางการศึกษา ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชนให้ครอบคลุม
ทั่วถึงทุกพื้นที่มากยิ่งขึ้น

- เป็นศูนย์รวมของการยกระดับการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

- เป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของ
ประชาชน กลมกลืนกับวิถีชีวิตชุมชน ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดความ
เปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดสังคมการเรียนรู้ และการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งเสริมสร้างวิถี
ชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย

๓. เป็นฐานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

- สร้างความมั่นใจ เพิ่มศักยภาพ และยกระดับฐานะของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง
สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการฝึกอาชีพเสริมตามความสนใจ

- สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ให้มีการพัฒนาต่อยอดให้
ตรงตามรสนิยมของตลาด นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสินค้าพื้นบ้านไทย

- ส่งเสริม และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาอาชีพพื้นบ้านของชุมชนให้มี
เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แสวงหาความสนใจร่วมสู่ความเข้มแข็งในอนาคต

- ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพตามความสนใจ อันเป็นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง
และพึ่งตนเองได้

- ส่งเสริมการสร้างอาชีพ และรายได้จากภาคบริการพื้นบ้าน เช่น นวดแผนไทย การอบสมุนไพร ให้เป็นกิจกรรมในครอบครัว และชุมชน

๔. เป็นสายใยเชื่อมสัมพันธ์ชุมชน

- เสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้ปกครอง และชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องในทุก ระดับ

- ก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างวัด บ้าน และโรงเรียน อันจะเป็น แหล่งรวมคนในชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เกิดจากพื้นฐานของความร่วมมือของคนในชุมชนเอง อย่างแท้จริงเนื่องจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นของชุมชนที่จัดดำเนินการโดยชุมชน โรงเรียน และวัด

- เป็นศูนย์กลางการประสานงานระหว่างภาครัฐ และเอกชนในการใช้ทรัพยากร ร่วมกันในชุมชน

- ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยราชการต่างๆ เช่น กรม ศาสนา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น อบจ. อบต. ทุกแห่ง ได้ให้การสนับสนุนศูนย์ฯ เพื่อทำหน้าที่ ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของท้องถิ่น โดยมีการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ส่งเสริมพัฒนาชุมชนบน พื้นฐานของวัฒนธรรม และศาสนา เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี ยึดมั่นในหลัก จริยธรรมคุณธรรม และหลักประชาธิปไตย

๒.๔.๘ การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

กรมศาสนาได้กำหนดแนวทางการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน โดยจะปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์การดำเนินงาน/โครงการในรูปแบบของบูรณาการ (Integration) ปฏิบัติการในลักษณะ พื้นที่ และการมีส่วนร่วมมีกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยมีมติมหาเถรสมาคม ระเบียบ และ ประกาศกรมศาสนาที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

๑. มติมหาเถรสมาคม เรื่อง การขยายศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของกรม ศาสนา

๒. มติมหาเถรสมาคม เรื่อง รายงานผลการสอบธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ของ นักเรียน นักศึกษาที่สอบได้บันทึกลงในหลักฐานการศึกษา

๓. ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๕๐

๔. ประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียน และหลักสูตรการเรียนการสอน ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒.๔.๙ บทบาทหน้าที่ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นแหล่งพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของชุมชน ด้วย การส่งเสริมสนับสนุนให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้เข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนา ซึ่งนับเป็นการ พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ศีลธรรม ศึกษาอบรมบ่มนิสัย และสร้างจิตสำนึก

ให้เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาแต่เริ่มแรก นับเป็นวิธีการในรูปแบบประเพณีไทยอย่างหนึ่งได้รักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นคงอยู่ได้ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีการดำเนินการ ดังนี้

๑. เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และปลูกฝังศีลธรรมของชุมชนกลุ่มเป้าหมายได้แก่ เด็ก เยาวชน และประชาชนได้เข้าถึงหลักธรรม และวิธีปฏิบัติตามหลักธรรมที่ถูกต้อง

๒. ใช้หลักสูตรธรรมศึกษาชั้น ตี๋ โท เอก โดยเปิดทำการเรียนการสอน ซึ่งแล้วแต่สภาพ และความเหมาะสมของแต่ละศูนย์ (ตัวอย่าง) ดังนี้

๑) กลุ่มเด็ก เยาวชน เปิดสอนทุกวันเสาร์-อาทิตย์ ในช่วงเช้าหรือช่วงบ่าย ซึ่งเด็กที่สอบผ่านธรรมศึกษาชั้น ตี๋ โท เอก จะได้รับการบันทึกลงในหลักฐานการจบการศึกษาในทุกระดับตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความเห็นชอบ และได้สั่งการให้สถานศึกษาดำเนินการแล้ว

๒) กลุ่มประชาชนที่สนใจเข้าเรียน เปิดสอนทุกวันในช่วงเช้าหรือช่วงบ่าย

๓. สอนเสริมในวิชาที่เด็ก เยาวชน และประชาชนให้ความสนใจเป็นพิเศษ ซึ่งจะหลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน อาทิ สุขศึกษา และพลศึกษา ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี การงานและอาชีพ ภาษาต่างประเทศ คอมพิวเตอร์ และวิชาบาลีศึกษา โดยจะมีการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมจริยธรรม/ความรู้ทางพระพุทธศาสนาทุกวิชา ทั้งนี้ แล้วแต่ศักยภาพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๔. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะเปิดทำการสอน โดยรับผู้เรียนไม่จำกัดจำนวนแต่จำกัดจำนวนในห้องเรียนให้เรียนห้องละไม่เกิน ๔๐ คนต่อห้องเรียน เพื่อให้มีคุณภาพในการจัดการเรียนรู้ ให้ทุกศูนย์ฯ สามารถให้ความรู้แก่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย

๕. เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีบทบาทต่อการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมไทย ตลอดจนศาสนพิธีของชาวพุทธ ซึ่งการจัดกิจกรรมเป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม ผู้เรียนจะเข้าร่วมกิจกรรม และเป็นศูนย์รวมของชุมชนในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของชุมชน

๒.๔.๑๐ แนวทางการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

การดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นงานของผู้อุทิศตน เพื่อพระพุทธศาสนา และเพื่อเด็ก เยาวชน และประชาชน เพราะผู้ดำเนินการนอกจากจะมีความรู้ความสามารถแล้ว ยังจำเป็นจะต้องมีศรัทธา ความเชื่อ ความมั่นใจ ในสิ่งที่ตั้งถาม มีจาคะ คือความเสียสละทุกๆ ด้าน มีกตัญญูตามฉันทะ คือความมีใจรักที่จะทำในสิ่งนั้นๆ ให้บรรลุผล มีวิริยะ คือความพยายามที่จะทำ มีจิตตะ คือความสนใจในสิ่งที่จะทำ และมีวิมังสา คือประเมินผลในสิ่งที่ทำสม่ำเสมอ จึงจะดำเนินการได้ประสบผลสำเร็จ ดังนี้

๑. ประเมินด้านศักยภาพ และความพร้อม

ในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำเป็นจะต้องมีการประเมิน ศักยภาพ และความพร้อมในด้านต่างๆ เพื่อให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่จัดตั้งขึ้นประสบ ผลสำเร็จ สามารถดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง

ก) ด้านบุคลากร

- มีผู้บริหารที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และได้รับความศรัทธาจาก คนในชุมชนที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือศูนย์ฯ ในด้านต่างๆ

- มีครูที่เป็นฆราวาส และพระสงฆ์ในจำนวนที่พอเพียง และเป็นครูที่มีความ สามารถในการจัดการเรียนการสอน โดยมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน มีครูพระ สอนศีลธรรมในวัดที่สามารถเอื้ออำนวยการสอนธรรมศึกษาให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนได้

- มีบุคคลผู้มีความมุ่งมั่น ในจำนวนที่มากเพียงพอ และพร้อมที่จะเสียสละ แรงกายแรงใจมาร่วมกันทำงานโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

- ในชุมชนมีชาวบ้านอาศัยอยู่รอบๆ บริเวณที่จัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์เป็นจำนวนมาก และเห็นความสำคัญของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

- มีกลุ่มเป้าหมายมากเพียงพอที่จะจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ข) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

- ผู้นำชุมชนให้การสนับสนุน และยินดีให้ความร่วมมือในการจัดตั้งศูนย์ศึกษา พุทธศาสนาวันอาทิตย์

- คนในชุมชนให้ความสนใจ และส่งบุตรหลานมาศึกษาในศูนย์ฯ

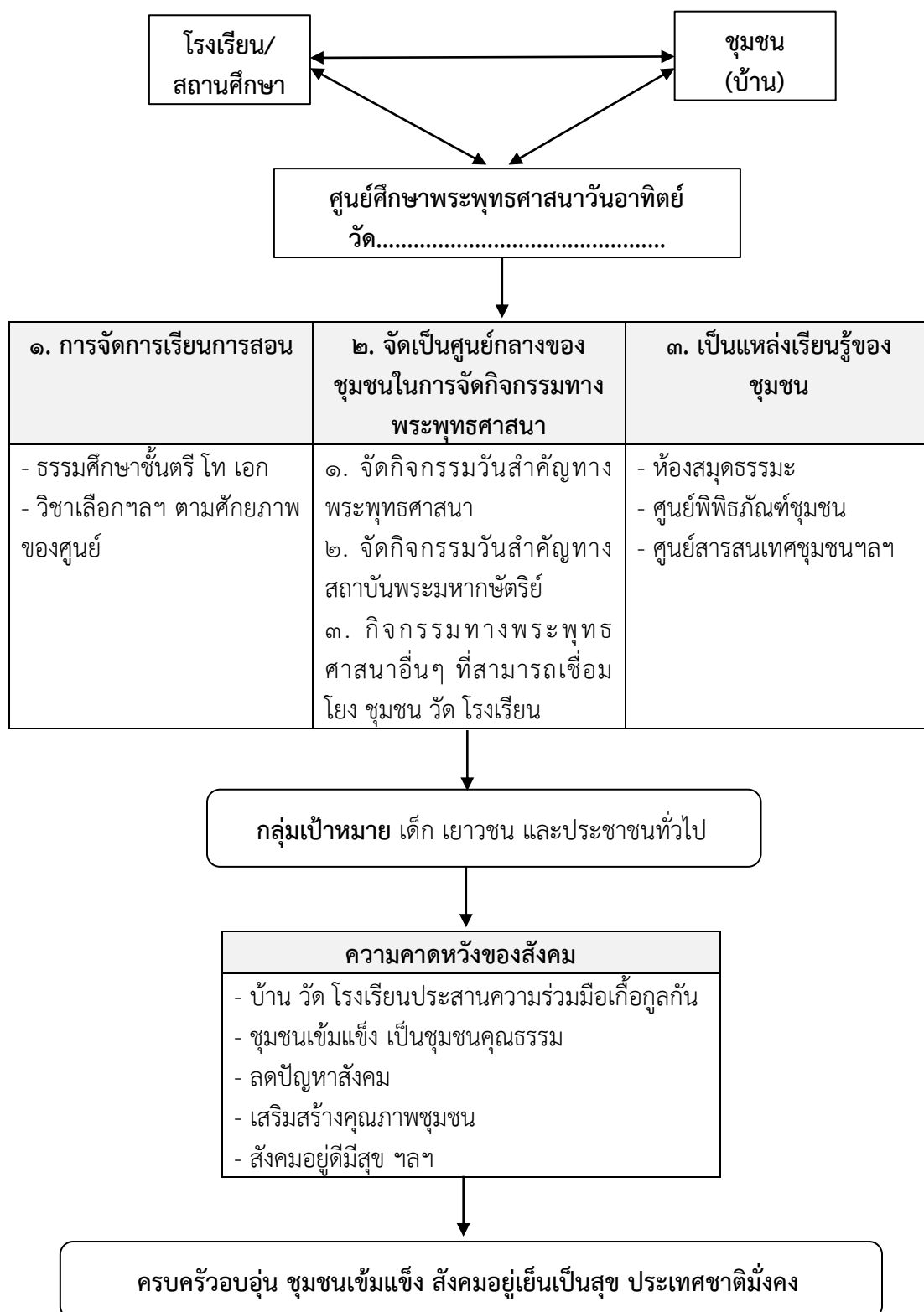
- ความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนเป็นไปด้วยดี

- มีหน่วยงานหรือเครือข่ายที่เข้มแข็ง และพร้อมที่จะให้การสนับสนุน เช่น อบจ. อบต. เทศบาล พุทธสมาคมจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานเขตการศึกษาในพื้นที่

- มีชุมชน และโรงเรียนอยู่รอบๆ วัด หลายชุมชน และหลายโรงเรียนที่มีศักยภาพ และพร้อมที่จะร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ค) ด้านงบประมาณ

- มีงบประมาณเพียงพอที่จะดำเนินการหรือมีแหล่งที่จะให้การสนับสนุน งบประมาณอย่างต่อเนื่อง เช่น จากมูลนิธิ องค์กร บริษัท ห้างร้าน หรือประชาชนผู้มีจิตศรัทธาที่จะ ร่วมบริจาคเพื่อสมทบทุนในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

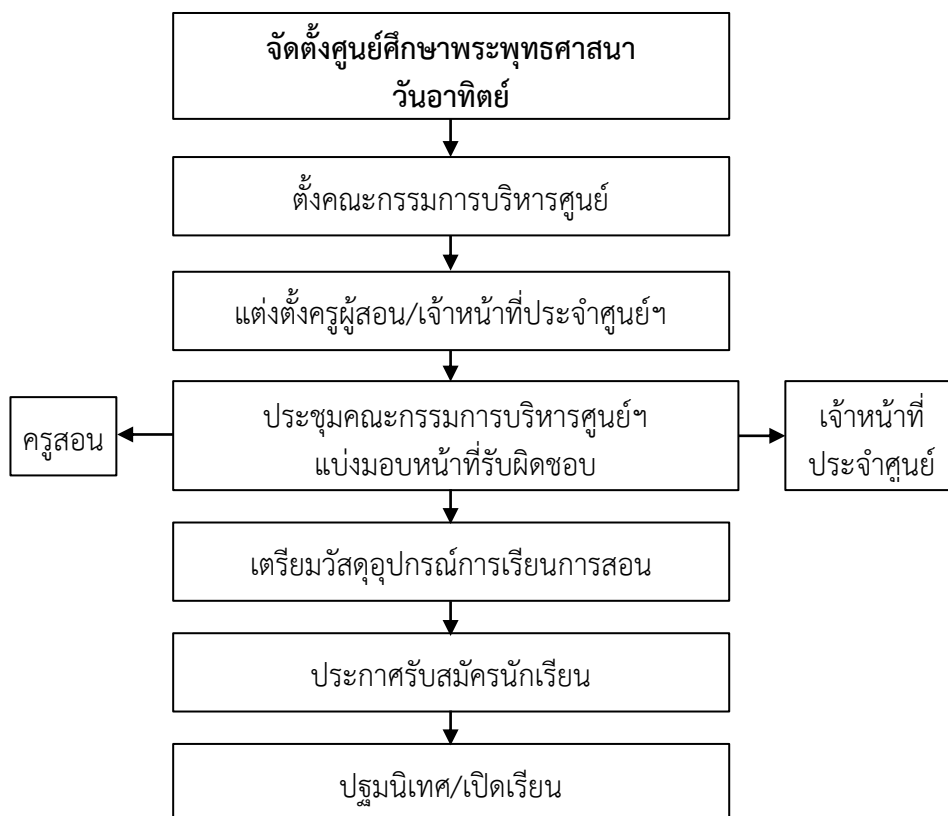

ภาพที่ ๒.๓ โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒.๔.๑๑ ขั้นตอนการดำเนินงานการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น ต้องดำเนินการในนามของวัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ โดยให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ได้จัดตั้งขึ้นแล้ว ยื่นคำขอจดทะเบียนไว้ในความอุปถัมภ์ของกรมศาสนา ตามแบบคำขอจดทะเบียนที่กำหนดไว้

ในการขอจดทะเบียนนั้น สำหรับในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมการศาสนาโดยเสนอผ่านความเห็นชอบของเจ้าคณะแขวง เจ้าคณะเขต และผู้อำนวยการเขต ในส่วนภูมิภาค ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัด โดยเสนอผ่านความเห็นชอบของเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ นายอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด แล้วส่งไปยังสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อดำเนินการพิจารณารับจดทะเบียนขึ้นเป็นศูนย์การเรียนรู้ศีลธรรมในวัด ในความอุปถัมภ์ของกรมการศาสนา และสนับสนุนด้านงบประมาณในปีต่อไป^{๖๑}

ภาพที่ ๒.๔ ขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

^{๖๑} สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑.

๒.๔.๑๒ กระบวนการจัดตั้งเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ก. การขอจัดตั้งเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ส่วนกลาง)

ก) คุณสมบัติ

๑. วัด มูลนิธิ สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ

๒. มีคณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบด้วย

- ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประกอบด้วย

- รองผู้อำนวยการศูนย์ฯ จำนวน ๒ รูป/คนเป็นรองประธาน

- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่น้อยกว่า ๕ รูป/คนเป็นเลขานุการ

๓. มีนักเรียน จำนวนไม่น้อยกว่า ๓๕ คนขึ้นไป

๔. มีครูผู้สอน จำนวน ๑รูป/คน ต่อนักเรียน ๓๕ คน

๕. มีสถานที่เรียนเหมาะสม เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

ข) ขั้นตอนการขอจัดตั้ง

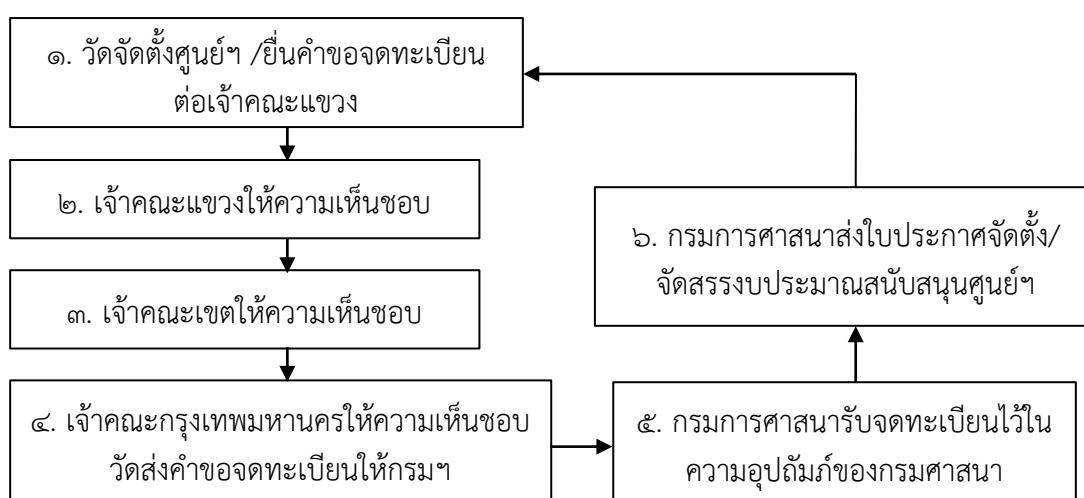
๑. วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐที่จะขอจัดตั้งศูนย์ฯ กรอกรายละเอียดในแบบฟอร์มขอจดทะเบียน (แบบ ศพอ. ๑) ยื่นให้เจ้าคณะแขวงขอความเห็นชอบ

๒. เจ้าคณะแขวง พิจารณาให้ความเห็นชอบ และวัด มูลนิธิ ฯลฯ ยื่นต่อเจ้าคณะเขตเพื่อขอความเห็นชอบ

๓. เจ้าคณะเขต พิจารณาให้ความเห็นชอบ และวัด มูลนิธิ ฯลฯ ยื่นต่อเจ้าคณะกรุงเทพมหานครเพื่อขอความเห็นชอบ

๔. เจ้าคณะกรุงเทพมหานครพิจารณาให้ความเห็นชอบ และวัด มูลนิธิ ฯลฯ ส่งแบบฟอร์มขอจดทะเบียน (แบบ ศพอ. ๑) ไปที่กรมศาสนา

๕. กรมการศาสนาได้รับจดทะเบียน และส่งใบรับรองการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้วัด มูลนิธิฯลฯ

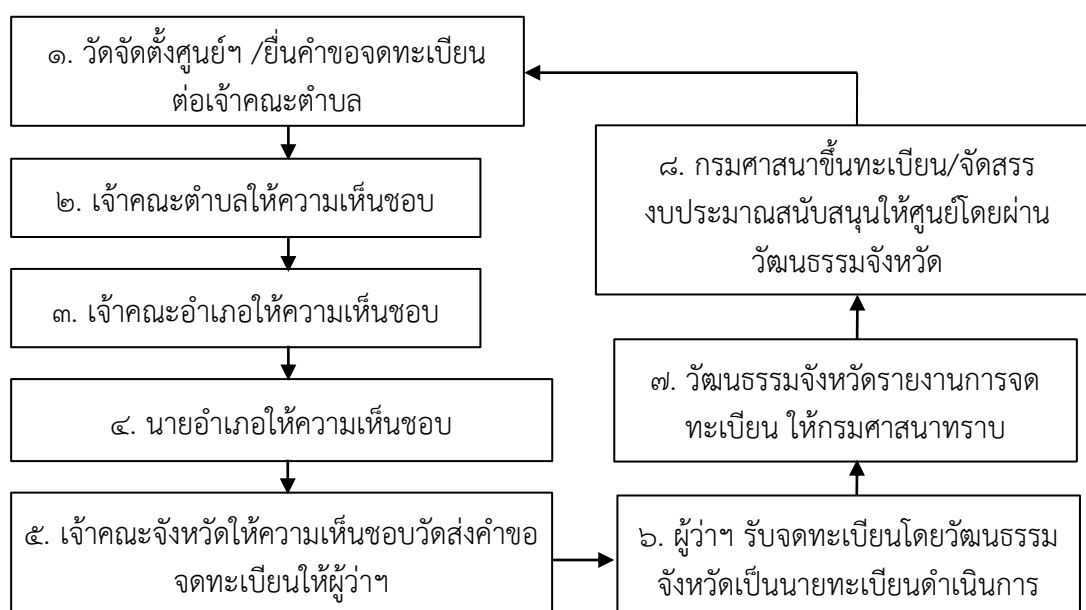

ภาพที่ ๒.๕ ขั้นตอนการจดทะเบียน (ในส่วนกลาง)

ข. การขอจัดตั้งเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ส่วนภูมิภาค)

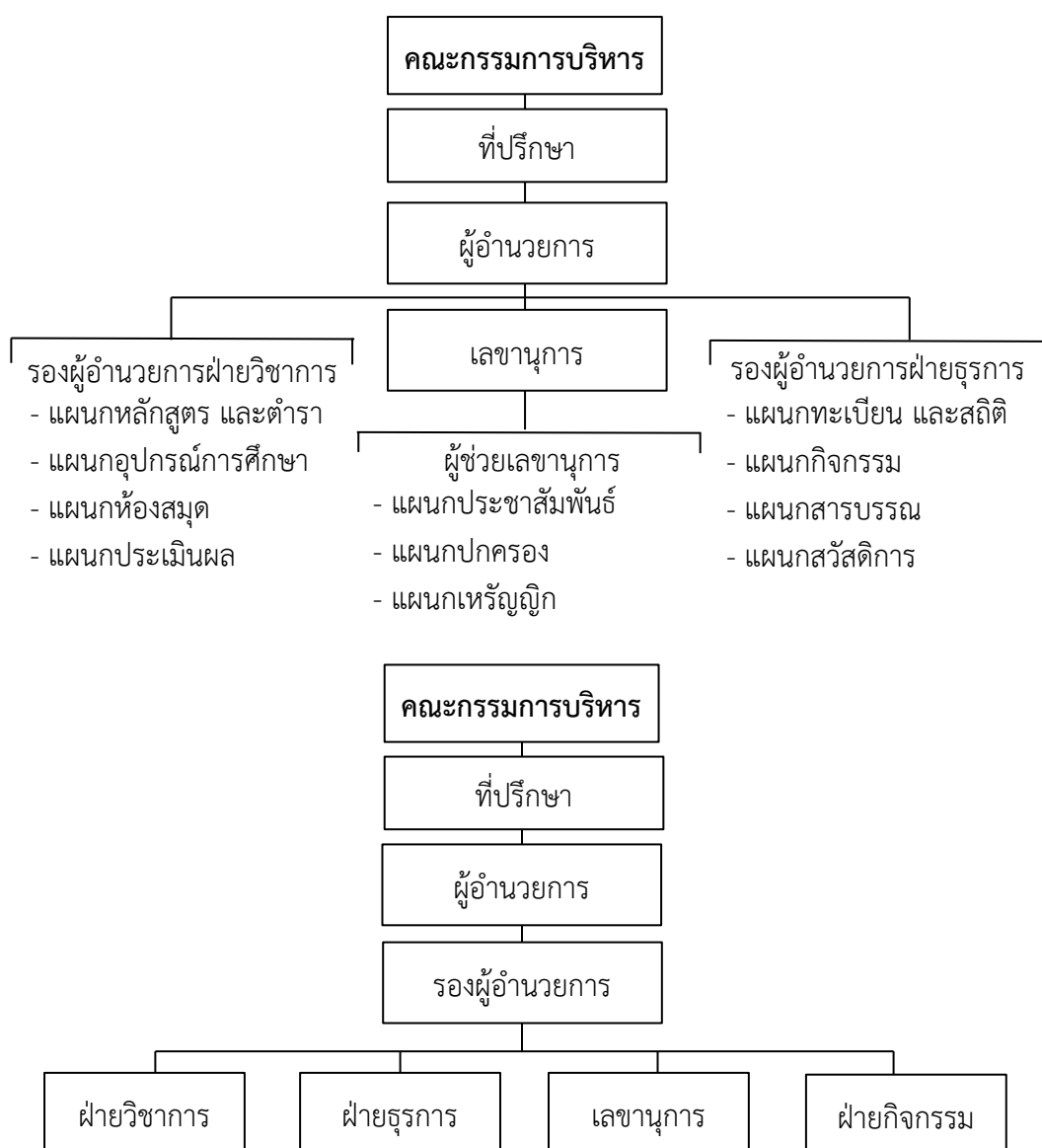
๑. วัด มูลนิธิ สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ
 ๒. มีคณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบด้วย
 - ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประกอบด้วย
 - รองผู้อำนวยการศูนย์ฯ จำนวน ๒ รูป/คนเป็นรองประธาน
 - กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่น้อยกว่า ๕ รูป/คนเป็นเลขานุการ
 ๓. มีนักเรียน จำนวนไม่น้อยกว่า ๓๕ คนขึ้นไป
 ๔. มีครูผู้สอน จำนวน ๑รูป/คน ต่อนักเรียน ๓๕ คน
 ๕. มีสถานที่เรียนเหมาะสม เพียงพอกับจำนวนนักเรียน
- ขั้นตอนการขอจัดตั้ง

๑. วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐที่จะขอจัดตั้งศูนย์ฯ กรอกรายละเอียดในแบบฟอร์มขอจดทะเบียน (แบบ ศพอ. ๑) ยื่นให้เจ้าคณะตำบลขอความเห็นชอบ
๒. เจ้าคณะตำบล พิจารณาให้ความเห็นชอบ และวัด มูลนิธิ ฯลฯ ยื่นต่อเจ้าคณะอำเภอเพื่อขอความเห็นชอบ
๓. เจ้าคณะอำเภอ พิจารณาให้ความเห็นชอบ และวัด มูลนิธิ ฯลฯ ยื่นต่อนายอำเภอเพื่อขอความเห็นชอบ
๔. เจ้าคณะจังหวัดให้ความเห็นชอบ และวัด มูลนิธิ ฯลฯ ส่งแบบฟอร์มขอจดทะเบียน (แบบ ศพอ. ๑) ไปที่วัฒนธรรมจังหวัด
๕. วัฒนธรรมจังหวัด เสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และแจ้งให้กรมศาสนาทราบ

ภาพที่ ๒.๖ ขั้นตอนการจดทะเบียน (ในส่วนภูมิภาค)

โครงสร้างการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ภาพที่ ๒.๗ ตัวอย่างแผนผังการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

คณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบด้วย

๑. ผู้อำนวยการ
๒. รองผู้อำนวยการ
๓. กรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่า ๕ รูป/คน
๔. เลขานุการ
๕. ผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการบริหาร มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำ และควบคุมดูแลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านต่างๆ คือ

๑. ด้านนโยบาย และแผนงาน
๒. ด้านการบริหารงาน
๓. ด้านบุคลากร
๔. ด้านการเงิน

การกำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารงานนั้น เป็นการให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ดำเนินการบริหารในรูปของคณะกรรมการ และควรมีสถาบันศูนย์ฯ โดยให้มีเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานซึ่งอาจเป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์เป็นผู้ปฏิบัติการตามความเห็นของคณะกรรมการ รวมทั้งการปฏิบัติงานประจำทั่วไป

เมื่อมีคณะกรรมการบริหาร และจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในวัดแล้ว ควรตั้งครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ประจำ พร้อมทั้งดำเนินการประชุมคณะกรรมการ ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ เพื่อแบ่งมอบหน้าที่รับผิดชอบให้ชัดเจน หลังจากนั้นควรเตรียมการจัดหาเรื่องต่อไปนี้

๑. อาคารสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ ที่ทำการศูนย์ฯ
๒. หลักสูตร ตำรา วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน และกิจกรรม
๓. บัญชีเรียกชื่อ ทะเบียน และบัตรประจำตัวนักเรียน
๔. บัญชีลงเวลาทำการสอน ทะเบียน และบัตรประจำตัวนักเรียน
๕. บัญชีแสดงรายการรับ-รายการจ่าย
๖. ประมาณค่าใช้จ่าย และงบประมาณ
๗. ทะเบียนวัสดุ ครุภัณฑ์ สมุดเยี่ยม และอื่นๆ

ในส่วนของอาคารสถานที่ ถ้าสามารถจัดอาคารหรือห้องเรียนที่เป็นอิสระ เอกเทศ เป็นการเฉพาะไว้ ก็จะเป็นการดี อาคารเรียนต้องมีความมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย สภาพแวดล้อมดี มีความเหมาะสม หากเป็นไปได้ควรจัดแยกเป็นห้องๆ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติกิจกรรม ห้องนิทรรศการ ห้องสมุด และอื่นๆ แต่ถ้าไม่พร้อมด้วยเหตุปัจจัยต่างๆ ก็จัดการเรียนการสอนไปตามธรรมชาติของวัดหรือตามอัตรภาพของสถานที่นั้นๆ ข้อสำคัญต้องเน้นความสะอาด และวิชาความรู้ในทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

ในส่วนที่กำหนดให้มีทุนดำเนินการ เพราะเหตุว่าการดำเนินงานทุกอย่างย่อมมีค่าใช้จ่าย ดังนั้น จึงควรจัดหาแหล่งงบประมาณเป็นค่าใช้จ่าย เช่น จากมูลนิธิ กองทุน องค์กร บริษัท ห้างร้าน หรือศรัทธาจากประชาชนผู้มีฐานะดี มีชื่อเสียงทางสังคม เพื่อที่จะช่วยให้การดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นไปได้อย่างดี

เมื่อเตรียมการพร้อมแล้ว ดำเนินการประกาศรับสมัครนักเรียน ในกรณีที่เปิดดำเนินการแล้วก็ประกาศรับสมัครนักเรียนใหม่ และรับรายงานตัวนักเรียนเก่าในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม (ควรกำหนดวันเปิด-ปิดเรียนให้แน่นอน) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (เดิม) ส่วนใหญ่จะเปิดทำการเรียนการสอนหลังจากผ่านเทศกาลวันวิสาขบูชาไปแล้ว หรือหลังจากการเปิดภาคการศึกษาที่ ๑ ของโรงเรียนทั่วไป และปิดภาคเรียนในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ในส่วนของวันทำการสอนนั้นจะเปิดสอนทุกวัน ทั้งวันธรรมดา และวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ โดยในวันธรรมดาสอนให้เด็ก และผู้ที่

สนใจได้เข้าเรียนในเวลาที่เหมาะสม เช่น ในช่วงว่างจากการเรียนในโรงเรียนประจำ ซึ่งอาจมีการตกลง นัดแนะ วางแผนการเรียนล่วงหน้าไว้ก่อนระหว่างโรงเรียนกับศูนย์ฯ และหลังจากเลิกเรียนตอนเย็นในโรงเรียนประจำ เป็นต้น ส่วนในวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ ศูนย์ฯ สามารถเปิดการเรียนการสอนตลอดทั้งวันภาคเช้า และภาคบ่าย โดยไม่น้อยกว่า ๓ ชั่วโมง ในภาคเช้าอาจเป็นการเรียนธรรมศึกษา ส่วนในภาคบ่ายเป็นการเรียนเสริมในวิชาสามัญ และทำกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่างๆ ก่อนดำเนินการสอนควรกำหนดวันปฐมนิเทศนักเรียนในวันแรกของการเปิดเรียน ในช่วงปิดภาคการเรียน ศูนย์การเรียนรู้สึกดีธรรมในวัด ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม เช่น โครงการประกวดสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ โครงการจัดประกวดบรรยายธรรม กิจกรรมแสดงตนเป็นพุทธมามกะ โครงการอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน กิจกรรมฝึกศาสนพิธีกร กิจกรรมจัดโต๊ะหมู่บูชา เป็นต้น

แผนป้ายนิเทศที่ควรจัดทำไว้

๑. แผนป้ายแสดงสถิติข้อมูล
๒. แผนป้ายแสดงผลงาน และกิจกรรม
๓. แผนป้ายแสดงแผนการปฏิบัติงานประจำปี

ข้อเสนอแนะในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

เมื่อพร้อมด้วยหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว จึงดำเนินการตามลำดับขั้นตอน กล่าวในส่วนของวัดควรออกประกาศหรือคำสั่งให้เป็นกิจจะลักษณะ ดังนี้

๑. ประกาศจัดตั้ง โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้ประกาศตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในนามของวัด
๒. แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานให้ออกคำสั่งของวัด โดยมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในตำแหน่งต่างๆ เท่าที่มีความจำเป็น
๓. แต่งตั้งครูผู้สอน พิจารณาคัดเลือกครูผู้สอนให้เหมาะสมแล้วทำการประกาศแต่งตั้งเป็นครูผู้สอนประจำศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
๔. แต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร นอกจากจะแต่งตั้งกรรมการโดยตำแหน่งแล้วควรคัดเลือกบุคคลภายนอกทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์เข้าร่วมเป็นกรรมการโดยการแต่งตั้ง
๕. ประกาศรับสมัครนักเรียน โดยจัดทำแผนป้ายประกาศหรือแผ่นปลิวที่กำหนดระยะ วัน เวลา สถานที่ร่วมนักเรียน พร้อมด้วยคำชี้แจงแนะนำต่างๆ เท่าที่จำเป็น
๖. ส่งคำขออนุญาตทะเบียน เมื่อได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังกล่าว จนกระทั่งได้เปิดเรียนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ให้ผู้อำนวยการศูนย์ ดำเนินการขออนุญาตทะเบียนไว้ในความอุปถัมภ์ของกรมศาสนา (ตามขั้นตอน)

๒.๔.๑๓ การกิจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ก. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

การดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรดำเนินการในรูปของคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ที่ปรึกษา รองผู้อำนวยการ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ มีผู้อำนวยการ และเลขานุการเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง มีกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยแต่งตั้งไม่น้อยกว่า ๕ รูป/คน ประกอบกันเป็นคณะกรรมการบริหาร ซึ่งทั้งหมดผู้อำนวยการศูนย์เป็นผู้แต่งตั้ง

นอกจากนี้ ผู้อำนวยการศูนย์อาจตั้งที่ปรึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษา อุปถัมภ์ และอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของศูนย์ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหาร

ในการดำเนินงานนั้น เพื่อให้เกิดความคล่องตัว คณะกรรมการบริหารอาจแต่งตั้งคณะทำงานหรือคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจขึ้นมาดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ เช่น คณะกรรมการจัดหาทุน คณะกรรมการจัดกิจกรรมวันสำคัญ คณะกรรมการจัดหาตำรา วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น ซึ่งเป็นไปตามระเบียบของศูนย์ พ.ศ. ๒๕๕๐

คณะกรรมการบริหารควรมีการประชุมปรึกษาหารือการดำเนินงานไม่น้อยกว่าปีละ ๔ ครั้ง และการประชุมแต่ละครั้งควรมีการจัดทำรายงานการประชุมไว้เป็นหลักฐาน

ข. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร มี ดังนี้

๑. รับทราบผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
๒. ให้คำปรึกษาแนะนำ และให้ความเห็นชอบตามแผนงาน/โครงการที่จะดำเนินการ

ต่อไป

๓. ช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคการบริหารงานของผู้อำนวยการ
๔. หาทางสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานให้พัฒนายิ่งขึ้น

ค. อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการ มี ดังนี้

๑. บริหารงานในฐานะหัวหน้าศูนย์ฯ
๒. วางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดวิธีการดำเนินงาน และติดตามผลด้านวิชาการ ด้านธุรการ ด้านการปกครอง และด้านกิจกรรม

๓. ควบคุมการเรียนการสอน และฝึกอบรม
๔. ติดต่อประสานงานสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ อาทิ โรงเรียน ชุมชนฯ
๕. ควบคุมดูแลระเบียบ และวัดผลการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตร
๖. มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่แต่ละท่าน
๗. บังคับบัญชาครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่อื่นๆ
๘. จัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ
๙. พัฒนาศูนย์ให้เป็นที่ศรัทธานิยมของประชาชน
๑๐. ดำเนินการขอจดทะเบียนต่อกรมการศาสนา (ส่วนกลาง) ส่วนภูมิภาค ของจดทะเบียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

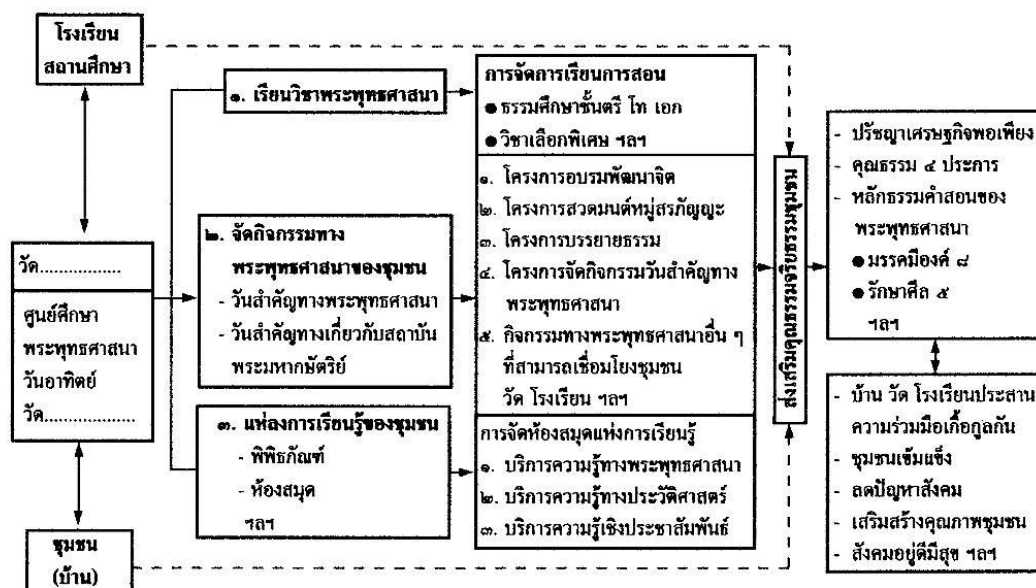
ต่อไป

๑๑. หาทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานให้พัฒนายิ่งขึ้น
๑๒. ดำเนินการจัดกิจกรรม และเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา
๑๓. ในส่วนของภูมิภาคส่งรายชื่อผู้ทำคุณประโยชน์ต่อศูนย์ฯ ไปยังวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อขอเกียรติบัตร ในส่วนกลางส่งรายชื่อไปยังกรมการศาสนา
๑๔. ในส่วนของภูมิภาคส่งรายชื่อนักเรียนที่สอบผ่านในแต่ละช่วงชั้นไปยังสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อขอประกาศนียบัตรมาจัดพิธีมอบให้ ในส่วนกลางส่งรายชื่อไปยังกรมการศาสนา

๑๕. ในส่วนภูมิภาคส่งแบบรายงานสถิติข้อมูล (แบบ ศศว. ๒) ไปยังวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนด้านงบประมาณ ในส่วนกลางส่งไปยังกรมการศาสนา

๑๖. จัดทำการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาปีละครั้ง เพื่อพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น

๑๗. ให้ความร่วมมือในการประสาน และปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ภาพที่ ๒.๘ กรอบแนวทางการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของชุมชนแหล่งเรียนรู้ศีลธรรมของชุมชน^{๖๒}

การจัดขึ้นเรียนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ของกรมการศาสนา พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยมีหลักการ คือ

๑. ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์

๒. มีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

๓. มีความสอดคล้องกับการศึกษาในระบบโรงเรียน และจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย

๔. เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความรู้ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามของไทย

^{๖๒} กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๒๔.

๕. เสริมสร้างคุณค่า และการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ไทย มีความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตชาวไทยที่มีพุทธศาสนาเป็นแนวทาง

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษา คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความสุขบนพื้นฐานแห่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

๑. มีความรู้ และทักษะในวิชาการทางพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นบุคคลผู้นับถือพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัย

๒. มีความศรัทธา และเลื่อมใสพระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้า ส่งเสริมสืมาปฏิบัติด้วยการเรียนรู้พุทธประวัติ และแบบอย่างในการทำความดี

๓. มีความรู้ความเข้าใจในศาสนพิธี และหลักการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถปฏิบัติตน และกล้าแสดงออกในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง และองอาจ

๔. มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงามในการดำเนินชีวิต มุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้เจริญด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รู้จักหลักการบริหารพัฒนาจิตเพื่อประสบการณ์สุขสงบในชีวิตที่พึงาม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๕. รู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนสถาน พุทธศาสนวัตถุ พุทธศิลปะ และพุทธศาสนสมบัติ อนุรักษ์ และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม

๖. มีความภาคภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนชาวไทย และประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนา มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข

สาระวิชาในหลักสูตร

ตามประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียน และหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๐ เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เผยแผ่หลักธรรมสู่เด็ก เยาวชน และประชาชนให้เป็นคนดีมีคุณภาพของสังคม ได้กำหนดให้มีการจัดหลักสูตรการศึกษา ประกอบด้วย

ก. การจัดชั้นเรียน

การจัดชั้นเรียน แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ชั้นต้น ชั้นกลาง และชั้นสูง

ข. จัดหลักสูตรการเรียนการสอน ดังนี้

๑. ชั้นต้น

ก) วิชาบังคับ คือ ธรรมศึกษาชั้นตรี

ข) วิชาเลือก โดยเลือก ๑ วิชา คือ ๑) สุขศึกษา และพลศึกษา ๒) ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ ๓) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ๔) ภาษาไทย ๕) คณิตศาสตร์ ๖) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ๗) การงาน และอาชีพ ๘) ภาษาต่างประเทศ และ ๙) คอมพิวเตอร์

ค) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์จัดขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในโอกาสวันสำคัญ คือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วัน

อาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา หรือวันสำคัญอื่นๆ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ ที่มุ่งเน้นให้เด็ก และเยาวชนได้มีส่วนร่วม และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

๒. ชั้นกลาง

ก) วิชาบังคับ คือ ธรรมศึกษาชั้นโท

ข) วิชาเลือก โดยเลือก ๑ วิชา คือ ๑) สุขศึกษา และพลศึกษา ๒) ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ ๓) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ๔) ภาษาไทย ๕) คณิตศาสตร์ ๖) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ๗) การงาน และอาชีพ ๘) ภาษาต่างประเทศ และ ๙) คอมพิวเตอร์

ค) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์จัดขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในโอกาสวันสำคัญ คือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา หรือวันสำคัญอื่นๆ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ ที่มุ่งเน้นให้เด็ก และเยาวชนได้มีส่วนร่วม และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

๓. ชั้นสูง

ก) วิชาบังคับ คือ ธรรมศึกษาชั้นเอก

ข) วิชาเลือก โดยเลือก ๑ วิชา คือ ๑) สุขศึกษา และพลศึกษา ๒) ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ ๓) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ๔) ภาษาไทย ๕) คณิตศาสตร์ ๖) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ๗) การงาน และอาชีพ ๘) ภาษาต่างประเทศ และ ๙) คอมพิวเตอร์

ค) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์จัดขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในโอกาสวันสำคัญ คือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา หรือวันสำคัญอื่นๆ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ ที่มุ่งเน้นให้เด็ก และเยาวชนได้มีส่วนร่วม และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

ค. การเปิดสอน

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เปิดสอนในวันอาทิตย์ โดยมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า ๓ ชั่วโมงต่อวัน และไม่น้อยกว่า ๑๒๐ ชั่วโมงต่อปี และวันอื่นตามที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เห็นสมควร โดยให้เป็นไปตามความเหมาะสมของท้องถิ่น

ง. การปิดเรียน

ให้ปิดเรียนตามภาคการศึกษาของสถานศึกษา

๒.๔.๑๔ กระบวนการจัดการศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในวัดเป็นเสมือนศูนย์กลางของชุมชน มีบทบาทส่งเสริมเกื้อหนุนวัดให้มีการจัดการเรียนการสอนให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชน เรียนรู้ศีลธรรมให้เป็นคนดีที่สังคมพึงประสงค์ โดยมีการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

๑. การจัดชั้นเรียนธรรมศึกษา มี ๓ ชั้น ชั้นต้น ชั้นกลาง ชั้นสูง

๒. วิชาบังคับ เรียนธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก (วิชาพระพุทธศาสนา เป็นพื้นฐานของศีลธรรม)

๓. วิชาเลือก ตามความสนใจ และความพร้อมของศูนย์ฯ (เป็นทางเลือกเปิดกว้างตามศักยภาพของศูนย์) อาทิ วิชาภาษาอังกฤษ วิชาชีพ

๔. กิจกรรมพัฒนา (เรียน คือ การร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์ และกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในโอกาสวันสำคัญ

ตารางที่ ๒.๑ การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

สาระ	การบริหารจัดการ
๑. หลักการ	การดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์รวมกิจกรรมทางศาสนา ทุกคนในชุมชนได้เรียนรู้หลักธรรม และเป็นศูนย์การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของชุมชน เรียนวิชาเลือกที่สนใจ ตามศักยภาพของศูนย์ฯ
๒. ความร่วมมือ	ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นแหล่งเรียนรู้ศีลธรรมของชุมชน เกิดจากความพร้อมร่วมมือจากทุกภาคส่วน วัด โรงเรียน อบต. อบจ. ชุมชน ท้องถิ่น ให้ค่าสำคัญ ส่งเสริม และสนับสนุน ประสานความร่วมมือ วัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน
๓. ยุทธศาสตร์ การดำเนินงาน	๑. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ บริหารในรูปของคณะกรรมการ ๒. ภาคราชการเป็นผู้อุดหนุน โดยกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ๓. อำนาจการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ - ส่วนกลาง กรมการศาสนา - ส่วนภูมิภาค ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้จัดตั้ง
๔. กระบวนการ จัดการเรียนการสอน	๑. การจัดชั้นเรียน มี ๓ ชั้น ขั้นต้น ชั้นกลาง ขั้นสูง ๒. วิชาบังคับ เรียนธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ๓. วิชาเลือก ตามความสนใจ และความพร้อมของศูนย์ฯ ๔. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ การร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์ และกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในโอกาสวันสำคัญ

๒.๔.๑๕ การจัดชั้นเรียน และหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

การจัดชั้นเรียน และหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้มีระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เผยแผ่หลักธรรมสู่เด็ก เยาวชน และประชาชน ที่จะให้ศูนย์ศึกษาศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นแหล่งเรียนรู้ศีลธรรมของคนในชุมชนท้องถิ่น การจัดชั้นเรียน แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ขั้นต้น ชั้นกลาง และขั้นสูง ใช้หลักสูตรการเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก เป็นวิชาบังคับ วิชาเลือก ๑ วิชา มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยต้องเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์จัดขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ และเปิดสอนในวันอาทิตย์ โดยมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า ๓ ชั่วโมง และวันอื่นตามที่คณะกรรมการบริหารศูนย์เห็นสมควร โดยให้เป็นไปตามความเหมาะสมของท้องถิ่น

ตารางที่ ๒.๒ การจัดชั้นเรียน และหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

การจัดชั้นเรียน และหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์			
ก. วิชาบังคับ	ขั้นต้น	ชั้นกลาง	ขั้นสูง
ข. วิชาเลือก ๑ วิชา (ตามความเหมาะสมของศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์แต่ละแห่ง)	๑) สุขศึกษา และพลศึกษา ๒) ทักษะศิลป์ นาฏศิลป์ ๓) สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ๔) ภาษาไทย ๕) คณิตศาสตร์ ๖) วิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี ๗) การงาน และอาชีพ ๘) ภาษาต่างประเทศ ๙) คอมพิวเตอร์ ๑๐) บาลีศึกษา ฯลฯ	๑) สุขศึกษา และพลศึกษา ๒) ทักษะศิลป์ นาฏศิลป์ ๓) สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ๔) ภาษาไทย ๕) คณิตศาสตร์ ๖) วิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี ๗) การงาน และอาชีพ ๘) ภาษาต่างประเทศ ๙) คอมพิวเตอร์ ๑๐) บาลีศึกษา ฯลฯ	๑) สุขศึกษา และพลศึกษา ๒) ทักษะศิลป์ นาฏศิลป์ ๓) สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ๔) ภาษาไทย ๕) คณิตศาสตร์ ๖) วิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี ๗) การงาน และอาชีพ ๘) ภาษาต่างประเทศ ๙) คอมพิวเตอร์ ๑๐) บาลีศึกษา ฯลฯ
ค. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	เข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์จัดขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในโอกาสวันสำคัญ คือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษาหรือวันสำคัญอื่นๆ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ ที่มุ่งเน้นให้เด็ก และเยาวชนได้มีส่วนร่วม และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วันสำคัญทางพระมหากษัตริย์ วันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ๑. วันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑. วันมาฆบูชา - กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จริยธรรม ๒. วันพระราชสมภพสมเด็จพระ ๒. วันวิสาขบูชา - จัดนิทรรศการทาง เทพรัตนราชสุดาฯ สยาม พระพุทธศาสนา บรมราชกุมารี - จัดกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนา - ตอบปัญหาธรรมะ ๓. วันพระราชสมภพสมเด็จพระ ๓. วันอาสาฬหบูชา และ - เล่านิทานธรรมะประกอบ พระบรมโสดาธิราชฯ สยาม เข้าพรรษา ทำทาง มกุฎราชกุมาร - วาดภาพพุทธประวัติ ๔. วันเฉลิมพระชนมพรรษา - แสดงตนเป็นพุทธมามกะ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม - ร้องเพลงส่งเสริมศีลธรรม ราชินีนาถ - แสดงละครธรรมะนักเรียน - อภิปรายบรรยายธรรม - ประกวดกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนา - เข้าค่ายธรรม/ปฏิบัติธรรม - แสดงสื่อนิทรรศการของพระสอน ศีลธรรม ฯลฯ		

โครงสร้างการจัดการเรียนการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ตามประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียน และหลักสูตรการเรียนการสอน
ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๐

หมายเหตุ** บาลีศึกษา ที่เรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่ออ่านออกเสียงได้ถูกต้อง
ภาพที่ ๒.๙ โครงสร้างการจัดการเรียนการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

- โครงการจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในวันวิสาขบูชา
- โครงการจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในเทศกาลมาฆบูชา
- โครงการจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในเทศกาลอาสาฬหบูชา

- โครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- โครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
- โครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
- โครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กิจกรรมที่ดำเนินงานในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ไตรมาสที่ ๑			ไตรมาสที่ ๒			ไตรมาสที่ ๓			ไตรมาสที่ ๔			หมายเหตุ
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
๑	วันเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา		—											
๒	วันเฉลิมพระชนมพรรษาสมาเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ										—			
๓	วันพระราชสมภพสมเด็จพระบรมโสภาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร									—				
๔	วันพระราชสมภพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ						—							

๒. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

จัดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ไตรมาสที่ ๑			ไตรมาสที่ ๒			ไตรมาสที่ ๓			ไตรมาสที่ ๔			หมายเหตุ
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
๑	วันมาฆบูชา					—								
๒	วันวิสาขบูชา							—						
๓	วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา										—			

กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา

จัดในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประจำปี

กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่จัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สามารถดำเนินการได้ตามความเหมาะสมของแต่ละแห่ง ดังนี้

๑. ด้านศาสนพิธี ได้แก่ พิธีทำบุญตักบาตร พิธีเจริญพระพุทธมนต์ การแสดงพระธรรมเทศนา พิธีเวียนเทียน

๒. ด้านส่งเสริมศีลธรรม ได้แก่ การสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การตอบปัญหาธรรมะ การร้องเพลงธรรมะ การอาราธนาในพุทธศาสนพิธี การสาธยายพระไตรปิฎก การอภิปรายทางวิชาการทางพระพุทธศาสนา การแสดงธรรม การร้องเพลงส่งเสริมศีลธรรม การวาดภาพคุณธรรม การเล่าเรื่องพุทธประวัติ การสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ การบรรยายธรรม การปฏิบัติธรรม การเข้าค่ายธรรมะ การเล่านิทานธรรมะ ประกอบทำทาง การแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้านส่งเสริมศีลธรรม เล่าเรื่องพระพุทธประวัติ เป็นภาษาอังกฤษ

๓. ด้านวิชาการ/องค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ จัดนิทรรศการทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ นิทรรศการพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้านศาสนา นิทรรศการพระไตรปิฎก นิทรรศการโต๊ะหมู่บูชา

การจัดกิจกรรมสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวันวิสาขบูชา

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ที่	รายละเอียด/วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
๑	ส่วนกลาง ศพอ. ไปพร้อมกิจกรรม ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง ส่วนภูมิภาค : ศพอ. จัดกิจกรรม (ตามศักยภาพ และความพร้อม) จัดนิทรรศการเกี่ยวกับวันวิสาขบูชา จัดแสดงตนเป็นพุทธมามกะ - รับศีล - อาราธนาธรรม - พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา - เจริญสมาธิภาวนา แผ่เมตตา กล่าวถวายพระพร - กิจกรรมอื่นๆ เช่น การประกวดบรรยายธรรม การร้องเพลงส่งเสริมศีลธรรม สวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ การตอบปัญหาธรรมะรับรางวัล	เดือนพฤษภาคมเดือนพฤษภาคม	ก่อนวันวิสาขบูชา ตอนเย็น
๒	ศพอ. สรุปรายงาน และประเมินผลโครงการฯ	เมื่อสิ้นสุดโครงการ	
๓	รวบรวมส่งกรมการศาสนา/สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	เดือนกันยายน	

ผลคาดว่าจะได้รับ

๑. นักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชน มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

๒. พุทธศาสนิกชน ที่เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ได้รับการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคนในสังคมประเทศชาติ ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

การจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ที่	รายละเอียด/วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
๑	จัดนิทรรศการเกี่ยวกับวันมาฆบูชา จัดแสดงตนเป็นพุทธมามกะ - รับศีล - อาราธนาธรรม - พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา - เจริญสมาธิภาวนา - แผ่เมตตา กล่าวถวายพระพร - บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เช่น ทำความสะอาดวัด - เวียนเทียน	เดือนกุมภาพันธ์	
๒	ศพอ. สรุปรายงาน และประเมินผลโครงการฯ	เมื่อสิ้นสุดโครงการ	
๓	รวบรวมส่งกรมการศาสนา/สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	เดือนกันยายน	

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. นักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชน มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

๒. พุทธศาสนิกชน ที่เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ได้รับการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคนในสังคมประเทศชาติ ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

การจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ที่	รายละเอียด/วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
๑	จัดนิทรรศการเกี่ยวกับวันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา	เดือนกรกฎาคม	
๒	หล่อเทียนพรรษา	เดือนกรกฎาคม	
๓	จัดแสดงตนเป็นพุทธมามกะ - รับศีล - อาราธนาธรรม - พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา - เจริญสมาธิภาวนา - แผ่เมตตา กล่าวถวายพระพร - เวียนเทียน	เดือนกรกฎาคม	
๔	จัดพิธีตักบาตร ในวันเข้าพรรษา		
๕	เชิญชวนประชาชน นักเรียน ข้าราชการ ชาววัดวันธรรมสวนะ ไหว้พระ-สวดมนต์		
๖	ศพอ. สรุปรายงาน และประเมินผลโครงการฯ	เมื่อสิ้นสุดโครงการ	
๗	รวบรวมส่งกรมการศาสนา/สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	เดือนกันยายน	

ผลคาดว่าจะได้รับ

๑. นักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชน มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

๒. พุทธศาสนิกชน ที่เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคนในสังคมประเทศชาติ ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

โครงการกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาจัดกิจกรรมในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ที่	รายละเอียด/วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
๑	เชิญชวนเด็ก เยาวชน ประชาชน และชุมชนโดยรอบของ ศพอ. ร่วมกันปฏิบัติศาสนกิจถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และร่วมถวายพระพร เพื่อเฉลิมพระเกียรติฯ โดยดำเนินการ ดังนี้ ๑.๑ ศพอ. ที่มีความพร้อมสามารถจัดกิจกรรมฯ (ตัวอย่าง) ช่วงเช้า - ทำบุญตักบาตร - แสดงพระธรรมเทศนา - นั่งสมาธิปฏิบัติธรรม - จัดแสดงผลงานของ ศพอ. เพื่อเฉลิมพระเกียรติฯ - จัดกิจกรรม/นิทรรศการ - ฯลฯ ช่วงบ่าย - จัดพิธีปฏิญาณตนเพื่อปฏิบัติตามคุณธรรม ๔ ประการ ๑.๒ ศพอ. เชิญชวน เด็ก เยาวชน ประชาชน และชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติที่อำเภอ จังหวัด หรือหน่วยงานราชการ เป็นผู้จัดอาจเป็นคณะของ ศพอ. วัด.....	เดือนธันวาคม	ศูนย์ฯ ระดมการมีส่วนร่วมของชุมชน สถานศึกษา เข้าร่วมกิจกรรม
๒	เชิญชวนให้ ศพอ. จัดตั้งพระบรมฉายาลักษณ์หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ ณ ที่เหมาะสม ใน ศพอ.	เดือนธันวาคม	
๓	เชิญชวนให้ ศพอ. จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ ปฏิบัติตามพระราชดำรัส เรื่อง คุณธรรม ๔ ประการ เพื่อเฉลิมพระเกียรติฯ	ตลอดปี	
๔	แจ้งสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทราบการจัดทำโครงการฯ		
๕	ศพอ. รวบรวมผลการดำเนินงาน และรายงานฯ ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทราบ พร้อมถ่ายภาพประกอบ	เดือนสิงหาคม-กันยายน	

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้แสดงความจงรักภักดีแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยการดำเนินกิจกรรมตามรอยเบื้องยุคลบาทในมิติด้านการศาสนา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นแหล่งส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืน โดยใช้มิติทางศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

สรุปกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาส่งเสริมการนำหลักธรรมคำสอนมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน จัดในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จัดกิจกรรมฯ มีการดำเนินงานกิจกรรมอย่างหลากหลาย (ตัวอย่าง) ดังนี้

กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา	การประกวด	การจัดนิทรรศการ
- ทำบุญตักบาตร - รณรงค์ลด ละ เลิก อบายมุข - จัดแสดงผลงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประจำจังหวัด - พิธีเวียนเทียน (ในวันสำคัญทางศาสนา) - พิธีเจริญจิตภาวนาถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	- การประกวดวาดภาพทางพระพุทธศาสนา - การประกวดคำขวัญร้อยแก้ว-ร้อยกรอง - การประกวดสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ - การประกวดบรรยายธรรม นักเรียน นักศึกษา - การประกวดเล่าเรื่องจากพระไตรปิฎก - การประกวดเล่าเรื่องพุทธประวัติ - การประกวดร้อยเพลงธรรมส่งเสริมศีลธรรม	- นิทรรศการ พระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับงานพระพุทธศาสนา - การจัดนิทรรศการโต๊ะหมู่บูชา - นิทรรศการเกี่ยวกับพระไตรปิฎก - นิทรรศการกิจกรรมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

งาน/โครงการของกรมการศาสนาที่สามารถดำเนินการในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ที่	กิจกรรม	วัน เดือน ปีที่ดำเนินการ	หมายเหตุ
๑	โครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๕ ธันวาคม	ธันวาคม	
๒	โครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา	สิงหาคม	
๓	โครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวันพระราชสมภพ	เมษายน	
๔	โครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร	กรกฎาคม	
๕	บรรพชาอุปสมบทพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน	เมษายน	
๖	การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน	เมษายน	
๗	การสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ	ตลอดปี	
๘	การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน	ตลอดปี	
๙	การจัดกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ	๑๐ มกราคม	
๑๐	การธรรมทัศนาจร	ตลอดปี	
๑๑	การปฏิบัติธรรม	ตลอดปี	
๑๒	การส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่วิถีพุทธ	ธันวาคม-มกราคม	

๒.๔.๑๕ มาตรฐานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ก. เหตุผลความจำเป็นของการมีมาตรฐาน

โลกปัจจุบันเป็นโลกไร้พรมแดนที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถานที่ที่หนึ่งสามารถสื่อสาร และมีผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อไปยังสถานที่อื่นๆ ทั่วโลกอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงจึงเป็นเรื่องจำเป็น ปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน ได้แก่ สติปัญญาและความสามารถของคน การพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยมีการศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนให้สามารถพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้อย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีจิตคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

เมื่อพิจารณาสภาพการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในระยะที่ผ่านมาจะพบว่าวิกฤตการณ์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เรื่องคุณภาพของศูนย์ฯ ที่ไม่เท่าเทียมกัน คนส่วนใหญ่อาจไม่มีสิทธิที่จะเลือก ต้องยอมให้ลูกหลานเรียนในศูนย์ฯ ที่ไม่แน่ใจในคุณภาพ การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้มีคุณภาพเพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจที่จะส่งลูกหลานไปเรียนนั้นจะต้องมีการกำหนดมาตรฐานของศูนย์ฯ และทำให้การบริหารจัดการศูนย์ฯ มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด การมีมาตรฐาน คือ การดำเนินกิจกรรม และภารกิจต่างๆ ทั้งด้านวิชาการ และการบริการ และการจัดการได้สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการ ทั้งผู้รับบริการโดยตรง คือ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม คือ ประชาชน และประชาชน และสังคมโดยรวม ว่า การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ การมีมาตรฐานเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการ “ป้องกัน” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และเกิดผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพ ไม่ได้มาตรฐาน

ข. มาตรฐานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

มาตรฐานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่กำหนดขึ้น จึงเป็นประโยชน์ต่อการนำภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นมาพัฒนา และยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีคุณภาพสามารถสร้างคุณค่า รวมทั้งรายได้ให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน ตามนโยบายของรัฐบาลอันจะทำให้เกิดมรดกทางปัญญาแก่ผู้เข้าวัด และเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๑ โดยการเสริมสร้างบทบาทของสถาบันครอบครัวร่วมกับสถาบันทางศาสนาในการปลูกฝังค่านิยม และจิตสำนึกที่ดี สร้างกระแสเชิงบวกให้แก่สังคม และเปิดพื้นที่สาธารณะที่ดีให้แก่เด็ก และเยาวชน ส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้น ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นแหล่งเรียนรู้ศีลธรรมของชุมชนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการปฏิรูปสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุข บนพื้นฐานการมีคุณธรรมร่วมกัน เป็นการพัฒนาคนในทุกระดับเพื่อรองรับการพัฒนาสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญา และคุณธรรม ดังนั้น การผลักดันให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีมาตรฐาน โดยกรมการศาสนาเป็นผู้ให้คำรับรอง จะเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือแก่ผู้ปกครอง เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ซึ่งจะส่งผลต่อการขยายศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไปในวงกว้างได้มากยิ่งขึ้น โดยมีคุณภาพเทียบเท่ามาตรฐานสากลได้

ค. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีมาตรฐานสำหรับการบริหารจัดการศูนย์ฯ ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

๒. เพื่อให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีกรอบประเมินมาตรฐานตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน และขั้นพัฒนาในการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๓. เพื่อให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีทิศทาง และมีจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

๔. เพื่อให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นที่น่าเชื่อถือของประชาชนทั่วไป

ข. ขอบเขตของมาตรฐาน

๑. เป็นการจัดทำมาตรฐานการประเมินศักยภาพสำหรับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศ

๒. เป็นการจัดทำตัวชี้วัดมาตรฐานขั้นพื้นฐาน และขั้นพัฒนา ภายใต้กรอบมาตรฐานการประเมินศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๓. มาตรฐานขั้นพื้นฐาน เป็นแนวทางปฏิบัติที่มีความสำคัญ และเป็นภารกิจที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้มีการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็ก เยาวชน และประชาชน เบื้องต้นเป็นการดำเนินการที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

๔. มาตรฐานขั้นพัฒนา เป็นแนวทางปฏิบัติที่มีความสำคัญ และเป็นภารกิจที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาศูนย์ฯ เพื่อยกระดับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็ก เยาวชน และประชาชนให้มีประสิทธิภาพ และก้าวหน้ากว่ามาตรฐานขั้นพื้นฐาน ซึ่งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อาจจะปฏิบัติหรือเลือกปฏิบัติตามศักยภาพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นๆ

๕. ในเบื้องต้นได้กำหนดขอบการประเมินมาตรฐานศูนย์ฯ ไว้รวม ๒ ด้าน ดังนี้

๑) มาตรฐานด้านการเรียนรู้ เป็นเกณฑ์การส่งเสริมให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชน สามารถเรียนรู้ลัทธิเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใน ๓ ด้าน ดังนี้

- ด้านคุณภาพผู้เรียน และผู้สำเร็จการศึกษาจากศูนย์
- ด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน
- ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๒) มาตรฐานด้านการบริหารกิจการศูนย์ฯ เป็นเกณฑ์การส่งเสริมให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีการบริหารจัดการอย่างมีระบบ ๓ ด้าน

- ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และการเรียนการสอน เป็นเกณฑ์การส่งเสริมให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีการบริหารจัดการภายในศูนย์ฯ ในด้านบุคลากร สภาพแวดล้อม ภายในห้องเรียน และบริเวณโดยรอบศูนย์ฯ

- ด้านการมีส่วนร่วม เป็นเกณฑ์การส่งเสริมพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

- ด้านการสร้างเครือข่าย เป็นเกณฑ์การส่งเสริมให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สร้าง และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ก. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการดำเนินการในเรื่องมาตรฐาน

เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และเพื่อสนองต่อความต้องการของประชาชน ผู้รับบริการในเบื้องต้น และการยกระดับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีมาตรฐานขั้นพื้นฐาน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรดำเนินการ ดังนี้

๑. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรได้ศึกษาคู่มือมาตรฐาน และนำมาใช้ดำเนินการตามมาตรฐานที่กำหนดตามศักยภาพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรถือว่าการพัฒนาให้มีมาตรฐานขั้นพื้นฐานเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่บุคลากรทุกคนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรยึดถือ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำแผนพัฒนาศูนย์ฯ ประจำปีเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายของมาตรฐานขั้นพื้นฐาน ในระดับที่ศูนย์ฯ สามารถดำเนินการได้จริง มีการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการอย่างชัดเจน มีการดำเนินการตามแผน มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างต่อเนื่อง และนำการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชน

๓. การดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีมาตรฐานคุณภาพทุกขั้นตอน ควบเน้นการประสานงาน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากรทุกคนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ คณะกรรมการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผู้ปกครองบุคลากรของหน่วยงาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการในการให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรเตรียมพร้อม และชี้แนะให้ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับเกิดความตระหนัก เห็นคุณค่า และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีมาตรฐานคุณภาพ

๔. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรจัดทำรายงานประจำปีให้เรียบร้อยภายในเดือนสิงหาคมของทุกปี โดยให้แสดงผลการประเมินตนเอง พร้อมนำเสนอแนวทาง และแผนงานในการปรับปรุงพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีคุณภาพมาตรฐานในปีต่อไป โดยนำเสนอต่อองค์การศาสนา ตลอดจนสาธารณชน โดยจัดทำรายงานโดยสรุปปิดประกาศไว้ที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แจ้งให้ผู้ปกครอง และเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้รับทราบ รวมทั้งมีรายงานฉบับสมบูรณ์ที่พร้อมจะให้ผู้สนใจชมได้ตลอดเวลา

ข. ประโยชน์ของการจัดทำมาตรฐานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑. จะทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมกำหนดเป้าหมาย การวางแผน การทำตามแผนการประเมินผล และการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน

๒. เด็ก และเยาวชน ผู้เรียน และผู้ปกครองมีหลักประกัน และความมั่นใจว่าศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

๓. บุคลากรที่มีส่วนในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้ทำงานอย่างมีอาชีพ เป็นระบบ มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ สามารถตรวจสอบได้ และเน้นวัฒนธรรมคุณภาพมีการพัฒนาตนเอง และผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง และชุมชน

๔. ผู้บริหารศูนย์ฯ ได้ใช้ภาวะผู้นำ และความรู้ความสามารถที่มีในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และมีความโปร่งใส เพื่อพัฒนาศูนย์ฯ ให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และนิยมชมชอบของ

ผู้ปกครอง และชุมชนตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

๕. กรมการศาสนาจะได้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีคุณภาพ และศักยภาพในการพัฒนาศีลธรรมของชุมชน ที่จะช่วยแบ่งเบาภาระให้กับผู้ปกครอง และก่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพของเด็กนักเรียน และคุณภาพศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๖. ทุกภาคส่วน เช่นผู้ประกอบการ ประชาชนในชุมชน สังคม และประเทศชาติ ได้เยาวชน และคนดีมีคุณภาพ และศักยภาพที่จะช่วยทำงานพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

ค. การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑. มาตรฐานด้านการเรียนรู้ (๓ มาตรฐาน)

- ๑) มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน และผู้สำเร็จการศึกษาจากศูนย์ฯ
- ๒) มาตรฐานด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน
- ๓) มาตรฐานด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๒. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์ (๓ มาตรฐาน)

- ๑) มาตรฐานด้านจัดสภาพแวดล้อม และการเรียนการสอน
- ๒) มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วม
- ๓) มาตรฐานด้านการสร้างเครือข่าย

๓. แนวทาง และขั้นตอนการดำเนินงานมาตรฐาน

แนวทาง และขั้นตอนการดำเนินงานมาตรฐาน เป็นแนวทางศึกษาสำหรับผู้ศึกษาพระพุทธศาสนาทั่วประเทศ ใช้ในการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีมาตรฐานเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ โดยมีแนวคิดพื้นฐาน และหลักการทำงาน ดังนี้

แนวคิดขั้นพื้นฐานของการดำเนินการ มี ดังนี้

ก) การมีจิตสำนึกในคุณค่าของพระพุทธศาสนา ผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตลอดจนประชาชนในชุมชน และผู้บริหารท้องถิ่นต้องตระหนักในคุณค่าของพระพุทธศาสนา และมีจิตสำนึกที่จะธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่สืบไป

ข) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ถือเป็นภาระหนักของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการส่งเสริมพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่การเป็นเจ้าของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ร่วมกัน รวมทั้งบุคลากรของศูนย์ฯ ทุกระดับ ก็เป็นหัวใจของศูนย์ การที่บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในองค์กร จะให้ทุกคนได้ใช้ความสามารถให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

ค) การคำนึงถึงศักยภาพ และความพร้อมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อพัฒนาศูนย์ ให้มีความเข้มแข็งในการจัดทำกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีความเหมาะสม ความหลากหลาย และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และกลุ่มเป้าหมาย

ง) การคำนึงถึงคุณภาพในการบริหารจัดการศูนย์ฯ โดยต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบต่อไปนี้

๑) ตัวของศูนย์ฯ การจํากองคร้ภายในศูนย์ฯ การบริหารงาน การจัดการเรียน การสอน ตลอดจนการให้บริการต้องมีระบบ และมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีแก่ศูนย์ฯ เป็นที่พอใจ และได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชน

๒) พระอาจารย์ และเจ้าหน้าที่ภายในศูนย์ฯ มีการทำงานเป็นระบบ มีจิตสำนึก ในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพ มีวินัยในการทำงาน พัฒนาการทำงานเป็นทีม มีการระสานงานที่ดี และสามารถพัฒนาตนเอง ตลอดจนทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน

๓) ผู้ปกครองผู้ให้บริการจากศูนย์ฯ ต้องมีความเข้าใจในการเรียนการสอน และ บริการของศูนย์ฯ ว่ามีคุณภาพตามที่ต้องการ และมีมาตรฐาน

ง) การให้ความสำคัญกับกลุ่มลูกค้า ศูนย์ฯ ต้องพึงพาประชาชน ดังนั้น ศูนย์ฯจึงต้อง ทำความเข้าใจกับความต้องการของประชาชน (ลูกค้า) ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต และต้องพยายาม ดำเนินการให้บรรลุความต้องการของประชาชน (ลูกค้า) รวมทั้งพยายามทำให้เหนือความคาดหวังของ ประชาชน (ลูกค้า)

จ) ความเป็นผู้นำของศูนย์ฯ ที่มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาศูนย์ฯ อย่างชัดเจน และสร้าง บรรยากาศของการทำงานที่จะเอื้ออำนวยให้ประชาชน และบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของศูนย์ฯ

ฉ) การบริหารเชิงกระบวนการ และเป็นระบบ การบริหารกิจกรรม และทรัพยากร เชิงกระบวนการ จัดการกระบวนการต่างๆ อย่างเป็นระบบจะทำให้ได้ผลลัับบรรลุเป้าหมายอย่างมี ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ

ช) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงสมรรถนะของศูนย์ฯ ถือเป็นเป้าหมาย ถาวรขององค์กร

ซ) การตัดสินใจบนพื้นฐานของความเป็นจริง การตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพคือ การ มีพื้นฐานจากการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัศูนย์ฯ ตามความเป็นจริง

หลักการทำงาน มี ดังนี้

ก) ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐบาล/กระทรวง วัฒนธรรม/คณะสงฆ์ และกลุ่มเป้าหมาย (ผู้เรียน) หลักสูตร

ข) ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมการศาสนา คณะสงฆ์ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และองค์กร เอกชนเพื่อขอคำปรึกษา และแนะนำในการพัฒนาศูนย์ฯ ให้มีมาตรฐาน และสามารถเสนอความ ต้องการของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ค) เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมบริหารศูนย์ฯ และเป็นเจ้าของศูนย์ฯ ร่วมกัน เพื่อให้ทุกภาคส่วนในชุมชนมีส่วนรับผิดชอบของศูนย์ฯ ที่จะร่วมกันพัฒนาลูกหลานในชุมชน ให้เป็นคนดีของสังคม ประเทศชาติ

ฅ) มีความเข้าใจพื้นฐานในการปฏิบัติตามมาตรฐานทั้ง ๒ ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการศูนย์

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานทั้ง ๒ ด้าน มีขั้นตอนการ ปฏิบัติงาน ดังนี้

๑) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการศูนย์ให้มีมาตรฐาน ประกอบด้วย

- เจ้าคณะจังหวัด/เจ้าคณะอำเภอ/เจ้าคณะตำบล เป็นที่ปรึกษา
- เจ้าอาวาสวัดที่ศูนย์ฯ ตั้งอยู่ เป็นประธาน
- ผู้อำนวยการศูนย์ฯ เป็นรองประธาน
- นายก/รองนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกรรมการ
- ประธานสภาท้องถิ่น เป็นกรรมการ
- อาจารย์ใหญ่โรงเรียนใกล้ศูนย์ฯ เป็นกรรมการ
- สภาวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นกรรมการ
- ผู้นำชุมชนท้องถิ่น เป็นกรรมการ
- ปราชญ์ท้องถิ่น เป็นกรรมการ
- วัฒนธรรมจังหวัด เป็นกรรมการ
- อาจารย์ใหญ่ในศูนย์ฯ เป็นกรรมการ และเลขานุการ

ทั้งนี้ จำนวนกรรมการให้เป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชน

๒) คณะทำงาน มีหน้าที่ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากชุมชน จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาพิจารณา และกำหนด และเสนอแนวทางในการพัฒนาศูนย์ฯ ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และร่วมในการสนับสนุนการดำเนินการในกิจกรรม ตามมาตรฐานทั้ง ๒ มาตรฐานที่กำหนด ร่วมทั้งดำเนินการติดตาม และประเมินผลการดำเนินการกิจกรรม ตามดัชนีชี้วัดความสำเร็จที่กำหนดไว้ เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน และใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุงศูนย์ฯ ให้มีมาตรฐานขั้นพัฒนาต่อไป

๓) จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ชี้นำให้เห็นประโยชน์ และความจำเป็นของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของเด็ก เชิญชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการ และช่วยเหลือในการบริหารจัดการศูนย์

๔) จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ฯ เป็นระยะๆ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ฯ กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ จะนำไปสู่ความเข้าใจ และความผูกพันที่ดีต่อกันระหว่างศูนย์ฯ และชุมชน โดยการประชาสัมพันธ์ทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดทำเอกสารคู่มือแผ่นพับ การออกไปเยี่ยมบ้านเด็กนักเรียน ฯลฯ

๕) มีการประสานงานเพื่อขอรับการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีโอกาสเข้ามาช่วยเหลือศูนย์ฯ ในด้านต่างๆ

๖) จัดให้มีเวทีรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชน โดยจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น การใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาศูนย์ฯ

๗) มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ฯ เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้มาร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ เช่น ขอรับเงินอุดหนุนจากหน่วยงาน ต่างๆ ดังนี้

(๑) จากองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น

(๒) จากหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรภาครัฐอื่นๆ

(๓) จากภาคเอกชน องค์กรการกุศล มูลนิธิ หรือมีผู้บริจาคตามศรัทธา

๘) จัดกิจกรรมการส่งเสริมการอาชีพสำหรับประชาชนในชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดการร่วมมือ และการสนับสนุนจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองของเด็กที่จะเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ

๙) จัดให้มีการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ในลักษณะพหุภาคีหลายฝ่ายจากภาคส่วนต่างๆ คือ ภาคประชาชนผู้แทนชุมชน ภาคผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ ภาครัฐภาคองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวทางการจัดโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา

รูปแบบที่ใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ในรูปแบบ PDCA ซึ่งเป็นหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย การร่วมกันวางแผน (Plan) การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Do) การร่วมกันตรวจสอบ (Check) และการร่วมกันปรับปรุง (Action) คือต้องมีกระบวนการวางแผน ตรวจสอบ ประเมิน และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้การดำเนินการบรรลุผล และมีคุณภาพได้มาตรฐาน ดังนี้

๑) สำรวจ ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และความต้องการของประชาชนในชุมชน

๒) กำหนดโครงการ/กิจกรรมไว้ในแผนยุทธศาสตร์, แผนการปฏิบัติงานประจำปีของศูนย์ฯ

๓) จัดทำรายละเอียดโครงการ/กิจกรรมเพื่อสนองคณะทำงานฯ ให้ความเห็นชอบ

๔) เสนอของบประมาณดำเนินการจากกรมการศาสนา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๕) มอบหมายผู้รับผิดชอบประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรม และดำเนินการ

๖) ดำเนินตามโครงการ/กิจกรรมที่วางไว้

๗) ประเมินผล และสรุปผลการจัดทำโครงการ/กิจกรรมตามดัชนีชี้วัดความสำเร็จพิจารณาผลดี-ผลเสีย ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงพัฒนาโครงการ/กิจกรรมต่อไป

แนวทางการดำเนินการตามมาตรฐานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามมาตรฐานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นมาตรฐานที่กรมการศาสนาได้กำหนดขึ้นจากความร่วมมือของพระคุณเจ้า ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงาน และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๑๘ ภาคคณะสงฆ์ในปี ๒๕๕๒ เพื่อกำหนดเป็นมาตรฐานของการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีคุณภาพเป็นที่พึงประสงค์ของผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับทั้งเพื่อให้ศูนย์

ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายก มีทิศทางในการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งได้กำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานขั้นพื้นฐาน และตัวชี้วัดมาตรฐานขั้นพัฒนา^{๖๓}

ตัวชี้วัดมาตรฐานขั้นพื้นฐาน หมายถึง ตัวชี้วัดที่มีความสำคัญเป็นพื้นฐาน เพื่อกำหนดให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายกต้องจัดให้มีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายก

ตัวชี้วัดมาตรฐานขั้นพัฒนา หมายถึง ตัวชี้วัดที่มีความสำคัญในการพัฒนาระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายกให้มีความก้าวหน้ามากกว่าตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน และกำหนดให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายก อาจทำหรือเลือกทำตามศักยภาพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายกในชุมชนนั้นๆ

ในปีงบประมาณ ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นปีแรกที่กำหนดเกณฑ์มาตรฐานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายก โดยในเบื้องต้นนี้ กรมการศาสนามีแนวทางการดำเนินงานตามตัวชี้วัดมาตรฐานขั้นพื้นฐานเป็นอันดับแรก ดังนี้

๑. ให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายกบริหารจัดการ และดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของศูนย์ฯ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ประชาชน และสังคม

๒. ให้ควบคุมคุณภาพของศูนย์ฯ โดยการพัฒนาศูนย์ฯ ให้เข้าสู่มาตรฐานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยในเบื้องต้นให้ยึดตามตัวชี้วัดมาตรฐานขั้นพื้นฐานก่อน สำหรับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายกทั่วไปที่ยังมีความพร้อมไม่มากนัก

๓. ให้ทำการประเมินผลตนเอง โดยในเบื้องต้นให้ใช้เกณฑ์การประเมินมาตรฐานขั้นพื้นฐานตามมาตรฐานด้านการเรียนรู้ และมาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ รวมทั้งอาจใช้การเทียบเคียง (Bench Mark) กับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายกต้นแบบในระดับจังหวัด และระดับภาค

วิธีการประเมินจากแบบประเมินมาตรฐานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายก

กรมการศาสนาได้รวบรวมเกณฑ์มาตรฐาน และตัวชี้วัดของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ๑๘ ภาคคณะสงฆ์ ในปี ๒๕๕๒ รวม ๑๑ แห่ง ซึ่งผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายก ได้ร่วมกันพิจารณาแสดงความคิดเห็นในการจัดทำมาตรฐานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายก เพื่อประเมินระดับมาตรฐานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายกทั่วประเทศในรูปแบบของการประเมินตนเอง และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องประเมิน โดยกรมการศาสนาได้แบ่งเกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานออกเป็น ๒ ชั้น คือ

๑. มาตรฐานขั้นพื้นฐาน ได้แบ่งระดับออกเป็น ๔ ระดับ ดังนี้

ระดับขั้นพื้นฐานดีมากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๗๐-๑๐๐%

ระดับขั้นพื้นฐานดีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๖๐-๖๙%

^{๖๓} กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินายก ปีงบประมาณ ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๓๕.

ระดับขั้นพื้นฐานพอใช้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๕๐-๕๙%

ระดับขั้นพื้นฐานต้องปรับปรุงคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๑-๔๙%

ผลการประเมิน	คะแนนเฉลี่ย สูงสุด	ความหมายของผลการประเมิน
ดีมาก	๗๐-๑๐๐%	มีมาตรฐานชั้นพื้นฐานอยู่ในระดับดีมาก แสดงว่าศูนย์ฯ ได้มาตรฐานชั้นพื้นฐานแล้วควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รักษาให้อยู่ในระดับดีมาก และควรพัฒนาศูนย์ฯ ให้ดียิ่งขึ้นไปสู่มาตรฐานชั้นพัฒนาต่อไป
ดี	๖๐-๖๙%	มีมาตรฐานชั้นพื้นฐานอยู่ในระดับดี ควรมีการปรับปรุง และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นให้ไปสู่ มาตรฐานชั้นระดับดีมาก
พอใช้	๕๐-๕๙%	มีมาตรฐานชั้นพื้นฐานอยู่ในระดับพอใช้ ต้องมีการปรับปรุง และพัฒนาด้านที่ยังเป็นจุดอ่อนให้ดีขึ้น ไต่ระดับขั้นไปสู่มาตรฐานชั้นพื้นฐานระดับดี และระดับดีมากต่อไป
ปรับปรุง	๑-๔๙%	มีมาตรฐานชั้นพื้นฐานอยู่ในระดับปรับปรุง แสดงว่าศูนย์ฯ ยังไม่ได้มาตรฐาน ยังต้องปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาเกือบทุกด้าน เพื่อก้าวสู่มาตรฐานชั้นพื้นฐานที่ดีขึ้นต่อไป

การแบ่งช่วงชั้นของการประเมินเกณฑ์มาตรฐานชั้นพื้นฐาน

เกณฑ์การมาตรฐานชั้นพื้นฐาน	ผลการประเมินเกณฑ์มาตรฐานชั้นพื้นฐาน			
	คะแนนเฉลี่ยที่ได้ (โดยเฉพาะคะแนนเฉลี่ยสูงสุด)			
	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับพอใช้	ระดับปรับปรุง
มาตรฐานด้านการเรียนรู้ (๓ มาตรฐานหลัก) ก. มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน และผู้สำเร็จการศึกษาจากศูนย์ฯ (๓ มาตรฐานย่อย) ข. มาตรฐานด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน (๒ มาตรฐานย่อย) ค. มาตรฐานด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (๑ มาตรฐานย่อย)	๗๐-๑๐๐%	๖๐-๖๙%	๕๐-๔๙%	๑-๔๙%

เกณฑ์การมาตรฐานชั้นพื้นฐาน	ผลการประเมินเกณฑ์มาตรฐานชั้นพื้นฐาน			
	คะแนนเฉลี่ยที่ได้ (โดยเฉพาะคะแนนเฉลี่ยสูงสุด)			
	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับพอใช้	ระดับปรับปรุง
มาตรฐานด้านบริหารจัดการศูนย์ฯ (๒ มาตรฐานหลัก) ก. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม และการเรียนการสอน (๒ มาตรฐานย่อย) ข. มาตรฐานการมีส่วนร่วม (๑ มาตรฐานย่อย)				

๒. มาตรฐานขั้นพื้นฐาน ได้แบ่งระดับออกเป็น ๔ ระดับ ดังนี้

ระดับขั้นพื้นฐานดีมากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๗๐-๑๐๐%

ระดับขั้นพื้นฐานดีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๖๐-๖๙%

ระดับขั้นพื้นฐานพอใช้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๕๐-๕๙%

ระดับขั้นพื้นฐานต้องปรับปรุงคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๑-๔๙%

ผลการประเมิน	คะแนนเฉลี่ย สูงสุด	ความหมายของผลการประเมิน
ดีมาก	๗๐-๑๐๐%	มีมาตรฐานขั้นพัฒนาอยู่ในระดับดีมาก แสดงว่าศูนย์ฯ ได้มาตรฐานในระดับสูงสุดของเกณฑ์มาตรฐานฯ ควรรักษาให้อยู่ในระดับดีมากนี้ให้ดำรงอยู่ต่อเนื่องตลอดไป
ดี	๖๐-๖๙%	มีมาตรฐานขั้นพัฒนาอยู่ในระดับดี ควรมีการปรับปรุง และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นให้ไปสู่ มาตรฐานขั้นระดับดีมาก
พอใช้	๕๐-๕๙%	มีมาตรฐานขั้นพัฒนาอยู่ในระดับพอใช้ ต้องมีการปรับปรุง และพัฒนาด้านที่ยังเป็นจุดอ่อนให้ดีขึ้น ไตรระดับขึ้นไปสู่มาตรฐานขั้นพื้นฐานระดับดี และระดับดีมากต่อไป
ปรับปรุง	๑-๔๙%	มีมาตรฐานขั้นพัฒนาอยู่ในระดับปรับปรุง แสดงว่าศูนย์ฯ ยังไม่ได้มาตรฐาน ยังต้อง ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อก้าวสู่มาตรฐานขั้นพัฒนาในระดับต่างๆต่อไป

การแบ่งช่วงชั้นของการประเมินเกณฑ์มาตรฐานขั้นพัฒนา

เกณฑ์การมาตรฐานขั้นพื้นฐาน	ผลการประเมินเกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐาน			
	คะแนนเฉลี่ยที่ได้ (ดูเฉพาะคะแนนเฉลี่ยสูงสุด)			
	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับพอใช้	ระดับปรับปรุง
มาตรฐานด้านการเรียนรู้ (๓ มาตรฐานหลัก) ก. มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน และผู้สำเร็จการศึกษาจากศูนย์ฯ(๖ มาตรฐานย่อย) ข. มาตรฐานด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน (๓ มาตรฐานย่อย) ค. มาตรฐานด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (๒ มาตรฐานย่อย)	๗๐-๑๐๐%	๖๐-๖๙%	๕๐-๕๙%	๑-๔๙%

เกณฑ์การมาตรฐานขั้นพื้นฐาน	ผลการประเมินเกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐาน			
	คะแนนเฉลี่ยที่ได้ (ดูเฉพาะคะแนนเฉลี่ยสูงสุด)			
	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับพอใช้	ระดับปรับปรุง
มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ (๓ มาตรฐานหลัก) ก. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม และการเรียนการสอน (๓ มาตรฐานย่อย) ข. มาตรฐานการมีส่วนร่วม (๓ มาตรฐานย่อย) ค. มาตรฐานด้านการสร้างเครือข่าย (๒ มาตรฐานย่อย)				

สำหรับรายละเอียดศึกษาได้ในเว็บไซต์ (www.dra.go.th)

ง. แบบประเมินมาตรฐานขั้นพื้นฐานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

แบบประเมินนี้เป็นแบบประเมินมาตรฐานขั้นพื้นฐานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อให้ผู้บริหารศูนย์ฯ ได้ประเมินตนเอง และนำไปสู่การพัฒนาศูนย์ฯ ได้มีประสิทธิภาพ สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อชุมชน และมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคม

แบบประเมินนี้แบ่งเป็น ๒ ส่วน ส่วนที่ ๑ ด้านการเรียนรู้ ส่วนที่ ๒ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ มีทั้งหมด ๒๕ ข้อ

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ท่านเลือกตามสภาพที่เป็นจริง

ส่วนที่ ๑ มาตรฐานด้านการเรียนรู้

ตัวชี้วัดตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐาน	ระดับการประเมิน			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
ก. ด้านคุณภาพผู้เรียน และผู้สำเร็จการศึกษาจากศูนย์ฯ				
มาตรฐานที่ ๑ ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์				
๑. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่โกหก				
๒. ผู้เรียนมีความกตัญญู กตเวทีต่อพ่อแม่ อาจารย์ ผู้มีพระคุณ				
๓. ผู้เรียนเห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทย เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และประเพณีเป็นประจำ อย่างน้อย ๒ ครั้ง ต่อปี				
มาตรฐานที่ ๒ ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม				
๔. ผู้เรียนรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม และไม่ทำลายสาธารณสมบัติของศูนย์				
๕. ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ปลูกต้นไม้ ฯลฯ				
มาตรฐานที่ ๓ ผู้เรียนมีสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิตที่ดี				
๖. ผู้เรียนมีสุขภาพนิสัยที่ดี รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีคุณค่า ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เหมาะสมตามวัย				
๗. ผู้เรียนไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด สิ่งมอมเมา อบายมุข และการพนัน				
ข. ด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน				
มาตรฐานที่ ๑ หลักสูตรการเรียนการสอน				
๘. มีการจัดชั้นเรียน และหลักสูตรการเรียนการสอนตามประกาศของกรมการศาสนาอย่างน้อย ๑ หลักสูตร (หลักสูตรธรรมศึกษาตรี)				
๙. มีการจัดหลักสูตรวิชาเสริม (วิชาเลือก) อย่างน้อย ๑ วิชา				
๑๐. มีการจัดหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อย่างน้อย ๒ กิจกรรม				
มาตรฐานที่ ๒ ครูผู้สอน และจำนวนนักเรียน				
๑๑. ครูมีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ				
๑๒. ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน				
๑๓. ครูมีความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน อุทิศตนในการเรียนการสอนเต็มความสามารถ				
๑๔. มีจำนวนนักเรียนต่อห้อง สัดส่วน ๔๐ : ๑				
ค. ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน				
มาตรฐานที่ ๑ กิจกรรมหลักพัฒนาผู้เรียน				
๑๕. มีการจัดกิจกรรมหลักพัฒนาผู้เรียน อย่างน้อยปีละ ๒ กิจกรรม				
๑๖. มีการจัดกิจกรรมพัฒนาการฝึกสมาธิ อย่างน้อย ๕ ชั่วโมงต่อเทอม				

ส่วนที่ ๒ มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ

ตัวชี้วัดตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐาน	ระดับการประเมิน			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
ก.ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม และการเรียนการสอน				
มาตรฐานที่ ๑ ผู้บริหารศูนย์ฯ				
๑๗. ผู้บริหารศูนย์ฯ มีคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ				
๑๘. ผู้บริหารศูนย์ฯ มีวิสัยทัศน์ และภาวะความเป็นผู้นำ				
๑๙. ผู้บริหารศูนย์ฯ สามารถบริหารจัดการ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กพระอาจารย์ ครู ผู้ปกครอง และชุมชน				
มาตรฐานที่ ๒ สภาพแวดล้อมของศูนย์ฯ				
๒๐. มีสถานที่ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเจริญจิตภาวนา เช่นห้องนั่งสมาธิ				
๒๑. สภาพแวดล้อมของศูนย์ฯ เป็นพื้นที่สีเขียว มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ และอยู่ในสภาพใช้การได้ดี				
๒๒. มีป้ายชื่อศูนย์ฯ ณ สถานที่ตั้งศูนย์ฯ				
๒๓. มีป้ายนิเทศแสดงสถิติข้อมูล/แสดงผล และกิจกรรม/แสดงผลปฏิบัติงานประจำปี				
๒๔. มีการจัดทำบัญชีแสดงรายรับ-รายการจ่ายเงิน				
๒๕. มีการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เรียน ทะเบียนผู้เรียน ทะเบียนครูผู้สอน และทะเบียนผู้ทำคุณประโยชน์ต่อศูนย์ฯ บัตรประจำตัวผู้เรียน สมุดเยี่ยม				
๒๖. มีการจัดทำบัญชีลงเวลาทำการเรียนการสอน สมุดพกผู้เรียน ทะเบียนผลการเรียนของผู้เรียน				
๒๗. มีโต๊ะ เก้าอี้ ตำรา อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน				
๒๘. มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจกรรม และฝ่ายทะเบียน				
ข. ด้านการมีส่วนร่วม				
มาตรฐานที่ ๑ กระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน (ชุมชน)				
๒๙. ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในความเป็นระเบียบเรียบร้อยของศูนย์				
๓๐. ผู้ปกครองได้เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของศูนย์ฯ				
๓๑. ผู้ปกครองมีความยินดีที่จะส่งบุตรหลานมาเรียนรู้ธรรมศึกษา				

หมายเหตุ รายละเอียดศึกษาได้ที่เว็บไซต์ www.dra.go.th

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยในประเทศ

พระสุจินตนิท หนูชู ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล” ผลการวิจัยพบว่า

๑. องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มี ๘ องค์ประกอบ คือ ๑) ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์ ๒) การพัฒนาบุคลากร ๓) ความคาดหวังต่อผู้เรียน ๔) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน ๕) ความสามัคคีของบุคลากร ๖) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน ๗) การจัดหลักสูตร และการเรียนการสอน ๘) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ มีค่าน้ำหนักร้อยละของความแปรปรวนสะสม ๖๓.๔๗๑ โดยมีการปฏิบัติจริงในภาพรวม และรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับประสิทธิผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๔.๐๗) ประกอบด้วย ๑) การบรรลุวัตถุประสงค์ของศูนย์ ๒) ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรของศูนย์ ๓) ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานของศูนย์ และ ๔) ความสามารถในการปรับตัวของศูนย์

๒. องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มี ๘ องค์ประกอบ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ๑) ความคาดหวังต่อผู้เรียน ๒) การพัฒนาบุคลากร ๓) ความสามัคคีของบุคลากร ๔) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน ๕) การจัดการหลักสูตร และการเรียนการสอน ๖) ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์ ๗) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ และ ๘) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน ตามลำดับ โดยผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณขององค์ประกอบทั้ง ๘ ร่วมกันทำนายประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้ร้อยละ ๗๑.๔๐ ($R^2=0.714$)

๓. รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๕๕ ตัวบ่งชี้ โดยองค์ประกอบหลัก คือ ๑) ความคาดหวังต่อผู้เรียน (มี ๗ ตัวบ่งชี้) ๒) การพัฒนาบุคลากร (มี ๗ ตัวบ่งชี้) ๓) ความสามัคคีของบุคลากร (มี ๗ ตัวบ่งชี้) ๔) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน (มี ๗ ตัวบ่งชี้) ๕) การจัดการหลักสูตร และการเรียนการสอน (มี ๕ ตัวบ่งชี้) ๖) ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์ (มี ๑๐ ตัวบ่งชี้) ๗) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ (มี ๗ ตัวบ่งชี้) และ ๘) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน (มี ๕ ตัวบ่งชี้)

๔. รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผลที่พัฒนาขึ้น มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นรูปแบบในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล^{๖๔}

^{๖๔} พระสุจินตนิท หนูชู, “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, (วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม (ศรีประสม) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี” เป็นการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เพื่อบริการชุมชนในวัด เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ คู่คุณธรรม เพื่อความเจริญด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมชุมชน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัย ๓ ประการ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) วัดไผ่ล้อม ๒) เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ๓) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ของวัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง) ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจเบื้องต้น แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสนทนากลุ่ม และแบบประชุมเชิงปฏิบัติการ มีการเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลภาคสนามได้จากการสำรวจเบื้องต้น การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ จากผู้รู้จำนวน ๑๖ คน ผู้ปฏิบัติ ๒๐ คน และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ๒๐ คน ในเขตตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ระหว่างเดือน พฤษภาคม – กันยายน ๒๕๕๔ ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยทั้งภายใน และภายนอกที่ส่งผลให้ภารกิจหรือกิจกรรมของวัดบังเกิดผลสำเร็จ เจ้าอาวาสสามารถสร้างวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชน และพัฒนาชุมชน คือ ๑) พระสงฆ์ชั้นปกครองของวัด ได้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชน เมื่อประชาชนเกิดความศรัทธา วัดจึงสามารถปฏิบัติการกิจต่างๆ จนบังเกิดผลสำเร็จได้ในที่สุด ๒) มีการจัดระบบการบริหารงานในวัด โดยการวางระเบียบ และมอบอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการกิจต่างๆ ของวัดให้แก่รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระภิกษุสงฆ์ในวัด ตามความรู้ความสามารถรวมถึงการตัดสินใจ ได้ตามที่เหมาะสมทำให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานต่างๆ ตามภารกิจของวัดอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลยิ่ง ๓) การสร้างคติธรรมประจำใจของเจ้าอาวาสแต่ละรูป เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ในการเตือนใจสำหรับพระภิกษุสามเณร และประชาชนรอบวัดให้ยึดถือปฏิบัติ ๔) วัดสืบทอดวิธีการระบบ และระเบียบปฏิบัติต่างๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชน และประชาชน ให้คงอยู่เป็นวัฒนธรรม ประเพณีคู่กับวัดสืบไป ๕) วัดทำหน้าที่เป็นสื่อการในการถ่ายทอดระหว่างผู้ให้ และผู้รับ เพื่อสร้างโอกาสผู้ด้อยโอกาสในด้านต่างๆ ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค และเกื้อกูลกันในสังคม ๖) การสร้างสายสัมพันธ์ในระหว่างวัดกับชุมชน และวัดกับประชาชน เป็นการดึงชุมชน และประชาชนเข้าหาวัด แนะนำวัดสู่ชุมชน และประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ และการพึ่งพาซึ่งกัน และกัน ๗) การสร้างความรู้สึกร่วมกันให้เกิดแก่ประชาชนว่า “วัดเป็นแหล่งชุมชน” โดยประชาชนเข้ามาร่วมใน “ศูนย์การเรียนรู้ของวัด”

โดยสรุป วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยมีหน้าที่หลักในการให้บริการแก่ชุมชนด้านการศึกษา และคุณธรรม ดังนั้นควรมีการส่งเสริม และพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ทั้งในด้านศาสนธรรม และความรู้นอกระบบอื่น ตามความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น เพื่อพัฒนาจิตใจ และสร้างคุณภาพการดำรงชีวิตของประชาชน^{๒๕}

เสาวนีย์ ไชยกุล และนางจงจิตร แสงทอง ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนาศึกษา และศาสนสงเคราะห์จังหวัดพะเยา” การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนาศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดพะเยากลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดพะเยา จำนวน ๕๐ รูป ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และสุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการจับฉลาก เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างประกอบด้วย บทบาทในการจัดการศึกษาด้านศาสนาศึกษา บทบาทในด้านการพัฒนาศาสนาศึกษา บทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ และบทบาทในด้านการพัฒนาการศึกษาสงเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลจากการศึกษาปรากฏ ดังนี้

๑. บทบาทในการจัดการศึกษาด้านศาสนาศึกษา

๑) บทบาทพระสังฆาธิการในจังหวัดพะเยา ในด้านการบริหารจัดการศึกษาศาสนาศึกษา เป็นบทบาทในฐานะเป็นผู้บริหาร เช่น เป็นเจ้าสำนักเรียน เป็นผู้จัดการ เป็นผู้อำนวยการ เป็นต้น ซึ่งบทบาทในด้านนี้จะมุ่งเน้นด้านการบริหารจัดการศึกษา เช่น การบริหารงานบุคคล บริหารงบประมาณ และบริหารด้านวิชาการ เป็นต้น

๒) บทบาทด้านการส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาศาสนาศึกษา มีการส่งเสริม และสนับสนุนในลักษณะเด่น ในด้านการจัดตั้งกองทุนการศึกษา การมอบทุนหรือรางวัลสำหรับพระภิกษุสามเณรในกรณีที่สอบได้ การส่งเสริมให้มีการสำเร็จการศึกษาในทุกระดับชั้น การจัดหางบประมาณ บุคลากร สื่อการเรียนการสอน และมีการจัดอบรมสัมมนา

๓) บทบาทในฐานะเจ้าอาวาสต่อการจัดการศึกษาศาสนาศึกษา มีบทบาทในสองสถานะ คือ เป็นทั้งบทบาทผู้บริหาร และบทบาทของผู้ปกครองคณะสงฆ์ภายในวัดที่ตั้งสำนักเรียน หรือสถานที่เรียนในระดับต่างๆ ดังนั้นจึงมีบทบาททั้งในด้านการบริหารจัดการศึกษา

๔) บทบาทด้านการส่งเสริม และสนับสนุนต่อการพัฒนาศาสนาศึกษา มีบทบาทที่สอดคล้องกับการส่งเสริม และสนับสนุนการศึกษาศาสนาศึกษา

๒. บทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์

๑) บทบาทด้านการบริหารการศึกษาสงเคราะห์ เช่น การจัดโครงการบวชภาคฤดูร้อน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การศึกษาผู้ใหญ่ (กศ.น.) การสงเคราะห์ทุนการศึกษา การใช้ที่ดินหรือสถานที่ทางวัด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด และการเป็นพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา

^{๒๕} พระมหาเรืองเดช ถาวรรณโม (ศรีประสม), “การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี”, รายงานการวิจัย, (หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๒) บทบาทด้านการส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นบทบาทที่พระสังฆาธิการ ได้ดำเนินการที่ไม่แตกต่างจากการบริหารการศึกษาสงเคราะห์^{๖๖}

คณิงนิตย จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร ได้วิจัยเรื่อง “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดหนองป่าพง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” วัดอุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิต และความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัดในพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับการดำเนินงานตามภารกิจ ๖ ด้านของคณะสงฆ์ และเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย แนวทาง และกลยุทธ์ในการสนับสนุนภารกิจ ๖ ด้านของคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามภารกิจ ทั้ง ๖ ด้านของวัดหนองป่าพง มีลักษณะเด่นที่สุด คือเรื่องการปกครอง การเผยแผ่ เพราะวัดหนองป่าพง มุ่งเน้นที่การขัดเกลาดนเอง และลูกศิษย์ กิจทุกอย่างของวัดจึงเน้นหนักในเรื่องวินัย มีการคัดเลือกบุคคลเข้ามาบวช นับถือกันตามอายุพรรษา ประพฤติตามหลักอุปัชฌายวัตร และอาจารย์วัตร ด้านการศึกษาไม่เน้นปริยัติธรรมแต่เน้นปฏิบัติธรรม เรียนรู้โดยการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา ส่วนในด้านการเผยแผ่ ใช้วิธีเผยแผ่ด้วยการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ลักษณะ การสอนง่ายๆ ใช้วิธีการสอนแบบรวมๆ แต่สอนให้แตกต่างกันในแต่ละบุคคลตามอุปนิสัยของศิษย์ ในการเผยแผ่ไม่เน้นปริมาณแต่เน้นคุณภาพ เน้นด้านจิตใจมากกว่าด้านวัตถุสำหรับด้านการศึกษา สงเคราะห์ มีการจัดวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา มีบริเวณร่มรื่น สะอาด สงบ และเป็นธรรมชาติ มีคติธรรมจากต้นไม้ และมีพิพิธภัณฑ์ของวัด ในด้านสาธารณูปการมีการสร้างถนน กุฏิเจดีย์ ซึ่งมีรูปแบบอีสานประยุกต์อย่างสวยงาม การก่อสร้างเน้นความเรียบง่ายกลมกลืนกับธรรมชาติ เน้นการอยู่ป่า งานก่อสร้างอาศัยแรงงานพระเถระเป็นส่วนใหญ่^{๖๗}

บุญศรี พานะจิตต์ และศรีนวล ลภกิจโร ได้วิจัยเรื่อง “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิต และความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัดตามภารกิจ ๖ ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ เป็นต้น โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา หนังสือ วิชาการ รายงานการวิจัย และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับพระเถระานุเถระ กรรมการวัด และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวัด ผลการวิจัย พบว่า ด้านการปกครอง วัดมีการจัดระบบการปกครองโดยมีผู้รับผิดชอบอย่างมีระบบชัดเจน แบ่งความรับผิดชอบเป็นเขตพุทธาวาส สังฆาวาส และเขตกัมมัฏฐาน มีระเบียบการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน มีการประชุม มีการคัดสรรพระสงฆ์ที่บวช และปฏิบัติงานในวัด ด้านการศาสนศึกษา พระภิกษุสามเณรบวชแล้วต้องเรียนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี ส่งเสริมการศึกษาให้พระภิกษุสามเณร และศิษย์วัดทั้งทางโลก และทางธรรม มีหลักสูตรระยะ

^{๖๖} เสาวนีย์ ไชยกุล และนางจงจิตร แสงทอง, “บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพะเยา”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๖๗} คณิงนิตย จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร, “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดหนองป่าพง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๕).

สั้น สำหรับพระภิกษุบวชใหม่ ด้านการเผยแผ่เน้นการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธเจ้า ทั้งในวัด และนอกวัด จัดพิมพ์หนังสือธรรมะ เทปธรรมะ จัดตั้งมูลนิธิสนับสนุน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ วัดได้จัดการศึกษาให้แก่เด็ก และเยาวชน โดยตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินยาธิตย์ โรงเรียนอนุบาลพุทธศาสนา อบรมธรรมะตามโรงเรียนต่างๆ มีการเข้าค่ายคุณธรรม ให้ทุนการศึกษาแก่ศิษย์วัด ด้านการสาธารณูปการ ได้พัฒนาอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมภายในวัดให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ แบ่งเขตเป็นพุทธาวาส สังฆาวาส และเขตกัมมัฏฐาน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ได้จัดบำเพ็ญกุศลแบบประหยัด การสร้างวัดอุโมงค์ และวัดปัญญาบันทาราม ตั้งศูนย์ฝึกอบรม และปฏิบัติธรรม ตั้งมูลนิธิแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง สร้างโรงพยาบาล ให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชน และทุนอาหารกลางวัน สำหรับภารกิจที่ประสบผลสำเร็จที่สุด คือ ด้านการเผยแผ่ การจัดการศึกษาสงเคราะห์ และการจัดการศาสนศึกษา^{๖๘}

พระมหาสหัส จิตสาโร ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิจัยการบริหารองค์กรคณะสงฆ์” ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานบุคคลในองค์กรคณะสงฆ์ การแต่งตั้ง และถอดถอนเป็นอำนาจหน้าที่ของบริหารชั้นต้นหรือผู้บริหารที่สูงกว่า ยังขาดการบริหารอย่างเป็นระบบ และมีการพัฒนาไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง แต่การมอบอำนาจในการตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มีลำดับชั้นสูงกว่า การจัดการบริหารในแต่ละวัดยังไม่เด่นชัด รวมทั้งการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับภาค จนถึงระดับวัดการปกครองมีการรวมศูนย์ และเป็นไปในการสั่งการจากบนลงล่าง การศึกษาของวัด และของคณะสงฆ์โดยรวมขาดระบบบริหารจัดการที่ดี และไม่เป็นระบบ การเผยแผ่ยังเป็นรูปแบบเดิม และขาดการปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัย การบริหารงานสาธารณูปการ ก็ขาดระบบแบบแผนที่ชัดเจนขาดระบบการจัดการที่ดี การศึกษาสงเคราะห์ขาดการกำหนดรูปแบบการให้การสงเคราะห์ที่ดี และไม่เป็นระบบ และด้านการสาธารณสงเคราะห์มีรูปแบบ และระบบที่ดีต่อการให้การอนุเคราะห์แก่ประชาชน^{๖๙}

พระมหาศรณชัย มหาบุญโณ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคปัจจุบัน ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จากกลุ่มพระสังฆาธิการ และนักวิชาการที่มีบทบาทในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำนวน ๒๑ รูป และการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครองในรูปแบบเดิมๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการ ตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัด

^{๖๘} บุญศรี พานะจิตต์ และศรีนวล ลภกิจโร, “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอบางเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ: ๒๕๔๕).

^{๖๙} พระมหาสหัส จิตสาโร และคณะ, “การบริหารองค์กรคณะสงฆ์”, รายงานการวิจัย, (คณะครุศาสตร์, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑).

หลักสูตรในระยะสั้นๆ เท่านั้น จึงมีองค์กรหรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมีการกระจายอำนาจ ประสานสร้างประโยชน์ สร้างเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน ๒) ด้านการศาสนศึกษา มีการบริหารจัดการด้านการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย แต่มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และบาลี ปรับปรุงกฎระเบียบการจัดการศึกษาให้เข้ากับยุคสมัย วางนโยบายให้ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดเอกภาพทางการศึกษา พร้อมสร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญในการเรียนบาลี เพื่อนำไป ประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ จึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป และควรมีการระดมความคิดในเบื้องต้น ในระดับจังหวัด เพื่อศึกษาความสำคัญของปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของแต่ละจังหวัด และเป็นมติของจังหวัดแล้วนำมารวมความคิดเห็นเป็นระดับภาคต่อไป ๔) ด้านการเผยแผ่ มีการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัชชาปัจจุบัน มีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย การเขียน และพิมพ์ตำราทางพระพุทธศาสนา และแต่งตำราทางวรรณคดี วรรณกรรม ตำราวิชาการ รวมถึงการมุ่งเน้นให้ประชาชนมีผู้นำไปปฏิบัติตาม ถือว่าเป็นการสั่งสอน ในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติที่ควบคู่กันไป จึงควรมีแผนระยะสั้น และแผนระยะยาวในการฝึกอบรมผู้นำสงฆ์ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติการ ด้วยการจัดให้มีการรับฟังนโยบาย หลักการเผยแผ่ และฝึกพูด เทศน์ บรรยาย และผลิตสื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ เพื่อที่จะได้ทำงานเผยแผ่เชิงรุก ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๕) ด้านการสาธารณูปการ ในปัจจุบันมี ๒ รูปแบบคือ การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยไม่ได้มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่มาก และการพัฒนาโดยการศึกษา และวางแผนการก่อสร้างสิ่งต่างๆ ภายในวัดเพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่ จึงควรมี การจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัด ศึกษารายละเอียดของงานสาธารณูปการ การบริหารจัดการวัดด้วยความโปร่งใส การบูรณปฏิสังขรณ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ครอบนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น รูปแบบการก่อสร้างตามภูมิภาคตามความเหมาะสมตามอัตลักษณ์ของพื้นที่นั้นๆ และต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยต่างๆ กำลังความสามารถของเจ้าอาวาสในอนาคต น่าจะมีการระดมทุน หรือตั้งธนาคารพระพุทธศาสนา เพื่อเปิดโอกาสให้วัดเล็กๆ ที่มีการก่อสร้างแต่ขาดทุนทรัพย์ในการก่อสร้างให้ได้มีโอกาสได้กู้ยืม เพื่อการก่อสร้างสาธารณูปการของวัดให้มีประสิทธิภาพ และได้เกิดความรวดเร็วในการก่อสร้าง เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน และศูนย์กลางทางการศึกษา และการพัฒนาของชุมชน ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การดำเนินการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ ปัจจุบันมีการช่วยเหลือประชาชนโดยอยู่บนพื้นฐานของจิตเมตตา พระสงฆ์จึงควรมีบทบาทด้วยการแนะนำให้เกิดความคิดริเริ่มแก่ชาวบ้านในชุมชนมีอะไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยทำหน้าที่ที่เหมาะสมกับบทบาท คำนึงถึงความเหมาะสม และกาลเทศะ และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เป็นผู้นำในการเสียสละ แสดง

ภาวะในการเป็นผู้นำที่มีอยู่ให้ประจักษ์แก่คณะสงฆ์ และประชาชน ด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์^{๗๐}

พระมหาศรณชัย มหาบุญโณ (การะเวก) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาแนวความคิดการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคปัจจุบัน ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากกลุ่มพระสังฆาธิการ และนักวิชาการที่มีบทบาทในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำนวน ๒๑ รูป และจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๐ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ผลการวิจัยพบว่า

๑. การศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ จึงควรควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป และควรมีการระดมความคิดเห็นเบื้องต้นในระดับจังหวัด เพื่อศึกษาความปัญหา อุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของแต่ละจังหวัด และเป็นมติของจังหวัดแล้วนำมารวมความคิดเห็นเป็นระดับภาคต่อไป

๒. การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ ๑) การพัฒนาพระสังฆาธิการให้รู้จักการเป็นครู ด้วยการให้การศึกษาศึกษาและควรอุปถัมภ์การศึกษาสงเคราะห์ระดับชั้น ๒) ต้องมีความรู้ คู่ความสามารถด้วย และ ต้องมีการวางแผนในการทำงาน ในรูปแบบ POSDCoRB ซึ่งจะต้องเน้นหลักการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงจะต้องมีการเสียสละ ซึ่งจะทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคม จะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น ๓) จะต้องตระหนักถึงความสำคัญของเด็ก และเยาวชน ปลูกฝังให้เด็กรู้จักธรรม และรู้จักวิธีการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จะต้องสนับสนุน ส่งเสริมความสนใจของแต่ละคน

๓. แนวทางในอนาคต ต้องทำวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ มุ่งเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาในเรื่องต่างๆ การปลูกต้นไม้ การท่องเที่ยวเชิงการศึกษา การเป็นศูนย์รวมอาชีพ การศึกษาธรรมะต่างๆ เป็นต้น ดังนั้น พระสังฆาธิการต้องสร้างแรงจูงใจทางการศึกษาต่างๆ เพื่อให้ประชาชนมีการเข้าวัดมากขึ้น เพื่อให้พระสังฆาธิการเป็นศูนย์กลางของชุมชน สามารถให้การศึกษาด้านต่างๆ ของชุมชนได้ ให้มีธรรมะพร้อมกับการประกอบสัมมาอาชีพ ที่เหมาะสม รวมถึงต้องให้คำแนะนำต่างๆ แก่ประชาชนได้ด้วย ทั้งนี้ แผนระยะยาวต้องให้มหาเถรสมาคม ออกกฎระเบียบในการบังคับให้ผู้นำสงฆ์ปฏิบัติตามหลักศึกษาสงเคราะห์อยู่เสมอ ทั้งนี้ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด

^{๗๐} พระมหาศรณชัย มหาบุญโณ, “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ต่างๆ ต้องกระตุ้นให้มีการปฏิบัติด้านศึกษาสงเคราะห์อยู่ตลอดเวลา ต้องมีการฝึกอบรมอยู่เสมอ ต้องมีลงภาคปฏิบัติ และต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาอยู่เสมอ เพื่อค้นหาจุดเด่น จุดด้อย ข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานกับศึกษาสงเคราะห์^{๗๑}

พระมหาปริณายก ฐิตโม (ทองมา) ได้ทำการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาการจัดการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ๒) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ๓) เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย โดยมีระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ๑) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ (๑) การสัมภาษณ์ จำนวน ๑๕ รูป/คน (๒) การสนทนากลุ่ม จำนวน ๖ รูป/คน (๓) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๘ รูป/คน และ ๓) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษามีดังนี้

๑. การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย พบว่า ๑) จุดแข็ง คือ มีกิจกรรมสนับสนุนวิชาการ ได้รับการอุปถัมภ์งบประมาณจากภาครัฐ และเอกชน ครูอาจารย์มีความรู้ความสามารถ และสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ๒) จุดอ่อน คือ ขาดการวางแผนการเรียนการสอน งบประมาณไม่เพียงพอ บุคลากรไม่ตรงกับสายงาน และขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี และทักษะในการปฏิบัติงาน ๓) โอกาส คือ ส่งเสริมการจัดกิจกรรม และแหล่งการเรียนรู้ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน บุคลากรได้กำลังใจจากชุมชน และภาครัฐ และเอกชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ๔) อุปสรรค คือ หลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ขาดการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ครูอาจารย์ขาดขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงาน และสื่อการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ

๒. การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย เป็นการนำผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ข้อมูลของการศึกษาการจัดการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านงานทั่วไป ด้วยการกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) โดยการกำหนดองค์ประกอบของกลยุทธ์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ (Vision) ภารกิจ (Mission) วัตถุประสงค์ (Objective) และยุทธวิธี สรุปผลการพัฒนาเป็นกลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย (ฉบับร่าง) ประกอบด้วย ๑) วิสัยทัศน์ (Vision) ๒) พันธกิจ (Mission) ๓) วัตถุประสงค์ (Objective) และยุทธวิธี ๔ ด้าน

๓. กลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วย ๑) วิสัยทัศน์ (Vision) คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจิตใจเยาวชนไทยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ๒) พันธกิจ (Mission) คือ มุ่งจัดการศึกษาศาสนาสงเคราะห์ มุ่งพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้านกาย สังคม จิตใจ และปัญญา และมุ่งผลิตเยาวชนให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข

^{๗๑}พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ (การะเวก), “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖). หน้า ๑๗๒-๒๑๓.

๓) วัตถุประสงค์ (Objective) คือ เยาวชนเป็นคนดี มีคุณธรรมนำความรู้ และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีการบริหารงบประมาณด้วยสุจริตธรรม และสนับสนุนสวัสดิการอย่างทั่วถึง บุคลากรมีศักยภาพ และมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และระบบการบริหารงานทั่วไปมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และ ๔) ยุทธวิธี ๔ ด้าน ได้แก่ ยุทธวิธีที่ ๑ ด้านวิชาการ คือ พัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ยุทธวิธีที่ ๒ ด้านงบประมาณ คือ พัฒนาระบบความสุจริตธรรม และดูแลสวัสดิการอย่างทั่วถึง ยุทธวิธีที่ ๓ ด้านบุคคล คือ พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมีความสุข และยุทธวิธีที่ ๔ ด้านงานทั่วไป คือ พัฒนาระบบการบริหารงานทั่วไปให้ได้มาตรฐานสากล^{๗๒}

พระใบฎีกาสรรชัย ชินวโร (ศักดิ์ประเสริฐพร) ได้ทำการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ จัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้วยความมุ่งหมายที่จะพัฒนาการบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยเริ่มศึกษาจากเอกสาร สอบถาม และสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารศูนย์ที่มีอยู่ ด้วยการวิเคราะห์สภาพ SWOT ตามขั้นตอนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ของ NECTEC เมื่อได้ร่างแผนยุทธศาสตร์แล้ว ทำการตรวจสอบความเหมาะสมของแผนยุทธศาสตร์ก่อนนำเสนอเป็นรายงานต่อไป ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในแต่ละด้าน มีการวางแผนงาน และจัดดำเนินการไว้ อย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ในขณะเดียวกัน พบจุดอ่อน ปัญหาอุปสรรค ที่ควรพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ดังนี้ ด้านวิชาการจัดหลักสูตรให้มีเนื้อหาชัดเจน และนำไปใช้ได้จริงด้านงบประมาณจัดสรรงบประมาณให้ตรงกับความต้องการด้านบุคลากรสนับสนุนบุคลากรให้มีการศึกษาที่สูงขึ้น และด้านการบริหารงานทั่วไปส่งเสริมสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

๒. การพัฒนาการบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้วยการวางแผนยุทธศาสตร์ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ ว่า“จัดการศึกษาด้านพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจเด็ก และเยาวชนไทยให้ยึดหลักไตรสิกขา” โดยมีพันธกิจ ๓ ประการ คือ ๑) มุ่งพัฒนาวิชาการทางพุทธศาสนาแก่เด็ก และเยาวชน ๒) มุ่งพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้านกาย สังคม จิตใจ และปัญญา ๓) มุ่งผลิตเยาวชนให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข และกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๔ ประการได้แก่ ๑) เด็ก และเยาวชนเป็นคนดี มีคุณธรรมนำความรู้ และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ตามศิลปวัฒนธรรมไทย ๒) มีการบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามแผน และสนับสนุนสวัสดิการอย่างทั่วถึง ๓) บุคลากรมีความชำนาญศิลปวัฒนธรรมไทย และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ๔) ระบบการบริหารงานทั่วไปมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสามารถกำหนดกลยุทธ์ ได้ ๔ กลยุทธ์ คือ พัฒนาหลักสูตร และกระบวนการสอนให้สอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรมไทย พัฒนางบประมาณให้เป็นไปตามแผน และดูแลสวัสดิการอย่างทั่วถึง พัฒนาบุคลากรมีความชำนาญศิลปวัฒนธรรมไทย และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาระบบการบริหารงานทั่วไปมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

^{๗๒} พระมหาปริณายก สรรชัย รุจิธมโม (ทองมา), “กลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘). หน้า ๖๘-๑๑๕.

๓. การตรวจสอบรูปแบบของแผนยุทธศาสตร์การบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สมควรที่จะนำไปใช้ดำเนินการให้เป็นไปตามโมเดล VMOS MODEL^{๗๓}

๒.๕.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

Romine Stephen ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศการเรียนการสอนระดับมหาวิทยาลัย พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ดีขึ้น ผู้สอนจะต้องสร้างสภาพการเรียนการสอน ดังนี้

๑. ด้านบุคลิกภาพของผู้สอน ต้องเป็นคนที่กระฉับกระเฉง มีอารมณ์ขัน สนใจในวิชาที่ตนเองสอน ให้ความจริงใจ และเป็นกันเองกับผู้เรียน

๒. ด้านการเตรียมการสอน มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ชี้แจงให้ผู้เรียนรู้ถึงวัตถุประสงค์ และเครื่องอำนวยความสะดวก รวมทั้งแนะนำหนังสืออ้างอิงต่างๆ

๓. ด้านผลการสอนที่ผู้เรียนได้รับ ผู้เรียนต้องได้รับประโยชน์สมควรตามความตั้งใจจากวิชาที่เลือกเรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียน และลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

๔. ด้านการเสนอเนื้อหา เช่น พูดหรืออธิบายชัดเจน ใช้คำถาม และกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด สามารถใช้วิธีการสอนแบบต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา

๕. ด้านการประเมินผล การนำข้อมูลย้อนกลับ และเสริมแรงทางการเรียน เช่น มีการทำรายงานผลการเรียนภาคปฏิบัติหรือผลการทดสอบ เมื่อตรวจสอบแล้วจะต้องรีบแจ้งให้ผู้เรียนทราบทันที^{๗๔}

Eun S. ได้ศึกษาอำนาจ และความรู้ความสามารถของครูในการปรับใช้วิธีสอนต่างๆ ให้เหมาะสมกับบริบท โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ ผู้วิจัย มุ่งสำรวจสิ่งที่สัมพันธ์กับเหตุผลที่ต้องนำมาพิจารณาเกี่ยวกับวิธีสอนในปัจจุบัน โดยเฉพาะการสอนตามแนวสื่อสาร ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง นอกจากนั้นยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจเพื่อเสริมพลังอำนาจให้กับครูวิชาชีพตระหนักถึงการสร้างพลังอำนาจของตนเองในการดัดแปลงวิธีสอนที่รับมาจากประเทศเจ้าของภาษาให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการสอนของผู้สอน วิชาภาษาอังกฤษมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน ซึ่งการที่ครูผู้สอนจะสามารถ ปฏิบัติการสอนได้ดีมีประสิทธิภาพ และบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้นั้น ประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านตัวครูผู้สอน วิธีการสอน สื่อเทคนิคการสอนต่างๆ บรรยากาศสภาพแวดล้อม และปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการสอนของครู ประกอบด้วยตัวแปรต่างๆ ดังนี้ การเตรียมการสอนของครู การใช้สื่อการสอนของครู การวัด และประเมินผลของครู บรรยากาศในการเรียนการสอน การให้การเสริมแรงแก่นักเรียน ความสัมพันธ์ครู

^{๗๓} พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร (ศักดิ์ประเสริฐพร), “ยุทธศาสตร์การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์”, *วิทยานพนธ์ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙). หน้า ๑๕๐-๑๗๒.

^{๗๔} Romine, Stephen. 1975. “Student and Faculty Perceptions of an Effective University Instructional Climates”, *The Journal of Education Research*.68(6):139-143.

และนักเรียน ประสบการณ์ในการสอนของครู บุคลิกภาพของครูผู้สอน เจตคติต่อการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูภายในโรงเรียน สภาพเศรษฐกิจของครู ขวัญ และกำลังใจของครู^{๗๕}

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียน การศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ สรุปผลสำคัญจากแนวคิดหลักไว้ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๓ สรุปสาระสำคัญจากแนวคิดหลักงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระสุจินตนิท หนูชู (๒๕๕๖)	องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มี ๘ องค์ประกอบ คือ (๑) ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์ (๒) การพัฒนาบุคลากร (๓) ความคาดหวังต่อผู้เรียน (๔) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน (๕) ความสามัคคีของบุคลากร (๖) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน (๗) การจัดทำหลักสูตร และการเรียนการสอน (๘) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์
พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม (ศรีประสม) (๒๕๕๔)	๑. วัดสืบทอดวิธีการระบบ และระเบียบปฏิบัติต่างๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชน และประชาชน ให้คงอยู่เป็นวัฒนธรรมประเพณีคู่กับวัดสืบไป ๒. วัดทำหน้าที่เป็นสื่อการในการโอนถ่ายระหว่างผู้ให้ และผู้รับ เพื่อสร้างโอกาสผู้ด้อยโอกาสในด้านต่างๆ ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค และเกื้อกูลกันในสังคม ๓. การสร้างสายสัมพันธ์ในระหว่างวัดกับชุมชน และวัดกับประชาชน เป็นการดึงชุมชน และประชาชนเข้าหาวัด แนะนำวัดสู่ชุมชน และประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ และการพึ่งพาซึ่งกัน และกัน ๔. การสร้างความรู้สึกให้เกิดแก่ประชาชนว่า “วัดเป็นแหล่งชุมชน” โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน “ศูนย์การเรียนรู้ของวัด” ๕. วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยมีหน้าที่หลักในการให้บริการแก่ชุมชนด้านการศึกษา และคุณธรรม ดังนั้น ควรมีการส่งเสริม และพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการ

^{๗๕}Eun, S. 2002. “Contextual Autonomy in EFL Classrooms: A Critical Review of English Teaching Methods in South Korea.” *Dissertation Abstracts International*. 62(11): 3666-A.

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
	เรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในด้านศาสนธรรม และความรู้นอกระบบอื่น ตามความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น เพื่อพัฒนาจิตใจ และสร้างคุณภาพการดำรงชีวิตของประชาชน
เสาวนีย์ ไชยกุล และนางจจจิตร แสงทอง (๒๕๕๔)	บทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ๑. บทบาทด้านการบริหารการศึกษาสงเคราะห์ เช่น การจัดโครงการบวชภาคฤดูร้อน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การศึกษาผู้ใหญ่ (กศ.น.) การสงเคราะห์ทุนการศึกษา การใช้ที่ดินหรือสถานที่ทางวัด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด และการเป็นพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ๒. บทบาทด้านการส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นบทบาทที่พระสังฆาธิการ ได้ดำเนินการที่ไม่แตกต่างจากการบริหารการศึกษาสงเคราะห์
คณินนิตย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร (๒๕๔๕).	การศึกษาสงเคราะห์ มีการจัดวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา มีบริเวณร่มรื่น สะอาด สงบ และเป็นธรรมชาติ มีคติ ธรรมจากต้นไม้ และมีพิพิธภัณฑ์ของวัด
บุญศรี พานะจิตต์ และศรีนวล ลภกิตโร (๒๕๔๕)	การศึกษาสงเคราะห์ วัดได้จัดการศึกษาให้แก่เด็ก และเยาวชน โดยตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนอนุบาลพุทธศาสนา อบรมธรรมะตามโรงเรียนต่างๆ มีการเข้าค่ายคุณธรรม ทุนการศึกษาแก่ศิษย์วัด
พระมหาสหัส จิตสาโร (๒๕๕๑)	การศึกษาของวัด และของคณะสงฆ์โดยรวมขาดระบบบริหารจัดการที่ดี และไม่เป็นระบบ การเผยแผ่ยังเป็นรูปแบบเดิม และขาดการปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัย การบริหารงานสาธารณูปการ ก็ขาดระบบแบบแผนที่ชัดเจน ขาดระบบการจัดการที่ดี การศึกษาสงเคราะห์ขาดการกำหนดรูปแบบการให้การสงเคราะห์ที่ดี และไม่เป็นระบบ และด้านการสาธารณสงเคราะห์มีรูปแบบ และระบบที่ดีต่อการให้การอนุเคราะห์แก่ประชาชน
พระมหาศรณชัย มหาบุญโณ (๒๕๕๖)	การศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ จึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป และควรมีการ

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
	ระดมความคิดในเบื้องต้น ในระดับจังหวัด เพื่อศึกษาความสำคัญของปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของแต่ละจังหวัด และเป็นมติของจังหวัดแล้วนำมารวมความคิดเห็นเป็นระดับภาคต่อไป
พระมหาศรณชัย มหาบุญโณ (การะเวก) (๒๕๕๖, หน้า ๑๗๒-๒๑๓)	๑. การศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ จึงควรควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป และควรมีการระดมความคิดในเบื้องต้นในระดับจังหวัด เพื่อศึกษาความปัญหา อุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของแต่ละจังหวัด และเป็นมติของจังหวัดแล้วนำมารวมความคิด เป็นระดับภาคต่อไป ๒. การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ (๑) การพัฒนาพระสังฆาธิการให้รู้จักการเป็นครู ด้วยการให้การศึกษา และควรอุปถัมภ์การศึกษาสงเคราะห์ระดับชั้น (๒) ต้องมีความรู้ คู่ความสามารถด้วย และต้องมีการวางแผนในการทำงาน ในรูปแบบ POSDCoRB ซึ่งจะต้องเน้นหลักการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงจะต้องมีการเสียสละ ซึ่งจะทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคม จะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น (๓) จะต้องตระหนักถึงความสำคัญของเด็ก และเยาวชน ปลูกฝังให้เด็กรู้จักธรรม และรู้จักวิธีการนำไปใช้ในวิถีประจำวัน จะต้องสนับสนุน ส่งเสริมความสนใจของแต่ละคน
พระมหาปริยณัฏฐ์ รุจิธมโม (ทองมา) (๒๕๕๘, หน้า ๖๘-๑๑๕)	๑. การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย พบว่า ๑) จุดแข็ง คือ มีกิจกรรมสนับสนุนวิชาการ ได้รับการอุปถัมภ์งบประมาณจากภาครัฐ และเอกชน ครูอาจารย์มีความรู้ความสามารถ และสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ๒) จุดอ่อน คือ ขาดการวางแผนการเรียนการสอน งบประมาณไม่เพียงพอ บุคลากรไม่ตรงกับสายงาน และขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี และทักษะในการปฏิบัติงาน ๓) โอกาส คือ

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
	ส่งเสริมการจัดกิจกรรม และแหล่งการเรียนรู้ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน บุคลากรได้กำลังใจจากชุมชน และภาครัฐ และเอกชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ๔) อุปสรรค คือ หลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ขาดการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ครูอาจารย์ขาดขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงาน และสื่อการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ๒. การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษา สงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย เป็นการนำผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ข้อมูลของการศึกษาการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านงานทั่วไป ด้วยการกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) โดยการกำหนดองค์ประกอบของกลยุทธ์ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ (Vision) ภารกิจ (Mission) วัตถุประสงค์ (Objective) และยุทธวิธี สรุปผลการพัฒนาเป็นกลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษา สงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย (ฉบับร่าง) ประกอบด้วย ๑) วิสัยทัศน์ (Vision) ๒) พันธกิจ (Mission) ๓) วัตถุประสงค์ (Objective) และยุทธวิธี ๔ ด้าน ๓. กลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วย ๑) วิสัยทัศน์ (Vision) คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจิตใจเยาวชนไทยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ๒) พันธกิจ (Mission) คือ มุ่งจัดการศึกษาศาสนสงเคราะห์ มุ่งพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้านกาย สังคม จิตใจ และปัญญา และมุ่งผลิตเยาวชนให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข ๓) วัตถุประสงค์ (Objective) คือ เยาวชนเป็นคนดี มีคุณธรรมนำความรู้ และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีการบริหารงบประมาณด้วยสุจริตธรรม และสนับสนุนสวัสดิการอย่างทั่วถึง บุคลากรมีศักยภาพ และมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และระบบการบริหารงานทั่วไประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และ ๔) ยุทธวิธี ๔ ด้าน

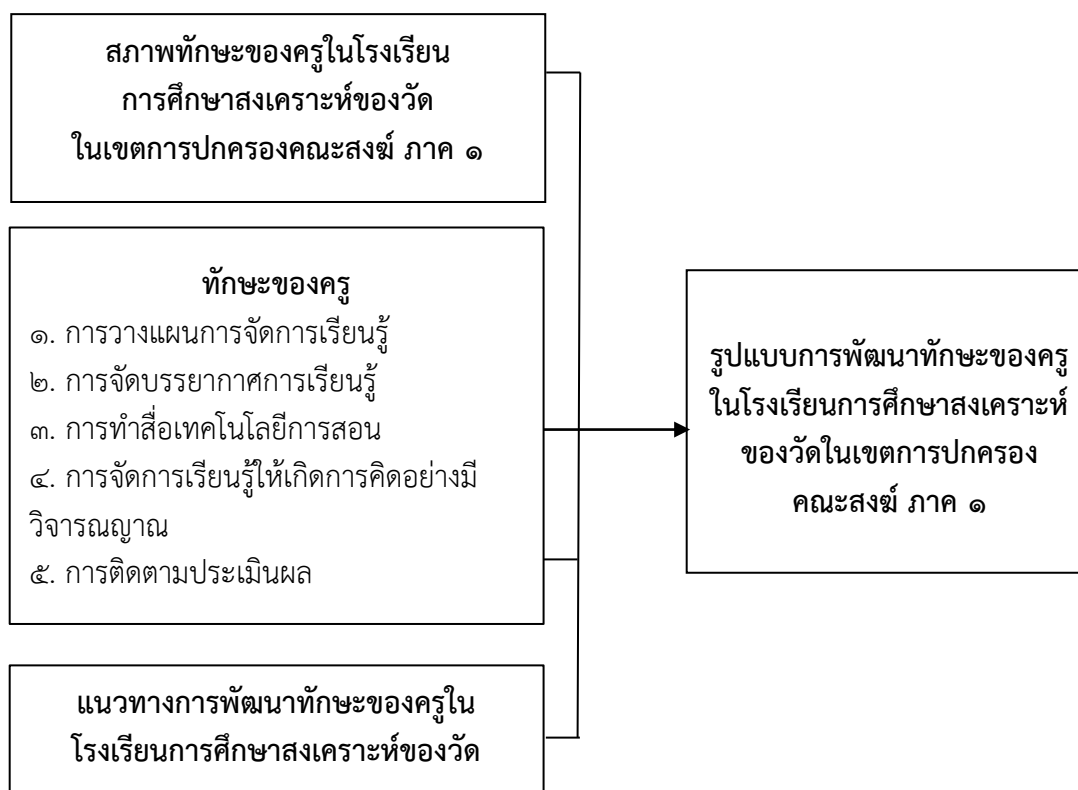
นักวิจัย	แนวคิดหลัก
	ได้แก่ ยุทธวิธีที่ ๑ ด้านวิชาการ คือ พัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ยุทธวิธีที่ ๒ ด้านงบประมาณ คือ พัฒนาระบบความสุจริตธรรม และดูแลสวัสดิการอย่างทั่วถึง ยุทธวิธีที่ ๓ ด้านบุคคล คือ พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมีความสุข และยุทธวิธีที่ ๔ ด้านงานทั่วไป คือ พัฒนาระบบการบริหารงานทั่วไปให้ได้มาตรฐานสากล
พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร (ศักดิ์ประเสริฐพร) (๒๕๕๙, หน้า ๑๕๐-๑๗๒)	๑. สภาพการบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละด้าน มีการวางแผนงาน และจัดดำเนินการไว้ อย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ในขณะที่เดียวกัน พบจุดอ่อน ปัญหาอุปสรรคที่ควรพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ดังนี้ ด้านวิชาการจัดหลักสูตรให้มีเนื้อหาชัดเจน และนำไปใช้ได้จริงด้านงบประมาณจัดสรรงบประมาณให้ตรงกับความต้องการด้านบุคลากรสนับสนุนบุคลากรให้มีการศึกษาที่สูงขึ้น และด้านการบริหารงานทั่วไปส่งเสริมสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ๒. การพัฒนาการบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้วยการวางแผนยุทธศาสตร์ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ ว่า “จัดการศึกษาด้านพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจเด็ก และเยาวชนไทยให้ยึดหลักไตรสิกขา” โดยมีพันธกิจ ๓ ประการ คือ ๑) มุ่งพัฒนาวิชาการทางพุทธศาสนาแก่เด็ก และเยาวชน ๒) มุ่งพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้านกาย สังคม จิตใจ และปัญญา ๓) มุ่งผลิตเยาวชนให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข และกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๔ ประการได้แก่ ๑) เด็ก และเยาวชนเป็นคนดี มีคุณธรรมนำความรู้ และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ตามศิลปวัฒนธรรมไทย ๒) มีการบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามแผน และสนับสนุนสวัสดิการอย่างทั่วถึง ๓) บุคลากรมีความชำนาญศิลปวัฒนธรรมไทย และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ๔) ระบบการบริหารงานทั่วไปมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสามารถกำหนดกลยุทธ์ ได้ ๔ กลยุทธ์ คือ พัฒนาหลักสูตร และกระบวนการสอนให้สอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรมไทย พัฒนางบประมาณให้เป็นไปตามแผน และดูแลสวัสดิการอย่างทั่วถึง พัฒนาบุคลากร

นักวิจัย	แนวคิดหลัก
	มีความชำนาญศิลปวัฒนธรรมไทย และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาระบบการบริหารงานทั่วไปมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
Romine Stephen (1975 : 139-143)	๑. ด้านบุคลิกภาพของผู้สอน ต้องเป็นคนกระฉับกระเฉง มีอารมณ์ขัน สนใจในวิชาที่ตนเองสอน ให้ความจริงใจ และเป็นกันเองกับผู้เรียน ๒. ด้านการเตรียมการสอน มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ชี้แจงให้ผู้เรียนรู้ถึงวัตถุประสงค์ และเครื่องอำนวยความสะดวก รวมทั้งแนะนำหนังสืออ้างอิงต่างๆ ๓. ด้านผลการสอนที่ผู้เรียนได้รับ ผู้เรียนต้องได้รับประโยชน์สมควรตามความตั้งใจจากวิชาที่เลือกเรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียน และลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ๔. ด้านการเสนอเนื้อหา เช่น พูดหรืออธิบายชัดเจน ใช้คำถาม และกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด สามารถใช้วิธีการสอนแบบต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา ๕. ด้านการประเมินผล การนำข้อมูลย้อนกลับ และเสริมแรงทางการเรียน เช่น มีการทำรายงานผลการเรียนภาคปฏิบัติหรือผลการทดสอบ เมื่อตรวจสอบแล้วจะต้องรีบแจ้งให้ผู้เรียนทราบทันที
Eun, S. (2002 : 3666-A)	ประสิทธิภาพการสอนของครูประกอบด้วยตัวแปรต่างได้แก่ การเตรียมการสอนของครู การใช้สื่อการสอนของครู การวัด และประเมินผลของครู บรรยากาศในการเรียนการสอน การให้การเสริมแรงแก่นักเรียน ความสัมพันธ์ครู และนักเรียน ประสิทธิภาพในการสอนของครู บุคลิกภาพของครูผู้สอน เจตคติต่อการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูภายในโรงเรียน สภาพเศรษฐกิจของครู ขวัญ และกำลังใจของครู

สรุปได้ว่า จากงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่จัดตั้งขึ้นมานั้นจะทำให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เกิดคุณภาพขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารว่ามีการบริหาร และมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา และการพัฒนาทักษะของครู เพื่อที่จะทำให้การบริหารศูนย์นั้นได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพ และสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องมีความพร้อมในหลายๆ ด้านด้วยกันที่จะช่วยส่งเสริมทำให้การบริหารประสบความสำเร็จ และมีคุณภาพ

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสาร บทความทางวิชาการ สื่อออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาแล้วสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพ

ภาพที่ ๒.๑๐ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับการวิจัย ประกอบด้วย รูปแบบการวิจัย ประชากร และกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยมีขั้นตอนการวิจัย ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดย ๑) การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๒) การใช้แบบสอบถามครูในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน ๗๐ โรงเรียน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ จำนวน ๔๐๐ รูป/คน เพื่อศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

ขั้นตอนที่ ๒ พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดย ๑) การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ ๒) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๑๐ รูป/คน เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

ขั้นตอนที่ ๓ เสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดยจัดการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๘ รูป/คน เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ดังแสดงในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	วิธีการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการวิจัย
ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑	๑. ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ รูป/คน	๑. ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

ขั้นตอน	วิธีการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการวิจัย
ขั้นตอนที่ ๒ พัฒนา รูปแบบการพัฒนา ทักษะของครูใน โรงเรียนการศึกษา สงเคราะห์ของวัด ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ ภาค ๑	๑. การสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ๑๐ รูป/คน	๑. การวิเคราะห์ เนื้อหา	รูปแบบการพัฒนา ทักษะของครูในโรงเรียน การศึกษาสงเคราะห์ ของวัดในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ (ฉบับร่าง)
ขั้นตอนที่ ๓ เสนอ รูปแบบการพัฒนา ทักษะของครูใน โรงเรียนการศึกษา สงเคราะห์ของวัด ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ ภาค ๑	๑. สันทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ ๘ รูป/ คน	๑. การวิเคราะห์ เนื้อหา	ความเหมาะสม และ ความเป็นไปได้ของ รูปแบบการพัฒนา ทักษะของครูในโรงเรียน การศึกษาสงเคราะห์ ของวัดในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลหลัก

๓.๒.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง มีประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน ๗๐ โรงเรียน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ เนื่องจากไม่ทราบประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่แน่นอน ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างกรณีที่ไม่ทราบประชากรที่แน่นอน โดยใช้สูตรของ W.G. Cochran^๑ โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๕ และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ ๕ ซึ่งสูตรในการคำนวณที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ

สูตร

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{d^2}$$

เมื่อ

n แทน ขนาดตัวอย่าง

P แทน สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยกำลังสุ่ม .๕๐

^๑W.G. Cochran, *Sampling Techniques*. 2nd edition, (New York : John Wiley&Sons, 1963). อ้างใน ปัญญา คล้ายเดช, *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์*. (ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๖๐), หน้า ๑๖๒.

Z แทน ระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ Z มีค่าเท่ากับ ๑.๙๖ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๕ (ระดับ .๐๕)

d แทน ค่าความผิดพลาดสูงสุดที่เกิดขึ้น = .๐๕

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{(๐.๕)(๑ - ๐.๕)(๑.๙๖)^2}{(๐.๐๕)^2}$$

$$= \frac{๐.๕ \times ๐.๕ \times ๓.๘๔}{๐.๐๐๒๕}$$

$$= ๓๘๔$$

ฉะนั้น จึงใช้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย ๓๘๔ คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละ โดยมีความผิดพลาด ไม่เกินร้อยละ ๕ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๕ เพื่อความสะดวกในการประเมินผล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๔๐๐ ตัวอย่าง ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่ เงื่อนไขกำหนด คือไม่น้อยกว่า ๓๘๔ ตัวอย่าง และใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างเจาะจงโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๔ จังหวัดๆ ละ ๑๐๐ รูป/คน เพื่อศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ดังแสดงในตารางที่ ๓.๒

ตารางที่ ๓.๒ ประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ที่	จังหวัด	กลุ่มตัวอย่าง
๑	กรุงเทพมหานคร	๑๐๐
๒	นนทบุรี	๑๐๐
๓	ปทุมธานี	๑๐๐
๔	สมุทรปราการ	๑๐๐
	รวม	๔๐๐

๓.๒.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๑. การสัมมนา (seminar) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ครูผู้สอน หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการพัฒนาทักษะการสอนของครู จำนวน ๑๐ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๒. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ครูผู้สอน หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการพัฒนาทักษะการสอนของครู หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการบริหารการศึกษา จำนวน ๘ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแปดค่าเป็น ๕ ระดับ (Rating Scale) ของลิเกิร์ต (Likert)^๒ ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณาความหมายระดับความคิดเห็น ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติเป็นประจำ
- ๔ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง
- ๓ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติบางครั้ง
- ๒ หมายถึง มีระดับการปฏิบัตินานๆ ครั้ง
- ๑ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติไม่ปฏิบัติ

การสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัย ได้กำหนดการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยซึ่งเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑. สร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ใช้สอบถามประมาณค่า ๕ ระดับ จำนวน ๒๕ ข้อ แบ่งเป็น ๕ ด้านๆ ละ ๕ ข้อ ได้แก่ ด้านที่ ๑ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน ๕ ข้อ ด้านที่ ๒ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จำนวน ๕ ข้อ ด้านที่ ๓ การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน จำนวน ๕ ข้อ ด้านที่ ๔ การจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน ๕ ข้อ และด้านที่ ๕ การติดตามประเมินผล จำนวน ๕ ข้อ

๒. นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาฯ เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามเบื้องต้น

๓. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาฯ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน (รายละเอียดในภาคผนวก) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของภาษา ด้วยการตรวจ และประเมินดัชนีความสอดคล้อง ใน ๓ ระดับ คือ มีความเหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่เหมาะสม โดยใช้สูตรในการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ซึ่งถือเกณฑ์ IOC มากกว่า ๐.๗ จึงยอมรับว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสม ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๗ – ๑.๐๐ ถือได้ว่าแบบสอบถามได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ

๔. นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างทดสอบในการวิจัย จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่น

^๒ Likert, Rensis, “The Method of Constructing and Attitude Scale”, in Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin, Ed, New York : Wiley & Son, 1967 : 90-95.

(Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หรือวิธีของ Cronbach^๓ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .๘๔๓

๕. ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๑. **แนวคำถามในการสัมภาษณ์** เป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ มีขั้นตอนการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์

๒) นำคำถามในการสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาคุณวุฒิพันธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา และความชัดเจนของภาษา

๓) นำความคิดเห็นมาปรับปรุงแก้ไขคำถามในการสัมภาษณ์แล้วนำไปจัดการสัมภาษณ์

๒. **แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม** เป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ มีขั้นตอนการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

๑) สร้างแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม โดยศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปผลการสัมภาษณ์

๒) นำแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนำมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาคุณวุฒิพันธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา และความชัดเจนของภาษา

๓) นำแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาคุณวุฒิพันธ์มาแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปสนทนากลุ่ม

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. ผู้วิจัย ขอหนังสือจากผู้อำนวยการสำนักพุทธศาสนาตรุษขมิ้นติต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๒. นำหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการนัดหมาย วัน เวลา

^๓Cronbach, Lee J, *Essentials of psychological testing*, 4th ed., (New York : Harper & Row, 1971), p. 123.

ที่จะขอความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการเก็บเครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถามทดสอบเครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และทำการเก็บคืน

๓.๔.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๑. การสัมมนา (seminar) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียน การศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ขั้นตอนการเตรียมการ ประกอบด้วย การกำหนดวันสัมมนา การจัดทำ กำหนดการสัมมนา การจัดทำหนังสือเชิญประธานพร้อมคำกล่าวเปิด และคำกล่าวรายงานต่อ ประธาน การประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ การขออนุมัติใช้สถานที่พร้อมโสตทัศนูปกรณ์ในการ สัมมนา และการจัดทำเอกสารประกอบการสัมมนา ประกอบด้วยแบบคำถามสำหรับการสัมมนา และ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

๒) ขั้นตอนการสัมมนา ประกอบด้วย การนำเสนอคุณสมบัติ การดำเนินการ อภิปราย และจัดบันทึกข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหว และภาพนิ่ง

๒. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ของรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ ภาค ๑ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ขั้นตอนการเตรียมการ ประกอบด้วย การกำหนดวันสนทนากลุ่ม การจัดทำ กำหนดการสนทนากลุ่ม การจัดทำหนังสือเชิญประธานพร้อมคำกล่าวเปิด และคำกล่าวรายงานต่อ ประธาน การประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ การขออนุมัติใช้สถานที่พร้อมโสตทัศนูปกรณ์ในการ จัด สนทนากลุ่ม และการจัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยแบบคำถามสำหรับการ สนทนากลุ่ม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

๒) ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย การนำเสนอคุณสมบัติ การดำเนินการ อภิปราย และจัดบันทึกข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหว และภาพนิ่ง

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้วยระบบคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยหาค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ระดับการให้คะแนนของบุญชม ศรีสะอาด^๕ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	๔.๒๑-๕.๐๐	หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๓.๔๑-๔.๒๐	หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	๒.๖๑-๓.๔๐	หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	๑.๘๑-๒.๖๐	หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	๑.๐๐-๑.๘๐	หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

^๕บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๐.

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ๑) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ๒) การสัมมนา (seminar) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ ๓) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย ๑) ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ รูป/คน เพื่อศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ๒) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๑๐ รูป/คน เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้วยแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ ๓) สันทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๘ รูป/คน เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยเสนอผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

๔.๑ ผลการศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๔.๓ ผลการเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

คำอธิบายสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

S.D. = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

๔.๑ ผลการศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

ผลการศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน ๔๐๐ ฉบับ ได้รับกลับมา ๔๐๐ ฉบับ คิดเป็น ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๒ ตอน ได้แก่ ตอนที่ ๑ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดยสรุปผลการศึกษา ดังนี้

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ใช้สอบถามประมาณค่า ๕ ระดับ จำนวน ๒๕ ข้อ แบ่งเป็น ๕ ด้านๆ ละ ๕ ข้อ ได้แก่ ด้านที่ ๑ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน ๕ ข้อ ด้านที่ ๒ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จำนวน ๕ ข้อ ด้านที่ ๓ การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน จำนวน ๕ ข้อ ด้านที่ ๔ การจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน ๕ ข้อ และด้านที่ ๕ การติดตามประเมินผล จำนวน ๕ ข้อ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษา
สงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ในภาพรวม

(n = ๔๐๐)

ด้านที่	สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษา สงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ ภาค ๑ ในภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ			ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	การวางแผนการจัดการเรียนรู้	๔.๑๐	๐.๖๙	มาก	๓
๒	การจัดบรรยากาศการเรียนรู้	๔.๒๐	๐.๗๕	มาก	๒
๓	การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน	๔.๐๖	๐.๖๔	มาก	๔
๔	การจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	๔.๐๔	๐.๖๘	มาก	๕
๕	การติดตามประเมินผล	๔.๒๓	๐.๕๖	มาก	๑
ภาพรวม		๔.๐๕	๐.๓๒	มาก	

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๕, S.D.= ๐.๓๒)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีระดับการปฏิบัติมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากไปน้อย ได้แก่ การติดตามประเมินผล ($\bar{X}$ = ๔.๒๓, S.D.= ๐.๕๖) การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = ๔.๒๐, S.D.= ๐.๗๕) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = ๔.๑๐, S.D.=

๐.๖๙) การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน ($\bar{x} = ๔.๐๖$, S.D.= ๐.๖๔) และการจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ($\bar{x} = ๔.๐๔$, S.D.= ๐.๖๘)

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๑ การวางแผนการจัดการเรียนรู้

(n = ๔๐๐)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับการปฏิบัติ			ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	วางแผนการจัดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ชัดเจน	๔.๒๗	๐.๗๓	มากที่สุด	๑
๒	มีความเข้าใจในการวางยุทธศาสตร์โดยใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายให้เกิดความต้องการของนักเรียน	๔.๒๐	๐.๖๘	มาก	๒
๓	ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงบริบทของท้องถิ่น	๔.๑๐	๐.๗๑	มาก	๓
๔	มีความรู้ความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง	๔.๐๖	๐.๗๐	มาก	๔
๕	มีความเข้าใจในการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และการกำหนดตัวชี้วัดในการวางแผนการเรียนรู้ของนักเรียน	๔.๐๔	๐.๗๖	มาก	๕
ภาพรวม		๔.๑๐	๐.๖๙	มาก	

จากตารางที่ ๔.๒ สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๑ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๐$, S.D.= ๐.๖๙)

เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากไปหาข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อยพบว่า วางแผนการจัดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ชัดเจน ($\bar{x} = ๔.๒๗$, S.D.= ๐.๗๓) มีความเข้าใจในการวางยุทธศาสตร์โดยใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายให้เกิดความต้องการของนักเรียน ($\bar{x} = ๔.๒๐$, S.D.= ๐.๖๘) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงบริบทของท้องถิ่น ($\bar{x} = ๔.๑๐$, S.D.= ๐.๗๑) มีความรู้ความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง ($\bar{x} = ๔.๐๖$, S.D.= ๐.๗๐) และมีความเข้าใจในการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และการกำหนดตัวชี้วัดในการวางแผนการเรียนรู้ของนักเรียน ($\bar{x} = ๔.๐๔$, S.D.= ๐.๗๖)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษา
สงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๒ การจัดบรรยากาศการ
เรียนรู้

(n = ๔๐๐)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับการปฏิบัติ			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	ใช้ภาษาในการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม กับทักษะการสื่อสาร	๔.๐๖	๐.๗๐	มาก	๑
๒	วางตนเป็นกลางเมื่อมีความขัดแย้งทางความคิด ระหว่างผู้เรียน โดยไม่สนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยคำนึงถึงความสนใจของนักเรียน	๔.๐๔	๐.๗๖	มาก	๒
๓	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด กฎระเบียบหรือข้อตกลงในชั้นเรียน	๓.๙๖	๐.๖๔	มาก	๕
๔	จัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดมุมประสบการณ์ หรือจัดแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน	๔.๐๓	๐.๗๖	มาก	๓
๕	กำหนดภาระงาน/ชิ้นงานได้เหมาะสมกับเวลาและ มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การ เรียนรู้	๓.๙๙	๐.๗๒	มาก	๔
ภาพรวม		๔.๒๐	๐.๗๕	มาก	

จากตารางที่ ๔.๓ สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการ
ปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๒ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ พบว่า มีระดับการปฏิบัติ อยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๐$, S.D.= ๐.๗๕)

เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากไปหาข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อย
พบว่า ใช้ภาษาในการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับทักษะการสื่อสาร ($\bar{X} = ๔.๐๖$, S.D.=
๐.๗๐) วางตนเป็นกลางเมื่อมีความขัดแย้งทางความคิดระหว่างผู้เรียน โดยไม่สนับสนุนฝ่ายใดฝ่าย
หนึ่ง โดยคำนึงถึงความสนใจของนักเรียน ($\bar{X} = ๔.๐๔$, S.D.= ๐.๗๖) จัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัด
มุมประสบการณ์หรือจัดแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ($\bar{X} = ๔.๐๓$, S.D.= ๐.๗๖) กำหนด
ภาระงาน/ชิ้นงานได้เหมาะสมกับเวลาและมีความหลากหลาย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้
($\bar{X} = ๓.๙๙$, S.D.= ๐.๗๒) และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อตกลง
ในชั้นเรียน ($\bar{X} = ๓.๙๖$, S.D.= ๐.๖๔)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๓ การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน

(n = ๔๐๐)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับการปฏิบัติ			ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	จัดทำสื่อการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตรงตามเนื้อหาบทเรียน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียน	๔.๒๒	๐.๗๑	มากที่สุด	๑
๒	เลือกใช้วัสดุกรรมและเทคโนโลยีได้เหมาะสมกับแผนการจัดการเรียนรู้	๔.๑๗	๐.๗๐	มาก	๓
๓	แนะนำหรือจัดหาวัสดุเครื่องมือดิจิทัลให้ผู้เรียนสามารถออกแบบและเก็บรักษางานด้วยตนเอง	๔.๑๐	๐.๗๑	มาก	๔
๔	ให้คำแนะนำแหล่งข้อมูลจากแหล่งต่างๆ แก่ผู้เรียน	๔.๑๙	๐.๗๕	มาก	๒
๕	เตรียมอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีในชั้นเรียนให้พร้อมได้ด้วยตนเอง และเรียนรู้การใช้อุปกรณ์ที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องเล่น CD / DVD คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น	๔.๐๕	๐.๒๙	มาก	๕
ภาพรวม		๔.๐๖	๐.๖๔	มาก	

จากตารางที่ ๔.๔ สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๓ การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน พบว่า มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๖, S.D.= ๐.๖๔)

เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากไปหาข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อยพบว่า จัดทำสื่อการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตรงตามเนื้อหาบทเรียน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียน ($\bar{X}$ = ๔.๒๒, S.D.= ๐.๗๑) ให้คำแนะนำแหล่งข้อมูลจากแหล่งต่างๆ แก่ผู้เรียน ($\bar{X}$ = ๔.๑๙, S.D.= ๐.๗๕) เลือกใช้วัสดุกรรมและเทคโนโลยีได้เหมาะสมกับแผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = ๔.๑๗, S.D.= ๐.๗๐) แนะนำหรือจัดหาวัสดุเครื่องมือดิจิทัลให้ผู้เรียนสามารถออกแบบและเก็บรักษางานด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = ๔.๑๐, S.D.= ๐.๗๑) และเตรียมอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีในชั้นเรียนให้พร้อมได้ด้วยตนเอง และเรียนรู้การใช้อุปกรณ์ที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องเล่น CD / DVD คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น ($\bar{X}$ = ๔.๐๕, S.D.= ๐.๒๙)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๔ การจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

(n = ๔๐๐)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับการปฏิบัติ			ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	มีวิธีการพัฒนานวัตกรรมหรือความคิดรวบยอดอย่างเป็นระบบ	๓.๘๘	๐.๖๓	มาก	๔
๒	จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการอภิปรายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในประเด็นต่างๆ	๔.๑๐	๐.๒๕	มาก	๒
๓	ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ตัวอย่าง สถานการณ์จริง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบ	๔.๒๖	๐.๕๒	มากที่สุด	๑
๔	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและเน้นการคิดวิเคราะห์	๓.๘๗	๐.๘๑	มาก	๕
๕	ฝึกแนวทางการแก้ปัญหาต่างๆ โดยให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหอย่างหลากหลาย	๓.๙๑	๐.๙๖	มาก	๓
ภาพรวม		๔.๐๔	๐.๖๘	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๔ การจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๔, S.D.= ๐.๖๘)

เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมาก ไปหาข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อย พบว่า ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ตัวอย่าง สถานการณ์จริง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}$ = ๔.๒๖, S.D.= ๐.๕๒) จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการอภิปรายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในประเด็นต่างๆ ($\bar{X}$ = ๔.๑๐, S.D.= ๐.๒๕) ฝึกแนวทางการแก้ปัญหาต่างๆ โดยให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหอย่างหลากหลาย ($\bar{X}$ = ๓.๙๑, S.D.= ๐.๙๖) มีวิธีการพัฒนานวัตกรรมหรือความคิดรวบยอดอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}$ = ๓.๘๘, S.D.= ๐.๖๓) และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและเน้นการคิดวิเคราะห์ ($\bar{X}$ = ๓.๘๗, S.D.= ๐.๘๑)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษา
สงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๕ การติดตามประเมินผล
(n = ๔๐๐)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับการปฏิบัติ			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	ประเมินผลพฤติกรรมผู้เรียนตลอดเวลาในชั้นเรียน	๔.๒๙	๐.๗๘	มากที่สุด	๑
๒	นำผลการประเมินพฤติกรรมการเรียน มาพัฒนา และแก้ไขปัญหาผู้เรียนในรูปแบบการวิจัยเชิง ปฏิบัติการ	๓.๘๒	๐.๓๘	มาก	๕
๓	ประเมินผลผู้เรียนทุกครั้งเมื่อจบกิจกรรมการเรียนรู้	๔.๒๒	๐.๙๓	มากที่สุด	๒
๔	นำผลการประเมินผู้เรียนไปพัฒนาเป็นการวิจัยใน ชั้นเรียน	๔.๑๓	๐.๙๕	มาก	๓
๕	ประเมินสื่อสารสนเทศและนวัตกรรมที่นำมาใช้ให้ สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ก่อนและ หลังกิจกรรมในชั้นเรียน	๓.๘๗	๐.๕๙	มาก	๔
ภาพรวม		๔.๒๓	๐.๕๖	มาก	

จากตารางที่ ๔.๖ สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการ
ปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๕ การติดตามประเมินผล พบว่า มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก
($\bar{X}$ = ๔.๒๓, S.D.= ๐.๕๖)

เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมาก ไปหาข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อย
พบว่า ประเมินผลพฤติกรรมผู้เรียนตลอดเวลาในชั้นเรียน ($\bar{X}$ = ๔.๒๙, S.D.= ๐.๗๘) ประเมินผล
ผู้เรียนทุกครั้งเมื่อจบกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = ๔.๒๒, S.D.= ๐.๙๓) นำผลการประเมินผู้เรียนไป
พัฒนาเป็นการวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X}$ = ๔.๑๓, S.D.= ๐.๙๕) ประเมินสื่อสารสนเทศและนวัตกรรมที่
นำมาใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ก่อนและหลังกิจกรรมในชั้นเรียน ($\bar{X}$ = ๓.๘๗, S.D.=
๐.๕๙) และนำผลการประเมินพฤติกรรมการเรียน มาพัฒนาและแก้ไขปัญหาผู้เรียนในรูปแบบการวิจัย
เชิงปฏิบัติการ ($\bar{X}$ = ๓.๘๒, S.D.= ๐.๓๘)

๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๔.๒.๑ ผลการสัมมนาเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียน การศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการจัดสัมมนา เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ อาคารเรียนรวม
โชนสี (ชั้น ๕ ห้องสี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.
พระนครศรีอยุธยา จำนวน ๑๐ รูป/คน สรุปผลการสัมมนา ดังต่อไปนี้

๑. ทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์

ภาค ๑

๑) ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้

- เน้นการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม เกิดทักษะในชีวิต
มากกว่าการเรียนเพื่อสอบโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

- ควรมีความรู้ตามหลักวิชาชีพครูที่สามารถนำมาวางแผนการเรียนรู้ที่มีเวลา
จำกัดให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานหลักสูตร

- เน้นผู้เรียนเป็นหลักสำคัญในการจัดการเรียนรู้ มีเป้าหมายสำคัญที่สุดคือ
การจัดการเรียนรู้เป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุด ตามกำลังและศักยภาพของ
แต่ละคน เพราะผู้เรียนมีความแตกต่างกัน

- ปรับบทเรียนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันและสามารถนำไปใช้ได้จริงใน
ชีวิตที่สำคัญให้ผู้เรียน เช่น การมีมนุษยสัมพันธ์ การกล้าแสดงออกมากกว่าการนั่งฟังอย่างเดียว

- ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม

- ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วย การเรียนรู้
โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาเหมาะสมทันสมัย

- ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้
สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา

- เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุล

- เลือกใช้เทคนิควิธีการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์

ของหลักสูตร

- ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างเหมาะสม

- วางแผนก่อนสอนทุกครั้ง ต้องมีการเตรียมตัวก่อนสอน เพื่อให้ผู้สอนมีความ

พร้อม

- มีการวางแผน + และการวางแผนปฏิบัติงานแต่ละงานตามหลักสูตร

- มีหลักสูตรและวิธีการจัดหลักสูตร

- มีบันทึกการสอน(ตามแผนการสอน)

- มีการติดตามการเรียนการสอน

- จัดปฏิทินการศึกษา วางแผนหัวเรื่อง

- ห้องเรียน จัดแผนการสอนคาบที่ จุดประสงค์ เนื้อหา
- สมุดบันทึกการเรียนการสอนให้การสอนมีคุณค่า
- ทำให้ตรงตามหลักสูตรและบรรลุเป้าหมาย
- ทำให้การสอนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
- ทำให้ผู้สอนมีเอกสารเตือนความจำ
- จัดทำคู่มือประกอบการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชามีจำนวนเพียงพอ

๒) ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้

- ศึกษากระบวนการถ่ายทอด จิตวิทยาการสอนให้เกิดบรรยากาศการถ่ายทอดวิชาความรู้ที่กำหนดไว้

- สนับสนุนการจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้
- ส่งเสริมสนับสนุนในการเรียนทั้งในห้องและนอกห้องเรียน
- กระตุ้นความอยากรที่จะเรียน สร้างความเป็นกันเอง เพื่อคลายความเครียดระหว่างผู้เรียนและผู้สอน สร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและอยากที่จะเรียน โดยหาเหตุผลที่เป็นแรงจูงใจ ให้เกิดการเรียนรู้ มีเกริ่นนำเข้าสู่บทเรียน

- อาคารสถานที่ ห้องเรียนสะอาดมีมุมความรู้ ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีความสุข

- มีการจัดบรรยากาศมีส่วนร่วมเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน
- การเรียนการสอนมีความสนุกสนาน มีการให้นักเรียนมีสอรวบรวม
- สอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูคอยสนับสนุนให้มีการพัฒนา โดยใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ

- มีบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน
- อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน
- บรรยากาศในห้องเรียนความพร้อมในทุกด้านในการจัดการ
- มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เน้นการมีจิตอาสาเพื่อประโยชน์ของสังคม
- จัดกระบวนการเรียนรู้และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม

๓) ด้านการทำสื่อเทคโนโลยีการสอน

- กำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดหา และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมการเรียนรู้ และเทคโนโลยีทางการศึกษา

- ศึกษาวิเคราะห์คัดเลือกสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมการเรียนรู้ และเทคโนโลยีทางการศึกษา ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

- ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมการเรียนรู้ และเทคโนโลยีทางการศึกษา

- พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมการเรียนรู้ และเทคโนโลยีทางการศึกษา ให้มีความรู้ ทักษะการใช้ และการดูแลสื่อการเรียนการสอน

- จัดหาศึกษาวิเคราะห์คัดเลือกสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมการเรียนรู้ และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน
- จัดหาสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมการเรียนรู้ และเทคโนโลยีทางการศึกษาให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาของหลักสูตรพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง
- จัดหาสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมการเรียนรู้ และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัยและเพียงพอในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
- จัดหาสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมการเรียนรู้ และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง
- พัฒนาสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมการเรียนรู้ และเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นพัฒนาสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมการเรียนรู้ และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่บูรณาการหลักพระพุทธศาสนา
- นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในการจัดหา ผลิต ใช้ และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมการเรียนรู้ และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- ติดตามและประเมินผลในการใช้สื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมการเรียนรู้ และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- ควรมีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ ที่สามารถผลิตและพัฒนาเนื้อหา
- ควรมีทักษะในการนำเสนอผ่านเทคโนโลยีทุกชนิด
- ปัจจุบันใช้สื่อหลากหลายวิธี เช่น เทคโนโลยี, การใช้ทักษะ, และเหตุการณ์

ปัจจุบัน

- การนำเทคโนโลยีการสอนในยุคปัจจุบันสำคัญอย่างมากควรที่ครูต้องนำนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอนมาประยุกต์ใช้
- ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้เทคโนโลยี
- ครูต้องจัดการสารสนเทศให้เหมาะสมกับวัยของนิสิต
- ครูต้องสร้างให้เรียนได้อย่างเท่าทันกับสื่อเทคโนโลยี
- ครูต้องสร้างสมรรถนะให้ผู้เรียนด้านไอที
- พัฒนาผู้เรียนรุ่นใหม่ให้มีความรู้ที่หลากหลายในเทคโนโลยี
- สื่อทันสมัย ไร้ใจ สร้างแรงจูงใจในการติดตาม
- เพาเวอร์พอย มีเดีย โลก เฟสบุ๊ค
- ผู้สอนต้องเก่งสื่อการสอน
- ๔) ด้านการจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ เช่น นำนักเรียนเข้าค่ายพุทธบุตรค่ายคุณธรรม
- สนับสนุนจัดกิจกรรมแข่งขันตอบปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

- สนับสนุนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้บูรณาการหลักพระพุทธศาสนาให้นักเรียนให้เข้าใจเนื้อหาสาระที่เรียน

- นิเทศแนะนำครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ครูต้องมี ๓ ส. คือ เสียสละ สามัคคี มีส่วนร่วม

- ครูต้องเป็นต้นแบบในการประพฤติตนให้เป็นแม่แบบที่ดีในการสอน การใช้วิจารณ์ญาณก่อนลงมือทำ ให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงด้านศักยภาพ โดยโยนิโสมนสิการ

- ควรจัดหาตัวอย่างที่ทำให้นักเรียนได้รับความรู้และแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้

- ต้องจัดระบบการเรียนให้นักเรียนมีความคิด ในด้านความเชื่อตามหลัก

อริยสัจ ๔

- สอนให้รู้จักคิดเป็น นำเหตุการณ์ปัจจุบันมาเป็นข้อคิดในการเรียนรู้ เพิ่มทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ มาเพิ่มเติม

- มีการเรียนการสอนแบบบูรณาการกับวิชาการต่างๆให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและมีภาคปฏิบัติเพื่อให้ได้ก่ง่ายต่อการซึมซับหลักธรรมคำสอนจากการลงมือปฏิบัติจริง

- จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปรโตโฆสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านด้วยวิถีวัฒนธรรมแสงปัญญา

- ส่งเสริมให้เด็กคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา

๕) ด้านการติดตามประเมินผล

- ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง

- ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล ที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนเป็นสำคัญ

- จัดหาเครื่องมือและเอกสารวัดผลและประเมินผลไว้อย่างเพียงพอเพื่อการบริหารและอำนวยความสะดวกในการวัดผลประเมินผลทุกครั้ง

- ประเมินผลการสอนของครูในแต่ละปีการศึกษา เพื่อนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

- ประเมินผลกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

- จัดทำเอกสารให้ถูกต้อง ชัดเจน และแจ้งผลการประเมินให้ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ควรมีทักษะด้านการประเมินที่อิงเกณฑ์ อิงกลุ่ม และเชิงพฤติกรรม

- พฤติกรรมของอาจารย์ข้อสุดท้ายแต่ละห้อง ทำหน้าประเมิน

- เชิงปริมาณ -ผู้มาเรียน/ความรู้

- เชิงคุณภาพ-เรียนมีคุณภาพดีหรือไม่/การปฏิบัติของนักเรียน

- ครูต้องติดตามการประเมินผลการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

- ทุกครั้งที่มีการสอน ใช้เทคนิคการสังเกต บันทึก

-ใช้แบบทดสอบก่อนเรียน และนำมาเปรียบเทียบเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการสอนต่อไป

- ตั้งคำถามแบบสุ่มตัวอย่าง ออกปัญหาในบทเรียนเพื่อสอบวัดผล
- กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติ โดยเน้นความเป็นธรรมและความเหมาะสม
- พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน มีความเหมาะสม ยุติธรรมในการวัดและประเมินผลการเรียนในกลุ่มผู้เรียนที่มีศักยภาพการทดสอบแตกต่างกัน

๒. แนวทางการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

- ใ้ครูขวัญในกิจ ผูกมิตรทั่วหล้า ใช้ปัญญาแก้ไข มีน้ำใจต่อเพื่อน เตือนตนเสมอ
- สํารวจครูผู้สอนด้านต่างๆ ตามเกณฑ์หรือมาตรฐานการศึกษาด้ํานหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ เป็นต้น
- จัดอบรมหรือกิจกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนของครูที่ต้องสอน
- ต้องพัฒนาครูให้เกื้อกูลต่อศิษย์ สงเคราะห์ศิษย์ ด้านศีล สมาธิ ปัญญา
- จัดให้มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอน
- จัดอบรมส่งเสริมทักษะแก่ครู
- แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรประจำปี
- โครงการส่งเสริมทักษะบุคลากรด้านวิชาชีพ
- สรรหา บรรจุ แต่งตั้ง ให้รางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ
- จัดทำคําสั่ง บรรจุแต่งตั้งให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา
- จัดอบรมครู
- มีนโยบายส่งเสริมการศึกษาให้กับครู
- สรรหารางวัล สร้างแรงจูงใจให้กับครู
- ตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร
- วางแผนนโยบายสรรหา บรรจุ แต่งตั้งครู
- จัดทำโครงการของงบประมาณสนับสนุน
- จัดโครงการอบรมพัฒนาบุคลากร
- ปรับวิธีการสอนให้หลากหลายเป็นการสอนแบบบูรณาการ เช่น ใช้เทคโนโลยี ใช้การสาธิต ใช้หลักการสอน ๔ อย่าง คือ (๑) สันทัสสนา (ชี้แจงให้เห็นชัด) (๒) สมาทปนา (ชวนใจให้ยอมรับเอาไปปฏิบัติ) (๓) สมุตเตชนา (เร้าใจให้อาจหาญ แก้วกล้า) (๔) สัมปหังสนา (ปลอบโซโลมใจ ให้สดชื่นร่าเริง)

๓. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

- หลักพุทธธรรม คือ ไตรสิกขา และหลักธรรมความเป็นครู ๘ ประการ ,ดอกบัว ๔ เหล่า เพราะ กระบวนการเรียนการสอนที่ดี และประสบความสำเร็จต้องใช้ไตรสิกขา
- หลักความเป็นครู ๘ ประการ เพื่อให้เป็นครูที่ดี
- หลักดอกบัว ๔ เหล่า เพื่อวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล

- หลักพุทธธรรม คือ ไตรสิกขา เพราะ เป็นระบบที่นำมาใช้ในการฝึกงาน อบรม พัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้า มีความสุข ทำให้บรรลุเป้าหมายในชีวิต

- หลักพุทธธรรม คือ อิทธิบาท ๔ เพราะ จะช่วยกระตุ้น การพัฒนาทักษะ ตลอดเวลา เช่น ฉันทะ ความพอใจในความเป็นครู วิริยะ การเพียรพยายามทำหน้าที่ของครูจิตตะ มีความตั้งใจที่จะพัฒนาทำหน้าที่ของครู เป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลา และวิมังสา ตรวจสอบทบทวนภูมิของตนเอง พร้อมทั้งคอยเพิ่มเติมเทคนิคความเป็นครูตลอดเวลา

- หลักพุทธธรรม คือ ไตรสิกขา กัลยาณมิตร อิทธิบาท ๔ เพราะเป็นอุดมการณ์ อาวุธ ยุทธวิธี ธรรม

- หลักพุทธธรรม คือ ธรรมะสันติภาพ เพราะ ๑. หันหน้าเข้าหากัน ๒. หมั่นแก้ไข ๓. รู้จักให้อภัย ๔. ปลุกใจ ๕. สามัคคีกันไว้

- การขับเคลื่อนให้ ศพอ. บรรลุผลสำเร็จมีปัจจัยอยู่ ๔ ด้าน (๔ M) ดังนี้ (๑) Man = คน หรือ บุคลากร (๒) Management = การบริหารจัดการ (๓) Money = งบประมาณ (๔) Material = เครื่องมืออุปกรณ์

- มีธม มีอาวุธ มียุทธวิธี มีคุณธรรม เพื่อที่จะไปสู่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตต่างๆ

(๑) มีธมก็คือมีอุดมการณ์ว่าเราจะจัดตั้งนี้ให้สมบูรณ์อย่างไร

(๒) มีอาวุธก็คือมีความรู้ ครูผู้สอนต้องมีจะต้องมีใจที่จะถ่ายทอดอย่างเต็มกำลังสามารถ

(๓) มียุทธวิธีก็คือมีความฉลาดที่จะตามหลัก ครูต้องมีความฉลาดที่จะถ่ายทอดอย่างไร

(๔) มีคุณธรรม คุณธรรม ๓ ส ก็คือ ๑ เสียสละ ๒ สามัคคี ๓ มีส่วนร่วม และ ๒ จ ก็คือ ๑ จิตสำนึก ๒ จิตอาสา ก็คือจิตอาสา จิตสำนึกของความเป็นครู จิตสำนึกของการที่จะทำ ยังไงให้ เมื่อชุมชนเราการเสียสละตั้งขึ้นมาแล้วก็ต้องมีความสามัคคีกันและสุดท้ายก็คือมีส่วนร่วม ทั้งหมดทั้งชุมชนทั้งวัดกำลังเริ่มมาก็คือประชาธิปไตยกำลังเริ่มแนวทางนี้

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์เอกสารเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียน การศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

ก. ทักษะครู

๑. ทักษะการสอนสำคัญ (A list of essential teaching skills)

๑) การวางแผนและเตรียมการ (Planning and preparation) เป็นทักษะการ เลือกว่าวัตถุประสงค์การเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจากบทเรียน เพื่อทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อ นักเรียนที่ดีที่สุด

๒) การนำเสนอบทเรียน (Lesson presentation) เป็นทักษะการเชื่อมโยง นักเรียนกับประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดผลสำเร็จ โดยดูจากคุณภาพการเรียนการสอนของครู

๓) การจัดการบทเรียน (Lesson management) เป็นทักษะการจัดการและจัด กิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ในเรื่องความสนใจของนักเรียนต่อบทเรียน

๔) บรรยากาศในชั้นเรียน (Classroom climate) เป็นทักษะการสร้างและรักษาทัศนคติเชิงบวกและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียน

๕) การจัดระเบียบวินัย (Discipline) เป็นทักษะการรู้จักใช้ภาษาและการออกคำสั่งของครูและจัดการความสัมพันธ์กับนักเรียนที่มีความประพฤติไม่ดี

๖) กระบวนการประเมินนักเรียน (Assessing pupils' progress) เป็นทักษะในกระบวนการประเมินผลนักเรียน ได้แก่ การประเมินผลแบบย่อย เช่น ครูมีเจตนาเพื่อช่วยพัฒนา นักเรียน และการประเมินผลแบบรวม เช่น เตรียมบันทึกผลเป้าหมาย และการวางวัตถุประสงค์ของการประเมินผล

๗) การตอบสนองและการประเมินผล (Reflection and evaluation) เป็นทักษะการประเมินการสอนของครูด้วยตนเอง จากการจัดการเรียนรู้ปัจจุบันเพื่อนำไปปรับปรุงการสอนในอนาคต

๒. ทักษะการสอนในระดับการสอนสำคัญพื้นฐาน (essential) แบ่งเป็น ๕ ประการ มีดังนี้

๑) การวางแผนการจัดการเรียนการสอนและบทเรียน (Course and lesson planning) เป็นการเตรียมการสอนของครู เพื่อให้บทเรียนน่าสนใจและตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้และสร้างความตระหนักทางวัฒนธรรมและสังคมที่หลากหลายของชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงความสำคัญของการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้และบทเรียน คือ ครูจะเข้าใจในบทเรียน และสามารถเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ทั้งยังได้พบความต้องการของนักเรียนสามารถวางแผนเพื่อคัดเลือก พัฒนาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างสัมพันธ์กัน ครูสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่เกิดระหว่างการเรียนการสอนได้ ซึ่งทำให้ครูสามารถพลิกแพลงหัวข้อขณะนั้นได้โดยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักในการสอน มีลักษณะดังนี้

(๑) การกำหนดความต้องการของนักเรียน (establishing learner needs) คือ การตระหนักต่อความต้องการและผลตอบรับจากนักเรียน ซึ่งเกิดจากการวางแผนบทเรียนของครู

(๒) จุดประสงค์หลักและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (aims and objectives) คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ประกอบด้วยสาระสำคัญในชั้นเรียน การตระหนักในปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้

(๓) การฝึกนักเรียน (learner training) เป็นการเน้นเนื้อหาในบทเรียนเพื่อให้นักเรียนเรียนดีขึ้น สามารถค้นหาวิธีการเพื่อตอบคำถามนั้นได้

(๔) เนื้อหาและภาระงาน (content and tasks) เป็นการแสดงถึงวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งของบทเรียน บทเรียนที่ดีสามารถแสดงผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ ดังนั้น การวางแผนบทเรียนควรน่าสนใจและภาระงานมีกำหนดระยะเวลาการทำงานเหมาะสม มีเหตุผลและต่อเนื่อง

(๕) วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ (materials and resources) กำหนดวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของบทเรียนและลักษณะของนักเรียน โดยคำนึงถึงสิทธิของสื่ออุปกรณ์เหล่านั้น

(๖) การประเมินผลนักเรียน (assessment learners) เป็นการประเมินผลจากหลักสูตรและบทเรียนในชั้นเรียน

(๗) การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม (learning development and innovations) เป็นสิ่งที่ตอบสนองความสำเร็จของบทเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสร้างโอกาสให้เกิดการวางแผนให้กับนักเรียนในอนาคต

๒) การจัดการชั้นเรียน (Classroom management) เป็นความสามารถด้านการวางแผนการจัดการ สนับสนุนให้มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในชั้นเรียน และการจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ให้เห็นถึงความต้องการและความสามารถที่แตกต่างของนักเรียน โดยต้องตระหนักในเรื่องความเท่าเทียมและมีหัวข้อการเรียนรู้หลากหลาย

ความสำคัญของการจัดการชั้นเรียน คือ สามารถจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพของนักเรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เสริมสร้างให้นักเรียนเกิดความมั่นใจ และตอบสนองความต้องการของนักเรียนที่แตกต่างกันได้ มีลักษณะดังนี้

(๑) การจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ (managing the learning environment) เป็นการจัดชั้นเรียนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายโดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

(๒) การจัดการกับปฏิสัมพันธ์ของนักเรียน (managing interaction) ครูต้องแสดงบทบาทต่อผู้เรียนอย่างเหมาะสมตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้น อาจจัดเป็นแบบรายบุคคลเป็นคู่ หรือรวมกลุ่มทำกิจกรรมและภาระงานที่ครูมอบหมายให้เหมาะสมตามระยะเวลา โดยครูต้องจัดให้มีความสมดุลกัน

(๓) การจัดการบทเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ (managing the lesson and activities) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องกำหนดภาระงานและชิ้นงานให้ชัดเจน มีรายละเอียดตามความเหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น

(๔) การจัดการความสัมพันธ์และพฤติกรรม (managing relationships and behavior) จัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้เพื่อให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้และความสัมพันธ์กันในเชิงบวก จะช่วยให้นักเรียนแก้ไขปัญหาของตนเองระหว่างที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาวะนั้นได้ดีขึ้น

(๕) การจัดการตนเองของครู (managing oneself) ครูควรให้เกียรตินักเรียน (respect) โดยปรับการใช้ภาษาในการสื่อสารให้เหมาะสมกับนักเรียนและระดับชั้นเรียน อธิบายบทเรียนเนื้อหาให้ชัดเจน มีเทคนิคการใช้คำถามและซักถามหัวข้อต่างๆ ในบทเรียนอย่างเหมาะสม

(๖) การจัดการประมวลผลย้อนกลับ (managing feedback) เป็นการประมวลผลจุดแข็งและจุดควรพัฒนาด้านการเรียนรู้ของนักเรียน ก่อนตัดสินใจสอน โดยเลือกเหตุการณ์และกลยุทธ์ต่างๆ และการสื่อสารกับนักเรียน เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และสามารถได้ผลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ

(๗) การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม (learning, developing and innovating) ครูต้องประเมินตนเองในด้านการเรียนรู้ พัฒนาและนวัตกรรม เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ต่อไป

๓) การเรียนรู้เทคโนโลยี (Learning Technologies) คือ ความสามารถในการบูรณาการการเรียนรู้เทคโนโลยีในชั้นเรียนและการใช้ภาษาเหมาะสม

ความสำคัญของเรียนรู้การใช้เทคโนโลยี คือ ครูควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในชั้นเรียนตามบริบทของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้เพื่อทำให้นักเรียนมีเข้าใจในการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ความสามารถทางการเรียนรู้เทคโนโลยีทำให้ครูเข้าถึงแหล่งข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้มากขึ้น และสามารถนำเทคโนโลยีไปช่วยในการปรับปรุงการสอนและใช้ได้เหมาะสมกับนักเรียน มีลักษณะดังนี้

(๑) การจัดชั้นเรียน (setting up classroom) เป็นความสามารถการเรียนรู้เทคโนโลยีในชั้นเรียน การจัดอุปกรณ์ในชั้นเรียนให้พร้อมใช้งาน ได้แก่ เครื่องเล่น CD เครื่องเล่น DVD คอมพิวเตอร์ เครื่อง IWB และโปรเจคเตอร์ข้อมูล การเตรียมวัสดุครุภัณฑ์ในชั้นเรียนแสงสว่าง เป็นต้น ที่สำคัญต้องจัดสถานที่ให้นักเรียนสามารถมองเห็นกระดานได้อย่างทั่วถึง

(๒) การจัดชั้นเรียนแบบ The IWB (managing the IWB classroom) เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้จัดการชั้นเรียนให้นักเรียนมีความสนใจกับการเรียน เช่น มีสิ่งเร้าจาก flipcharts ภาพเคลื่อนไหวจากโปรแกรมไมโครซอฟท์พาวเวอร์พอยต์ (Microsoft PowerPoint) และ การใช้แอปพลิเคชัน (applications) เป็นต้น และการใช้ท่าทางการสอนเหมาะสม ไม่ยืนบังจอโปรเจคเตอร์ขณะอธิบายนักเรียน

(๓) การจัดการกับคอมพิวเตอร์ในชั้นเรียน (managing the laptop /fixed computer classroom) เป็นสิ่งที่ต้องทำให้เรียบร้อยก่อนและหลังกิจกรรมในชั้นเรียน การสอนของครูต้องชัดเจน และสามารถติดตามภาระงานที่มอบหมายให้นักเรียนได้ในภายหลัง มีกลยุทธ์การสอนให้เกิดผลการเรียนรู้หรือผู้เรียนแสดงความสนใจในการเรียน ซึ่งทั้งหมดนี้ควรเกิดจากการจัดสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป เช่น อุปกรณ์ วัสดุครุภัณฑ์ ในชั้นเรียน

(๔) การค้นหาแหล่งเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ (exploiting learning technology resources) เป็นการเข้าถึงและคัดเลือกแหล่งเทคโนโลยีเพื่อเตรียมพร้อมในการสอน มีการเตรียมวัสดุเครื่องมือดิจิทัล การแสดงออกทางเว็บเพจ การใช้โปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด (Microsoft Word) และโปรแกรมไมโครซอฟท์พาวเวอร์พอยต์ (Microsoft PowerPoint) ให้นักเรียนออกแบบและเก็บรักษางานที่ตนเองทำไว้ได้จัดการกับบัญชีผู้ใช้ของนักเรียนเมื่อวางกิจกรรมที่ต้องใช้คอมพิวเตอร์ หากคำแนะนำเพิ่มเติมจากแหล่งทรัพยากรในไอซีที (ICT)

(๕) การออกแบบสื่อการเรียนรู้ (creating lesson materials) เป็นการใช้โปรแกรมพื้นฐาน เช่น การใช้โปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด (Microsoft Word) และโปรแกรมไมโครซอฟท์ พาวเวอร์พอยต์ (Microsoft PowerPoint) โปรแกรมแอคทีฟสตูดิโอ (ACTIVstudio) หรือภาพต่างๆ ในโปรแกรม Microsoft Office ได้ ก่อนการสอนครูควรทดลองวัสดุต่างๆ ก่อน สิ่งที่ต้องระวังคือ แหล่งข้อมูลต่างๆ อาจมีลิขสิทธิ์ ดังนั้นจึงควรติดตามการแนะนำของโปรแกรมต่างๆ

(๖) การแก้ปัญหา (troubleshooting) เป็นการแนะนำการแก้ปัญหาขณะเกิดปัญหาการใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียน โดยให้นักเรียนรู้จักค้นหาความช่วยเหลือจากโปรแกรมแก้ปัญหาไอซีที (ICT problem) กำหนดไว้ รวมถึงสามารถรายงานปัญหาถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับไอซีที (ICT) หรือ ส่วนสนับสนุนไอที (IT) แล้วบันทึกเหตุการณ์และระบุสถานที่เกี่ยวข้อง

(๗) การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม (learning, developing and innovating) เป็นการค้นหาคำความรู้ทาง ICT เพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เบื้องต้น

๔) องค์ความรู้ในวิชา (Subject knowledge) หมายถึง ความสามารถทางการวิเคราะห์และกระบวนการใช้ภาษา ตั้งแต่การพูดไปจนถึงการเขียนข้อความเพื่อจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เข้าใจมากขึ้น

ความสำคัญขององค์ความรู้ คือ การสื่อสารระหว่างนักเรียนกับครู สามารถสื่อสารได้อย่างเชี่ยวชาญและช่วยเหลือปัญหาในการเรียนการสอนได้ โดยเฉพาะการฟังครูวิเคราะห์ประเด็นความรู้และหัวข้อในบทเรียน มีลักษณะดังนี้

(๑) องค์ความรู้ทางภาษาและทักษะการวิจัย (knowledge of the language and research skills) เป็นทักษะการใช้ภาษา เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงให้เกิดการพัฒนาความเข้าใจในระบบศาสตร์สำคัญต่างๆ ที่นำมาใช้ในการสื่อสาร

(๒) การคัดเลือกและจัดระดับภาษา (selection and grading of language) คัดเลือกและจัดระดับการสื่อสารกับนักเรียน ทำความเข้าใจกับการสื่อสารหรือทักษะที่เกิดขึ้นจากบทเรียนและการยกตัวอย่างให้กับนักเรียนเข้าใจได้มากขึ้น

(๓) มุ่งมั่นและฝึกปฏิบัติทางภาษา สนับสนุนเพื่อให้เกิดความเข้าใจ (focus on and practice of language and supporting understanding) เป็นความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อให้ข้อมูลพื้นฐาน โดยสามารถระบุความหมายและการใช้เทคนิคที่หลากหลาย

(๔) พัฒนาความเข้าใจและการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน (developing understanding and use of spoken language) เป็นกระบวนการพัฒนาและใช้เทคนิคพื้นฐานเพื่อฝึกปฏิบัติทักษะการฟัง การพูด และการเขียน โดยคำนึงถึงอายุ ความต้องการและระดับของนักเรียน

(๕) การตอบสนองเพื่อสนับสนุนนักเรียน (response to learner contributions) เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความตระหนักของครูต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนและสนับสนุนช่วยเหลือนักเรียน

(๖) การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม (learning, developing and innovating) เป็นการค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อสร้างความเข้าใจและการใช้ภาษาให้มากขึ้น เช่น การอ่าน การตัดสินใจทำงานร่วมกัน

๕) ความเข้าใจในนักเรียน (Understanding your learners) คือ ความเข้าใจนักเรียนของครูและกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

ความสำคัญของความเข้าใจในนักเรียน คือ ครูสามารถจัดกลยุทธ์การสอนเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาและสนับสนุนนักเรียนเพื่อให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้มากที่สุด

(๑) ความรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้ (knowledge of the learning process) เป็นความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและวิธีการ อายุ วัฒนธรรม รูปแบบการเรียนรู้ และการคาดการณ์สถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้

(๒) ความเข้าใจความต้องการจำเป็นของนักเรียน (understanding learner needs) เป็นการค้นหาความต้องการและอุปสรรคการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อนำมาใช้วางแผน บทเรียนและรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และภาระงาน

(๓) การวางแผน (planning) เป็นการจัดการเรียนรู้เสมือนจริง ทำให้เห็นจุดแข็งและอุปสรรคการเรียนรู้จากนักเรียน

(๔) ความตระหนักส่วนบุคคล (awareness of individuals) เป็นการให้ความยุติธรรมแก่นักเรียน และสนับสนุนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้งชั้นเรียน

(๕) สนับสนุนความเป็นปัจเจกของนักเรียน (promotes learner autonomy) ให้กำลังใจนักเรียนเมื่อฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยปรับพฤติกรรมของนักเรียน

(๖) การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม (learning, developing and innovating) เป็นการสังเกตนักเรียนแบบไม่เป็นทางการเพื่อดูศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

๓. ทักษะครูในศตวรรษที่ ๒๑ (Teacher Skills on ๒๑st Century) เป็นศตวรรษที่เข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ง่าย เป็นศตวรรษที่ต้องการมากกว่าการเข้าใจทฤษฎีเบื้องต้นทางการศึกษา และการจัดชั้นเรียน ครูต้องทำงานร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อนำเทคโนโลยีใหม่เข้าสู่ชั้นเรียนและเตรียมนักเรียนออกสู่โลกกว้าง มี ๗ ทักษะดังนี้

๑) การบริหารจัดการชั้นเรียน (classroom management) เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ต้องเป็นชั้นเรียนที่ให้ความรู้สึกลดตภัย มีระเบียบกฎเกณฑ์ร่วมกัน

๒) การจัดบทเรียนให้สอดคล้องกับชีวิตจริง (making content relevant) การเรียนการสอนในศตวรรษที่ ๒๑ ทำได้ยากกว่าศตวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากนักเรียนรับข้อมูลข่าวสารจากหลากหลายแหล่ง ทั้งจากโทรทัศน์ จากคอมพิวเตอร์ หรือจากเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น สิ่งที่ทำนายครูในศตวรรษนี้ คือการจัดบทเรียนให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความผูกพันกับการเรียนรู้ในโรงเรียน

๓) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) เป็นการคิดเพื่อพัฒนารอบวิชาการให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้ตลอดชีวิต ครูจึงต้องวางแผนบทเรียนและใช้ยุทธศาสตร์การสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง (higher-order reasoning skills) เมื่อจบการศึกษา นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาของตนเองและสังคมได้

๔) เทคโนโลยี (technology) ในแต่ละปี เทคโนโลยีทางการศึกษามีวิวัฒนาการเกิดขึ้นรวดเร็ว ครูจึงต้องตามให้ทันกับเทคโนโลยีใหม่เหล่านั้นเพื่อนำไปใช้สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเอง

๕) ความเป็นสากล (globalization) เนื่องจากเทคโนโลยีมีการพัฒนามากขึ้น ทำให้การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นรวดเร็ว ครูจึงต้องมีทักษะพัฒนาให้นักเรียนเข้าใจเรื่องของโลกเพื่อเป็นผู้นำแห่งอนาคตที่มีคุณภาพ

๖) ความร่วมมือ (collaboration) เนื่องจากการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ยังมีการทดสอบมาตรฐานและพันธะรับผิดชอบของครู (standardized tests and teacher accountability) โดยครูต้องคำนึงถึงมาตรฐานการศึกษาของรัฐเช่นเดิม แต่ในขณะเดียวกัน ครูควรเน้นหลักความร่วมมือหรือหลักการทำงานเป็นทีมเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

๗) การพัฒนาวิชาชีพ (professional development) ครูเป็นอาชีพที่หยุดเรียนรู้ไม่ได้ (teachers can never stop learning) ต้องเรียนรู้ตลอดเวลา มีการปรับปรุงยุทธศาสตร์การสอนและการใช้เทคโนโลยีอยู่เสมอ เกะติดกับสถานการณ์ใหม่ รู้จักการพัฒนาวิชาชีพตนเองจากการทำวิจัย การสัมมนา หรือการอบรม

ข. แนวคิดการพัฒนาทักษะครู

๑. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการดำเนินการให้บุคลากรได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อที่จะได้นำมาปรับปรุงความสามารถในการทำงานของพนักงานในองค์กรใน ๓ วิธี คือ

๑) การฝึกอบรม (Training) เป็นกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ มุ่งเน้นเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน (Present job) เป้าหมาย คือ การยกระดับความรู้ความสามารถ และทักษะของพนักงานในองค์กรให้สามารถทำงานในตำแหน่งนั้นๆ ได้ ซึ่งผู้ที่ผ่านการอบรมไปแล้วสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ได้ทันที

๒) การศึกษา (Education) นับว่า เป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง เพราะการให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทักษะคติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุกๆ ด้านให้กับบุคคล ซึ่งหากพิจารณาในส่วนขององค์กรแล้ว การศึกษาจะเน้นไปที่การเตรียมพนักงานสำหรับงานในอนาคต (Future job) เพื่อเตรียมพนักงานให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคต

๓) การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการปรับปรุงองค์การให้มีประสิทธิภาพเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ตัวงาน (Not focus on a job) แต่มีจุดเน้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามท้องที่การต้องการ ซึ่งการพัฒนาองค์การนั้น จะเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับองค์การ เพื่อการปฏิบัติงานขององค์การในอนาคต ให้มีความสอดคล้องกับเทคโนโลยีรวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

๒. การพัฒนาตนหรือมนุษย์ แบ่งเป็นการพัฒนาด้านกาย จิตใจ และปัญญา

๑) การพัฒนาด้านกาย ให้มีความประพฤติที่ดี เป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะถือว่ามนุษย์จะพัฒนาด้านจิตใจ และสติปัญญาให้เจริญก้าวหน้าได้โดยปราศจากศีล หรือพฤติกรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติไม่ได้เลย นอกจากจะไม่สร้างปัญหาให้แก่ตนแล้ว ยังไม่สร้างปัญหาอันเป็นภัยต่อสังคมอีกด้วย แล้วยิ่งเกื้อกูลสงเคราะห์สังคมให้สงบสุข ไม่ทำลายคน ไม่ทำลายธรรมชาติก็เพราะมีศีลเป็นเกราะกำบัง การพัฒนาคนในเบื้องต้น จึงมุ่งสร้างคุณภาพ โดยฝึกคนให้คู่ไปกับการได้และการเอาคือไม่ให้มุ่งจะเอาอย่างเดียว แต่ให้มีการให้ด้วยคุณภาพก็จะเกิดทั้งแก่ชีวิตของตนและสังคมการเบียดเบียนก็จะลดน้อยลงไป

๒) การพัฒนาด้านจิตใจ เป็นการฝึกฝนอบรมจิตใจให้เข้มแข็ง สามารถต่อสู้กับความทุกข์ฝ่ายอกุศล หรือบาปทางใจได้ ได้แก่ การทำใจให้เกิดความสำรวมด้วยดี เพราะเมื่อจิตใจ

สำรวมดีแล้วสามารถเอาชนะ พ้นจากเครื่องผูกของมาร คือ กามคุณทั้งหลายได้เพราะบุคคลที่สำรวม จิตย่อมจักสามารถพ้นจากเครื่องผูกแห่งมารได้ และถ้าบุคคลมีจิตใจไม่มั่นคงก็จะมีปัญญาไม่สมบูรณ์ ไม่ศรัทธาคำสอนของพระพุทธศาสนา ไม่อาจพัฒนาจิตใจให้ตั้งงามได้

๓) การพัฒนาด้านปัญญา เป็นการพัฒนาตนให้มีความฉลาด มีสติปัญญาในเบื้องต้นจะต้องรู้จักหาผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อน หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคม โดยทั่วไปที่ดีที่เกื้อกูล ซึ่งจะชักจูงหรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ด้วย การฟัง การสนทนา ปรัชญา ซักถาม การอ่านการค้นคว้า ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ซึ่งเรียกว่า องค์ประกอบภายนอกที่ดีนั่นเอง นอกจากนั้น ยังจะต้องพัฒนาตนเอง โดยรู้จักคิดหรือคิดเป็น คือ มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบสาวหาเหตุผล แยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ออกให้เห็น ตามสถานะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยจนเข้าถึงความจริง และแก้ปัญหาหรือทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้

๓. การพัฒนาตนเองของครู และในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ มาตรฐานที่ ๑๐ ที่กล่าวไว้ว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประกอบด้วย ๗ ตัวบ่งชี้ เป็นแนวทางในการพัฒนาครู การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังต่อไปนี้

๑) ครูมีความเข้าใจในการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถวิเคราะห์ จัดทำแผนการเรียนรู้และสอนได้จริง มีการบูรณาการการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ

๒) ครูมีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียน และเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีการบันทึกข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล จัดเป็นหมวดหมู่ตามสภาพปัญหาและความสามารถ คัดกรองผู้เรียนเพื่อแก้ปัญหา นำผลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

๓) ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจะต้องจัดสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศที่เร้า จูงใจ เสริมแรง ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดฝึกทำ แก้ปัญหา ส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเอง ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงงานการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ปลูกฝังระเบียบวินัย ค่านิยม และคุณธรรมตามวิถีของสังคมไทยและสังคมโลก

๔) ครูมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองและผู้เรียน ครูต้องสามารถเลือกและผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลาย เช่น ประเภทเสียง ซีดี วีดีทัศน์ จัดการเรียนรู้จากการสืบค้นข้อมูลความรู้ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอก ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

๕) ครูมีการประเมินการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนและอิงพัฒนาการของผู้เรียน ครูต้องสร้างเครื่องมือประเมินผลตามสภาพจริง ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ มีการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ลักษณะที่พึงประสงค์ ประเมินการคิด วิเคราะห์ อ่านเขียน เพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อย เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและการประเมิน เพื่อตัดสินผลการเรียน

๖) ครูมีการนำผลการเรียนมาปรับเปลี่ยนวิธีการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ โดยครูจะต้องพัฒนาเครื่องมือ เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายและนำผลการประเมินการเรียนการสอน มาปรับพฤติกรรมในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการสอน และพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมกับการประเมินผล

๗) ครูมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และนำผลไปใช้พัฒนาผู้เรียน โดยครูจะต้องนำผลการประเมินมากำหนดประเด็นในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในห้อง มีการนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัย เผยแพร่ผลงานวิจัย ครูนำผลงานวิจัยมาประกอบการพัฒนาวิชาชีพครู

๔. รูปแบบการพัฒนาครู การพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของครู จึงเป็นภารกิจสำคัญ รูปแบบการพัฒนาครูมีอยู่ ๖ รูปแบบ ได้แก่

๑) การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยให้มีการจัดทำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามสาขาวิชาทั้งที่ เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับทุกคนและความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งครูสามารถลงทะเบียนเรียนได้ตามความสนใจ ความต้องการและการปฏิบัติงานของครู นอกจากนั้น มีการจัดสื่อทางไกลเสริมความรู้ให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่น รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เป็นต้น

๒) การฝึกอบรม โดยการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามความต้องการของครูและหน่วยงานต้นสังกัด สำหรับวิธีการฝึกอบรมนั้น จะดำเนินการทั้งในรูปแบบการมีห้องเรียนหรือแบบทางไกล

๓) การศึกษาดูงาน เป็นการมุ่งเน้นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ใหม่กับการศึกษาดูงานเฉพาะอย่าง เพื่อนำมาปรับปรุงและแก้ปัญหการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครู

๔) การศึกษาต่อ เป็นการส่งเสริมให้ครูทุกระดับ และประเภทการศึกษามีวุฒิทางการศึกษาอย่างต่ำในระดับปริญญาตรี และเป็นการเตรียมพัฒนาครูประจำการให้มีวุฒิทางการศึกษาสูงขึ้นในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาในสาขาต่างๆ โดยมีจุดเน้น ที่จะพัฒนาครูตามสาขาวิชา รวมทั้ง พัฒนาครูให้เป็นนักคิดนักการศึกษา และนักบริหารต่อไปในอนาคต

๕) การเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ เป็นการจัดกิจกรรมวิชาการที่หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจ และการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู เช่น การสัมมนาทางวิชาการ กิจกรรมของสมาคมวิชาชีพหรือวิชาการ การเผยแพร่และเสนอผลงานวิชาการ การส่งเสริมวินัยและพัฒนาคุณธรรม

๖) การแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ระหว่างสถาบันฝึกอบรมกับสถานศึกษา เป็นการจัดให้มีโครงการแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ระหว่างสถาบันฝึกหัดครูกับสถานศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้อาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูสอน และปฏิบัติงานในสถานศึกษาระดับและประเภทต่าง ๆ และให้ครูอาจารย์ในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูผู้เชี่ยวชาญสอนและปฏิบัติงาน มาปฏิบัติงานในสถาบันฝึกหัดครู ทั้งนี้ จะต้องกำหนดระยะเวลาการไปสอน และปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมยาวนานพอที่จะได้ความรู้และประสบการณ์

ค. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑. ความสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นหน่วยเผยแพร่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน มีชื่อย่อว่า “ศพอ.” ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นมา เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียน ให้การศึกษาอบรมประชาชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างในวันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้ว น้อมนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ของการพัฒนาเพื่อให้ประเทศมีศักยภาพในการแข่งขัน และยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง และมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกบนพื้นฐานแห่งความเป็นไทย

๒. บทบาทศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีอยู่ในชุมชนของสังคมไทย มีบทบาทสำคัญใน ๓ เรื่อง คือ

๑) เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

(๑) ศูนย์ธรรมศึกษา เปิดสอนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก โดยมีพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรธรรมศึกษาของกรมศาสนา

(๒) ศูนย์สอนเสริมวิชาสามัญ และวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจ เปิดสอนเสริมวิชาสามัญเป็นการสอนเสริมพิเศษ เน้นเฉพาะเนื้อหาวิชาที่จำเป็นต้องมีผู้อธิบายหรือให้ความรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจได้โดยง่ายจากการศึกษาด้วยตนเอง และเป็นวิชาที่เด็กต้องการเรียน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาความรู้เพิ่มเติม โดยไม่ต้องจ่ายค่าเรียนพิเศษ นอกจากนี้เปิดสอนวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจของผู้เรียนและตามความเหมาะสมของท้องถิ่น เช่น ดนตรีไทย รำไทย การทำสิ่งประดิษฐ์ การทำดอกไม้ประดิษฐ์ ฯลฯ

(๓) ศูนย์การเรียนรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เปิดสอนเกี่ยวกับการเครื่องคอมพิวเตอร์จากห้องคอมพิวเตอร์ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

(๔) ศูนย์การเรียนรู้ด้านภาษา เปิดสอนเกี่ยวกับการใช้ภาษาต่างๆ จากห้องสอนภาษา (Sound Lab) ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

(๕) ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และการอาชีพ เปิดบริการเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามอัธยาศัย ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชนโดยจัดเป็นห้องสมุดแห่งการเรียนรู้ (Learning Resource Library) ของชุมชน ให้บริการความรู้ทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ การอาชีพ รวมทั้งความรู้เชิงประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว แนะนำสิ่งที่มีอยู่ในวัด เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้รับรู้ข้อมูลและความรู้ที่เป็นจุดเน้นของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละแห่ง อันจะทำให้เกิดมรดกทางปัญญาแก่ผู้เข้าวัด และเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในเรื่อง “ลานบุญ ลานปัญญา” มีส่วนให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข บนพื้นฐานการมีคุณธรรมร่วมกันเป็นการพัฒนาคนในทุกระดับเพื่อรองรับการพัฒนาสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญา และคุณธรรม

(๖) พิพิธภัณฑ์ชุมชนเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เป็นที่เก็บรวบรวมสิ่งของวัตถุ เครื่องมืออาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ที่จะ เป็นสิ่งยืนยันรากเหง้าความเป็นมาของชุมชนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเรื่องราวของโบราณวัตถุล้ำค่า ที่จะ บ่งบอกถึงตัวตนของชุมชนด้วยความภาคภูมิใจ และสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้สู่ลูกหลานต่อไปใน อนาคตอันจะทำให้เกิดมรดกทางปัญญาแก่ผู้เข้าชม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของ และคงอยู่ได้ด้วยการ สร้างสรรค์จากแรงกาย แรงใจ และพลังความคิดของคนในชุมชนเอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง โบราณสถานและวัฒนธรรมของชุมชน

๒) เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน มี บทบาทในการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลายส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ อนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรมไทย ตลอดจนศาสนพิธีที่ทรงคุณค่าให้ดำรงสืบไปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกช่วงวัยของ ประชาชนให้เป็นคนดี มีปัญญาและมีความสุข

(๑) จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของชุมชนเพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมให้เด็ก และเยาวชน รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการบูรณาการ (Integration) โครงการอันหลากหลายของกรมศาสนาเข้าไปในศูนย์แห่งนี้

(๒) จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อธำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีทาง วัฒนธรรมที่งดงามของไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการบวช ประเพณีการหล่อเทียนพรรษา ประเพณีถวายผ้าอาบน้ำฝนประเพณีประจำปีของชุมชน ฯลฯ

(๓) จัดกิจกรรมทางสังคมและอาสาสมัครในรูปแบบของชมรม โดยจัดตั้งชมรม ตามความเหมาะสม ความสนใจ และความพร้อมของชุมชน เป็นชมรมฝึกอาชีพต่างๆ ชมรมอาสาบำเพ็ญ สาธารณประโยชน์ ซึ่งต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจและความต้องการของคนในชุมชนเอง

๓) เป็นศูนย์กลางส่งเสริมอาชีพของชุมชน เปิดบริการเป็นศูนย์ฝึกอาชีพในศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ใช้เป็นที่ฝึกอบรมอาชีพแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชนที่ ต้องการพัฒนาวิชาชีพต่างๆ เช่น งานบริการงานช่างต่างๆ ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า ช่างปูน ช่างเชื่อม งานผลิตเพื่อธุรกิจการค้า ให้ความรู้ความสามารถในการผลิตสินค้าหัตถกรรมหรือสินค้าอื่นตามความ สนใจออกจำหน่าย สร้างงานสร้างรายได้ให้ทุกคนมีงานทำอย่างทั่วถึง ช่วยยกระดับมาตรฐานความ เป็นอยู่ให้สูงขึ้น ช่วยลดปัญหาคนว่างงาน ช่วยให้เศรษฐกิจและสังคมของประเทศดีขึ้น ผ่อนคลาย ปัญหาอาชญากรรม

๓. คุณค่าของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑) ช่วยแก้ปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากการค้นพบตัวเลขของ ปัญหาเยาวชนไทยในขณะนี้เกิดวิกฤตคุณธรรมจริยธรรมอย่างมาก และนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น สร้างความยุ่งยากให้แก่สังคมไทย หากไม่ได้รับการเยียวยาแก้ไขในทันที ปัญหาดังกล่าวจะลุกลาม ขยายไปสู่เยาวชนในวงกว้างจนยากที่จะแก้ไขอันส่งผลกระทบต่อคุณภาพเยาวชนไทยในอนาคต กรม ศาสนาได้สนับสนุนให้การดำเนินการในศูนย์ มีศักยภาพใช้หลักธรรมทางศาสนาเยียวยาจิตใจของเด็ก และเยาวชนและมีจำนวนที่มากพอ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการแก้ปัญหาด้านคุณธรรมของเยาวชน และประชาชนในชุมชนที่สัมผัสได้และสามารถประเมินผลงานที่เป็นรูปธรรมได้

๒) ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับเยาวชนและประชาชนทั่วประเทศ โดยให้ศูนย์ฯ เป็นฐานของชุมชนที่มั่นคงและเข้มแข็ง ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชนตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ได้ และยังเป็น การดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นพัฒนาคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๓) ช่วยขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้บรรลุเป้าหมาย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สามารถสนองนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๑ โดยการเสริมสร้างบทบาทของสถาบันครอบครัวกับสถาบันทางศาสนา ในการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดีสร้างกระแสเชิงบวกให้แก่สังคม และเปิดพื้นที่สาธารณะที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน ส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมของศาสนา มาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้น โดยเฉพาะนโยบายสำคัญของ ฯพณฯ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีที่มุ่งหวังสร้างพื้นที่ดี และสร้างสรรค์เอาน้ำดีไล่ น้ำเสีย โดยจัดทำโครงการลานบุญลานปัญญา ปรับปรุงสถานที่ของศาสนาต่างๆ เช่น วัด ให้เป็นศูนย์กลาง การทำกิจกรรมของชุมชน เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในการทำโครงการขนาดเล็กในชุมชนต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่ต้องการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งทั้งด้านจิตใจและด้านเศรษฐกิจ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลดังกล่าวสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

๔) ช่วยฟื้นฟูความเข้มแข็งของวัดในอดีตให้กลับคืนสู่สังคม โดยมีความมุ่งหวังที่จะพลิกฟื้นบทบาทของวัดให้เป็นฐานการปฏิบัติการ เนื่องจากวัดในอดีตมีบทบาทมากมายที่ค้าสู่สังคมไทยให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคง วัดเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของชุมชน และมีบทบาทต่อคนในชุมชน นับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย กล่าวคือวัดเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวบ้าน มีพระสงฆ์เป็นผู้นำชาวบ้านคอยให้คำปรึกษาสั่งสอน วัดยังเป็นที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของทุกคนในช่วงเวลาต่างๆ ของชีวิต เป็นแหล่งอบรมทางปัญญาให้แก่เด็กเป็นแหล่งรวมสรรพวิชาความรู้ทั้งมวล เป็นศูนย์รวมศิลปะและวัฒนธรรม เป็นพิพิธภัณฑ์ เป็นรมณีสถาน เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นที่ให้บริการด้านฌาปนกิจ เป็นสถานที่ชุมนุม พบปะสังสรรค์ จากความสำคัญของวัดในอดีตที่มีมากมายนี้ ทำให้กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จำเป็นต้องค้นหาและฟื้นฟูสิ่งดีๆ ในอดีตโดยเฉพาะสิ่งดีในวัดให้คืนกลับมาสู่สังคมไทย โดยพลิกฟื้นบทบาทของวัดที่ดิ่งงามในอดีตที่เหมาะสมและเข้ากับสถานการณ์ของสังคมปัจจุบันให้กลับคืนกลับมาสู่ชุมชน โดยมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทำหน้าที่ต่างๆ เช่น เป็นศูนย์กลางชุมชน เป็นศูนย์จัดกิจกรรมของชุมชน เป็นศูนย์ฝึกอาชีพของชุมชน เป็นศูนย์เก็บรวบรวมมรดกและวัฒนธรรมไทย เป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์ของชุมชนที่มีค่าต่อจิตใจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของชุมชน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกกลุ่มอาชีพ ให้เข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น

๕) ช่วยพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ร่วมดำเนินกิจกรรม รวมทั้งร่วมตรวจสอบในทุกระดับด้วยคนในชุมชนเองเพื่อ “ทำให้คนไทยมีความสุขอย่างยั่งยืน” โดยยึด

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๓) เป็นเข็มทิศในการทำงาน ซึ่งรัฐบาลได้วางกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศมุ่งสู่ความ “มั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน” โดยการนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางในการพัฒนาและบริหารประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุลในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจและสังคม บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม เน้นพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและการสร้างจิตสำนึกสาธารณะสู่การเป็นสังคมแห่งปัญญา

๖) ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแนวปฏิรูปการศึกษา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์การเรียนรู้การสอนที่มีหลักสูตรเฉพาะของตนเอง ตามหลักสูตรการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ฉบับกรมการศาสนา พ.ศ. ๒๕๕๐ และส่งเสริมการใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ให้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และเป็นหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เพื่อมุ่งหวังต่อยอดและเติมเต็มความเป็นมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นความหลากหลายในการเรียนการสอน สร้างโอกาส สร้างทางเลือกสำหรับคนหลายกลุ่มในทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม ตามโอกาสและความสนใจ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างสรรค์สังคม กับทั้งมีความสอดคล้องกับการศึกษาในระบบโรงเรียนและการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยที่เน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความสุขบนพื้นฐานแห่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้มีความรู้ในศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามของไทย ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๗) ช่วยปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของชุมชนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ โดยได้มีการปรับบทบาทใหม่ของศูนย์ฯ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความทันสมัยและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ที่ไร้พรมแดน ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการทำงานในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยใช้ IT ในการแสวงหาความรู้จากโลกอินเทอร์เน็ต พร้อมไปกับการสร้างกระแส กระตุ้นเร้าให้ทุกภาคส่วนเกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทย โดยมีศูนย์ฯ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนทั้งด้านจิตใจและด้านเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งจะเป็นพลังมหาศาลที่จะขับเคลื่อนเชื่อมโยงกิจกรรมการพัฒนาในทุกมิติสู่ชุมชน สร้างครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็งประเทศชาติมั่นคง

๘) ช่วยนำทุนทางสังคมมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าและร่วมฟื้นฟูวิถีชีวิตไทยโดยใช้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในวัด ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่มีคุณค่าและเข้มแข็งของไทย มาเป็นฐานในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมประชาชน มีพระภิกษุผู้ซึ่งได้รับความนับถือ เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนซึ่งจะช่วยลดช่องว่างระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกกับวัฒนธรรมตะวันออกให้มีความสมดุลตามวิถีไทย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะเป็นแหล่งฟื้นฟูอารยธรรมของไทยที่เคยรุ่งเรืองในอดีตให้กลับคืนสู่ชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนได้รู้จักตัวตนของตนเองมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้มีการยึดถือตามหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความสมดุลตามวิถีไทย

๔. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑) พัฒนาเด็ก เยาวชนและประชาชนให้มีปัญญาและคุณธรรม

(๑) ส่งเสริมให้เด็กเยาวชนและประชาชนได้รับการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจากศูนย์การเรียนรู้ “ธรรมศึกษา”

(๒) ช่วยให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้รับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้และทักษะในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

(๓) เด็กที่จบธรรมศึกษาตามหลักสูตรของกรมการศาสนาจะได้รับสิทธิพิเศษโดยจะระบุการจบไว้ในหลักฐานการจบการศึกษาของเด็ก นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังได้มีคำสั่งให้สถานศึกษาพิจารณารับเด็กที่จบการศึกษาทางธรรม คือ “ธรรมศึกษา” ตรี โท เอก จากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

(๔) ช่วยทำให้เด็ก เยาวชน ผู้เรียนมีความเข้าใจในวิชาที่เรียนในโรงเรียนมากขึ้นจากการสอนเสริม

(๕) ส่งเสริมให้เด็กแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกการทำงานเป็นหมู่ เคารพในสิทธิ และฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ส่งเสริมเสริมเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๖) เสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ในการทำงาน การบริหารจัดการศูนย์ฯ และแก้ไขปัญหาในชุมชน

(๗) ก่อให้เกิดประโยชน์ทางปัญญา คือ สร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตและอนุรักษ์และพัฒนาศักยภาพปัญญาของเด็กและเยาวชน

(๘) ก่อให้เกิดประโยชน์ทางกาย คือ เสริมสร้างสุขภาวะทางกาย สนับสนุนบริการสุขภาพสู่ครอบครัวส่งเสริมด้านโภชนาการ ฯลฯ

(๙) ก่อให้เกิดประโยชน์ทางจิต คือ สนับสนุนความเป็นอิสระ พัฒนาความเชื่อมั่น/ความภูมิใจ

๒) เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่หลากหลาย

(๑) เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประเทศไทย

(๒) เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจของชุมชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

(๓) เป็นแหล่งสืบค้นความรู้ได้ตลอดเวลา บริการการเรียนรู้ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิตของคนในชุมชน

(๔) เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และพระพุทธศาสนาของชุมชน และเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกระดับ ได้เข้าวัดเพื่อเรียนรู้พระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ด้วยตนเองตามอัธยาศัย และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้หลากหลายตามความสนใจ

(๕) เป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาและเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชน

(๖) เป็นการกระจายแหล่งบริการทางการศึกษา ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชนให้ครอบคลุม ทั่วถึงทุกพื้นที่มากยิ่งขึ้น

(๗) เป็นศูนย์รวมของการยกระดับการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

(๘) เป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน กลมกลืนกับวิถีชีวิตชุมชน ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดสังคมการเรียนรู้และการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งเสริมสร้างวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย

๓) เป็นฐานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

(๑) สร้างความมั่นใจ เพิ่มศักยภาพและยกระดับฐานะของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการฝึกอบรมเสริมตามความสนใจ

(๒) สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ให้มีการพัฒนาต่อยอดให้ตรงตามรสนิยมของตลาด นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสินค้าพื้นบ้านไทย

(๓) ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พื้นฟูการอาชีพพื้นบ้านของชุมชนให้มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แสวงหาความสนใจร่วมสู่ความเข้มแข็งในอนาคต

(๔) ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพตามความสนใจ อันเป็นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้าข้างและพึ่งตนเองได้

(๕) ส่งเสริมการสร้างอาชีพและรายได้จากภาคบริการพื้นบ้าน เช่น นวดแผนไทย การอบสมุนไพร ให้เป็นกิจกรรมในครอบครัวและชุมชน

๔) เป็นสายใยเชื่อมสัมพันธ์ชุมชน

(๑) เสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องในทุกกระดับ

(๒) ก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างวัด บ้าน และโรงเรียน อันจะเป็นแหล่งรวมคนในชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เกิดจากพื้นฐานของความร่วมมือของคนในชุมชนเองอย่างแท้จริงเนื่องจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นของชุมชนที่จัดดำเนินการโดยชุมชน โรงเรียน และวัด

(๓) เป็นศูนย์กลางการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชนในการใช้ทรัพยากรร่วมกันในชุมชน

(๔) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยราชการต่างๆ เช่น กรมศาสนา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น อบจ. อบต. ทุกแห่ง ได้ให้การสนับสนุนศูนย์ฯ เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของท้องถิ่น โดยมีการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ส่งเสริมพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของวัฒนธรรมและศาสนา เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี ยึดมั่นในหลักจริยธรรมคุณธรรมและหลักประชาธิปไตย

๕. บทบาทหน้าที่ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นแหล่งพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของชุมชน ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้เข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนา ซึ่งนับเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ศีลธรรม ศึกษาอบรมบ่มนิสัย และสร้าง

จิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาแต่เริ่มแรก นับเป็นวิธีการในรูปแบบประเพณีไทยอย่างหนึ่ง
 ได้รักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นคงอยู่ได้ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของศูนย์ศึกษา
 พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีการดำเนินการดังนี้

๑) เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และปลูกฝังศีลธรรมของ
 ชุมชนกลุ่มเป้าหมายได้แก่ เด็ก เยาวชน และประชาชนได้เข้าถึงหลักธรรมและวิถีปฏิบัติตามหลักธรรม
 ที่ถูกต้อง

๒) ใช้หลักสูตรธรรมศึกษาชั้น ตี๋ โท เอก โดยเปิดทำการเรียนการสอน ซึ่ง
 แล้วแต่สภาพและความเหมาะสมของแต่ละศูนย์ (ตัวอย่าง) ดังนี้ (๑) กลุ่มเด็ก เยาวชน เปิดสอนทุกวัน
 เสาร์-อาทิตย์ ในช่วงเช้าหรือช่วงบ่าย ซึ่งเด็กที่สอบผ่านธรรมศึกษาชั้นตี๋ โท เอก จะได้รับการบันทึก
 ลงในหลักฐานการจบการศึกษาในทุกระดับตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความเห็นชอบและได้ส่ง
 การให้สถานศึกษาดำเนินการแล้ว (๒) กลุ่มประชาชนที่สนใจเข้าเรียน เปิดสอนทุกวันในช่วงเช้าหรือ
 ช่วงบ่าย

๓) สอนเสริมในวิชาที่เด็ก เยาวชน และประชาชนให้ความสนใจเป็นพิเศษ ซึ่งจะ
 หลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน อาทิ สุขศึกษาและพลศึกษา ทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์
 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การงานและ
 อาชีพ ภาษาต่างประเทศ คอมพิวเตอร์ และวิชาบาลีศึกษา โดยจะมีการสอดแทรกเรื่องคุณธรรม
 จริยธรรม/ความรู้ทางพระพุทธศาสนาทุกวิชา ทั้งนี้ แล้วแต่ศักยภาพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา
 วันอาทิตย์

๔) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะเปิดทำการสอน โดยรับผู้เรียนไม่
 จำกัดจำนวนแต่จำกัดจำนวนในห้องเรียนให้เรียนห้องละไม่เกิน ๔๐ คนต่อห้องเรียน เพื่อให้มีคุณภาพ
 ในการจัดการเรียนรู้ ให้ทุกศูนย์ฯ สามารถให้ความรู้แก่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย

๕) เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยศูนย์
 ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีบทบาทต่อการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาส่งเสริมให้เกิดการ
 เรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมไทย ตลอดจนศาสนพิธีของชาวพุทธ ซึ่งการจัด
 กิจกรรมเป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เป็นการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประชาชนให้เป็นคนดี มี
 ศีลธรรม ผู้เรียนจะเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นศูนย์รวมของชุมชนในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา
 ของชุมชน

๖. แนวทางการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

การดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นงานของผู้อุทิศตน เพื่อ
 พระพุทธศาสนา และเพื่อเด็ก เยาวชน และประชาชน เพราะผู้ดำเนินการนอกจากจะมีความรู้
 ความสามารถแล้ว ยังจำเป็นจะต้องมีศรัทธา ความเชื่อ ความมั่นใจ ในสิ่งที่ตั้งถาม มีจาคะ คือความ
 เสียสละทุกๆ ด้าน มีกัตตุกัมยตาฉันทะ คือความมีใจรักที่จะทำในสิ่งนั้นๆ ให้บรรลุผล มีวิริยะ คือ
 ความพยายามที่จะทำ มีจิตตะ คือความสนใจในสิ่งที่จะทำ และมีวิมังสา คือประเมินผลในสิ่งที่ทำ
 สม่าเสมอ จึงจะดำเนินการได้ประสบผลสำเร็จ ดังนี้

ในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำเป็นจะต้องมีการประเมินศักยภาพและความพร้อมในด้านต่างๆ เพื่อให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่จัดตั้งขึ้นประสบผลสำเร็จ สามารถดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

๑) ด้านบุคลากร

- มีผู้บริหารที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและได้รับความศรัทธาจากคนในชุมชนที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือศูนย์ฯ ในด้านต่างๆ
- มีครูที่เป็นฆราวาสและพระสงฆ์ในจำนวนที่พอเพียง และเป็นครูที่มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน โดยมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน มีครูพระสอนศีลธรรมในวัดที่สามารถเื้ออำนวยการสอนธรรมศึกษาให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนได้
- มีบุคคลผู้มีความมุ่งมั่น ในจำนวนที่มากเพียงพอและพร้อมที่จะเสียสละแรงกายแรงใจมาร่วมกันทำงานโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
- ในชุมชนมีชาวบ้านอาศัยอยู่รอบๆ บริเวณที่จัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นจำนวนมาก และเห็นความสำคัญของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
- มีกลุ่มเป้าหมายมากเพียงพอที่จะจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

- ผู้นำชุมชนให้การสนับสนุนและยินดีให้ความร่วมมือในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
- คนในชุมชนให้ความสนใจและส่งบุตรหลานมาศึกษาในศูนย์ฯ
- ความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนเป็นไปด้วยดี
- มีหน่วยงานหรือเครือข่ายที่เข้มแข็งและพร้อมที่จะให้การสนับสนุน เช่น อบจ. อบต. เทศบาล พุทธสมาคมจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานเขตการศึกษาในพื้นที่
- มีชุมชนและโรงเรียนอยู่รอบๆ วัด หลายชุมชน และหลายโรงเรียนที่มีศักยภาพและพร้อมที่จะร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๓) ด้านงบประมาณ

- มีงบประมาณเพียงพอที่จะดำเนินการหรือมีแหล่งที่จะให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง เช่น จากมูลนิธิ องค์กร บริษัท ห้างร้าน หรือประชาชนผู้มีจิตศรัทธาที่จะร่วมบริจาคเพื่อสมทบทุนในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๔.๒.๓ การยกกร่างรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

สรุปผลการวิเคราะห์เอกสารและผลการสัมมนาเพื่อยกร่างรูปแบบฯ ได้ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ (ฉบับร่าง) ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) หลักการ ๒) จุดมุ่งหมาย ๓) ระบบการดำเนินการ ๔) กระบวนการพัฒนา มีรายละเอียด ดังนี้

๑. หลักการ

๑) พัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

(๑) ศูนย์ธรรมศึกษา เปิดสอนธรรมศึกษา ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก โดยมีพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรธรรมศึกษาของกรมการศาสนา

(๒) ศูนย์สอนเสริมวิชาสามัญ และวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจ เปิดสอนเสริมวิชาสามัญเป็นการสอนเสริมพิเศษเน้นเฉพาะเนื้อหาวิชาที่จำเป็นต้องมีผู้อธิบายหรือให้ความรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจได้โดยง่ายจาก การศึกษาด้วยตนเอง และเป็นวิชาที่เด็กต้องการ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาความรู้เพิ่มเติม โดยไม่ต้องจ่ายค่าเรียนพิเศษ นอกจากนี้เปิดสอนวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจของผู้เรียนและตามความเหมาะสมของท้องถิ่น เช่น ดนตรีไทย รำไทย การทำสิ่งประดิษฐ์ การทำดอกไม้ประดิษฐ์ ฯลฯ

(๓) ศูนย์การเรียนรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เปิดสอนเกี่ยวกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ จากห้องคอมพิวเตอร์ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

(๔) ศูนย์การเรียนรู้ด้านภาษา เปิดสอนเกี่ยวกับการใช้ภาษาต่างๆจากห้องสอนภาษา (Sound Lab) ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

(๕) ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และการอาชีพ เปิดบริการเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามอัธยาศัย ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชน โดยจัดเป็นห้องสมุดแห่งการเรียนรู้ (Learning Resource Library) ของชุมชน ให้บริการความรู้ทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ การอาชีพ รวมทั้ง ความรู้เชิงประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว แนะนำสิ่งที่มีอยู่ในวัด เพื่อให้เด็กเยาวชนและประชาชนได้รับรู้ข้อมูลและความรู้ที่เป็นจุดเน้นของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละแห่ง อันจะทำให้เกิดมรดกทางปัญญาแก่ผู้เข้าวัด กับทั้งเป็นการปฏิรูปสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุข บนพื้นฐานการมีคุณธรรมร่วมกัน เป็นการพัฒนาคนในทุกระดับเพื่อรองรับการพัฒนาสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาและคุณธรรม

(๖) พิพิธภัณฑ์ชุมชน เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เป็นที่เก็บรวบรวมสิ่งของวัตถุ เครื่องมืออาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ที่จะเป็นสิ่งยืนยันรากเหง้าความเป็นมาของชุมชนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเรื่องราวของโบราณวัตถุล้ำค่า ที่จะบ่งบอกถึงตัวตนของชุมชนด้วยความภาคภูมิใจ และสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้สู่ลูกหลานต่อไปในอนาคตอันจะทำให้เกิดมรดกทางปัญญาแก่ผู้เข้าชม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของ และ คงอยู่ได้ด้วยการสร้างสรรค์จากแรงกาย แรงใจ และพลังความคิดของคนในชุมชนเอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานและวัฒนธรรมของชุมชน

๒) พัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน

(๑) การจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลายส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ อนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมไทย ตลอดจนศาสนพิธีที่ทรงคุณค่าให้ดำรงสืบไป เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกช่วงวัยของประชาชนให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข

(๒) จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชน เพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรม ให้เด็กและเยาวชน รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการบูรณาการ (Integration) โครงการอันหลากหลาย ของกรมการศาสนาเข้าไปในศูนย์แห่งนี้

(๓) จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อธำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีทางวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการบวช ประเพณีหล่อเทียนพรรษา ประเพณีถวายผ้าอาบน้ำฝน ประเพณีประจำปีของชุมชน เป็นต้น

(๔) จัดกิจกรรมทางสังคมและอาสาสมัครในรูปแบบของชมรม โดยจัดตั้งชมรมตามความเหมาะสม ความสนใจและความพร้อมของชุมชน เป็นชมรมฝึกอาชีพต่างๆ ชมรมอาสาบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ซึ่งต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจและความต้องการของคนในชุมชนเอง

๓) พัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางการส่งเสริมอาชีพของชุมชน โดยเปิดบริการเป็นศูนย์ฝึกอาชีพในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ใช้เป็นที่ฝึกอบรมอาชีพแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชนที่ต้องการพัฒนาวิชาชีพต่าง ๆ เช่น งานบริการงานช่างต่างๆ ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า ช่างปูน ช่างเชื่อม ช่างจักรสาน งานผลิตเพื่อธุรกิจการค้า ให้มีความรู้ความสามารถ ในการผลิตสินค้าหัตถกรรมหรือสินค้าอื่นตามความสนใจออกจำหน่าย สร้างงานสร้างรายได้ ให้ทุกคนมีงานทำ อย่างทั่วถึง ช่วยยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น ช่วยลดปัญหาคนว่างงาน ช่วยให้เศรษฐกิจและสังคมของประเทศดีขึ้น ผ่อนคลายปัญหาอาชญากรรม

๒. จุดมุ่งหมาย

เพื่อการพัฒนาทักษะครูในโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ให้สามารถที่จะสร้างเสริมให้เกิดชุมชนคุณธรรม สังคมคุณธรรมจากการใช้พลังบวร คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร)

๓. ระบบการดำเนินการ

๑) แต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ

๒) ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาในทิศทางการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๓) คณะกรรมการบริหารนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๔) คณะกรรมการโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) เห็นชอบ

๕) ประชุมชี้แจงคณะครู กรรมการ และบุคคลที่เกี่ยวข้องเครื่องรับฟังความคิดเห็นและวางแผนดำเนินการร่วมกัน

๘) ดำเนินการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดยมีการประเมินผลและสรุปรายงานผลการดำเนินการในภาพรวมให้แก่ผู้มีคณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบต่อไป

๔. กระบวนการพัฒนา

๑) จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์

๒) มีการสรรหาบุคลากรและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา

- ๓) ส่งเสริมให้ครูที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน
- ๔) เร่งจัดหาครูที่มีความรู้และทักษะด้านวิชาชีพ เช่น ครูสอนนาฏศิลป์ มวยไทย ดนตรี โขน เป็นต้น
- ๕) เร่งรัดปรับปรุงสถานภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษามีสถานภาพเป็น พนักงานของรัฐ
- ๖) ส่งเสริมครูและบุคลากรมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ที่มีคุณภาพ
- ๗) ส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ
- ๘) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา
- ๙) เสริมสร้างขวัญ กำลังใจ ความก้าวหน้า และมั่นคงในอาชีพของบุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน
- ๑๐) สรรหาบุคลากรให้เพียงพอต่อการบริหารและการจัดการเรียนการสอน
- ๑๑) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ เพิ่มทักษะในสายงานแต่ละแผนก

๔.๓ ผลการเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ที่สร้างขึ้นภายใต้คำปรึกษาข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยผลการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ สรุปผลการนำเสนอ ได้แก่ มี ๒ ส่วน คือ ๑) ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) และ ๒) ผลการปรับปรุงรูปแบบ ดังนี้

๔.๓.๑ ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากการจัดประชุมสนทนากลุ่มผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดยจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ อาคารเรียนรวมโชนสี (ชั้น ๕ ห้องสี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน ๘ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิดังรายละเอียดในภาคผนวก) สรุปผลการสนทนากลุ่มดังแสดงในตารางที่ ๔.๗

ตารางที่ ๔.๗ สรุปผลการสนทนากลุ่ม

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
ภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ (ฉบับร่าง) ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) หลักการ ๒) จุดมุ่งหมาย ๓) ระบบการดำเนินการ ๔) กระบวนการพัฒนา	- ควรเพิ่มแผนภาพรูปแบบ
๑. หลักการ ๑. พัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ๑.๑ ศูนย์ธรรมศึกษา เปิดสอนธรรมศึกษา ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก โดยมีพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรธรรมศึกษาของกรมการศาสนา ๑.๒ ศูนย์สอนเสริมวิชาสามัญ และวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจ เปิดสอนเสริมวิชาสามัญเป็นการสอนเสริมพิเศษเน้นเฉพาะเนื้อหาวิชาที่จำเป็นต้องมีผู้อธิบายหรือให้ความรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจได้โดยง่ายจาก การศึกษาด้วยตนเอง และเป็นวิชาที่เด็กต้องการ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาความรู้เพิ่มเติม โดยไม่ต้องจ่ายค่าเรียนพิเศษ นอกจากนี้เปิดสอนวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจของผู้เรียนและตามความเหมาะสมของท้องถิ่น เช่น ดนตรีไทย รำไทย การทำสิ่งประดิษฐ์ การทำดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น ๑.๓ ศูนย์การเรียนรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เปิดสอนเกี่ยวกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ จากห้องคอมพิวเตอร์ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๑.๔ ศูนย์การเรียนรู้ด้านภาษา เปิดสอนเกี่ยวกับการใช้ภาษาต่างๆจากห้องสอนภาษา (Sound Lab) ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน	- ควรปรับปรุงหลักการให้ตรงกับรูปแบบ คือ ทักษะครูและหลักการโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ดังนี้ ๑. หลักการ หลักการในการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ประกอบด้วย ๒ หลักการ ดังนี้ ๑) การพัฒนาทักษะของครู เป็นกระบวนการพัฒนาทักษะของครู ๖ ทักษะ ประกอบด้วย การวางแผนการจัดการเรียนการสอนและบทเรียน (Course and lesson planning) การจัดการชั้นเรียน (Classroom management) การเรียนรู้เทคโนโลยี (Learning Technologies) องค์ความรู้ในวิชา (Subject knowledge) ความเข้าใจในนักเรียน (Understanding your learners) และทักษะครูในศตวรรษที่ ๒๑ (Teacher Skills on 21st Century) ๒) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์กลางที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ประกอบด้วย (๑) พัฒนาเด็ก เยาวชนและประชาชนให้มีปัญญาและคุณธรรม (๒) เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่หลากหลาย (๓) เป็นฐานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (๔) เป็นสายใยเชื่อมสัมพันธ์ชุมชน

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
อาทิตย์ ๑.๕ ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และการอาชีพ เปิดบริการเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามอัธยาศัย ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็กเยาวชน โดยจัดเป็นห้องสมุดแห่งการเรียนรู้ (Learning Resource Library) ของชุมชน ให้บริการความรู้ทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ การอาชีพ รวมทั้ง ความรู้เชิงประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว แนะนำสิ่งที่มีอยู่ในวัด เพื่อให้เด็กเยาวชนและประชาชนได้รับรู้ข้อมูล และความรู้ที่เป็นจุดเน้นของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละแห่ง อันจะทำให้เกิดมรดกทางปัญญาแก่ผู้เข้าวัด กับทั้งเป็นการปฏิรูปสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุข บนพื้นฐานการมีคุณธรรมร่วมกัน เป็นการพัฒนาค้นในทุกระดับเพื่อรองรับการพัฒนาสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาและคุณธรรม ๑.๖ พิพิธภัณฑ์ชุมชน เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เป็นที่เก็บรวบรวมสิ่งของวัตถุ เครื่องมืออาชีพ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ที่จะเป็นสิ่งยืนยันรากเหง้าความเป็นมาของชุมชนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเรื่องราวของโบราณวัตถุล้ำค่า ที่จะบ่งบอกถึงตัวตนของชุมชนด้วยความภาคภูมิใจ และสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้สู่ลูกหลานต่อไปในอนาคต อันจะทำให้เกิดมรดกทางปัญญาแก่ผู้เข้าชม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของ และ คงอยู่ได้ด้วยการสร้างสรรค์จากแรงกาย แรงใจ และพลังความคิดของคนในชุมชนเอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานและวัฒนธรรมของชุมชน ๒. พัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน ๒.๑ การจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ อนุรักษ์ สืบสาน	

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
วัฒนธรรมไทย ตลอดจนศาสนาพิธีที่ทรงคุณค่าให้ดำรงสืบไป เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกช่วงวัยของประชาชนให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข ๒.๒ จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชน เพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรม ให้เด็กและเยาวชน รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการบูรณาการ โครงการอันหลากหลายของกรมศาสนาเข้าไปในศูนย์แห่งนี้ ๒.๓ จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อธำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีทางวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการบวช ประเพณีหล่อเทียนพรรษา ประเพณีถวายผ้าอาบน้ำฝน ประเพณีประจำปีถิ่นของชุมชน เป็นต้น ๒.๔ จัดกิจกรรมทางสังคมและอาสาสมัครในรูปแบบของชมรม โดยจัดตั้งชมรมตามความเหมาะสม ความสนใจและความพร้อมของชุมชน เป็นชมรมฝึกอาชีพต่างๆ ชมรมอาสาบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ซึ่งต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจและความต้องการของคนในชุมชนเอง ๓. พัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางการส่งเสริมอาชีพของชุมชน โดยเปิดบริการเป็นศูนย์ฝึกอาชีพในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ใช้เป็นที่ฝึกอบรมอาชีพแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชนที่ต้องการพัฒนาวิชาชีพต่าง ๆ เช่น งานบริการ งานช่างต่างๆ ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า ช่างปูน ช่างเชื่อม ช่างจักรสาน งานผลิตเพื่อธุรกิจการค้า ให้มีความรู้ความสามารถ ในการผลิตสินค้าหัตถกรรมหรือสินค้าอื่นตามความสนใจออกจำหน่าย สร้างงานสร้างรายได้ ให้ทุกคนมีงานทำ อย่างทั่วถึง ช่วยยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น ช่วยลดปัญหาคนว่างงาน ช่วยให้เศรษฐกิจและสังคมของประเทศดีขึ้น ผ่อนคลายปัญหาอาชญากรรม	

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
๒. จุดมุ่งหมาย เพื่อการพัฒนาทักษะครูในโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ให้สามารถที่จะสร้างเสริมให้เกิดชุมชนคุณธรรม สังคมคุณธรรมจากการใช้พลังบวร คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร)	- ควรปรับปรุงให้สมบูรณ์ดังนี้ ๒. จุดมุ่งหมาย ๑) เพื่อการพัฒนาทักษะครูในโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ให้สามารถที่จะสร้างเสริมให้เกิดชุมชนคุณธรรม สังคมคุณธรรมจากการใช้พลังบวร คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร) ๒) เพื่อให้โรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ได้ดำเนินการพัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชนและศูนย์กลางการส่งเสริมอาชีพของชุมชน
๓. ระบบการดำเนินการ ๑) แต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ๒) ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาในทิศทางการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ๓) คณะกรรมการบริหารนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ๔) คณะกรรมการโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) เห็นชอบ ๕) ประชุมชี้แจงคณะครู กรรมการ และบุคคลที่เกี่ยวข้องเครือข่ายรับฟังความคิดเห็นและวางแผนดำเนินการร่วมกัน ๖) ดำเนินการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดยมีการประเมินผลและสรุปรายงานผลการดำเนินการในภาพรวมให้แก่ผู้มีคณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบต่อไป	- มีเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการวางแผนในข้อที่ ๕) - ได้ปรับปรุงใหม่ดังนี้ ๓. ระบบการดำเนินการ ๑) แต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ๒) ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาในทิศทางการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ๓) คณะกรรมการบริหารนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ๔) คณะกรรมการโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) เห็นชอบ ๕) ประชุมชี้แจงคณะครู กรรมการ และบุคคลที่เกี่ยวข้องเครือข่ายรับฟังความคิดเห็นและวางแผนดำเนินการร่วมกัน ได้แก่ (๑) จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์ (๒) มีการสรรหาบุคลากรและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา (๓) ส่งเสริมให้ครูที่มีความรู้ ความสามารถ

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
	ในการจัดการเรียนการสอน (๔) เร่งจัดหาครูที่มีความรู้และทักษะด้านวิชาชีพ เช่น ครูสอนนาฏศิลป์ มวยไทย ดนตรี โขน เป็นต้น (๕) เร่งรัดปรับปรุงสถานภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษามีสถานภาพเป็นพนักงานของรัฐ (๖) ส่งเสริมครูและบุคลากรที่มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ (๗) ส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ (๘) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (๙) เสริมสร้างขวัญ กำลังใจ ความก้าวหน้า และมั่นคงในอาชีพของบุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน (๑๐) สรรหาบุคลากรให้เพียงพอต่อการบริหารและการจัดการเรียนการสอน (๑๑) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ เพิ่มทักษะในสายงานแต่ละแผนก ๖) ดำเนินการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดยมีการประเมินผลและสรุปรายงานผลการดำเนินการในภาพรวมให้แก่ผู้มีคณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบต่อไป
๔. กระบวนการพัฒนา ๑) จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์ ๒) มีการสรรหาบุคลากรและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา ๓) ส่งเสริมให้ครูที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ๔) เร่งจัดหาครูที่มีความรู้และทักษะด้านวิชาชีพ	- ควรเพิ่มทักษะครูในศตวรรษที่ ๒๑ - ควรปรับกระบวนการพัฒนาเป็น ๒ อย่าง คือ ๑) ทักษะครู และการพัฒนาทักษะครู - ได้ปรับปรุงใหม่ ดังนี้ ๔. กระบวนการพัฒนา กระบวนการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ประกอบด้วยทักษะ

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
เช่น ครูสอนนาฏศิลป์ มวยไทย ดนตรี โขน เป็นต้น ๕) เร่งรัดปรับปรุงสถานภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษามีสถานภาพเป็นพนักงานของรัฐ ๖) ส่งเสริมครูและบุคลากรมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ๗) ส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ ๘) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ๙) เสริมสร้างขวัญ กำลังใจ ความก้าวหน้า และมั่นคงในอาชีพของบุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน ๑๐) สรรหาบุคลากรให้เพียงพอต่อการบริหารและการจัดการเรียนการสอน ๑๑) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ เพิ่มทักษะในงานแต่ละแผนก	ของครูและกระบวนการพัฒนาทักษะครู ดังนี้ ก. ทักษะของครู ทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ๖ ทักษะ ดังนี้ ๑. ทักษะการวางแผนการจัดการเรียนการสอนและบทเรียน เป็นการเตรียมการสอนของครู เพื่อให้บทเรียนน่าสนใจและตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้และสร้างความตระหนักทางวัฒนธรรม และสังคมที่หลากหลายของชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง ความสำคัญของการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้และบทเรียน คือ ครูจะเข้าใจในบทเรียนและสามารถเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ทั้งยังได้พบความต้องการของนักเรียนสามารถวางแผนเพื่อคัดเลือก พัฒนาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างสัมพันธ์กัน ครูสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดระหว่างการเรียนการสอนได้ ซึ่งทำให้ครูสามารถพลิกแพลงหัวข้อขณะนั้นได้โดยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักในการสอน มีลักษณะดังนี้ ๑.๑ การกำหนดความต้องการของนักเรียน คือ การตระหนักต่อความต้องการและผลตอบรับจากนักเรียน ซึ่งเกิดจากการวางแผนบทเรียนของครู ๑.๒ จุดประสงค์หลักและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ประกอบด้วยสาระสำคัญในชั้นเรียน การตระหนักในปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหานั้นได้ ๑.๓ การฝึกนักเรียน เป็นการเน้นเนื้อหาในบทเรียนเพื่อให้นักเรียนเรียนดีขึ้น สามารถค้นหาวิธีการเพื่อตอบคำถามนั้นได้ ๑.๔ เนื้อหาและภาระงาน เป็นการแสดงถึงวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งของบทเรียน บทเรียนที่ดีสามารถแสดงผลลัพธ์ที่เกิดจาก

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
	การเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ ดังนั้น การวางแผนบทเรียนควรน่าสนใจและภาระงานมีกำหนดระยะเวลาการทำงานเหมาะสม มีเหตุผลและต่อเนื่อง ๑.๕ วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ กำหนดวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของบทเรียนและลักษณะของนักเรียน โดยคำนึงถึงลิขสิทธิ์ของสื่ออุปกรณ์เหล่านั้น ๑.๖ การประเมินผลนักเรียน เป็นการประเมินผลจากหลักสูตรและบทเรียนในชั้นเรียน ๑.๗ การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม เป็นสิ่งที่ตอบสนองความสำเร็จของบทเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสร้างโอกาสให้เกิดการวางแผนให้กับนักเรียนในอนาคต ๒. ทักษะการจัดการชั้นเรียน เป็นความสามารถด้านการวางแผนการจัดการ สนับสนุนให้มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในชั้นเรียน และการจัดกิจกรรม สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ได้เห็นถึงความต้องการและความสามารถที่แตกต่างของนักเรียน โดยต้องตระหนักในเรื่องความเท่าเทียมและมีหัวข้อการเรียนรู้หลากหลาย ประกอบด้วย ๒.๑ การจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ เป็นการจัดชั้นเรียนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายโดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ๒.๒ การจัดการกับปฏิสัมพันธ์ของนักเรียน ครูต้องแสดงบทบาทต่อผู้เรียนอย่างเหมาะสมตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้น อาจจัดเป็นแบบรายบุคคลเป็นคู่ หรือรวมกลุ่มทำกิจกรรมและภาระงานที่ครูมอบหมายให้เหมาะสมตามระยะเวลา โดยครูต้องจัดให้มีความสมดุลกัน

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
	๒.๓ การจัดการบทเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องกำหนดภาระงานและชิ้นงานให้ชัดเจน มีรายละเอียดตามความเหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น ๒.๔ การจัดการความสัมพันธ์และพฤติกรรม จัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้เพื่อให้ นักเรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้และความสัมพันธ์กันในเชิงบวก จะช่วยให้นักเรียนแก้ไขปัญหาของตนเองระหว่างที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาวะนั้นได้ดีขึ้น ๒.๕ การจัดการตนเองของครู ครูควรให้เกียรตินักเรียน โดยปรับการใช้ภาษาในการสื่อสารให้เหมาะสมกับนักเรียนและระดับชั้นเรียน อธิบายบทเรียนเนื้อหาให้ชัดเจน มีเทคนิคการใช้คำถามและซักถามหัวข้อต่างๆ ในบทเรียนอย่างเหมาะสม ๒.๖ การจัดการประมวลผลย้อนกลับ เป็นการประมวลผลจุดแข็งและจุดควรพัฒนาด้านการเรียนรู้ของนักเรียน ก่อนตัดสินใจสอน โดยเลือกเหตุการณ์และกลยุทธ์ต่างๆ และการสื่อสารกับนักเรียน เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และสามารถได้ผลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ ๒.๗ การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม ครูต้องประเมินตนเองในด้านการเรียนรู้พัฒนาและนวัตกรรม เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ต่อไป ๓. ทักษะการเรียนรู้เทคโนโลยี คือ ความสามารถในการบูรณาการการเรียนรู้เทคโนโลยีในชั้นเรียนและการใช้ภาษาเหมาะสม ประกอบด้วย ๓.๑ การจัดชั้นเรียน เป็นความสามารถการเรียนรู้เทคโนโลยีในชั้นเรียน การจัด

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
	อุปกรณ์ในชั้นเรียนให้พร้อมใช้งาน ได้แก่ เครื่องเล่น CD เครื่องเล่น DVDคอมพิวเตอร์ เครื่อง IWB และโปรเจคเตอร์ข้อมูล การเตรียมวัสดุครุภัณฑ์ในชั้นเรียนแสงสว่าง เป็นต้น ที่สำคัญต้องจัดสถานที่ให้นักเรียนสามารถมองเห็นกระดานได้อย่างทั่วถึง ๓.๒ การจัดชั้นเรียนแบบ The IWB (managing the IWB classroom) เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการชั้นเรียนให้นักเรียนมีความสนใจกับการเรียน เช่น มีสิ่งเร้าจาก flipcharts ภาพเคลื่อนไหวจากโปรแกรมไมโครซอฟพาวเวอร์พอยต์ (Microsoft PowerPoint) และการใช้แอปพลิเคชัน (applications) เป็นต้น และการใช้ท่าทางการสอนเหมาะสม ไม่ยืนบังจอโปรเจคเตอร์ขณะอธิบายนักเรียน ๓.๓ การจัดการกับคอมพิวเตอร์ในชั้นเรียน) เป็นสิ่งที่ต้องทำให้เรียบร้อยก่อนและหลังกิจกรรมในชั้นเรียน การสอนของครูต้องชัดเจน และสามารถติดตามภาระงานที่มอบหมายให้นักเรียนได้ในภายหลัง มีกลยุทธ์การสอนให้เกิดผลการเรียนรู้หรือผู้เรียนแสดงความสนใจในการเรียน ซึ่งทั้งหมดนี้ควรเกิดจากการจัดสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป เช่น อุปกรณ์ วัสดุครุภัณฑ์ ในชั้นเรียน ๓.๔ การค้นหาแหล่งเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เป็นการเข้าถึงและคัดเลือกแหล่งเทคโนโลยีเพื่อเตรียมพร้อมในการสอน มีการเตรียมวัสดุเครื่องมือดิจิทัล การแสดงออกทางเว็บเพจ การใช้โปรแกรมไมโครซอฟเวิร์ด (Microsoft Word) และโปรแกรมไมโครซอฟต์พาวเวอร์พอยต์ (Microsoft PowerPoint) ให้นักเรียนออกแบบและเก็บรักษางานที่ตนเองทำไว้ได้จัดการกับบัญชีผู้ใช้ของนักเรียนเมื่อว่างกิจกรรมที่ต้องใช้

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
	คอมพิวเตอร์ หาคำแนะนำเพิ่มเติมจากแหล่งทรัพยากรในไอซีที (ICT) ๓.๕ การออกแบบสื่อการเรียนรู้ เป็นการใช้โปรแกรมพื้นฐาน เช่น การใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด (Microsoft Word) และโปรแกรมไมโครซอฟต์ พาวเวอร์พอยต์ (Microsoft PowerPoint) โปรแกรมแอคทีฟสตูดิโอ (ACTIVstudio) หรือภาพต่างๆ ในโปรแกรม Microsoft Office ได้ ก่อนการสอน ครูควรทดลองวัสดุต่างๆ ก่อน สิ่งที่ต้องระวังคือ แหล่งข้อมูลต่างๆ อาจมีลิขสิทธิ์ ดังนั้นจึงควรติดตามการแนะนำของโปรแกรมต่างๆ ๓.๖ การแก้ปัญหา เป็นการแนะนำการแก้ปัญหาขณะเกิดปัญหาการใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียน โดยให้นักเรียนรู้จักค้นหาความช่วยเหลือจากโปรแกรมแก้ปัญหาไอซีที (ICT problem) กำหนดไว้ รวมถึงสามารถรายงานปัญหาถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับไอซีที (ICT) หรือ ส่วนสนับสนุนไอที (IT) แล้วบันทึกเหตุการณ์และระบุสถานที่เกี่ยวข้อง ๓.๗ การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม เป็นการค้นหาคำความรู้ทาง ICT เพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เบื้องต้น ๔. ทักษะองค์ความรู้ในวิชา หมายถึงความสามารถทางการวิเคราะห์และกระบวนการใช้ภาษา ตั้งแต่การพูดไปจนถึงการเขียนข้อความเพื่อจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เข้าใจมากขึ้น ประกอบด้วย ๔.๑ องค์ความรู้ทางภาษาและทักษะการวิจัย เป็นทักษะการใช้ภาษา เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงให้เกิดการพัฒนาความเข้าใจในระบบศาสตร์สำคัญต่างๆ ที่นำมาใช้ในการสื่อสาร ๔.๒ การคัดเลือกและจัดระดับภาษา คัดเลือกและจัดระดับการสื่อสารกับนักเรียนทำความเข้าใจกับการสื่อสารหรือทักษะที่

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
	เกิดขึ้นจากบทเรียนและการยกตัวอย่างให้กับนักเรียนเข้าใจได้มากขึ้น ๔.๓ มุ่งมั่นและฝึกปฏิบัติทางภาษา สนับสนุนเพื่อให้เกิดความเข้าใจเป็นความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อให้ข้อมูลพื้นฐาน โดยสามารถระบุความหมายและการใช้เทคนิคที่หลากหลาย ๔.๔ พัฒนาความเข้าใจและการใช้ภาษา พูดและภาษาเขียน เป็นกระบวนการพัฒนา และใช้เทคนิคพื้นฐานเพื่อฝึกปฏิบัติทักษะการ ฟัง การพูด และการเขียน โดยคำนึงถึงอายุ ความต้องการและระดับของนักเรียน ๔.๕ การตอบสนองเพื่อสนับสนุนนักเรียน เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความตระหนักของ ครูต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน และสนับสนุนช่วยเหลือนักเรียน ๔.๖ การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม เป็นการค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อสร้างความเข้าใจ และการใช้ภาษาให้มากขึ้น เช่น การอ่าน การ ตัดสินใจทำงานร่วมกัน ๕. ทักษะความเข้าใจในนักเรียน คือ ความ เข้าใจนักเรียนของครูและกระบวนการเรียนรู้ ของนักเรียน ซึ่งครูสามารถจัดกลยุทธ์การสอน เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาและสนับสนุนนักเรียน เพื่อให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้มากที่สุด ประกอบด้วย ๕.๑ ความรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้ เป็น ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศและวิธีการ อายุ วัฒนธรรม รูปแบบการเรียนรู้ และการคาดการณ์ สถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ๕.๒ ความเข้าใจความต้องการจำเป็นของ นักเรียน เป็นการค้นหาความต้องการและ อุปสรรคการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อนำมาใช้ วางแผนบทเรียนและรูปแบบการจัดกิจกรรม

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
	การเรียนรู้และภาระงาน ๕.๓ การวางแผน เป็นการจัดการเรียนรู้เสมือนจริง ทำให้เห็นจุดแข็งและอุปสรรคการเรียนรู้จากนักเรียน ๕.๔ ความตระหนักส่วนบุคคล เป็นการให้ความยุติธรรมแก่นักเรียน และสนับสนุนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้งชั้นเรียน ๕.๕ สนับสนุนความเป็นปัจเจกของนักเรียน ให้กำลังใจนักเรียนเมื่อฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยปรับพฤติกรรมของนักเรียน ๕.๖ การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม เป็นการสังเกตนักเรียนแบบไม่เป็นทางการ เพื่อดูศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ๖. ทักษะครูในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นศตวรรษที่เข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ง่าย เป็นศตวรรษที่ต้องการมากกว่าการเข้าใจทฤษฎีเบื้องต้นทางการศึกษา และการจัดชั้นเรียน ครูต้องทำงานร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อนำเทคโนโลยีใหม่เข้าสู่ชั้นเรียนและเตรียมนักเรียนออกสู่โลกกว้าง มี ๗ ทักษะดังนี้ ๖.๑ การบริหารจัดการชั้นเรียน เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ต้องเป็นชั้นเรียนที่ให้ความรู้ลึกปลอดภัย มีระเบียบกฎเกณฑ์ร่วมกัน ๖.๒ การจัดบทเรียนให้สอดคล้องกับชีวิตจริง การเรียนการสอนในศตวรรษที่ ๒๑ ทำได้ยากกว่าศตวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากนักเรียนรับข้อมูลข่าวสารจากหลากหลายแหล่ง ทั้งจากโทรทัศน์ จากคอมพิวเตอร์ หรือจากเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น สิ่งที่ทำนายครูในศตวรรษนี้ คือการจัดบทเรียนให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความผูกพันกับการเรียนรู้ในโรงเรียน

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
	๖.๓ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการคิดเพื่อพัฒนากรอบวิชาการให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้ตลอดชีวิต ครูจึงต้องวางแผนบทเรียนและใช้ยุทธศาสตร์การสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง เมื่อจบการศึกษา นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาของตนเองและสังคมได้ ๖.๔ เทคโนโลยี ในแต่ละปี เทคโนโลยีทางการศึกษามีวิวัฒนาการเกิดขึ้นรวดเร็ว ครูจึงต้องตามให้ทันกับเทคโนโลยีใหม่เหล่านั้นเพื่อนำไปใช้สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเอง ๖.๕ ความเป็นสากล เนื่องจากเทคโนโลยีมีการพัฒนามากขึ้น ทำให้การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นรวดเร็ว ครูจึงต้องมีทักษะพัฒนาให้นักเรียนเข้าใจเรื่องของโลกเพื่อเป็นผู้นำแห่งอนาคตที่มีคุณภาพ ๖.๖ ความร่วมมือ เนื่องจากการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ยังมีการทดสอบมาตรฐานและพันธะรับผิดชอบของครู โดยครูต้องคำนึงถึงมาตรฐานการศึกษาของรัฐเช่นเดิม แต่ในขณะเดียวกัน ครูควรเน้นหลักความร่วมมือหรือหลักการทำงานเป็นทีมเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ๖.๗ การพัฒนาวิชาชีพ ครูเป็นอาชีพที่หยุดเรียนรู้ไม่ได้ ต้องเรียนรู้ตลอดเวลา มีการปรับปรุงยุทธศาสตร์การสอนและการใช้เทคโนโลยีอยู่เสมอ เกะติดกับสถานการณ์ใหม่ รู้จักการพัฒนาวิชาชีพตนเองจากการทำวิจัย การสัมมนา หรือการอบรม ข. กระบวนการพัฒนาทักษะครู ๑) การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยให้มีการจัดทำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามสาขาวิชาทั้งที่เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับทุกคนและความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของ

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
	ท้องถิ่น ซึ่งครูสามารถลงทะเบียนเรียนได้ตามความสนใจ ความต้องการและการปฏิบัติงานของครู นอกจากนั้น มีการจัดสื่อทางไกลเสริมความรู้ให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่น รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เป็นต้น ๒) การฝึกอบรม โดยการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามความต้องการของครู และหน่วยงานต้นสังกัด สำหรับวิธีการฝึกอบรมนั้น จะดำเนินการทั้งในรูปแบบการมีห้องเรียนหรือแบบทางไกล ๓) การศึกษาดูงาน เป็นการมุ่งเน้นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ใหม่กับการศึกษาดูงานเฉพาะอย่าง เพื่อนำมาปรับปรุงและแก้ปัญหการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครู ๔) การศึกษาต่อ เป็นการส่งเสริมให้ครูทุกระดับ และประเภทการศึกษามีวุฒิทางการศึกษาอย่างต่ำในระดับปริญญาตรี และเป็นการเตรียมพัฒนาครูประจำการให้มีวุฒิทางการศึกษาสูงขึ้นในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาในสาขาต่างๆ โดยมีจุดเน้น ที่จะพัฒนาครูตามสาขาวิชา รวมทั้งพัฒนาครูให้เป็นนักคิดนักการศึกษาและนักบริหารต่อไปในอนาคต ๕) การเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ เป็นการจัดกิจกรรมวิชาการที่หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจ และการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู เช่น การสัมมนาทางวิชาการ กิจกรรมของสมาคมวิชาชีพหรือวิชาการ การเผยแพร่และเสนอผลงานวิชาการ การส่งเสริมวินัยและ

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
	พัฒนาคุณธรรม ๖) การแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ระหว่างสถาบันฝึกอบรมกับสถานศึกษา เป็นการจัดให้มีโครงการแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ระหว่างสถาบันฝึกหัดครูกับสถานศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้อาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูสอน และปฏิบัติงานในสถานศึกษาระดับและประเภทต่างๆ และให้ครูอาจารย์ในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูผู้เชี่ยวชาญสอนและปฏิบัติงาน มาปฏิบัติงานในสถาบันฝึกหัดครู ทั้งนี้ จะต้องกำหนดระยะเวลาการไปสอน และปฏิบัติงาน อย่างเหมาะสมยาวนานพอที่จะได้ความรู้และประสบการณ์

๔.๓.๒ ผลการปรับปรุงรูปแบบ

ผลการปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ (ฉบับสมบูรณ์) ดังนี้

ภาพที่ ๔.๑ รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

ที่มา : พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐวุฒิ ปิยปุตุโต), ๒๕๖๑.

รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) หลักการ ๒) จุดมุ่งหมาย ๓) ระบบการดำเนินการ ๔) กระบวนการพัฒนา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. หลักการ

หลักการในการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ประกอบด้วย ๒ หลักการ ดังนี้

๑) การพัฒนาทักษะของครู เป็นกระบวนการพัฒนาทักษะของครู ๖ ทักษะ ประกอบด้วย ทักษะการวางแผนการจัดการเรียนการสอนและบทเรียน ทักษะการจัดการชั้นเรียน ทักษะการเรียนรู้เทคโนโลยี ทักษะองค์ความรู้ในวิชา ทักษะความเข้าใจในนักเรียน และทักษะครูในศตวรรษที่ ๒๑

๒) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์กลางที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ประกอบด้วย (๑) พัฒนาเด็ก เยาวชนและประชาชนให้มีปัญญาและคุณธรรม (๒) เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่หลากหลาย (๓) เป็นฐานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (๔) เป็นสายใยเชื่อมสัมพันธ์ชุมชน

๒. จุดมุ่งหมาย

๑) เพื่อการพัฒนาทักษะครูในโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ให้สามารถที่จะสร้างเสริมให้เกิดชุมชนคุณธรรม สังคมคุณธรรมจากการใช้พลังบวร คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร)

๒) เพื่อให้โรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ได้ดำเนินการพัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชนและศูนย์กลางการส่งเสริมอาชีพของชุมชน

๓. ระบบการดำเนินการ

๑) แต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ

๒) ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาในทิศทางการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๓) คณะกรรมการบริหารนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๔) คณะกรรมการโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) เห็นชอบ

๕) ประชุมชี้แจงคณะกรรมการ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและวางแผนดำเนินการร่วมกัน ได้แก่

(๑) จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์

(๒) มีการสรรหาบุคลากรและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา

(๓) ส่งเสริมให้ครูที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน

(๔) เร่งจัดหาครูที่มีความรู้และทักษะด้านวิชาชีพ เช่น ครูสอนนาฏศิลป์ มวย

ไทย ดนตรี โขน เป็นต้น

(๕) เร่งรัดปรับปรุงสภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษามีสถานภาพเป็นพนักงานของรัฐ

(๖) ส่งเสริมครูและบุคลากรมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

(๗) ส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ

(๘) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

(๙) เสริมสร้างขวัญ กำลังใจ ความก้าวหน้า และมั่นคงในอาชีพของบุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

(๑๐) สรรหาบุคลากรให้เพียงพอต่อการบริหารและการจัดการเรียนการสอน

(๑๑) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ เพิ่มทักษะในสายงานแต่ละแผนก

๖) ดำเนินการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดยมีการประเมินผลและสรุปรายงานผลการดำเนินการในภาพรวมให้แก่ผู้มีคณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบต่อไป

๔. กระบวนการพัฒนา

กระบวนการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ประกอบด้วยทักษะของครูและกระบวนการพัฒนาทักษะครู ดังนี้

ก) ทักษะของครู ทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ๖ ทักษะ ดังนี้

๑) ทักษะการวางแผนการจัดการเรียนการสอนและบทเรียน เป็นการเตรียมการสอนของครู เพื่อให้บทเรียนน่าสนใจและตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้และสร้างความตระหนักทางวัฒนธรรมและสังคมที่หลากหลายของชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงความสำคัญของการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้และบทเรียน คือ ครูจะเข้าใจในบทเรียนและสามารถเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ทั้งยังได้พบความต้องการของนักเรียนสามารถวางแผนเพื่อคัดเลือกพัฒนาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างสัมพันธ์กัน ครูสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดระหว่างการเรียนการสอนได้ ซึ่งทำให้ครูสามารถพลิกแพลงหัวข้อขณะนั้นได้โดยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักในการสอน มีลักษณะดังนี้

(๑) การกำหนดความต้องการของนักเรียน คือ การตระหนักต่อความต้องการและผลตอบรับจากนักเรียน ซึ่งเกิดจากการวางแผนบทเรียนของครู

(๒) จุดประสงค์หลักและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ประกอบด้วยสาระสำคัญในชั้นเรียน การตระหนักในปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้

(๓) การฝึกนักเรียน การเน้นเนื้อหาในบทเรียนเพื่อทำให้นักเรียนเรียนดีขึ้นสามารถค้นหาวิธีการเพื่อตอบคำถามนั้นได้

(๔) เนื้อหาและภาระงาน เป็นการแสดงถึงวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งของบทเรียน บทเรียนที่ดีสามารถแสดงผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ ดังนั้น การวางแผนบทเรียนควรน่าสนใจและภาระงานมีกำหนดระยะเวลาการทำงานเหมาะสม มีเหตุผลและต่อเนื่อง

(๕) วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ กำหนดวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของบทเรียนและลักษณะของนักเรียน โดยคำนึงถึงสิทธิของสื่ออุปกรณ์

(๖) การประเมินผลนักเรียน เป็นการประเมินผลจากหลักสูตรและบทเรียน
ในชั้นเรียน

(๗) การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม เป็นสิ่งที่ตอบสนองความสำเร็จ
ของบทเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสร้างโอกาสให้เกิดการวางแผนให้กับนักเรียนในอนาคต

๒) ทักษะการจัดการชั้นเรียน เป็นความสามารถด้านการวางแผนการจัดการ
สนับสนุนให้มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในชั้นเรียน และการจัดกิจกรรม สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้
เห็นถึงความต้องการและความสามารถที่แตกต่างของนักเรียน โดยต้องตระหนักในเรื่องความเท่า
เทียมและมีหัวข้อการเรียนรู้หลากหลาย ประกอบด้วย

(๑) การจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้เป็นการจัดชั้นเรียนให้นักเรียนมีส่วน
ร่วมในการใช้วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายโดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและ
พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

(๒) การจัดการกับปฏิสัมพันธ์ของนักเรียน ครูต้องแสดงบทบาทต่อผู้เรียน
อย่างเหมาะสมตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้น อาจจัดเป็นแบบรายบุคคลเป็นคู่ หรือรวมกลุ่มทำ
กิจกรรมและภาระงานที่ครูมอบหมายให้เหมาะสมตามระยะเวลา โดยครูต้องจัดให้มีความสมดุลกัน

(๓) การจัดการบทเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ต้องกำหนดภาระงานและชิ้นงานให้ชัดเจน มีรายละเอียดตามความเหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรม
การเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น

(๔) การจัดการความสัมพันธ์และพฤติกรรม จัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้
ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้เพื่อให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้และความสัมพันธ์กัน
ในเชิงบวก จะช่วยให้นักเรียนแก้ไขปัญหาของตนเองระหว่างที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาวะนั้น
ได้ดีขึ้น

(๕) การจัดการตนเองของครู ครูควรให้เกียรตินักเรียน โดยปรับการใช้ภาษา
ในการสื่อสารให้เหมาะสมกับนักเรียนและระดับชั้นเรียน อธิบายบทเรียนเนื้อหาให้ชัดเจน มีเทคนิค
การใช้คำถามและซักถามหัวข้อต่างๆ ในบทเรียนอย่างเหมาะสม

(๖) การจัดการประมวลผลย้อนกลับ เป็นการประมวลผลจุดแข็งและจุดควร
พัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ก่อนตัดสินใจสอน โดยเลือกเหตุการณ์และกลยุทธ์ต่างๆ และการ
สื่อสารกับนักเรียน เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และสามารถได้ผลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ

(๗) การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม ครูต้องประเมินตนเองในด้านการ
เรียนรู้ พัฒนาและนวัตกรรม เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ต่อไป

๓) ทักษะการเรียนรู้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการบูรณาการการเรียนรู้
เทคโนโลยีในชั้นเรียนและการใช้ภาษาเหมาะสม ประกอบด้วย

(๑) การจัดชั้นเรียน เป็นความสามารถการเรียนรู้เทคโนโลยีในชั้นเรียน การ
จัดอุปกรณ์ในชั้นเรียนให้พร้อมใช้งาน ได้แก่ เครื่องเล่น CD เครื่องเล่น DVDคอมพิวเตอร์ เครื่อง IWB
และโปรเจกเตอร์ข้อมูล การเตรียมวัสดุครุภัณฑ์ในชั้นเรียนแสงสว่าง เป็นต้น ที่สำคัญต้องจัดสถานที่
ให้นักเรียนสามารถมองเห็นกระดานได้อย่างทั่วถึง

(๒) การจัดชั้นเรียนแบบ The IWB เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการชั้นเรียนให้นักเรียนมีความสนใจกับการเรียน เช่น มีสิ่งเร้าจาก flipcharts ภาพเคลื่อนไหวจากโปรแกรมไมโครซอฟพาวเวอร์พอยต์ (Microsoft PowerPoint) และการใช้แอปพลิเคชัน (applications) เป็นต้น และการใช้ท่าทางการสอนเหมาะสม ไม่ยืนบังจอโปรเจกเตอร์ขณะอธิบายนักเรียน

(๓) การจัดการกับคอมพิวเตอร์ในชั้นเรียน เป็นสิ่งที่ต้องทำให้เรียบร้อยก่อนและหลังกิจกรรมในชั้นเรียน การสอนของครูต้องชัดเจน และสามารถติดตามภาระงานที่มอบหมายให้นักเรียนได้ในภายหลัง มีกลยุทธ์การสอนให้เกิดผลการเรียนรู้หรือผู้เรียนแสดงความสนใจในการเรียน ซึ่งทั้งหมดนี้ควรเกิดจากการจัดสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป เช่น อุปกรณ์ วัสดุครุภัณฑ์ ในชั้นเรียน

(๔) การค้นหาแหล่งเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เป็นการเข้าถึงและคัดเลือกแหล่งเทคโนโลยีเพื่อเตรียมพร้อมในการสอน มีการเตรียมวัสดุเครื่องมือดิจิทัล การแสดงออกทางเว็บเพจ การใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด (Microsoft Word) และโปรแกรมไมโครซอฟต์พาวเวอร์พอยต์ (Microsoft PowerPoint) ให้นักเรียนออกแบบและเก็บรักษางานที่ตนเองทำไว้ได้จัดการกับบัญชีผู้ใช้ของนักเรียนเมื่อว่างกิจกรรมที่ต้องใช้คอมพิวเตอร์ หากคำแนะนำเพิ่มเติมจากแหล่งทรัพยากรในไอซีที (ICT)

(๕) การออกแบบสื่อการเรียนรู้ เป็นการใช้โปรแกรมพื้นฐาน เช่น การใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด (Microsoft Word) และโปรแกรมไมโครซอฟต์พาวเวอร์พอยต์ (Microsoft PowerPoint) โปรแกรมแอคทีฟสตูดิโอ (ACTIVstudio) หรือภาพต่างๆ ในโปรแกรม Microsoft Office ได้ ก่อนการสอนครูควรทดลองวัสดุต่างๆ ก่อน สิ่งที่ต้องระวังคือ แหล่งข้อมูลต่างๆ อาจมีลิขสิทธิ์ ดังนั้นจึงควรติดตามการแนะนำของโปรแกรมต่างๆ

(๖) การแก้ปัญหา เป็นการแนะนำการแก้ปัญหาขณะเกิดปัญหาการใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียน โดยให้นักเรียนรู้จักค้นหาความช่วยเหลือจากโปรแกรมแก้ปัญหาไอซีที (ICT problem) กำหนดไว้ รวมถึงสามารถรายงานปัญหาถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับไอซีที (ICT) หรือ ส่วนสนับสนุนไอที (IT) แล้วบันทึกเหตุการณ์และระบุสถานที่เกี่ยวข้อง

(๗) การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม เป็นการค้นหาคำความรู้ทาง ICT เพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เบื้องต้น

๔) ทักษะองค์ความรู้ในวิชา เป็นความสามารถทางการวิเคราะห์และกระบวนการใช้ภาษา ตั้งแต่การพูดไปจนถึงการเขียนข้อความเพื่อจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เข้าใจมากขึ้น ประกอบด้วย

(๑) องค์ความรู้ทางภาษาและทักษะการวิจัย เป็นทักษะการใช้ภาษา เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงให้เกิดการพัฒนาความเข้าใจในระบบศาสตร์สำคัญต่างๆ ที่นำมาใช้ในการสื่อสาร

(๒) การคัดเลือกและจัดระดับภาษา คัดเลือกและจัดระดับการสื่อสารกับนักเรียน ทำความเข้าใจกับการสื่อสารหรือทักษะที่เกิดขึ้นจากบทเรียนและการยกตัวอย่างให้กับนักเรียนเข้าใจได้มากขึ้น

(๓) มุ่งมั่นและฝึกปฏิบัติทางภาษา สนับสนุนเพื่อให้เกิดความเข้าใจ เป็นความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อให้ข้อมูลพื้นฐาน โดยสามารถระบุความหมายและการใช้เทคนิคที่หลากหลาย

(๔) พัฒนาความเข้าใจและการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน เป็นกระบวนการพัฒนาและใช้เทคนิคพื้นฐานเพื่อฝึกปฏิบัติทักษะการฟัง การพูด และการเขียน โดยคำนึงถึงอายุความต้องการและระดับของนักเรียน

(๕) การตอบสนองเพื่อสนับสนุนนักเรียน เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความตระหนักของครูต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนและสนับสนุนช่วยเหลือนักเรียน

(๖) การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม เป็นการค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อสร้างความเข้าใจและการใช้ภาษาให้มากขึ้น เช่น การอ่าน การตัดสินใจทำงานร่วมกัน

๕) ทักษะความเข้าใจในนักเรียน เป็นความเข้าใจนักเรียนของครูและกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งครูสามารถจัดกลยุทธ์การสอนเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาและสนับสนุนนักเรียนเพื่อให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้มากที่สุด ประกอบด้วย

(๑) ความรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้ เป็นความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและวิธีการ อายุ วัฒนธรรม รูปแบบการเรียนรู้ และการคาดการณ์สถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้

(๒) ความเข้าใจความต้องการจำเป็นของนักเรียน เป็นการค้นหาความต้องการและอุปสรรคการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อนำมาใช้วางแผนบทเรียนและรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และภาระงาน

(๓) การวางแผน เป็นการจัดการเรียนรู้เสมือนจริง ทำให้เห็นจุดแข็งและอุปสรรคการเรียนรู้จากนักเรียน

(๔) ความตระหนักส่วนบุคคล เป็นการให้ความยุติธรรมแก่นักเรียน และสนับสนุนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้งชั้นเรียน

(๕) สนับสนุนความเป็นปัจเจกของนักเรียน ให้กำลังใจนักเรียนเมื่อฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยปรับพฤติกรรมของนักเรียน

(๖) การเรียนรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม เป็นการสังเกตนักเรียนแบบไม่เป็นทางการเพื่อดูศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

๖) ทักษะครูในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นเป็นทักษะที่สำคัญที่ครูต้องทำงานร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อนำเทคโนโลยีใหม่เข้าสู่ชั้นเรียนและเตรียมนักเรียนออกสู่โลกกว้าง มี ๗ ทักษะดังนี้

(๑) การบริหารจัดการชั้นเรียน เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ต้องเป็นชั้นเรียนที่ให้ความรู้สึกลดอดภัย มีระเบียบกฎเกณฑ์ร่วมกัน

(๒) การจัดบทเรียนให้สอดคล้องกับชีวิตจริง การเรียนการสอนในศตวรรษที่ ๒๑ ทำได้ยากกว่าศตวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากนักเรียนรับข้อมูลข่าวสารจากหลากหลายแหล่ง ทั้งจากโทรทัศน์ จากคอมพิวเตอร์ หรือจากเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น สิ่งที่ทำนายครูในศตวรรษนี้ คือ การจัดบทเรียนให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความผูกพันกับการเรียนรู้ในโรงเรียน

(๓) การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ เป็นการคิดเพื่อพัฒนารอบวิชาการให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้ตลอดชีวิต ครูจึงต้องวางแผนบทเรียนและใช้ยุทธศาสตร์การสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง เมื่อจบการศึกษา นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาของตนเองและสังคมได้

(๔) เทคโนโลยี ในแต่ละปี เทคโนโลยีทางการศึกษามีวิวัฒนาการเกิดขึ้นรวดเร็ว ครูจึงต้องตามให้ทันกับเทคโนโลยีใหม่เหล่านั้นเพื่อนำไปใช้สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเอง

(๕) ความเป็นสากล เนื่องจากเทคโนโลยีมีการพัฒนามากขึ้น ทำให้การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นรวดเร็ว ครูจึงต้องมีทักษะพัฒนาให้นักเรียนเข้าใจเรื่องของโลกเพื่อเป็นผู้นำแห่งอนาคตที่มีคุณภาพ

(๖) ความร่วมมือ เนื่องจากการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ยังมีการทดสอบมาตรฐานและพันธะรับผิดชอบของครู โดยครูต้องคำนึงถึงมาตรฐานการศึกษาของรัฐเช่นเดิม แต่ในขณะเดียวกัน ครูควรเน้นหลักความร่วมมือหรือหลักการทำงานเป็นทีมเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

(๗) การพัฒนาวิชาชีพ ครูเป็นอาชีพที่หยุดเรียนรู้ไม่ได้ ต้องเรียนรู้ตลอดเวลา มีการปรับปรุงยุทธศาสตร์การสอนและการใช้เทคโนโลยีอยู่เสมอ เกะติดกับสถานการณ์ใหม่ รู้จักการพัฒนาวิชาชีพตนเองจากการทำวิจัย การสัมมนา หรือการอบรม

ข) กระบวนการพัฒนาทักษะครู

๑) การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยให้มีการจัดทำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามสาขาวิชาทั้งที่ เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับทุกคนและความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งครูสามารถลงทะเบียนเรียนได้ตามความสนใจ ความต้องการและการปฏิบัติงานของครู นอกจากนั้น มีการจัดสื่อทางไกลเสริมความรู้ให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่น รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เป็นต้น

๒) การฝึกอบรม โดยการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามความต้องการของครูและหน่วยงานต้นสังกัด สำหรับวิธีการฝึกอบรมนั้น จะดำเนินการทั้งในรูปแบบการมีห้องเรียนหรือแบบทางไกล

๓) การศึกษาดูงาน เป็นการมุ่งเน้นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ใหม่กับการศึกษาดูงานเฉพาะอย่าง เพื่อนำมาปรับปรุงและแก้ปัญหการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครู

๔) การศึกษาต่อ เป็นการส่งเสริมให้ครูทุกระดับ และประเภทการศึกษามีวุฒิทางการศึกษาอย่างต่ำในระดับปริญญาตรี และเป็นการเตรียมพัฒนาครูประจำการให้มีวุฒิทางการศึกษาสูงขึ้นในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาในสาขาต่างๆ โดยมีจุดเน้น ที่จะพัฒนาครูตามสาขาวิชา รวมทั้ง พัฒนาครูให้เป็นนักคิดนักการศึกษา และนักบริหารต่อไปในอนาคต

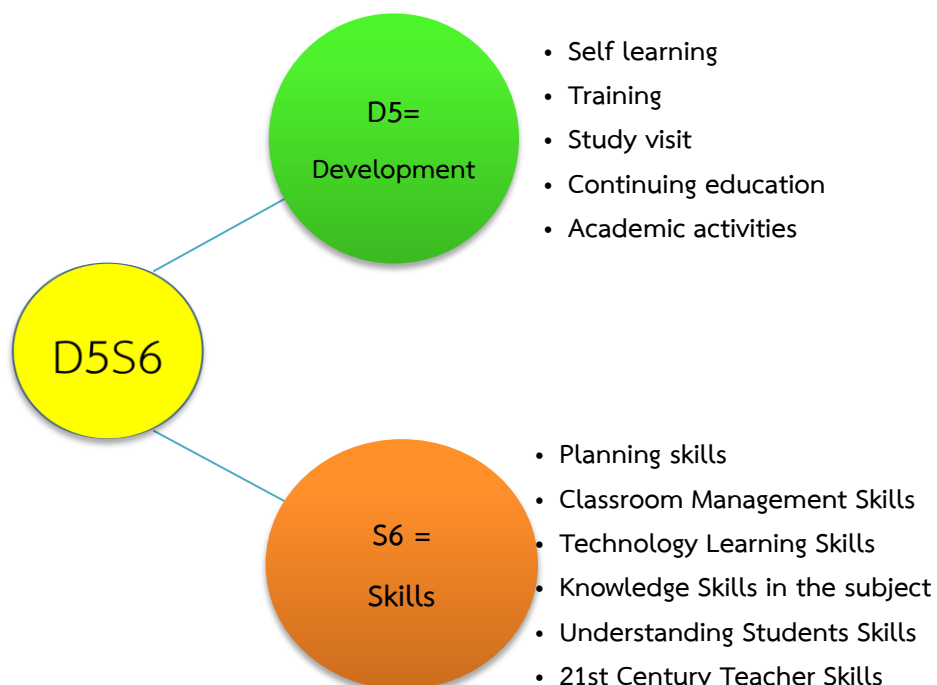
๕) การเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ เป็นการจัดกิจกรรมวิชาการที่หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจ และการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู เช่น การสัมมนาทางวิชาการ กิจกรรมของ

สมาคมวิชาชีพหรือวิชาการ การเผยแพร่และเสนอผลงานวิชาการ การส่งเสริมวินัยและพัฒนาคุณธรรม

๖) การแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ระหว่างสถาบันฝึกอบรมกับสถานศึกษา เป็นการให้มีโครงการแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ระหว่างสถาบันฝึกหัดครูกับสถานศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้อาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูสอน และปฏิบัติงานในสถานศึกษาระดับและประเภทต่างๆ และให้ครูอาจารย์ในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูผู้เชี่ยวชาญสอนและปฏิบัติงาน มาปฏิบัติงานในสถาบันฝึกหัดครู ทั้งนี้ จะต้องกำหนดระยะเวลาการไปสอน และปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมยาวนานพอที่จะได้ความรู้และประสบการณ์

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นกระบวนการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ เพื่อการพัฒนาทักษะครูในโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ให้สามารถที่จะสร้างเสริมให้เกิดชุมชนคุณธรรม สังคมคุณธรรมจากการใช้พลังบวร คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร) และเพื่อให้โรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ได้ดำเนินการพัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชนและศูนย์กลางการส่งเสริมอาชีพของชุมชน โดยสรุปเป็น “D5S6 MODEL” ดังแสดงในภาพที่ ๔.๒

ภาพที่ ๔.๒ องค์ความรู้จากการวิจัย D5S6 MODEL

ที่มา : พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐภูมิ ปิยปุโต), ๒๕๖๑.

อธิบายภาพองค์ความรู้จากการวิจัย “D5S6 MODEL” ดังนี้

D5S6 MODEL เป็นกระบวนการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ดังนี้

D5 = Development การพัฒนา เป็นกระบวนการพัฒนาทักษะครู ๕ ประการ เพื่อการพัฒนาทักษะครูในโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน และศูนย์กลางการส่งเสริมอาชีพของชุมชน ได้แก่

Self learning การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยให้มีการจัดทำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามสาขาวิชาทั้งที่ เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับทุกคนและความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

Training การฝึกอบรม โดยการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามความต้องการของครูและหน่วยงานต้นสังกัด

Study visit การศึกษาดูงาน เป็นการมุ่งเน้นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ใหม่กับการศึกษาดูงานเฉพาะอย่าง

Continuing education การศึกษาต่อ เป็นการส่งเสริมให้ครูทุกระดับและประเภทการศึกษามีวุฒิทางการศึกษาอย่างต่ำในระดับปริญญาตรีและเป็นการเตรียมพัฒนาครูประจำการให้มีวุฒิทางการศึกษาสูงขึ้นในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาในสาขาต่างๆ

Academic activities การร่วมกิจกรรมวิชาการ เป็นการจัดกิจกรรมวิชาการที่หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจ และการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู

S6 = Skills ทักษะ คือ ทักษะของครูโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่สำคัญ ๖ ทักษะ ได้แก่

Planning skills ทักษะการวางแผน เป็นการวางแผนเตรียมการจัดการเรียนการสอนและบทเรียนของครูในโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้บทเรียนน่าสนใจและตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้และสร้างความตระหนักทางวัฒนธรรมและสังคมที่หลากหลายของชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงความสำคัญของการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้และบทเรียน มีลักษณะคือ ๑) การกำหนดความต้องการของนักเรียน ๒) จุดประสงค์หลักและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ๓) การฝึกนักเรียน ๔) เนื้อหาและภาระงาน ๕) วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ ๖) การประเมินผลนักเรียน

Classroom Management Skills ทักษะการจัดการชั้นเรียน เป็นการวางแผนการจัดการสนับสนุนให้มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในชั้นเรียนและการจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้เห็นถึงความต้องการและความสามารถที่แตกต่างของนักเรียนในโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยต้องตระหนักในเรื่องความเท่าเทียมและมีหัวข้อการเรียนรู้หลากหลาย ประกอบด้วย ๑) การจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ ๒) การจัดการกับปฏิสัมพันธ์ของนักเรียน ๓) การจัดการบทเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ ๔) การจัดการความสัมพันธ์และพฤติกรรม ๕) การจัดการตนเองของครู ๖) การจัดการประมวลผลย้อนกลับ

Technology Learning Skills ทักษะการเรียนรู้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการบูรณาการการเรียนรู้เทคโนโลยีในชั้นเรียนและการใช้ภาษาเหมาะสม ประกอบด้วย ๑) การจัดชั้นเรียน ๒) การจัดชั้นเรียนแบบ The IWB ๓) การจัดการกับคอมพิวเตอร์ในชั้นเรียน ๔) การค้นหาแหล่งเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ๕) การออกแบบสื่อการเรียนรู้ ๖) การแก้ปัญหา

Knowledge Skills in the subject ทักษะองค์ความรู้ในวิชา เป็นความสามารถทางการวิเคราะห์และกระบวนการใช้ภาษา ตั้งแต่การพูดไปจนถึงการเขียนข้อความเพื่อจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้เข้าใจมากขึ้น ประกอบด้วย ๑) องค์ความรู้ทางภาษาและทักษะการวิจัย ๒) การคัดเลือกและจัดระดับภาษา ๓) มุ่งมั่นและฝึกปฏิบัติทางภาษา ๔) พัฒนาความเข้าใจและการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน ๕) การตอบสนองเพื่อสนับสนุนนักเรียน

Understanding Students Skills ทักษะความเข้าใจในนักเรียน เป็นความเข้าใจนักเรียนของครูและกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งครูสามารถจัดการสอนเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาและสนับสนุนนักเรียนเพื่อให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้มากที่สุด ประกอบด้วย ๑) ความรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้ ๒) ความเข้าใจความต้องการจำเป็นของนักเรียน ๓) การวางแผน ๔) ความตระหนักส่วนบุคคล ๕) สนับสนุนความเป็นปัจเจกของนักเรียน

21st Century Teacher Skills ทักษะครูในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นเป็นทักษะที่สำคัญที่ครูต้องทำงานร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อนำเทคโนโลยีใหม่เข้าสู่ชั้นเรียนและเตรียมนักเรียนออกสู่โลกกว้าง ประกอบด้วย ๑) การบริหารจัดการชั้นเรียน ๒) การจัดบทเรียนให้สอดคล้องกับชีวิตจริง ๓) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ๔) เทคโนโลยี ๕) ความเป็นสากล ๖) ความร่วมมือ ๗) การพัฒนาวิชาชีพ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ ๑ เพื่อศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดย ๑) การศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ ๒) ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

วัตถุประสงค์ที่ ๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดย ๑) การศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ ๒) จัดสัมมนาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๐ รูป/คน มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

วัตถุประสงค์ที่ ๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๘ รูป/คน มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัย สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง ๓ ประการ ดังนี้

๕.๑.๑ เพื่อศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

ผลการวิจัย สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีระดับการปฏิบัติมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับการการปฏิบัติมากไปน้อย ได้แก่ การติดตามประเมินผล การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน และการจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ด้านที่ ๑ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากไปหาข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อย พบว่า วางแผนการจัดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ชัดเจน มีความเข้าใจในการวางยุทธศาสตร์โดยใช้เทคนิคการสอน

ที่หลากหลายให้เกิดความต้องการของนักเรียน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงบริบทของท้องถิ่น มีความรู้ความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง และมีความเข้าใจในการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ และการกำหนดตัวชี้วัดในการวางแผนการเรียนรู้ของนักเรียน

สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ด้านที่ ๒ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากไปหาข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อย พบว่า ใช้ภาษาในการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับทักษะการสื่อสาร วางตนเป็นกลางเมื่อมีความขัดแย้งทางความคิดระหว่างผู้เรียน โดยไม่สนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยคำนึงถึงความสนใจของนักเรียน จัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดมุมประสบการณ์หรือจัดแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน กำหนดภาระงาน/ชิ้นงานได้เหมาะสมกับเวลา และมีความหลากหลาย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อตกลงในชั้นเรียน

สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ด้านที่ ๓ การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน พบว่า มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากไปหาข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อย พบว่า จัดทำสื่อการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตรงตามเนื้อหาบทเรียน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียน ให้คำแนะนำแหล่งข้อมูลจากแหล่งต่างๆ แก่ผู้เรียน เลือกใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีได้เหมาะสมกับแผนการจัดการเรียนรู้ แนะนำหรือจัดหาวัสดุเครื่องมือดิจิทัลให้ผู้เรียนสามารถออกแบบ และเก็บรักษางานด้วยตนเอง และเตรียมอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีในชั้นเรียนให้พร้อมได้ด้วยตนเอง และเรียนรู้การใช้อุปกรณ์ที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องเล่น CD / DVD คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น

สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ด้านที่ ๔ การจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมาก ไปหาข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อย พบว่า ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ตัวอย่าง สถานการณ์จริง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการอภิปรายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในประเด็นต่างๆ ฝึกแนวทางการแก้ปัญหาต่างๆ โดยให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย มีวิธีการพัฒนามโนทัศน์หรือความคิดรวบยอดอย่างเป็นระบบ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น และเน้นการคิดวิเคราะห์

สภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ด้านที่ ๕ การติดตามประเมินผล พบว่า มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมาก ไปหาข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อย พบว่า ประเมินผลพฤติกรรมผู้เรียนตลอดเวลาในชั้นเรียน ประเมินผลผู้เรียนทุกครั้งเมื่อจบกิจกรรมการเรียนรู้ นำผลการประเมินผู้เรียนไปพัฒนาเป็นการวิจัยในชั้นเรียน ประเมินสื่อสารสนเทศ และนวัตกรรมที่นำมาใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์ ก่อน และหลังกิจกรรมในชั้นเรียน และนำผลการประเมินพฤติกรรม การเรียน มาพัฒนา และแก้ไขปัญหาผู้เรียนในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

๕.๑.๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) หลักการ ๒) จุดมุ่งหมาย ๓) ระบบการดำเนินการ ๔) กระบวนการพัฒนา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ ๑ หลักการ

หลักการในการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ประกอบด้วย ๒ หลักการ ดังนี้

๑. การพัฒนาทักษะของครู เป็นกระบวนการพัฒนาทักษะของครู ๖ ทักษะ ประกอบด้วย ทักษะการวางแผนการจัดการเรียนการสอน และบทเรียน ทักษะการจัดการชั้นเรียน ทักษะการเรียนรู้เทคโนโลยี ทักษะองค์ความรู้ในวิชา ทักษะความเข้าใจในนักเรียน และทักษะครูในศตวรรษที่ ๒๑

๒. หลักของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์กลางที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนประกอบด้วย ๑) พัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชนให้มีปัญญา และคุณธรรม ๒) เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่หลากหลาย ๓) เป็นฐานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ๔) เป็นสายใยเชื่อมสัมพันธ์ชุมชน

องค์ประกอบที่ ๒ จุดมุ่งหมาย

๑. เพื่อการพัฒนาทักษะครูในโรงเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ให้สามารถที่จะสร้างเสริมให้เกิดชุมชนคุณธรรม สังคมคุณธรรมจากการใช้พลังบวร คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร)

๒. เพื่อให้โรงเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ได้ดำเนินการพัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน และศูนย์กลางการส่งเสริมอาชีพของชุมชน

องค์ประกอบที่ ๓ ระบบการดำเนินการ

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ

๒. ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาในทิศทางการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๓. คณะกรรมการบริหารนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๔. คณะกรรมการโรงเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) เห็นชอบ

๕. ประชุมชี้แจงคณะครู กรรมการ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับฟังความคิดเห็น และวางแผนดำเนินการร่วมกัน

๖. ดำเนินการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

องค์ประกอบที่ ๔ กระบวนการพัฒนา

กระบวนการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ประกอบด้วยทักษะของครู และกระบวนการพัฒนาทักษะครู ดังนี้

ก. ทักษะของครู ทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ๖ ทักษะ

๑. ทักษะการวางแผนการจัดการเรียนการสอน และบทเรียน ประกอบด้วย ๑) การกำหนดความต้องการของนักเรียน ๒) จุดประสงค์หลัก และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ๓) การฝึกนักเรียน ๔) เนื้อหา และภาระงาน ๕) วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ ๖) การประเมินผลนักเรียน ๗) การเรียนรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม

๒. ทักษะการจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วย ๑) การจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ ๒) การจัดการกับปฏิสัมพันธ์ของนักเรียน ๓) การจัดการบทเรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ ๔) การจัดการความสัมพันธ์ และพฤติกรรม ๕) การจัดการตนเองของครู ๖) การจัดการประมวลผลย้อนกลับ ๗) การเรียนรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม

๓. ทักษะการเรียนรู้เทคโนโลยี ประกอบด้วย ๑) การจัดชั้นเรียน ๒) การจัดชั้นเรียนแบบ The IWB ๓) การจัดการกับคอมพิวเตอร์ในชั้นเรียน ๔) การค้นหาแหล่งเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ๕) การออกแบบสื่อการเรียนรู้ ๖) การแก้ปัญหา ๗) การเรียนรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม

๔. ทักษะองค์ความรู้ในวิชา ประกอบด้วย ๑) องค์ความรู้ทางภาษา และทักษะการวิจัย ๒) การคัดเลือก และจัดระดับภาษา ๓) มุ่งมั่น และฝึกปฏิบัติทางภาษา สนับสนุนเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ๔) พัฒนาความเข้าใจ และการใช้ภาษาพูด และภาษาเขียน ๕) การตอบสนองเพื่อสนับสนุนนักเรียน ๖) การเรียนรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม

๕. ทักษะความเข้าใจในนักเรียน ประกอบด้วย ๑) ความรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้ ๒) ความเข้าใจความต้องการจำเป็นของนักเรียน ๓) การวางแผน ๔) ความตระหนักส่วนบุคคล ๕) สนับสนุนความเป็นปัจเจกของนักเรียน ๖) การเรียนรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม

๖. ทักษะครูในศตวรรษที่ ๒๑ ประกอบด้วย ๑) การบริหารจัดการชั้นเรียน ๒) การจัดบทเรียนให้สอดคล้องกับชีวิตจริง ๓) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ๔) เทคโนโลยี ๕) ความเป็นสากล ๖) ความร่วมมือ ๗) การพัฒนาวิชาชีพ

ข. กระบวนการพัฒนาทักษะครู ประกอบด้วย ๑) การเรียนรู้ด้วยตนเอง ๒) การฝึกอบรม ๓) การศึกษาดูงาน ๔) การศึกษาต่อ ๕) การเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ ๖) การแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ระหว่างสถาบันฝึกอบรมกับสถานศึกษา

๕.๑.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ พบว่า มีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑” ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

จากผลการศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีระดับการปฏิบัติมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับการการปฏิบัติมากไปน้อย

ได้แก่ การติดตามประเมินผล การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน และการจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **Romine Stephen** ที่ผลการวิจัยพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ดีขึ้น ผู้สอนจะต้องสร้างสภาพการเรียนการสอน ๑) ด้านบุคลิกภาพของผู้สอน ต้องเป็นคนกระฉับกระเฉง มีอารมณ์ขัน สนใจในวิชาที่ตนเองสอน ให้ความจริงใจ และเป็นกันเองกับ ผู้เรียน ๒) ด้านการเตรียมการสอน มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ชี้แจงให้ผู้เรียนรู้ถึงวัตถุประสงค์ และเครื่องอำนวยความสะดวก รวมทั้งแนะนำหนังสืออ้างอิงต่างๆ ๓) ด้านผลการสอนที่ผู้เรียนได้รับ ผู้เรียนต้องได้รับประโยชน์สมควรตามความตั้งใจจากวิชาที่เลือกเรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน กระบวนการเรียน และลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ๔) ด้านการเสนอเนื้อหา เช่น พูดหรืออธิบายชัดเจน ใช้คำถาม และกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด สามารถใช้วิธีการสอนแบบต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา ๕) ด้านการประเมินผล การนำข้อมูลย้อนกลับ และเสริมแรงทางการเรียน เช่น มีการทำรายงานผล การเรียนภาคปฏิบัติหรือผลการทดสอบ เมื่อตรวจสอบแล้วจะต้องรีบแจ้งให้ผู้เรียนทราบทันที^๑ สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร (ศักดิ์ประเสริฐพร)** ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพ การบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละด้าน มีการวางแผนงาน และจัดดำเนินการไว้อย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ในขณะเดียวกัน พบจุดอ่อน ปัญหาอุปสรรคที่ควรพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข ดังนี้ ด้านวิชาการจัดหลักสูตรให้มีเนื้อหาชัดเจน และนำไปใช้ได้จริงด้านงบประมาณจัดสรรงบประมาณให้ตรงกับความต้องการด้านบุคลากรสนับสนุนบุคลากรให้มีการศึกษาที่สูงขึ้น และด้านการบริหารงานทั่วไปส่งเสริมสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน^๒ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **Eun S.** ที่ผลการศึกษาพบว่า การที่ครูผู้สอนจะสามารถปฏิบัติการสอนได้ดีมีประสิทธิภาพ และบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้นั้น ประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านตัวครูผู้สอน วิธีการสอน สื่อเทคนิคการสอนต่างๆ บรรยากาศ สภาพแวดล้อม และปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าประสิทธิภาพการสอนของครูประกอบด้วยตัวแปรต่างๆ ดังนี้ การเตรียมการสอนของครู การใช้สื่อการสอนของครู การวัด และประเมินผลของครู บรรยากาศในการเรียนการสอน การให้การเสริมแรงแก่นักเรียน ความสัมพันธ์ครู และนักเรียน ประสิทธิภาพในการสอนของครู บุคลิกภาพของครูผู้สอน เจตคติต่อการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูภายในโรงเรียน สภาพเศรษฐกิจของครู ขวัญ และกำลังใจของครู^๓

รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) หลักการ ๒) จุดมุ่งหมาย ๓) ระบบการดำเนินการ ๔) กระบวนการพัฒนา เป็นผลจากการศึกษาสภาพทักษะของครูในโรงเรียน

^๑Romine, Stephen. 1975. "Student and Faculty Perceptions of an Effective University Instructional Climates", **The Journal of Education Research**.68(6):139-143.

^๒พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร (ศักดิ์ประเสริฐพร), "ยุทธศาสตร์การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์", **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๕๐-๑๗๒.

^๓Eun, S. 2002. "Contextual Autonomy in EFL Classrooms : A Critical Review of English Teaching Methods in South Korea." **Dissertation Abstracts International**. 62(11): 3666-A.

การศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดยศึกษาเอกสาร และใช้แบบสอบถามความคิดเห็นครูในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จากนั้น ได้ทำการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดยศึกษาเอกสาร และการจัดสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อใช้องค์ความรู้ดังกล่าวมาพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ และขั้นสุดท้ายเป็นการเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อการตรวจสอบความเหมาะสม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ พบว่า มีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง

หลักการของรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ประกอบด้วย ๒ หลักการ ได้แก่ ๑) การพัฒนาทักษะของครู เป็นกระบวนการพัฒนาทักษะของครู ๖ ทักษะ ประกอบด้วย ทักษะการวางแผนการจัดการเรียนการสอน และบทเรียน ทักษะการจัดการชั้นเรียน ทักษะการเรียนรู้เทคโนโลยี ทักษะองค์ความรู้ในวิชา ทักษะความเข้าใจในนักเรียน และทักษะครูในศตวรรษที่ ๒๑ และ ๒) หลักของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์กลางที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ประกอบด้วย (๑) พัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชนให้มีปัญญา และคุณธรรม (๒) เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่หลากหลาย (๓) เป็นฐานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (๔) เป็นสายใยเชื่อมสัมพันธ์ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาปริณณัติสร รุจิธมโม (ทองมา)** ที่ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วย ๑) วิสัยทัศน์ (Vision) คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจิตใจเยาวชนไทยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ๒) พันธกิจ (Mission) คือ มุ่งจัดการศึกษาศาสนสงเคราะห์ มุ่งพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้านกาย สังคม จิตใจ และปัญญา และมุ่งผลิตเยาวชนให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข ๓) วัตถุประสงค์ (Objective) คือ เยาวชนเป็นคนดี มีคุณธรรมนำความรู้ และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีการบริหารงบประมาณด้วยสุจริตธรรม และสนับสนุนสวัสดิการอย่างทั่วถึง บุคลากรมีศักยภาพ และมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และระบบการบริหารงานทั่วไปมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล^๕ สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร (ศักดิ์ประเสริฐพร)** ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้วยการวางแผนยุทธศาสตร์ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่าจัดการศึกษาด้านพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจเด็ก และเยาวชนไทยให้ยึดหลักไตรสิกขา โดยมีพันธกิจ ๓ ประการ คือ ๑) มุ่งพัฒนาวิชาการทางพุทธศาสนาแก่เด็ก และเยาวชน ๒) มุ่งพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้านกาย สังคม จิตใจ และ

^๕พระมหาปริณณัติสร รุจิธมโม (ทองมา), “กลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๖๘-๑๑๕.

ปัญญา ๓) มุ่งผลิตเยาวชนให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข^๕ สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญศรี พานะจิตต์ และศรีนวล ลภกิตโร ที่ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาสงเคราะห์ วัดได้จัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน โดยตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนอนุบาลพุทธศาสนา อบรมธรรมะตามโรงเรียนต่างๆ มีการเข้าค่ายคุณธรรม ให้ทุนการศึกษาแก่ศิษย์วัด^๖ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม (ศรีประสม) ที่ผลการวิจัยพบว่า ๑) วัดสืบทอดวิธีการระบบ และระเบียบปฏิบัติต่างๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชน และประชาชน ให้คงอยู่เป็นวัฒนธรรมประเพณีคู่กับวัดสืบไป ๒) วัดทำหน้าที่เป็นสื่อการในการไต่ถามระหว่างผู้ให้ และผู้รับ เพื่อสร้างโอกาสผู้ด้อยโอกาสในด้านต่างๆ ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค และเกื้อกูลกันในสังคม ๓) การสร้างสายสัมพันธ์ในระหว่างวัดกับชุมชน และวัดกับประชาชน เป็นการดึงชุมชน และประชาชนเข้าหาวัด แนะนำวัดสู่ชุมชน และประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ และการพึ่งพาซึ่งกัน และกัน ๔) การสร้างความรู้สึกร่วมกันให้เกิดแก่ประชาชนว่า “วัดเป็นแหล่งชุมชน” โดยประชาชนเข้ามาร่วมใน “ศูนย์การเรียนรู้ของวัด” ๕) วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยมีหน้าที่หลักในการให้บริการแก่ชุมชนด้านการศึกษา และคุณธรรม ดังนั้นควรมีการส่งเสริม และพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในด้านศาสนธรรม และความรู้รอบกระบวนอื่น ตามความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น เพื่อพัฒนาจิตใจ และสร้างคุณภาพการดำรงชีวิตของประชาชน^๗

จุดมุ่งหมายของรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ประกอบด้วย ๑) เพื่อการพัฒนาทักษะครูในโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ให้สามารถที่จะสร้างเสริมให้เกิดชุมชนคุณธรรม สังคมคุณธรรมจากการใช้พลังบวร คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร) ๒) เพื่อให้โรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ได้ดำเนินการพัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน และศูนย์กลางการส่งเสริมอาชีพของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของคณินันต์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร ที่ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาสงเคราะห์มีการจัดวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา มีบริเวณร่มรื่น สะอาด สงบ และเป็นธรรมชาติ มีคติ ธรรมจากต้นไม้ และมีพิพิธภัณฑ์ของวัด^๘ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาศรณชัย มหาปุณโณ ที่ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้น

^๕พระใบฎีกาสรรชัย ชินวโร (ศักดิ์ประเสริฐพร), “ยุทธศาสตร์การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, หน้า ๑๕๐-๑๗๒.

^๖บุญศรี พานะจิตต์ และศรีนวล ลภกิตโร, “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะ กรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ: ๒๕๔๕).

^๗พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม (ศรีประสม), “การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี”, รายงานการวิจัย, (หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

^๘คณินันต์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร, “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดหนองป่าพง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕).

การสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ จึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป และควรมีการระดมความคิดในเบื้องต้น ในระดับจังหวัด เพื่อศึกษาความสำคัญของปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของแต่ละจังหวัด และเป็นมติของจังหวัดแล้ว นำมารวมความคิดเห็นเป็นระดับภาคต่อไป^๙ สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร (ศักดิ์ประเสริฐพร)** ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้วยการวางแผนยุทธศาสตร์ กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๔ ประการได้แก่ ๑) เด็ก และเยาวชนเป็นคนดี มีคุณธรรมนำความรู้ และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ตามศิลปวัฒนธรรมไทย ๒) มีการบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามแผน และสนับสนุนสวัสดิการอย่างทั่วถึง ๓) บุคลากรมีความชำนาญ ศิลปวัฒนธรรมไทย และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ๔) ระบบการบริหารงานทั่วไปมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล^{๑๐}

กระบวนการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ประกอบด้วย ๑) ทักษะของครู ทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ๒) ทักษะ ประกอบด้วย ทักษะการวางแผนการจัดการเรียนการสอน และบทเรียน ทักษะการจัดการชั้นเรียน ทักษะการเรียนรู้เทคโนโลยี ทักษะองค์ความรู้ในวิชา ทักษะความเข้าใจในนักเรียน และทักษะครูในศตวรรษที่ ๒๑ และ ๒) กระบวนการพัฒนาทักษะครู ประกอบด้วย การเรียนรู้ด้วยตนเอง การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การศึกษาต่อ การเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ และการแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ระหว่างสถาบันฝึกอบรมกับสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระสุจินตนิท หนูชู** ที่ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มี ๘ องค์ประกอบ คือ (๑) ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์ (๒) การพัฒนาบุคลากร (๓) ความคาดหวังต่อผู้เรียน (๔) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน (๕) ความสามัคคีของบุคลากร (๖) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน (๗) การจัดหลักสูตร และการเรียนการสอน (๘) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์^{๑๑} สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาศรณชัย มหาบุญโณ (การะเวก)** ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ (๑) การพัฒนาพระสังฆาธิการให้รู้จักการเป็นครู ด้วยการให้การศึกษา และควรอุปถัมภ์การศึกษาสงเคราะห์ระดับชั้น (๒) ต้องมีความรู้ คู่ความสามารถด้วย และ ต้องมีการวางแผนในการทำงาน ในรูปแบบ POSDCoRB ซึ่งจะต้อง

^๙พระมหาศรณชัย มหาบุญโณ (การะเวก), “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๗๒-๒๑๓.

^{๑๐}พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร (ศักดิ์ประเสริฐพร), “ยุทธศาสตร์การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, หน้า ๑๕๐-๑๗๒.

^{๑๑}พระสุจินตนิท หนูชู, “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการศึกษา, (วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

เน้นหลักการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี รวมถึงจะต้องมีการเสียสละ ซึ่งจะทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคม จะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น (๓) จะต้องตระหนักถึงความสำคัญของเด็ก และเยาวชน ปลุกฝังให้เด็กรู้จักธรรม และรู้จักวิธีการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จะต้องสนับสนุน ส่งเสริมความสนใจของแต่ละคน^{๑๒} สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาปริณณาส์ รุจิธมโม (ทองมา)** ที่ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ยุทธวิธี ๔ ด้าน ได้แก่ ยุทธวิธีที่ ๑ ด้านวิชาการ คือ พัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ยุทธวิธีที่ ๒ ด้านงบประมาณ คือ พัฒนาระบบความสุจริตธรรม และดูแลสวัสดิการอย่างทั่วถึง ยุทธวิธีที่ ๓ ด้านบุคคล คือ พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมีความสุข และยุทธวิธีที่ ๔ ด้านงานทั่วไป คือ พัฒนาระบบการบริหารงานทั่วไปให้ได้มาตรฐานสากล^{๑๓} สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร (ศักดิ์ประเสริฐพร)** ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้วยการวางแผนยุทธศาสตร์กำหนดกลยุทธ์ ได้ ๔ กลยุทธ์ คือ พัฒนาหลักสูตร และกระบวนการสอนให้สอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรมไทย พัฒนาระบบงบประมาณให้เป็นไปตามแผน และดูแลสวัสดิการอย่างทั่วถึง พัฒนาบุคลากรมีความชำนาญศิลปวัฒนธรรมไทย และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาระบบการบริหารงานทั่วไปมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล^{๑๔}

๕.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ผู้วิจัย เสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ไปพัฒนาให้สามารถปฏิบัติได้จริง

๒. ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้งบประมาณในการสนับสนุนในการจัดทำยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๓. ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้เพียงพอต่อความต้องการ

๔. ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์ด้านวิชาการควรจัดทำวิสัยทัศน์ในการบริหารงานวิชาการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

^{๑๒} พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ (การะเวก), “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, หน้า ๑๗๒-๒๑๓.

^{๑๓} พระมหาปริณณาส์ รุจิธมโม (ทองมา), “กลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, หน้า ๖๘-๑๑๕.

^{๑๔} พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร (ศักดิ์ประเสริฐพร), “ยุทธศาสตร์การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, หน้า ๑๕๐-๑๗๒.

๕. ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๖. ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาบุคลากรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อให้บุคลากรมีศักยภาพในการสอน

๗. ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จัดทำแผนการบริหารงานทั่วไปเพื่อเป็นกลยุทธ์ในการบริหารงานทั่วไปให้มีประสิทธิภาพ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และโรงเรียนการกุศลของวัด ควรมีการสนับสนุนให้บุคลากรทางการศึกษามีโอกาสพัฒนาตนเองด้านวิชาการ และด้านอื่นๆ ที่ขาดแคลน

๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และโรงเรียนการกุศลของวัด ควรมีการจัดทำแผนการใช้งบประมาณที่สุจริตโปร่งใสตรวจสอบได้ เพื่อให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนทั่วไปในฐานะที่เป็นองค์กรทั้งทางศาสนา และการศึกษา

๓. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และโรงเรียนการกุศลของวัด ควรมีการเพิ่มให้สวัสดิการ ขวัญกำลังใจ และความมั่นคงในหน้าที่การงานของบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนการกุศลของวัด

๔. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และโรงเรียนการกุศลของวัด ควรให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน หรือร่วมพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่นของประเทศ รวมทั้งควรมีการสนับสนุนงบประมาณเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนการกุศลของวัด

๕. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรจัดเครือข่ายการบริหารงานวิชาการเพื่อสร้างความร่วมมือ และการพัฒนาด้านวิชาการร่วมกัน

๖. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรจัดหาหน่วยงานที่มีศักยภาพในการส่งเสริมงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมของศูนย์ และขอความร่วมมือผู้ปกครองสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างต่อเนื่อง

๗. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรสรรหาบุคลากรที่ตรงสาขาวิชาที่สอนเพื่อให้การเรียนการสอนมีศักยภาพมากขึ้น

๘. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรจัดทำแผน และส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามแผนการบริหารงานทั่วไปเพื่อพัฒนาศักยภาพของการบริหารงานทั่วไป

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาวิจัยนี้มีประเด็นที่ควรศึกษาต่อยอดให้ละเอียดอีกหลายมิติที่ควรดังต่อไปนี้

๑. เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาประเด็นยุทธศาสตร์การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรเน้นประเด็นยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการ

๒. การทำการวิจัยในประเด็นกลยุทธ์การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรเน้นประเด็นยุทธศาสตร์การบริหารงานบุคคลของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษา

๓. การทำวิจัยในประเด็นกระบวนการพัฒนาการบริหารงานในแต่ละด้านของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรเน้นประเด็นยุทธศาสตร์การบริหารงานทั่วไปของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๔, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๔.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, ๒๕๔๐.

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๑.

กิตินาถ เพื่องฟู, ม.ล. “ความต้องการและแนวทางการพัฒนาครู ภูมิศึกษา: โรงเรียนจิตรลดา”, กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๘.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕).

จิรประภา อัครบวร. สร้างคนสร้างงาน. กรุงเทพมหานคร: เตำ (2000), ๒๕๔๙.

ทิตินา แหมมณี, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๕๑.

ธีรศักดิ์ อัครบวร. ความเป็นครูไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ก.พลพิมพ์ (1996), ๒๕๔๔.

บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล, กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, ๒๕๔๕.

ประเวศ วะสี. มหาวิทยาลัยกับจิตตปัญญาศึกษาและไตรยางค์แห่งการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอำนวยการจัดพิมพ์, ๒๕๕๐.

_____. ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๔.

ปัญญา คล้ายเดช. ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๖๐.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การคณะสงฆ์ กับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๒๐-๒๑.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **ธรรมนุญชีวิตพุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๖๘, กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

_____. **พระไตรปิฎก: สิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้**. กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์, ๒๕๔๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **การดูแลสุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๙.

พระมหาอดิสร ธีรสีโล. **คุณธรรมสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐

พุทธทาสภิกขุ. **จุดหมายปลายทางของชีวิต สิ่งที่ดียิ่งที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๒.

ศรีนวล ลักกิตโร (ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม), นายเอกสิทธิ์ คล้ายแดง (นักวิชาการ ศาสนาปฏิบัติการ), **รวม ศพอ.ทั่วประเทศ ปี ๒๕๕๙**, (กรุงเทพมหานคร: กรมการ ศาสนา ฐานการณทาวเวอร์ ชั้น ๑๕-๑๖), ๒๕๕๙.

สมศักดิ์ สันธูระเวชญ์. **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร. วัฒนาพานิช, ๒๕๔๒.

สมศักดิ์ บุญปู. **พระสงฆ์กับการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, **พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕**, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แผนหลักการปฏิรูปการฝึกหัดครู พัฒนาครูและ บุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ฟินน์พับบลิชซิง, ๒๕๓๘.

สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, **คู่มือการดำเนินงานโครงการ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๑**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑.

สุมน อมรวิวัฒน์. **สาระและกิจกรรมการสอนวิชาหลักสูตรและการสอนระดับประถมศึกษา**, กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

อเนก ขำทอง (ป.ธ.๙), ปัญญา สละทองตรง (ป.ธ.๙), และนักวิชาการศาสนา ๘ ว, **ธรรมศึกษาชั้นตรี ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ในปัจจุบัน**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐.

อเนก ขำทอง และปัญญา สละทองตรง. **ธรรมศึกษาชั้นตรี ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ ในปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐.

อัมพร เรืองศรี. “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔.

อำนาจ เจริญศิลป์. **การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรี้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๕๓.

อุทุมพร จามรมาน. **วิธีทำประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: ฟีนี, ๒๕๔๔.

(๒) บทความ:

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). หัวใจพระพุทธศาสนา. **วารสารพุทธจักร**. ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕ (พฤษภาคม ๒๕๕๐): ๗.

วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กินาวงศ์, “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม,” **วารสารศึกษาศาสตร์** ปีที่ ๑๘, ฉบับที่ ๒ (พฤศจิกายน ๒๕๔๙ - มีนาคม ๒๕๕๐): ๖๓-๖๔.

พนม พงษ์ไพบูลย์, “บทบาทใหม่ของโรงเรียนตามแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ”, **วารสารวิชาการ** ๒ (๑๐), ๒๕๔๒: ๑๖.

(๓) วิทยานิพนธ์/งานวิจัย:

คณินนิตย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร. “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดหนองป่าพง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”. **รายงานการวิจัย**, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

จิรัฐกาล จิรัฐกาล พงศ์ภคเษียร. “การพัฒนารูปแบบโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของนักเรียน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

ธวัชชัย รัตตัญญู, “การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๑.

บุญศรี พานะจิตต์ และศรีนวล ลกิตโร, “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”, **รายงานการวิจัย**, (สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ: ๒๕๔๕).

พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร (ศักดิ์ประเสริฐพร). “ยุทธศาสตร์การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พระมหาปริณณัติสัทร รุจิธมโม (ทองมา). “กลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม (ศรีประสม). “การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี”. **รายงานการวิจัย**. หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไผ่ล้อม (พระอารามหลวง), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ. “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. .**

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระมหาสหัส ฐิตสาโรและคณะ. “การบริหารองค์กรคณะสงฆ์”. **รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑.**

พระสุจินตนิท หนูชู. “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา, วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๖.**

มาลี สืบกระแสน, “การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๒.**

สมาน อัครภูมิ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาระดับจังหวัด”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.**

สุจินตนิท หนูชู, “รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการศึกษา), วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๖.**

สุเทพ บุญเต็ม, “การพัฒนารูปแบบการกำกับติดตามสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๙.**

เสาวนีย์ ไชยกุล และนางจงจิตร แสงทอง, “บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพะเยา”, **รายงานการวิจัย, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.**

อัมพร เรืองศรี, “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔.**

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่:

พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน). **วัดช่วยชาวบ้านได้อย่างไร. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, ๒๕๒๖. (เอกสารอัดสำเนา).**

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ). **เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐. (เอกสารอัดสำเนา).**

นางศรีนวล ลักกิตโร (ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม), **นายเอกสิทธิ์ คล้ายแดง (นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ), รวม ศพอ.ทั่วประเทศ ปี ๒๕๕๙, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา ฐานลงกรณทาวเวอร์ ชั้น ๑๕-๑๖), ข้อมูลรวมสถิติจากเอกสาร วันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๙.**

นิสดารก์ เวชยานนท์. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. เอกสารประกอบการสอน คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙.

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

ระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา. **ประวัติความเป็นมา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=about_us, [๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๘].

_____. **รายชื่อศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (สถิติข้อมูล ศพอ.)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=name, [๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘].

_____. **รายชื่อศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (สถิติข้อมูล ศพอ.)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=name, [๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘].

เอกสารโครงการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อเฉลิมฉลองพุทธชยันตี ๒๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.dra.go.th/download/news/25550716/โครงการและกำหนดการแต่ละครั้ง.doc>, [๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๘].

ข้อมูลสถิติจากเอกสารโครงการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อเฉลิมฉลองพุทธชยันตี ๒๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.dra.go.th/download/news/25550716/โครงการและกำหนดการแต่ละครั้ง.doc>, [๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๘].

พนม พงษ์ไพบูลย์, แนวคิดการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://library.panitthon.ac.th/> (๓ มีนาคม ๒๕๖๑).

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, **ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาจิตตปัญญาศึกษา**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: lms.ubru.ac.th/file.php/blog/attachments/43/_53-.doc, (๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗).

๒. ภาษาอังกฤษ

Bardo & Hardman. **Urban sociology: A systematic introduction**. USA: F.F. Peacock, 1982.

Boyatzis R.E.. **The competent manager: A model of effective performance**. New York: John Wiley & Sons, 1982.

British Council. (2008). Teaching Skills Inspiring teaching excellence. Retrieved 5 December 2013, from http://www.britishcouncil.fr/sites/britishcouncil.fr/files/bc_teaching_skills.pdf

Chris Kyriacou. **Essential Teaching Skills**. United Kingdom: Nelson, 2007.

- Cronbach, Lee J. **Essentials of psychological testing**. 4th ed. New York: Harper & Row, 1971.
- Eisner, **Educational connoisseurship and criticism: Their form and functions in education evaluation**. n.p. 1976.
- Eun, S. 2002. "Contextual Autonomy in EFL Classrooms: A Critical Review of English Teaching Methods in South Korea." **Dissertation Abstracts International**. 62(11): 3666-A.
- Good, **Dictionary of education**. 3nd ed. New York: McGraw-Hill Book, 1973.
- Husen & Postlethwaite, **The international encyclopedia of education**. 2nd ed. New York: Paramon, 1994.
- Jonh Perkins. (2013). The 5 Biggest Skills Modern Teachers Need. Retrieved 26 December 2013, from <http://fluency21.com/blog/2013/10/15/the-5-biggestskills-modern-teachersneed>
- Joyce, & Weil, **Model of teaching**. 2nd ed. New Delhi: Prentice-Hill of India Private limited, 1985.
- Keeves, **Educational research methodology and measurement: An international. Handbook** Oxford: Pergaman Press, 1988.
- Likert, Rensis, "The Method of Constructing and Attitude Scale", in Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin, Ed, New York: Wiley & Son, 1967: 90-95.
- Patrick Noonan. (2013). 10 Modern Teaching Skills. Retrieved 26 December 2013, from <http://www.examttime.com/blog/teaching-skills/>
- Romine, Stephen. 1975. "Student and Faculty Perceptions of an Effective University Instructional Climates", **The Journal of Education Research**. 68(6):139-143.
- Seels & Richey, **Instructional technology: The definitions and domains for the field**. (Washington, D.C.: Association for Educational Communications and Technology, 1994.
- Simmons Constance. (2012). Teacher Skills for the 21st Century. Retrieved 5 December 2013, from http://www.ehow.com/print/list_6593189_teacherskills-21st-century.html
- Strickland, **ADDIE**. Idaho State University College of Education Science, Math & Technology Education. Retrieved March 2, 2014. From <http://www.ed.isu.edu/addie/index.htm>
- Tosi, & Carroll. **Management**. 2nd ed. New York: John Wiley and Sons, 1982
- W.G. Cochran. **Sampling Techniques**. 2nd ed. New York: John Wiley&Sons, 1963.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- การแปลผลค่า IOC จากแบบสอบถาม
- แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
- แนวคำถามในการสัมภาษณ์
- แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

การแปลผลค่า (IOC) จากแบบสอบถาม

คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ คน ที่ได้ประเมินความสอดคล้อง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเป็น ๓ ระดับ ได้แก่

- +๑ หมายถึง เหมาะสมว่า แบบสอบถามวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- ๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่า แบบสอบถามวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- ๑ หมายถึง ไม่เหมาะสมว่า แบบสอบถามไม่ได้วัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา

แบบสอบถามที่ถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในระดับดี สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้จะต้องมีค่า IOC เกินกว่า ๐.๗ เป็นต้นไป

ตอนที่ ๑

แนวคำถามเกี่ยวกับสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัด
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

ข้อที่	คำถาม	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	แปล ผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
ด้านที่ ๑ การวางแผนการจัดการเรียนรู้									
๑	วางแผนการจัดการเรียนรู้ตรงตาม วัตถุประสงค์ชัดเจน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีความเข้าใจในการวางยุทธศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย ให้เกิดความต้องการของนักเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดย คำนึงถึงบริบทของท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีความรู้ความเข้าใจในการ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่าง หลากหลายให้สอดคล้องกับ สถานการณ์จริง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	มีความเข้าใจในการวิเคราะห์ มาตรฐานการเรียนรู้และการ กำหนดตัวชี้วัดในการวางแผนการ เรียนรู้ของนักเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านที่ ๒ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้									
๑	ใช้ภาษา ในการสื่อสารกับผู้เรียนได้ อย่างเหมาะสมกับทักษะการสื่อสาร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	วางตนเป็นกลางเมื่อมีความขัดแย้ง ทางความคิดระหว่างผู้เรียน โดยไม่ สนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดย คำนึงถึงความสนใจของนักเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การกำหนดกฎระเบียบหรือ ข้อตกลงในชั้นเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	จัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดมุม ประสบการณ์หรือจัดแหล่งเรียนรู้ เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อที่	คำถาม	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	แปล ผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
๕	กำหนดภาระงาน/ชิ้นงานได้ เหมาะสมกับเวลาและมีความ หลากหลาย สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์การเรียนรู้	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
ด้านที่ ๓ การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน									
๑	จัดทำสื่อการเรียนรู้ตาม วัตถุประสงค์การเรียนรู้ตรงตาม เนื้อหาบทเรียน โดยคำนึงถึงความ เหมาะสมของผู้เรียน	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒	เลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีได้ เหมาะสมกับแผนการจัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	แนะนำหรือจัดหาวัสดุเครื่องมือ ดิจิทัลให้ผู้เรียนสามารถออกแบบ และเก็บรักษางานด้วยตนเอง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ให้คำแนะนำแหล่งข้อมูลจากแหล่ง ต่างๆ แก่ผู้เรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	เตรียมอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีในชั้น เรียนให้พร้อมได้ด้วยตนเอง และ เรียนรู้การใช้อุปกรณ์ที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องเล่น CD / DVD คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านที่ ๔ การจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ									
๑	มีวิธีการพัฒนามโนทัศน์หรือ ความคิดรวบยอดอย่างเป็นระบบ	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒	จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการ อภิปรายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ใน ประเด็นต่างๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓	ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ตัวอย่าง สถานการณ์จริง เพื่อส่งเสริมให้ ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความ คิดเห็นและเน้นการคิดวิเคราะห์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อที่	คำถาม	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	แปล ผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
๕	ฝึกแนวทางการแก้ปัญหาต่างๆ โดยให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกใน การแก้ปัญหอย่างหลากหลาย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านที่ ๕ การติดตามประเมินผล									
๑	ประเมินผลพฤติกรรมผู้เรียน ตลอดเวลาในชั้นเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	นำผลการประเมินพฤติกรรม เรียน มาพัฒนาและแก้ไข ปัญหาผู้เรียนในรูปแบบการวิจัยเชิง ปฏิบัติการ	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓	ประเมินผลผู้เรียนทุกครั้งเมื่อจบ กิจกรรมการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	นำผลการประเมินผู้เรียนไปพัฒนา เป็นการวิจัยในชั้นเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ประเมินสื่อสารสนเทศและ นวัตกรรมที่นำมาใช้ให้สอดคล้อง กับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ก่อน และหลังกิจกรรมในชั้นเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัด
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

๒. แบบสอบถามนี้มี ๑ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอเจริญพรขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐวุฒิ ปิยะปุตโต)

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพุทธการบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๑

ตอนที่ ๑

แนวคำถามเกี่ยวกับสภาพทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัด
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านพิจารณาเห็นว่า มีความเห็นตามความเป็นจริง
ของท่านว่ามีความคิดเห็นในระดับใด โดยกำหนดระดับการประเมิน ๕ ระดับ ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด
๔ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติรวมมาก
๓ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติปานกลาง
๒ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติน้อย
๑ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

ข้อ	คำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านที่ ๑ การวางแผนการจัดการเรียนรู้						
๑	วางแผนการจัดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ชัดเจน					
๒	มีความเข้าใจในการวางยุทธศาสตร์โดยใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายให้เกิดความต้องการของนักเรียน					
๓	ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงบริบทของท้องถิ่น					
๔	มีความรู้ความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง					
๕	มีความเข้าใจในการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และการกำหนดตัวชี้วัดในการวางแผนการเรียนรู้ของนักเรียน					
ด้านที่ ๒ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้						
๑	ใช้ภาษา ในการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับทักษะการสื่อสาร					
๒	วางตนเป็นกลางเมื่อมีความขัดแย้งทางความคิดระหว่างผู้เรียน โดยไม่สนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยคำนึงถึงความสนใจของนักเรียน					
๓	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อตกลงในชั้นเรียน					
๔	จัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดมุมประสบการณ์หรือจัดแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน					
๕	กำหนดภาระงาน/ชิ้นงานได้เหมาะสมกับเวลาและมีความหลากหลาย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้					
ด้านที่ ๓ การทำสื่อเทคโนโลยีการสอน						
๑	จัดทำสื่อการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตรงตามเนื้อหาบทเรียนโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียน					

ข้อ	คำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๒	๑
๒	เลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีได้เหมาะสมกับแผนการจัดการเรียนรู้					
๓	แนะนำหรือจัดหาวัสดุเครื่องมือดิจิทัลให้ผู้เรียนสามารถออกแบบและเก็บรักษางานด้วยตนเอง					
๔	ให้คำแนะนำแหล่งข้อมูลจากแหล่งต่างๆ แก่ผู้เรียน					
๕	เตรียมอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีในชั้นเรียนให้พร้อมได้ด้วยตนเอง และเรียนรู้การใช้อุปกรณ์ที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องเล่น CD / DVD คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น					
ด้านที่ ๔ การจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ						
๑	มีวิธีการพัฒนามโนทัศน์หรือความคิดรวบยอดอย่างเป็นระบบ					
๒	จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการอภิปรายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในประเด็นต่างๆ					
๓	ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ตัวอย่าง สถานการณ์จริง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบ					
๔	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและเน้นการคิดวิเคราะห์					
๕	ฝึกแนวทางการแก้ปัญหาต่างๆ โดยให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย					
ด้านที่ ๕ การติดตามประเมินผล						
๑	ประเมินผลพฤติกรรมผู้เรียนตลอดเวลาในชั้นเรียน					
๒	นำผลการประเมินพฤติกรรมผู้เรียน มาพัฒนาและแก้ไขปัญหาผู้เรียนในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ					
๓	ประเมินผลผู้เรียนทุกครั้งเมื่อจบกิจกรรมการเรียนรู้					
๔	นำผลการประเมินผู้เรียนไปพัฒนาเป็นการวิจัยในชั้นเรียน					
๕	ประเมินสื่อสารสนเทศและนวัตกรรมที่นำมาใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ก่อนและหลังกิจกรรมในชั้นเรียน					

เอกสารประกอบการสัมมนา

ดัชนีนิพนธ์เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัด

ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

A MODEL OF TEACHERS' SKILLS DEVELOPMENT IN TEMPLE EDUCATION WELFARE
SCHOOLS IN SANGHA ADMINISTRATIVE REGION 1

คณะกรรมการควบคุมดัชนีนิพนธ์

รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู

ประธานกรรมการ

พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน, ดร.

กรรมการ

ผู้วิจัย: พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐวุฒิ ปิยะปุตุโต)

นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๑

แนวคำถามในการสัมภาษณ์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ตำแหน่ง

.....

.....

.....

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๑. ท่านคิดว่า ทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครอง
คณะสงฆ์ ภาค ๑ ควรเป็นอย่างไร

๑. ทักษะของครู ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

๒. ทักษะของครู ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้

.....

.....

.....

๓. ทักษะของครู ด้านการทำสื่อเทคโนโลยีการสอน

.....

.....

.....

๔. ทักษะของครู ด้านการจัดการเรียนรู้ให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

.....

.....

.....

๕. ทักษะของครู ด้านการติดตามประเมินผล

.....

.....

.....

๒. ท่านคิดว่า แนวทางการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัด
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ควรเป็นอย่างไร

แนวทางการพัฒนา.....

.....

.....

๓. ท่านคิดว่า ควรบูรณาการหลักพุทธธรรมข้อใด เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะของครู
ในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ และ
เพราะเหตุใด

หลักพุทธธรรม คือ

เพราะ.....

.....

.....

๔. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม

ดัชนีนิพนธ์เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัด

ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑

A MODEL OF TEACHERS' SKILLS DEVELOPMENT IN TEMPLE EDUCATION WELFARE
SCHOOLS IN SANGHA ADMINISTRATIVE REGION 1

คณะกรรมการควบคุมดัชนีนิพนธ์

รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู

ประธานกรรมการ

พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน, ดร.

กรรมการ

ผู้วิจัย: พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐวุฒิ ปิยปุตฺโต)

นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๑

แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

ตอนที่ ๑ ข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิ
ตำแหน่ง
.....

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ “รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑” (ฉบับร่าง) เป็นอย่างไรบ้าง

รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ (ฉบับร่าง) ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) หลักการ ๒) จุดมุ่งหมาย ๓) ระบบการดำเนินการ ๔) กระบวนการพัฒนา มีรายละเอียดดังนี้

๑. หลักการ

๑. พัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

๑.๑ ศูนย์ธรรมศึกษา เปิดสอนธรรมศึกษา ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก โดยมีพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรธรรมศึกษาของกรมการศาสนา

๑.๒ ศูนย์สอนเสริมวิชาสามัญ และวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจ เปิดสอนเสริมวิชาสามัญเป็นการสอนเสริมพิเศษเน้นเฉพาะเนื้อหาวิชาที่จำเป็นต้องมีผู้อธิบายหรือให้ความรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจได้โดยง่ายจาก การศึกษาด้วยตนเอง และเป็นวิชาที่เด็กต้องการ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาความรู้เพิ่มเติม โดยไม่ต้องจ่ายค่าเรียนพิเศษ นอกจากนี้เปิดสอนวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจของผู้เรียนและตามความเหมาะสมของท้องถิ่น เช่น ดนตรีไทย รำไทย การทำสิ่งประดิษฐ์ การทำดอกไม้ประดิษฐ์ ฯลฯ

๑.๓ ศูนย์การเรียนรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เปิดสอนเกี่ยวกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ จากห้องคอมพิวเตอร์ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑.๔ ศูนย์การเรียนรู้ด้านภาษา เปิดสอนเกี่ยวกับการใช้ภาษาต่างๆจากห้องสอนภาษา (Sound Lab) ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑.๕ ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และการอาชีพ เปิดบริการเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามอัธยาศัย ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชน โดยจัดเป็นห้องสมุดแห่งการเรียนรู้ (Learning Resource Library) ของชุมชนให้บริการความรู้ทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ การอาชีพ รวมทั้ง ความรู้เชิงประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว แนะนำสิ่งที่มีอยู่ในวัด เพื่อให้เด็กเยาวชนและประชาชนได้รับรู้ข้อมูลและความรู้ที่เป็นจุดเน้นของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละแห่ง อันจะทำให้เกิดมรดกทางปัญญาแก่ผู้เข้าวัด กับทั้งเป็นการปลูกฝังค่านิยมให้อยู่เย็นเป็นสุข บนพื้นฐานการมีคุณธรรมร่วมกัน เป็นการพัฒนาคนในทุกระดับเพื่อรองรับการพัฒนาสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาและคุณธรรม

๑.๖ พิพิธภัณฑ์ชุมชน เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เป็นที่เก็บรวบรวมสิ่งของวัตถุ เครื่องมืออาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ที่จะ เป็นสิ่งยืนยันรักแห่งความเป็นมาของชุมชนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเรื่องราวของโบราณวัตถุล้ำค่า ที่ จะปกป้องถึงตัวตนของชุมชนด้วยความภาคภูมิใจ และสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้สู่ลูกหลานต่อไปใน อนาคตอันจะทำให้เกิดมรดกทางปัญญาแก่ผู้เข้าชม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของ และ คงอยู่ได้ด้วยการ สร้างสรรค์จากแรงกาย แรงใจ และพลังความคิดของคนในชุมชนเอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง โบราณสถานและวัฒนธรรมของชุมชน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

.....

๒. พัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรม ของชุมชน

๒.๑ การจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลายส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ อนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมไทย ตลอดจนศาสนพิธีที่ทรงคุณค่าให้ดำรงสืบไป เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกช่วงวัย ของประชาชนให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข

๒.๒ จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของชุมชน เพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรม ให้เด็กและเยาวชน รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการบูรณาการ (Integration) โครงการ อันหลากหลาย ของกรมการศาสนาเข้าไปในศูนย์แห่งนี้

๒.๓ จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อธำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีทาง วัฒนธรรมที่ดงามของไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการบวช ประเพณีหล่อเทียนพรรษา ประเพณีถวายผ้าอาบน้ำฝน ประเพณีประจำปีของชุมชน เป็นต้น

๒.๔ จัดกิจกรรมทางสังคมและอาสาสมัครในรูปแบบของชมรม โดยจัดตั้งชมรมตาม ความเหมาะสม ความสนใจและความพร้อมของชุมชน เป็นชมรมฝึกอาชีพต่างๆ ชมรมอาสาบำเพ็ญ สาธารณะประโยชน์ ซึ่งต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจและความต้องการของคนในชุมชนเอง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

.....

๓. พัฒนาทักษะของครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางการส่งเสริมอาชีพ ของชุมชน โดยเปิดบริการเป็นศูนย์ฝึกอาชีพในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ใช้เป็นที่ ฝึกอบรมอาชีพแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชนที่ต้องการพัฒนาวิชาชีพต่าง ๆ เช่น งานบริการ งานช่างต่างๆ ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า ช่างปูน ช่างเชื่อม ช่างจักรสาน งานผลิตเพื่อธุรกิจการค้า ให้มี ความรู้ความสามารถ ในการผลิตสินค้าหัตถกรรมหรือสินค้าอื่นตามความสนใจออกจำหน่าย สร้างงาน สร้างรายได้ ให้ทุกคนมีงานทำ อย่างทั่วถึง ช่วยยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น ช่วยลดปัญหา คนว่างงาน ช่วยให้เศรษฐกิจและสังคมของประเทศดีขึ้น ผ่อนคลายปัญหาอาชญากรรม

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

๒. จุดมุ่งหมาย

เพื่อการพัฒนาทักษะครูในโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ให้สามารถที่จะสร้างเสริมให้เกิดชุมชนคุณธรรม สังคมคุณธรรมจากการใช้พลังบวร คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร) **ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ**.....

๓. ระบบการดำเนินการ

- ๑) แต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ
 - ๒) ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาในทิศทางการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑
 - ๓) คณะกรรมการบริหารนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑
 - ๔) คณะกรรมการโรงเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) เห็นชอบ
 - ๕) ประชุมชี้แจงคณะครู กรรมการ และบุคคลที่เกี่ยวข้องเครือข่ายรับฟังความคิดเห็นและวางแผนดำเนินการร่วมกัน
 - ๖) ดำเนินการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ โดยมีการประเมินผลและสรุปรายงานผลการดำเนินการในภาพรวมให้แก่ผู้มีคณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบต่อไป
- ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ**.....

๔. กระบวนการพัฒนา

- ๑) จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์
- ๒) มีการสรรหาบุคลากรและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา
- ๓) ส่งเสริมให้ครูที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน
- ๔) เร่งจัดหาครูที่มีความรู้และทักษะด้านวิชาชีพ เช่น ครูสอนนาฏศิลป์ มวยไทย ดนตรี โขน เป็นต้น
- ๕) เร่งรัดปรับปรุงสถานภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษามีสถานภาพเป็นพนักงานของรัฐ
- ๖) ส่งเสริมครูและบุคลากรมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ
- ๗) ส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ
- ๘) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

๙) เสริมสร้างขวัญ กำลังใจ ความก้าวหน้า และมั่นคงในอาชีพของบุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

๑๐) สรรหาบุคลากรให้เพียงพอต่อการบริหารและการจัดการเรียนการสอน

๑๑) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ เพิ่มทักษะในสายงานแต่ละแผนก

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและหนังสือเชิญ

- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย
- รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการการสัมมนา
- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม
- หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย ๕ รูป/คน

๑. พระครูกิตติญาณวิสิฐ,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. รศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
บริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. ดร.อำนาจ บัวศิริ ข้าราชการบำนาญสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๔. ผศ.ดร.อุทัย สติมัน อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

๕. ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยบูรพา

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมมนา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมมนา เมื่อวันพุธ ที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน ๑๐ รูป/คน ดังนี้

ก. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

๑. พระครูโสภณพุทธิศาสตร์,ผศ.ดร. คณบดีคณะครุศาสตร์ มจร ผู้อำนวยการโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร

๒. พระมหาศุภชัย ปิยธมมชโย ผู้อำนวยการโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม,ดร. คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. พระสมุห์โกมิน จันทาโก รองผู้อำนวยการและหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. พระมหาสมบัติ ธนปญโญ,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

๖. พระครูกิตติญาณวิสิฐ,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗. พระครูวิรุฬสุตคุณ,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๘. พระครูภัทรธรรมคุณ,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๙. รศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๐. ดร.พีรวัฒน์ ชัยสุข หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข. คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

๑. รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู ประธานกรรมการ

๒. พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตาตฺตโน, ดร. กรรมการ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เมื่อวันจันทร์ ที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ อาคารเรียนรวมโชนสี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน ๘ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection)

ก. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

๑. พระครูวิรุฬสุตคุณ, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. พระมหาสมบัติ ธนปญโญ,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๓. รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. รศ.ดร.สิน งามประโคน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. รศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖. ผศ.ดร.อุทัย สติมัน อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยสวนดุสิต
๗. ดร.พีรวัฒน์ ชัยสุข หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษา
๘. ดร.ยศรางวดี กริ่งไกร นักวิจัยอิสระ

ข. คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

๑. รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู ประธานกรรมการ
๒. พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตาพัฒโน, ดร. กรรมการ

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๗/ว ๑๐๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐภูมิ) ฉายา ปิยบุตโต นามสกุล ธรรมจินดา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๑๐๒๐๐๒ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตได้จัดทำเครื่องมือการวิจัยเพื่อที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์เรียบร้อยแล้ว จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ปุญญ)
รองคณบดีคณะครุศาสตร์
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร
๑ พ.ค. ๖๑

ติดต่oprasetman >

พระครูสารกิจไพศาล
น.ส.เมธี อาลาภูล

๐๘ ๕๑๐๐ ๓๒๘๔
๐๘ ๐๐๗๓ ๔๑๘๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มจร โทร. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๘๔

ที่ ศธ. ๖๑๐๓.๓/ว ๗๓

วันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

เรียน รศ.ดร.อินดา สิริวรรณ

ด้วย พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐภูมิ) ฉายา ปิยปุโต นามสกุล ธรรมจินดา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๒๐๐๒ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปนิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตได้จัดทำเครื่องมือการวิจัยเพื่อที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาคุณูปนิพนธ์เรียบร้อยแล้ว จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ ให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมแล้ว นี้ หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ปญฺญ)

รองคณบดีคณะครุศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ติดต่อประสานงาน :-

ดร.พีรวัฒน์ ชัยสุข

๐๘ ๖๐๔๖ ๕๑๒๒

น.ส.มนี อาสากุล

๐๘ ๐๐๗๑ ๔๑๘๖

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๗/ว ๑๐๘

มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย
๘๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้ใช้ยานุตรวงแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐภูมิ) ฉายา ปิยปุตุโต นามสกุล ธรรมจินดา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๒๐๐๒ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุณนิตินธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตได้จัดทำเครื่องมือการวิจัยเพื่อที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาคุณนิตินธ์เรียบร้อยแล้ว จึงใคร่ขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญบุ)

รองคณบดีคณะครุศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ติดต่oprasthanงาน :-

พระครูสารกิจไพศาล

น.ส.มณี อาลากุล

๐๘ ๕๕๐๐ ๓๒๘๘

๐๘ ๐๐๗๓ ๕๕๘๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มจร โทร. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ว ๑๐๓

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการสัมมนา (Seminar)

นมัสการ พระครูภัทรธรรมคุณ, ดร.

ด้วย พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐวุฒิ) ฉายา ปิยปุคโค นามสกุล ธรรมจินดา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๒๐๐๒ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุณกนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านซึ่งเป็นกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมการสัมมนา (Seminar) ในวันพุธที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนําสมามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์จักเป็นพระคุณยิ่ง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญป)

รองคณบดีคณะครุศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

รับไว้ (ลงนาม)
พระครูภัทรธรรมคุณ, ดร.
เจ้าคณะอำเภอพัฒมภิคม
๑๑ ก.ค.๖๑

ติดต่อประสานงาน :-

ดร.พิรวัฒน์ ชัยสุข

๐๘ ๖๐๔๖ ๕๓๒๒

น.สมณี อาสากุล

๐๘ ๘๔๖๕ ๔๔๐๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มจร โทร. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๓๓/ว ๑๐๓

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการสัมมนา (Seminar)

นมัสการ พระมหามงคลกานต์ วิจิตรโม, ดร. คณะพุทธศาสตร์ มจร

ด้วย พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐภูมิ) ฉายา ปิยปุณฺโณ นามสกุล ธรรมจินดา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๒๐๐๒ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปการ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ ภาค ๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านซึ่งเป็นกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมการสัมมนา (Seminar) ในวันพุธที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๓ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์จักเป็นพระคุณยิ่ง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ นุญปุ)

รองคณบดีคณะครุศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

อันเจ้ให้ผมไปส่ง
เพื่อไปประชุมที่วัดวังน้อย
๑๕ กค ๖๓

ติดต่อประสานงาน :-

ดร.พิรวัฒน์ ชัยสุข

น.ส.ณัฏฐา อาสากุล

๐๘ ๖๐๔๖ ๕๑๒๒

๐๘ ๘๔๐๕ ๔๔๐๑

ภาคผนวก ค

ภาพกระบวนการวิจัย

ภาพการสัมมนาคุษณินิพนธ์
เมื่อวันพุธ ที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐)
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

ภาพสนทนากลุ่มคณาจารย์
วันจันทร์ ที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐)
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-ฉายา/นามสกุล : พระครูสารกิจไพศาล (ณัฐวุฒิ ปิยะปุโต/ธรรมจินดา)
- ว/ด/ป (เกิด) : วันศุกร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๘
- ภูมิลำเนา : ๑๓๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลบางจาก อำเภอพระโขนง จังหวัดพระนคร
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก สำนักศาสนศึกษาวัดยาง
สำนักเรียนคณะเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร
พุทธศาสตรบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ตำแหน่ง/ประสบการณ์ทำงาน
- : เป็นพระวินยาธิการประจำเขตสวนหลวง
 - : เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดยาง
 - : เป็นพระกรรมวาจาจารย์
 - : เป็นเลขานุการเจ้าคณะเขตสวนหลวง
 - : เป็นรองเจ้าอาวาสวัดยาง พระอารามหลวง
 - : เป็นเลขานุการเจ้าสำนักเรียนคณะเขตสวนหลวง
 - : เป็นเจ้าคณะแขวงสวนหลวง
 - : เจ้าหน้าที่สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง
- อุปสมบท : วันศุกร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๓
- สังกัด : วัดยาง พระอารามหลวง แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๕๙
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๖๑
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดยาง พระอารามหลวง แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร